

جنت النعيم

في

فضائل القرآن الكريم

تأليف

مخدوم محمد هاشم نثوي رحمة الله عليه

سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

تأليف:

مخدوم محمد هاشم ثتوي رحمة الله عليه

چگا اکر ۽ نگرانی:

مولانا ڈاکٹر مفتي محمد ادريس السندي

سنڌيکار:

مولانا سليم الله بن مولانا محمد قاسم سومرو

سنڌي ادبي بورڊ

ڄام شورو، سنڌ

2011ع

ڪتاب جا سمورا حق واسطا سنڌي ادبي بورڊ ڄام شورو وٽ محفوظ آهن

تعداد هڪ هزار

سال 2011ع

ڇاپو پهريون

هن ڪتاب جي ڪنهن به حصي کي، ناشر کان اڳواٽ حاصل ڪيل اجازت کان سواءِ، اليڪٽرانڪ يا ٻئي ڪنهن به طريقي جنهن ۾ اسٽوريج ۽ ريتريول سسٽم شامل آهي، استعمال نٿو ڪري سگهجي.

هيءُ ڪتاب بورڊ طرفان تيار ڪيل اشاعتي رٿا موجب سنڌ حڪومت جي سالياني ترقياتي پروگرام تحت خصوصي طور شايع ڪيو پيو وڃي. ڪتاب جي اشاعت لاءِ مالي وسيلو سنڌ حڪومت طرفان مالي سال 2005-06ع جي بجيٽ مان فراهم ڪيا ويا.

قيمت: چار سؤ رپيا
(Price: 400-00)

ISBN 978-969-406-021-7

خريداري لاءِ رابطو:

سنڌي ادبي بورڊ ڪتاب گهر

تلڪ ڇاڙهي، حيدرآباد سنڌ

(Ph: 022-2633679, Fax: 022-9213422)

Email: sindhiab@yahoo.com

www.Sindhiadabiboard.org

هيءُ ڪتاب ميسرز سنڌيڪا اڪيڊمي ڪراچي مان الهڻتو وڳهيو، سيڪريٽري سنڌي ادبي بورڊ ڇپائي پٿرو ڪيو.

انتساب

آء هي ڪتاب، نبوي دربار مان ”قاري الامت“ جي لقب
 ماڻيندڙ حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه جي نانءُ ڪريان ٿو. جنهن
 کي هڪ دفعي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته: ابي! قرآن پڙه
 ته ٻڌون. حضرت ابي رضي الله عنه عرض ڪيو ته سائين! آءُ اوهان
 صاحبن جي سامهون پڙهان! ائين ڪيئن ٿي سگهي ٿو. سائين
 جن صلي الله عليه وسلم پيهر فرمائيس: ابي! پڙه. پر هو عجب وچان ماڻ ٿي
 ويٺو رهيو ته: سائين صلي الله عليه وسلم جن فرمائيس: ابي! مان نه ٿو چوان،
 الله تعاليٰ نياپو ڪيو آهي ته ابي رضي الله عنه قرآن پڙهي ته اسان
 ٻڌون. سبحان الله! پوءِ حضرت ابي رضي الله عنه خوشيءَ وچان روئندو
 به رهيو ۽ پڙهندو به رهيو.

سليم الله سومرو

چيپائيندڙ ڀاران

سنڌ ڌرتيءَ کي اها عظمت حاصل رهي آهي ته، هن ڌرتيءَ تي ڪيترائي محدث، مفسر، فقيه، محقق، مؤرخ ۽ عالم پيدا ٿيا آهن. جن پنهنجي پنهنجي معيار پٽاندري مختلف علمن تي قيمتي ڪتاب لکي علم و ادب ۽ دين جي خدمت ڪرڻ ۽ علم جي جوت کي روشن ڪرڻ ۾ وسئون ڪين گهٽايو آهي. سندن چڏيل قلمي سرمايو يقيناً سندن الله تعاليٰ طرفان مليل ذات جو مظهر آهن. اهڙن ذات ڌڻين مان مخدوم محمد هاشم نثوي رحمته الله عليه پڻ پنهنجي دور جو معروف عالم دين، مصنف ۽ علم عروض جو ماهر ٿي گذريو آهي. ان کان علاوه پاڻ پهريون سنڌي عالم آهي، جنهن قرآن مجيد جو سنڌي ۾ تفسير لکيو. سندس تصنيفات ۽ تعليقات جو تعداد تقريباً 150 کان به مٿي آهي. جن ۾ مختلف علمن ۽ فنن سان گڏوگڏ علوم قرآنيءَ تي پڻ روشني وڌي وئي آهي. سندن چڏيل اهو قلمي اثاڻو سنڌ ۽ سنڌ واسين لاءِ يقيناً هڪ اهڙو علمي سرمايو آهي جنهن مان هر دور جو طالب العلم سیرآب ٿي سگهي ٿو.

ڪتاب 'جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم' پڻ مخدوم محمد هاشم نثوي رحمته الله عليه جي قرآني علوم تي ڪيل خدمتن مان هڪ بي بها علمي شاهڪار آهي. جنهن ۾ قرآن مجيد ۾ موجود سڀني آيتن جي فضيلتن کي احاديث ۽ مختلف روايات جي روشنيءَ ۾ بيان ڪيو ويو آهي. هيءُ ڪتاب عربي زبان ۾ تصنيف ڪيل آهي. جنهن جو سولي سنڌيءَ ۾ ترجمو مولانا سليم الله سومرو صاحب وڏي محنت سان ڪيو آهي.

هيءُ ڪتاب سنڌي ادبي بورڊ طرفان پنهنجي ايامڪاريءَ ۾ شايع ڪري سُرھائي محسوس ڪري رهيو آهيان. جنهن لاءِ آئون جناب مخدوم جميل الزمان صاحب چيئرمين سنڌي ادبي بورڊ، جو ته دل سان شڪر گذار آهيان، جنهن پنهنجي مفيد مشورن سان منهنجي رهنمائي ڪري اشاعتي مرحلي کي آسان ڪيو.

اميد آهي ته، اسان جي هن پورهئي مان پڙهندڙ حضرات لاپ پرائيندا.

الهڏنو وگهيو

سيڪريٽري

سنڌي ادبي بورڊ

ڄام شورو سنڌ

26 ذي القعد 1432ھ

بمطابق 25- آڪٽوبر 2011ع

فهرست

صفحا	عنوان
35	• چگا اکر (مولانا ڊاڪٽر محمد اديس سنڌي صاحب).....
39	• چار اکر (از مترجم).....
51	• مقدمه (از مؤلف).....
53	• فصل پهريون.....
53	• ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ جون فضيلتون
53	• بسم الله ء سورة فاتحه جي ورهاست.....
54	• بسم الله ۾ برڪت ٿي برڪت آهي.....
54	• پنهنجي ملائڪن کان ڏال.....
54	• استاد، پيءُ ماءُ ۽ ٻار لاءِ چوڻڪارو.....
54	• ”بسم الله الرحمن الرحيم“ سان مصيبتون ٿيڻ وڃن
55	• خير ۽ برڪت کان خالي.....
55	• گڏهن جي هيٺنگن کان.....
55	• ڪپڙن پائڻ ۽ لاهڻ مهل بسم الله پڙهجي.....
55	• بسم الله کي سهڻو ڪري لکڻ ۽ پڙهڻ.....
55	• بسم الله کي سانڍي رکج.....
56	• بسم الله کي لٽڻ جي خوف کان ڪڍڻ.....
56	• سورة فاتحه (الحمد) جون فضيلتون
56	• قرآن جو بڻ بنياد.....
56	• قرآن عظيم.....
56	• هر لحاظ کان پوره ڪندڙ.....
56	• ڪفايت ڪندڙ سورة.....
57	• قرآن جو اصل (بنياد).....
57	• سبع مثاني.....
57	• بار بار پڙهجنديون ست آيتون.....
57	• وڏي ۾ وڏي سورة.....
58	• اهڙي سورت جا ڪنهن به ڪتاب ۾ نازل نه ٿي.....
58	• عطا ڪيل سورة.....
59	• ٻن نورن جي نوازش.....
59	• قرآن ۾ هن جهڙي سورة نه آهي.....
59	• ڦيٽي جو عوض.....

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

- زهريلي جيت جي ڏنگ کان..... 60
- قرآن پاڪ جي آخري سورة..... 60
- زهر کان به شفاء..... 60
- هريماريءَ کان شفاء..... 61
- مٽي جي سور کان..... 61
- چريائپ کان دعا..... 61
- هر شيءِ کان امن..... 61
- قرآن جو ٽيون حصو..... 61
- قرآن جا ٻه ٽهاڙ..... 62
- افضل سورة..... 62
- عرش جي خزانن مان..... 62
- عرش جي هيٺان کان نازل ٿيل سورة..... 62
- سورة فاتحه ۽ سورة بقره جون آخري آيتون..... 62
- انسان ۽ جن جي نظر..... 63
- چار شيون عرش جي خزاني مان آهن..... 63
- سورة فاتحه جو وزن..... 63
- سورة فاتحه جي تلاوت..... 63
- جنهن فاتحه جو تفسير سڳيو ان چئن..... 63
- شيطان چئن موقعن تي رُنو..... 63
- ابليس کي تڪليف پهتي..... 64
- شيطان رڙيون ڪري رُنو..... 64
- سوال جو ذريعو ۽ دعا..... 64
- هر ضرورت کان..... 64
- ملائڪن واري نماز..... 64
- سورة فاتحه جي منيٰ ۽ آخر ۾ حاضري..... 65
- سمهڻ مهل سورة فاتحه..... 65
- سورة فاتحه، الله تعاليٰ ۽ ٻانهي جي وچ ۾..... 65
- الحمد جي آخر ۾ (آمين) چئو..... 66
- ٻانهي جي بخشش..... 66
- سورة بقره جون فضيلتون..... 66
- سورة بقره ۽ آل عمران بابت نبوي سمجهائي..... 66
- سورة بقره جي سڳڻ جو حڪم..... 67
- سورة بقره پڙهڻ برڪت ۽ چڏي ڏيڻ حسرت آهي..... 67
- سورة بقره ۽ آل عمران جي باري ۾ هڪ خواب..... 67
- الله جي اسر اعظم واريون سورتون..... 68
- عظمت ماڻيندڙ شخص..... 68

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

9

- 68 سورة بقره جو ان جي پڙهندڙ لاءِ الله تعاليٰ کي عرض
- 68 جمعي جي رات سورة بقره ۽ آل عمران پڙهڻ جي فضيلت
- 69 قاتل وٽان سڄو قرآن هليو ويو
- 69 رات جو سورة بقره ۽ سورة آل عمران پڙهڻ جو ثواب
- 69 ڏينهن جو سورة بقره ۽ سورة آل عمران پڙهڻ جو ثواب
- 70 نماز ۾ سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي تلاوت
- 70 پنهنجي گهرن کي آباد ڪريو
- 70 سورة بقره ٻڌي شيطان پڇي ويندو آهي
- 70 سورة بقره جي تلاوت ۽ شيطان جو پڇڻ
- 70 جنهن گهر ۾ سورة بقره جي تلاوت ٿئي ٿي
- 70 قرآن پاڪ جي بلندي
- 71 شيطان ان گهر ۾ ٽي ڏهاڙا نه ايندو
- 71 وڏي ۾ وڏي فضيلت واري سورة ۽ آيت
- 71 آيتن جي سردار آيت
- 71 قرآن پاڪ جي چوٽي
- 71 قرآن جي چانوٿي
- 71 سورة بقره جي هر آيت سان اسي (80) ملائڪن جو نزول
- 72 وڏي فضيلت واري آيت
- 72 عجيب ڪيفيت
- 72 گهر ۾ روشنائي
- 72 سورة بقره ڪري اميرائپ جو عهدو مليو
- 73 سورة بقره جي ڪري فوقيت
- 73 سورة بقره جي پڙهندڙ کي تاج پارايو ويندو
- 73 جنهن سورة بقره پڙهي ان گهڻو ڪجهه ڪيو
- 73 هنن سورتن جي سڪڻ جو حڪم
- 74 هڪ عورت جو نڪاح
- 74 سورة بقره جي مهابي معافي
- 74 سورة بقره کي ٺاهي ٺاهي پڙهڻ
- 74 سورة بقره جي سکيا ۾ عرصو
- 75 حضرت ابوبڪر جي فجر نماز ۾ قراءت
- 75 حضرت ابوبڪر جي عيد نماز ۾ قراءت
- 75 ميت تي سورة بقره جو پڙهڻ
- 75 جنگ يمامه ۾ شعار
- 75 سورة بقره جون ميارون
- 76 سورة بقره جو قسم
- 76 هر آيت جو قسم

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

- 76 رمضان المبارك جي هڪ رات.....
- 76 رات جو سورة بقره پڙهڻ.....
- 77 سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلت
- 77 شيطان ۽ چريائپ کان.....
- 77 سورة بقره جي ڏهن آيتن جي فضيلت
- 78 قرآن نه وسارڻ جو وظيفو.....
- 78 دفنائڻ کان پوءِ قبر تي ڇا پڙهجي؟.....
- 78 پيءُ جي پٽ کي وصيت.....
- 78 قبر مٿان سورة بقره جون آيتون پڙهڻ مستحب آهن.....
- 78 جان ۽ مال جي حفاظت لاءِ.....
- 79 ربنا تقبل منا..... آية بابت
- 80 آمنا بالله وما انزل الينا..... آيت بابت
- 80 انالله وانا اليه راجعون جي فضيلت
- 80 هن امت کي هڪ خاص دعا ملي.....
- 81 هنن خصلتن واري لاءِ جنت آهي.....
- 81 حضرت ام سلمه جي دعا.....
- 82 ٻار جي وفات وقت دعا.....
- 82 پنهنجي ڀاءُ جي وفات وقت دعا.....
- 82 جتي جي ڇڄي پوڻ مهل دعا.....
- 83 جتي جو ڇڄڻ به مصيبت آهي.....
- 83 ڏيئي جو وسامي وڃڻ به مصيبت آهي.....
- 83 جماعت سان نماز جو نڪري وڃڻ به مصيبت آهي.....
- 84 والهڪم الله واحد..... آيت جي فضيلت
- 84 الله تعاليٰ جو اسر اعظم.....
- 84 جنت تي وڌيڪ سخت آيت.....
- 84 گهٻراهڻ ۽ چريائپ کان علاج.....
- 84 ربنا آتانا في الدنيا حسنة..... الخ جي فضيلت
- 85 هر شيء جي لاءِ دعا.....
- 85 حضرت ثابت رضي الله عنه جي دعا.....
- 85 رڪن ڀماني ۽ حجر اسود جي وچ ۾ نبوي دعا.....
- 86 ملائڪ جي رڪن ڀماني وٽ آمين.....
- 87 ايام تشريق جي دعا.....
- 87 ”آيت الڪرسي“ جون فضيلتون
- 87 وڏي عظمت واري آيت.....
- 87 جن جو ٻڌايل وظيفو.....
- 88 عظمت واري آيت.....

- 88 آية الكرسي آهي ته سڀ ڪجهه آهي
- 88 آية الكرسي ۽ حفاظت
- 89 عظمت واري آيت
- 89 الله جي ذمي ۾ شخص
- 89 شڪرگذار دل ۽ صديقن وارو عمل
- 89 بي برڪتيءَ جي شڪايت جو حل
- 89 رحمت جي خزانن واري آيت
- 90 جنت ڏي وڃڻ لاءِ صرف مرڻ جي دير آهي
- 90 وڏي عظمت واري آيت
- 90 آسمان، زمين، جنت ۽ جهنم کان به عظمت واري آيت
- 90 جن، انسانن کي وظيفو ڏنو
- 91 عظمت، عدل، خوف ۽ اميد واريون آيتون
- 91 اعظم آيت (يعني: وڏي ۾ وڏي آيت)
- 91 عدل واري آيت
- 91 خوف واري آيت
- 92 اميد واري آيت
- 92 هر شيءِ کان وڌيڪ فضيلت واري آيت
- 92 گهر جي هر ڪنڊ ۾ ”آية الكرسي“ پڙهڻ
- 92 آيتن جي سردار
- 92 هر گهر امن ۾
- 93 ”آيت الكرسي“ ۽ مسلمان
- 93 عظمت واري آيت
- 93 حضرت معاذ رضه ۽ شيطان جو مقابلو
- 94 پوت کان بچاءُ
- 95 اسر اعظم ڪهڙين سورتن ۾ آهي؟
- 95 جنڙيءَ سچ ٻڌايو آهي
- 95 آهي ڪوڙو پر ٻڌايو سچ اٿائين
- 96 ”آية الكرسي“ ۽ ”سورة بقره“ جون آخري آيتون
- 96 الله تعاليٰ جي حضرت موسيٰ عليه السلام کي وصيت
- 96 وڏي ۾ وڏي عظمت واري شيءِ
- 97 ”آية الكرسي“ کانسواءِ رات گذارڻ
- 97 جنن کان حفاظت لاءِ
- 98 شيطان کان بچڻ لاءِ
- 99 جنڙيءَ جو ڏس
- 100 آيتن جي سردار
- 100 شام تائين حفاظت ۾

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

100	بستري تي سمهڻ مهل ”آية الكرسي“
100	جنن کان تعويذ
100	توريت، انجيل ۽ زبور ۾ اهڙي ڪا به سورة نه آهي
100	ڪهڙو عمل وڌيڪ فضيلت وارو آهي؟
101	سمهڻ مهل آية الكرسي
101	”لا اڪراه في الدين“ (هن آيتن) جي فضيلت
101	سورة بقره جي آخري آيتن جي فضيلت
101	هر لفظ تي جبرائيل عليه السلام چوي پيو
102	آمين يارب العالمين
102	الله تعاليٰ جي طرفان ڪفايت ڪندڙ آيتون
102	ان گهر ۾ شيطان نه ايندو
102	عرش تان آيتون عطا ڪيون ويون آهن
103	نبي ڪريم ﷺ جن لاءِ خاص چونڊ
103	عرش جي خزانن مان عطا ڪيل آيتون
103	سدره المنتهي تي ٽن شين جو تحفو
103	هي آيتون پاڻ به سڪو ۽ عورتن کي به سيکاريو
103	رحمن کي راضي ڪرڻ واريون آيتون
103	الله تعاليٰ جون پسنديده آيتون
104	عقلمند انسان لاءِ مناسب نه آهي
104	هن تمام سٺو ڪيو
104	رات جي عبادت کان ڪفايت ڪندڙ
104	عرش جي خزانن مان عطا ڪيل
104	فجر جي نماز ۾ نبي ڪريم ﷺ جن جي قراءت
105	چار آيتون
105	سورة آل عمران جون فضيلتون
105	جمعي جي ڏينهن سورة آل عمران جو ورد
106	حڪيمن (دانائن) جي لسٽ ۾
106	سورة آل عمران جو پڙهندڙ غني آهي
106	گداگر جو پلي ۾ پلو خزانو
106	توريت ۾ سورة آل عمران جو نالو ”طيبة“ آهي
106	اسر اعظم ذريعي سوال
107	حضرت عمر رضه جو عمل
107	سورتن جي ورڇ
107	الطوال
107	المئون
107	المثاني

- الفصل 107
- ربنا لا ترغ قلوبنا بعداذ هديتنا..... آية جي فضيلت 108
- حضرت ابوبكر رضي الله عنه سانجهي جي نماز ۾ هيءَ دعا پڙهي 108
- ربنا انڪ جامع الناس آيت جي فضيلت 109
- گم ٿيل شيءِ لاءِ دعا..... 109
- شهد الله انه لا اله الا هو..... آية جي فضيلت 109
- آءُ ان جي شاهدي ٿو ڏيان..... 110
- قل اللهم مالك الملك آيت جي فضيلت 111
- اسر اعظم جي ذريعي دعا..... 112
- اسر اعظم..... 112
- قرض کان دعا..... 112
- جبل جييترو قرض به ادا ٿي وڃي..... 113
- قل يا اهل الكتاب تعالوا الي هڪلمة..... آيت بابت 113
- فجر جي سنت ۾ نبي ڪريم ﷺ جن جي قراءت..... 113
- نبوي خط..... 114
- ڪافر ڏي لکيل نبوي خط ۾ آيت جو ذڪر..... 114
- افغيردين الله ييفون..... آية بابت 114
- خراب عادت کان دعا..... 114
- يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله..... آية جي بابت 115
- سورة آل عمران جي آخري ڏهن آيتن جي فضيلت 115
- ان في خلق السموات..... آخري آيتن بابت..... 115
- تهجد ۾ هنن آيتن جي تلاوت..... 115
- جنهن هنن آيتن ۾ غور و فڪر نه ڪيو اهو هلاڪ ٿي ويو..... 115
- جامع دعا..... 116
- سورة النساء جون فضيلتون 117
- احڪامن واريون سورتون..... 117
- حضرت ابراهيم عليه السلام جي امڙ جون اڪيون ٺري پيون..... 117
- سورة نساء جي پهرين آيت جي باري ۾ 117
- نڪاح جو خطبو..... 117
- سورة المائدة جون فضيلتون 118
- ارڙهن حڪمن واري سورة..... 118
- نماز ۾ سورة مائده..... 122
- سورة انعام جون فضيلتون 122
- ملائڪن آپ کي پري ڇڏيو..... 122
- هڪ دفعي ٺي هيءَ سورة نازل ٿي..... 122
- ملائڪن تسبيح پڙهي..... 123

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

- ملائڪن جون دعائون..... 123
- افضل سورة..... 123
- شفاء واري سورة..... 123
- سورة انعام جي پهرين آيتن بابت 124
- فاتحة التورات..... 124
- اتي و جهت وجهي للذي..... ان صلاتي ونسكي..... آيت بابت..... 124
- نماز جي نيت..... 124
- سورة الاعراف بابت 124
- سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة اعراف..... 125
- ان ربڪم الله الذي خلق السموات والارض..... ۽ آخري ٽن آيتن جي فضيلت 125
- فوق الحق وبطله ما ڪانو يعملون، جي فضيلت 125
- جادو جي اثر کان..... 125
- سورة الانفال بابت 126
- سورة الانفال جون چاليهه آيتون..... 126
- سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة الانفال..... 126
- سورة توبه بابت 126
- ست وڏيون سورتون..... 126
- لقد جاء ڪم رسول من انفسڪم..... آية بابت 127
- آخري آخري آيتون..... 127
- قرآن پاڪ جي جمع ٿيڻ جي حڪايت..... 127
- سورة توبه جي آخري آيت بابت..... 128
- اهم ڪمن لاءِ وظيفو..... 128
- غمن دور ڪرڻ لاءِ وظيفو..... 129
- سورة يونس عليه السلام 129
- انجيل جي جاءِ تي سورتون..... 129
- فضيلتن کان علاوه روايتون..... 129
- فلما القوا قال موسى ما جئتم به السحر..... آيت جي فضيلت 129
- وان يمسك الله بضر..... آيت جي فضيلت 129
- هر ڳالهه کان ڪفايت ڪندڙ آيتون..... 129
- سورة هود جون فضيلتون 130
- سورة هود ۽ جمعي جو ڏينهن..... 130
- نبي ڪريم ﷺ جن جي پوڙهه جو سبب..... 130
- وما من دابة في الارض..... آية جي فضيلت 130
- بسم الله مجريها و مرساها..... آيت جي فضيلت 131
- پاڻيءَ ۾ ٻڏڻ کان دعا..... 131
- بيڙي تي سفر ڪرڻ مهل دعا..... 131

- 132 اني توكلت على الله ربي وربكم..... آيت جي فضيلت
- 132 وما تو فيقي الا بالله..... جي فضيلت
- 133 سورة هود جي آيت جي فضيلت
- 133 سورة يوسف عليه السلام
- 133 سورة يوسف ٻڌي يهودي مسلمان ٿيا.....
- 133 حضرت عمر رضه فجر جي نماز ۾ سورة يوسف پڙهندو هو.....
- 133 حضرت عثمان رضه سورة يوسف پڙهندو هو.....
- 133 سورة يوسف جي آيتن جي فضيلت
- 133 ويمر جي سورن کان وظيفو.....
- 134 سورة الرعد جي فضيلت
- 134 ساه جي سهنجي نڪرڻ لاءِ.....
- 134 سورة ابراهيم عليه السلام بابت
- 134 وما لنا ان لا نتوكل على الله..... آيت بابت
- 134 منگهڻن جي تنگ ڪرڻ کان.....
- 135 سورة الحجر
- 135 سورة النحل
- 135 ان الله يا مكرم بالعدل والاحسان..... جي فضيلت
- 135 جامع آيتون.....
- 135 وڏي ۾ وڏي خوف واري آيت.....
- 135 ۽ وڏي ۾ وڏي اميد واري آيت.....
- 136 سورة بني اسرائيل جي فضيلت
- 136 پهريون پهريون سورتون.....
- 136 نبوي معمول.....
- 136 حضرت عبدالله بن مسعود رضه جو معمول.....
- 136 حضرت سعيد بن جبير رضه جي فجر جي نماز ۾ تلاوت.....
- 137 قل ادعوا الله اوادعو الرحمن..... آيت جي فضيلت
- 137 چورن کان امن لاءِ وظيفو.....
- 137 الحمد لله الذي لم يتخذ..... آيت جي فضيلت
- 137 طاقت ۽ غلبي واري آيت.....
- 137 هر بيماريءَ کان دعا.....
- 138 ڪنهن به تڪليف يا پريشاني کان نبوي دعا.....
- 138 پنهنجي اهل اولاد کي هيءَ دعا سيڪارجي.....
- 138 ٻارن کي دعا جي سکيا.....
- 138 ٻار کي ڪڏهن دعا سيڪارجي.....
- 139 بي بي فاطمه رضي الله عنها کي دعا سيڪاري وئي.....
- 139 فجر جي نماز ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي قراءت.....

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

- 140 سورة كهف جون فضيلتون
- 140 جمعي جي ڏينهن سورة كهف جي تلاوت.....
- 140 مڪي تائين نور.....
- 140 قيامت جي ڏينهن نور.....
- 141 هڪ جمعي کان ٻئي جمعي تائين نور.....
- 141 دجال جو وس هلي نه سگهندو.....
- 141 زمين کان آسمان تائين نور.....
- 141 قديم کان آسمان تائين نور.....
- 141 رات جي پهر ۾ جاڳڻ جو وظيفو.....
- 141 ٻئي جمعي تائين رزق ڏنو ويندو.....
- 142 تن ڏينهن تائين محفوظ.....
- 142 بيت الله تائين نور.....
- 142 گناهن کان ڪفارو.....
- 142 جهنم کان آڙ بچندڙ سورة.....
- 142 شيطان گهر ۾ داخل نه ٿيندو.....
- 142 روزانه سورة كهف جي تلاوت.....
- 143 حضرت عمر رضي الله عنه جي فجر ۾ سورة كهف جي تلاوت.....
- 143 ستر هزار ملائڪ نازل ٿيا.....
- 143 جمعي جي رات سورة كهف جي تلاوت جو ثواب.....
- 143 سورة كهف جي پهرين ڏهن ۽ تن آيتن جون فضيلتون
- 144 دجال کي ڏسڻ مهل دعا.....
- 144 دجال کان محفوظ شخص.....
- 144 پهرين ۽ آخري آيتن جي فضيلت.....
- 145 ماشاء الله لاقوة جي فضيلت
- 145 پنهنجي مال متاع کي ڏسڻ مهل.....
- 145 حضرت مالڪ رضي الله عنه جي دعا.....
- 146 دروازي تي ماشاء الله لکيل هو.....
- 146 افضل دعا.....
- 146 حضرت موسيٰ عليه السلام حاجت لاءِ دعا ڪيئن گهري
- 146 ماشاء الله چوڻ سان هر مصيبت ۽ آفت دور.....
- 146 مال کي ڏسي ”ماشاء الله“ چئجي.....
- 147 نعمت سدائين ڪيئن رهي.....
- 147 عرش جي خزانن مان مليل هڪ دعا.....
- 147 شيطان جي ياري ۽ ان جو پڇڻ.....
- 148 سورة كهف جي آخري ڏهن ۽ پنجن آيتن جون فضيلتون
- 148 دجال جي فتني کان وظيفو.....

- رات جو سجاڳ ٿيڻ لاءِ وظيفو..... 148
- تجربو..... 148
- من کان یرجو لقاء..... آیت جي فضيلت 148
- رڳو هيءَ آيت نازل ٿئي ها ته به كفایت ڪري وڃي ها..... 148
- عدن ابيّن کان مڪي تائين نور..... 149
- مٿي کان وٺي پيرن تائين نور..... 149
- سورة مريم جون فضيلتون 149
- ننڍڙيءَ جو نالو مريم رکيو ويو..... 149
- نجاشي بادشاهه ۽ ٻيا ماڻهو روئي وينا..... 149
- ٻيپهريءَ جي نماز ۾ سورة مريم..... 150
- پناه لاءِ سورة مريم سيڪاري وٺي..... 150
- فجر جي نماز ۾ سورة مريم..... 150
- سورة طه جون فضيلتون 151
- مبارڪ انهن سينن کي جيڪي هن کي سانڍيندا..... 151
- خاص عنايتون..... 151
- رب اشرح لي صدري..... آيت جي فضيلت 151
- منها خلقنا ڪم..... آيت جي فضيلت 152
- انما صنعوا ڪيد ساحر..... آيت جي فضيلت 152
- سورة الانبياء جي فضيلت 152
- پهريون پهريون نازل ٿيندڙ سورتون..... 152
- اها سورة جنهن دنيا وسارائي ڇڏي..... 152
- لا اله الا انت سبحنک اني كنت من الظالمين جي فضيلت 153
- حضرت يونس عليه السلام کي نجات..... 153
- نبين سڳورن جي دعا..... 154
- بيماريءَ کان دعا..... 154
- رب احکم بالحق..... جي فضيلت 154
- دشمن سان مهاڏي اٽڪائڻ مهل..... 154
- حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي وضاحت..... 154
- سورة الحج جي فضيلت 155
- هيءَ سورتون سڳو..... 155
- سورة الحج جي فضيلت جو سبب..... 155
- حضرت عمر رضه فجر جي نماز ۾ سورة الحج جي تلاوت ڪئي..... 155
- سورة المومنون باب 155
- سورة المؤمنون جي پهرين ڏهن آيتن جي فضيلت..... 156
- نبي ڪريم ﷺ جن وحي کان پوءِ هيءَ دعا گهري..... 156
- نبي ڪريم ﷺ جن جو اخلاق مبارڪ..... 156

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

1

156	رب انزلني منزلا مباركا جي فضيلت
156	 نوح عليه السلام جي دعا
157	 سواريء تي چوڙهڻ ۽ لهڻ مهل دعا
157	رب اعوذ بڪ من همزات..... آيت جي فضيلت
157	 گهٻراهٽ کان دعا
157	افحسبتم انما خلقنا ڪرم عبثا..... جي فضيلت
157	 مصيبت لاءِ دعا
158	 فتح لاءِ وظيفو
158	 فتعاليٰ الله الملك الحق کان آخر تائين جي فضيلت
158	سورة النور جي فضيلت
158	 عورتن کي سورة النور جي سکيا
159	 حضرت عمر رضي الله عنه جو خط
159	 مرد سورة مائده ۽ عورتون سورة نور سکن
159	 سورة النور جو تفسير
159	سورة الفرقان جي فضيلت
159	سورة الشعراء
160	والذي خلقني فهو يهدين کان انن آيتن جي فضيلت
161	سيعلم الذين ظلموا..... آيت جي فضيلت
161	 حضرت ابو بڪر صديق رضي الله عنه جو وصيت نامو
161	سورة النمل
161	سورة القصص
161	سورة العنكبوت
162	 سج ۽ چنڊ گرھڻ جي نماز ۾ تلاوت
162	سورة الروم
162	 فجر جي نماز ۾ سورة الروم
162	 جمعي جي نماز ۾ سورة الروم
162	 نماز ۾ شڪ چو ٿيندا آهن
162	فسبحن الله حين تمسون..... ٽن آيتن جي فضيلت
162	 حضرت ابراهيم عليه السلام خليل چو ٿيو؟
163	 رهجي ويل وظيفن کان ڇا ڪجي؟
163	سورة لقمان
163	سورة الم سجده جي فضيلت
164	 نورانيت واريون سورتون
164	 پڙهندڙ مٿان چانورو
164	 سورة منجية ڪهڙي آهي
164	 الله تعاليٰ وٽ سفارش ڪندڙ سورة

- ستر نيڪيون ۽ ستر درجا..... 165
- ست درجا وڌيڪ فضيلت واريون سورتون..... 165
- ستر برايون معاف..... 165
- نبي ڪريم ﷺ جن تيستائين آرام نه ڪندا هئا..... 165
- قدر واري رات جيترو اجر..... 165
- جمعي جي ڏينهن فجر جي نماز ۾ تلاوت..... 166
- پيپهري جي نماز ۾ سورة سجده..... 166
- سورة الاحزاب..... 166
- يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وقولا قولا سديدا بابت..... 166
- سورة سبا..... 166
- سورة فاطر..... 167
- مايفتح الله للناس من رحمة... آيت جي فضيلت..... 167
- سورة يس جي فضيلت..... 168
- قرآن پاڪ جي دل..... 168
- رات جو سورة يس جي تلاوت..... 169
- قرآن پاڪ جي برابر سورة..... 169
- مرض الموت شخص تي سورة يس جي تلاوت..... 169
- قرآن جي ڏهن ختمن جو ثواب..... 169
- هڪ هزار..... 169
- ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جي تلاوت جو ثواب..... 170
- هر امتي جي دل ۾ سورة يس هجي..... 170
- سورة يس تي هميشگي ڪرڻ..... 171
- حاجت لاءِ سورة يس..... 171
- رات ۽ ڏينهن جون سهنجايون..... 171
- موت ۾ آسانيءَ لاءِ..... 171
- سورة يس جون چند عجيب خصوصيتون..... 171
- دل جي سختيءَ کان..... 172
- فجر جي نماز ۾ سورة يس..... 172
- ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جو ختم..... 172
- هر جمعي تي منبر تي سورة يس جي تلاوت..... 173
- انهي پهر خوشيءَ ۾ گذارڻ جو وظيفو..... 173
- مجنون شخص تي سورة يس جو ڦيڻو..... 173
- پوت کان بچاءُ..... 173
- جنن جو آواز..... 174
- قيامت جي ڏينهن سورة يس سفارش ڪندي..... 175
- سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة يس..... 175

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

175	قيامت جي ڏينهن سورة يس جي سفارش
176	دعا حفظ القرآن
177	سورة الصافات جون فضيلتون
177	نماز ۾ سورة الصافات
177	بيپهري جي نماز ۾ سورة الصافات
177	سورة الصافات جي پهرين ڏهن آيتن جي فضيلت
177	سبحان ربك رب العزت..... آيت جي فضيلت
177	نماز ۾ سلام کان پوءِ
178	سڪرات مهل تلاوت
179	سورة ص جي باري ۾
179	سورة الزمر جي باري ۾
179	روزانه رات جو تلاوت
179	اللهم فاطر السموات والارض آيت بابت
179	قل يا عبادي الذين اسرفوا آيت جي فضيلت
179	اميد جي وڏي ۾ وڏي آيت
180	وسيع آيت
180	وحشي بن حرب جو اسلام آڻڻ
181	وما قدر والله حق قدره..... الزمر آيت جي فضيلت
181	سورة زمر مؤمن بابت
181	بين نبين تي فضيلت
181	اصطلاحن جي وضاحت
181	حوا ميم سورتون
182	قرآن پاڪ جو مثال
182	قرآن پاڪ جي سونهن ۽ سينگار
182	جنت جا باغ
182	حوا ميم سورتون جو عرض
182	زمر وارن لاءِ مسجد
183	قرآن پاڪ جو ميوو
183	ڪجهه اهي روايتون جيڪي زمر مؤمن سان تعلق رکن ٿيون
183	لفظ ”زمر“ جي باري ۾
183	دشمن سان مقابلي مهل نعرو
184	حنين جي لڙائيءَ ۾
184	سورة مؤمن جي پهرين آيتن جي فضيلت
184	سورة زمر السجده بابت
184	سڀ امتي جنت ۾ ويندا
185	زمر عسق بابت

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

185

سورة الزخرف

185

سبحن الذي سخر لنا..... آيت جي فضيلت

186

• نبي كريم ﷺ جن مريڪيا.....

186

• ساريءَ تي چڙهڻ مهل حضرت حسين رضه جي دعا.....

187

• ساريءَ تي چڙهڻ مهل حضرت طائوس رضه جي دعا.....

187

• دعا نه گهرندڙ جو ڪنڌ پڇي پيو.....

187

سورة دخان جي فضيلت

187

• صبح جو بخشيل شخص.....

188

• جمعي جي رات يا ڏينهن جو سورة الدخان جي تلاوت جو ثواب.....

188

• اڳيان سڀ گناهه معاف.....

188

• حور عين سان نڪاح.....

188

• جمعي جي رات ”سورة الدخان“ جي تلاوت جي فضيلت.....

188

• هڪ جهڙيون سورتون ڪهڙيون آهن؟.....

188

• سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة الدخان“.....

189

سورة الجاثية بابت

189

سورة الاحقاف بابت

189

رب اوزعني ان اشكر..... آيت جي فضيلت

189

• اولاد جي باري ۾.....

189

• حضرت ابوبڪر صديق رضه جي دعا جو اثر.....

190

• ڪانهه ڀرڻ ڀرڻ ماڻهون..... آيت جي فضيلت

190

• دعاءِ الحاجت.....

191

• وير جي سور کان وظيفو.....

191

سورة القتال (مُحَمَّد) بابت

191

• سانجهيءَ جي نماز ۾.....

191

• سومهڻيءَ جي نماز ۾.....

191

سورة الفتح جي فضيلت

191

• سورة الفتح جي نازل ٿيڻ جي جاءِ.....

192

• فجر جي نماز ۾ سورة الفتح.....

192

• حضرت عمر رضه جو ٽي پيرا سوال پڇڻ.....

192

• سڄو سال پريشانين کان محفوظ شخص.....

192

• پر اسان سان ڇا ٿيندو؟.....

193

سورة الحجرات

193

سورة ق

193

• هي سورتون سڪو.....

193

• فجر جي نماز ۾.....

193

• عيد جي نماز ۾.....

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

- 193 خطبي ۾ سورة ق
- 193 بيهريءَ جي سنت ۾
- 193 بيهريءَ جي فرض ۾
- 194 سانجهي جي نماز ۾
- 194 سورة الذاريات
- 194 بيهريءَ جي نماز ۾
- 194 سورة الطور
- 194 سانجهيءَ جي نماز ۾
- 194 كعبة الله ۾ نماز پڙهندي سورة طور جي تلاوت
- 195 سورة النجم
- 195 پهرين پهرين سجدي واري سورة
- 195 جنن، انسانن ۽ وثن به سجدو ڪيو
- 195 سج گرھن جي نماز ۾ تلاوت
- 195 نماز ۾ تلاوت جو سجدو
- 195 سومهشيءَ جي نماز ۾
- 195 سورة القمر
- 195 سفيد چهرو
- 196 نور جو ذريعو
- 196 چوڏهينءَ جي چنڊ وانگر چهرو
- 196 الله تعاليٰ سان ملاقات
- 196 نماز ۾ ڊگهي تلاوت نه ڪجي
- 196 بيهريءَ جي نماز ۾
- 197 سورة الرحمن جو فضيلتون
- 197 قرآن جي ڪنوار
- 197 جنت جو رهاڪو
- 197 جنن سهڻو جواب ڏنو
- 198 نبي ڪريم ﷺ جن هيئن پڙهندا هئا
- 198 اڪي نماز هيئن پڙهيائون
- 198 يا معشر الجن والانس..... فلا تستصران آيت جي فضيلت
- 198 سورة الواقعة جون فضيلتون
- 198 فقر ۽ فاقه جو علاج
- 199 شاهوڪار بڻائيندڙ سورة
- 199 عورتن کي سورة واقعه جي سکيا
- 199 عورتن لاءِ سورة واقعه
- 199 فجر جي نماز ۾
- 199 سورة الحديد جون فضيلتون

- 199 آڱاري جي ڏينهن جا اهم واقعا.
- 199 آڱاري ڏينهن حجامت نه ڪرايو. ڇو؟
- 200 نبي ڪريم ﷺ جن ننڊ کان اڳ ڪهڙيون سورتون پڙهندا هئا.
- 200 مسبحات ڪهڙيون سورتون آهن.
- 200 هزار آيتن کان وڌيڪ فضيلت واري آيت.
- 200 اها ڪهڙي آيت آهي؟
- 200 حضرت عمر رضه ايمان آندو.
- 201 سورة حديد جي پهرين ڏهن آيتن جي فضيلت
- 202 هو الاول والاخر.....آيت جي فضيلت
- 203 سورة المجادلة
- 203 سورة الحشر
- 203 شهادت جو رتبو.
- 203 لو انزلنا هذا القرآن علي جبل..... جي فضيلت
- 203 مٿي جي سور کان.
- 204 موت کان سواءِ هر بيماريءَ جو علاج.
- 204 هو الله الذي لا اله الا هو جي فضيلت
- 204 جنتن کان بچاءِ لاءِ.
- 205 سڀ گناھ معاف.
- 205 شهادت جو موت.
- 205 افضل شيء سان خصوصيت.
- 206 شيطان تڙجي ويا.
- 206 ملائڪن جون دعائون ۽ شهادت جو رتبو.
- 206 جنت واجب ٿي ويندي.
- 206 فوت ٿيل شيء حاصل ٿيندي.
- 207 شهيدن واري مُهر.
- 207 اسر اعظم ڪٿي آهي؟
- 207 سورة الممتحنة
- 207 سورة الصف
- 207 سورة الجمعة
- 207 جمعي جي نماز ۾.
- 207 جمعي جي رات جو سومهڻي جي نماز ۾.
- 207 سورة المنافقين
- 208 جمعي جي نماز ۾.
- 208 سورة التغابن
- 208 زعر الذين كفروا..... آيت
- 208 سورة الطلاق

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

208	ومن يتق الله يجعل له مخرجا جي فضيلت
209	سيجعل الله بعد عسر يسرا.... آيت جي فضيلت
209	سورة التحرير
209	سورة الملك جون فضيلتون
209	شفاعت ڪندڙ سورة.....
209	جنت ۾ داخل ڪرائيندڙ سورة.....
209	قبر جي عذاب کان نجات.....
209	هڪ ئي وقت مڪمل سورة جو نزول.....
210	جيڪر هر هڪ جي دل ۾ سورة تبارڪ هجي.....
210	سورة الملك جو جهيڙو.....
210	سورة ملك جي قبر ۾ ڪيفيت.....
211	قبر ۾ باهه ۽ سورة ملك.....
212	سورة تبارڪ ۽ هڪ گنهگار شخص.....
212	جمعي جي ڏينهن تلاوت.....
212	30 نيڪيون 30 گناهه ۽ 30 درجا.....
213	هڪ عجيب ڳالهه.....
213	قبر جي عذاب کان بچاءُ.....
213	هر حال ۾ سورة تبارڪ جي تلاوت.....
214	سورة ن (القلم)
214	وان يڪار الذين ڪفروا.... آيت جي بيان ۾
214	اڪ جي تڪليف کان.....
214	سورة الحاقة
214	حضرت عمر رضي الله عنه جو ايمان.....
215	سورة المعارج
215	سورة النوح
215	سورة الجن
216	وانه تعالى جدر بنا.... الجن بن آيتن جي فضيلت.....
216	سورة المزمل
216	سورة المدثر
216	سورة قيامة جي فضيلت
216	قيامت جي ڄاڻ.....
216	سورة هل اتي (الدھر)
217	سورة المرسلات
217	نانگ بچي ويو.....
217	نانگ واري رات.....
218	سانجهيءَ جي نماز ۾.....
218	

- بيپھريء جي نماز ۾ 218
- سورة عمر جي فضيلت 218
- منافق هيءُ سورتون ياد نه ڪندو 218
- سانجهيءَ جي نماز ۾ 218
- نبوي نماز جو مقدار 219
- سورة النازعات 219
- ڪانهه يوم يرونها جي فضيلت 219
- سورة عبس 219
- ڪجهه ياد آڻو؟ 219
- سورة التڪوير 220
- رحم جي نظر سان نهارڻ 220
- فجر جي نماز ۾ سورة تڪوير 220
- سورة الانفطار 220
- سورة المطففين 221
- سورة الانشقاق 221
- سجدو چو ڪيو ويو؟ 221
- بيپھريءَ جي نماز ۾ 221
- سورة البروج 221
- 'السموات' سورت ۾ پڙهڻ جو حڪم 222
- بيپھريءَ ۽ ٽيپھريءَ جي نماز ۾ 222
- حضرت معاذ کي سومهڻيءَ جي نماز لاءِ حڪم 222
- سورة الطارق 222
- بنو ثقيف جي بازار ۾ 222
- ماڻهن کي پريشان نه ڪر 223
- سومهڻي جي نماز ۾ 223
- سورة الاعليٰ جون فضيلتون 223
- مسبحات ۾ افضل سورة 223
- شافي ۽ ڪافي سورة 223
- عيدن ۽ جمعي جي نماز ۾ سورتون 224
- بيپھريءَ جي نماز ۾ 224
- وتر جي نماز ۾ سورتون 224
- هڪ غلام مغرب جي نماز پيچي ڇڏي 225
- نماز ۾ ڊگهي قراءت کان منع 225
- سجدي ۾ ڇا پڙهجي؟ 225
- سانجهيءَ جي نماز ۾ قراءت 225
- سورة الغاشية 226

- جمعي جي نماز ۾ سورة الفجر
- حضرت معاذ کي نماز جي سکيا. سورة البلد
- سورة الشمس
- سومهڻي جي نماز ۾
- عيدن جي نماز ۾
- حضرت ابن عباس رضي الله عنهما کي نماز ۾ قراءت ڪرڻ جو حڪم
- چاشت (ڪچڙي منجهند) جي نماز ۾ قراءت
- سورة الليل
- ٻيپهري ۽ ٽيپهري جي نماز ۾
- ٻيپهري جي نماز ۾ قرائت
- سورة الضحىٰ
- هر سورة جي پڄاڻي تي الله اکبر
- سورة المر نشرح
- سورة التين
- سهڻو آواز ۽ سهڻي قرائت
- سانجهي جي نماز ۾
- سورة اقراء العلق
- پهرين پهرين نازل ٿيندڙ سورت
- پهريون پهريون پنج آيتون
- پهريون پهريون نازل ٿيندڙ سورتون
- سورة القدر جي فضيلت
- ڪهڙي دينهن ڪم شروع ڪجي
- ڪهڙين سورتن ۾ ڪيترو ثواب آهي
- سورة القدر وضوء کان پوءِ
- وتر ۾ سورتون
- سورة لم يكن "البينة" جون فضيلتون
- الله تعاليٰ جو اعلان
- جنت ۾ جاءِ
- حضرت ابي ﷺ اچر ۾ اچي ويو
- حضرت ابي ﷺ الله کي ياد
- سورة زلزال جون فضيلتون
- هڪ شخص لاءِ نبوي خوشخبري
- قرآن پاڪ جي اڌ، ٽئين ۽ چوٿين حصي جيترو ثواب
- سڀ ڪجهه آهي

- رات جو سورة الزلزال..... 232
- فجر جي نماز ۾ 232
- وتر کان پوءِ ٻه رڪعتون نفل ۾ سورتون..... 233
- سانجهيءَ جي نماز ۾ 233
- فمن يعمل مثقال ذرة..... آيتن جي باري ۾ 233
- سورة العاديات جي فضيلت 233
- سورة القارعة 234
- هڪ صحابيءَ جي عجيب دعا..... 234
- سورة التكاثر جون فضيلتون 234
- هڪ هزار آيتن جو ثواب..... 234
- سورة مغيره..... 235
- جيڪو رنو ان لاءِ جنت آهي..... 235
- نماز ۾ سورة التكاثر..... 235
- سورة العصر 236
- سورة والعصر ۽ سلام..... 236
- سورة همزه 236
- سورة الفيل 236
- فجر جي نماز ۾ سورة الفيل..... 236
- سورة قريش 236
- سورة ماعون 237
- سورة الكوثر 237
- عرش جي خزائن مان..... 237
- فجر جي نماز ۾ 238
- سورة الكافرون جي فضيلت 238
- نفاق ۽ شرڪ کان نجات ڏياريندڙ..... 238
- قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جو ثواب..... 238
- شرڪ کان پاڪ شخص..... 238
- شرڪ کان نجات..... 239
- شرڪ کان جان چٽي وڃي..... 239
- شرڪ کان نجات..... 239
- سمهن مهل پڙهڻ جو وظيفو..... 239
- منافق ماڻهو..... 239
- شرڪ کان بچاءُ..... 240
- حساب ڪتاب کان آجو شخص..... 240
- ويون جي ڏنگ کان..... 240
- دولت ۽ حسن لاءِ وظيفو..... 240

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

- آء الله جي ئي عبادت ڪندس..... 241
- طواف کان بعد وارين ٻن رڪعتن ۾ قراءت..... 241
- سانجهيءَ جي نماز ۾..... 242
- سانجهيءَ جي ٻن رڪعتن سنت ۾..... 242
- وتر ۾ قراءت..... 242
- فجر جي سنت ۾..... 242
- فجر ۽ سانجهي جي سنت ۾..... 242
- فجر جي سنت ۾..... 243
- شيطان کي ٽارڻ..... 243
- سورة النصر جي فضيلت..... 243
- نبي ڪريم ﷺ جن جو آخري آخري معمول..... 243
- سانجهيءَ جي نماز ۾..... 244
- سورة ابي لهب..... 244
- سورة الاخلاص جون فضيلتون..... 244
- قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر..... 244
- ٻه سؤ سالن جا گناه معاف..... 244
- قل هو الله سان محبت، جنت جي ضمانت..... 245
- رات جو قل هو الله احد جي تلاوت..... 245
- پنجاه سالن جا گناه معاف..... 245
- ڏيڍ هزار نيڪيون..... 245
- ٻه سؤ ڀيرا قل هو الله احد..... 245
- هر حال ۾ قل هو الله جي پڙهڻ جي فضيلت..... 245
- عجيب واقعو..... 246
- پنجاه سالن جا گناه معاف بشرطيڪ..... 247
- ٽيهن ختمن جو ثواب..... 247
- ڏهه ڀيرا قل هو الله پڙهڻ جي فضيلت..... 247
- اي مدح خوان! اٺ..... 247
- قرآن جي ٽئين حصي جي برابر..... 248
- فقر جو علاج..... 248
- قرآن جو ٽيون حصو..... 248
- قبر جي فتنن کان محفوظ شخص..... 248
- قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر سورة..... 248
- قل هو الله جون اهر فضيلتون..... 248
- هن رُتبي تي ڪيئن رسيو؟..... 249
- هاڻي ڪجهه آسرو آهي..... 250
- رڳو مرڻ جي دير آهي..... 250

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

29

- الله تعالى جو نسب نامو..... 250
- گهر جي حفاظت لاءِ وظيفو..... 251
- گناهن کان آجو شخص..... 251
- الله تعالى وڏي وسعت وارو آهي..... 251
- ان چڻ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو..... 251
- برڪتون ٿي برڪتون..... 251
- هڪ هزار ڀيرا ”قل هو الله احد“..... 252
- جهنم جي باهه حرام..... 252
- جنت جا مهمان..... 252
- الله جو رضامنڊو..... 252
- الله جي خاص ٻانهن ۾ شامل شخص..... 252
- گهٻراهت کان امن ۾ شخص..... 252
- پاڙيسرين تي پالوت..... 252
- الله جي ڪاوڙ کي ٿاريندڙ سورة..... 253
- ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف..... 253
- الله تعالى سان سودو..... 253
- سڄي قرآن جو ثواب..... 253
- جيڪي گهرندو سو ملندو..... 253
- جنت ۾ محل..... 253
- الله تعالى جي محبت ڇا جي ڪري..... 254
- تمام وڏي سورة..... 254
- جنت جي خوشخبري ماڻيندڙ شخص..... 254
- هاڻي هر دعا قبول ٿيندس..... 254
- پنج سؤ سالن جي عبادت جو اجر..... 254
- هر تڪليف کان..... 255
- الله تعالى جو رضامنڊو ۽ بخشش..... 255
- قرآن جي ٽئين حصي جي برابر..... 255
- سڄي قرآن جو ثواب..... 255
- گناهه ۽ شيطان کان محفوظ شخص..... 256
- پنجاهه صديقن جيترا عمل..... 256
- قل هو الله جو ڦيڻو..... 256
- هڪ هزار محل..... 256
- روزانو قرآن جي ٽئين حصي جو ثواب..... 256
- جنت ۾ محل..... 256
- فضيلت ۽ بلاغت واريون سورتون..... 257
- ڇا ڪنهن کي سگهه آهي؟..... 257
- 257

- 257 هن جنت واجب ڪري ڇڏي.
- 258 آءُ قل هو الله جو ورد ڪندو آهيان.
- 258 قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي تلاوت.
- 258 قرآن پاڪ جي ٽئين حصي برابر.
- 259 جنت واجب ٿي وئي.
- 259 قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر سورة.
- 259 جنت ۾ محل.
- 259 وڏي فضيلت وارو شخص.
- 260 شيطان جي ڪوشش جي باوجود.
- 260 جنت جا خوبصورت محل.
- 260 به سو پيرا ”قل هو الله احد“.
- 260 تڪليف وقت نبي ڪريم ﷺ جن ڇا ڪندا هئا.
- 261 هر شيءِ کان ڪفايت.
- 261 ڀلي ۾ ڀليون سورتون.
- 261 پناهه واريون سورتون.
- 261 وچونءَ جي ڏنگ جو علاج.
- 262 هڪ سو پيرا قل هو الله احد.
- 262 قرآن جو ٽيون حصو.
- 262 شهادت جو موت.
- 262 نبوي قيٽو.
- 263 بخشجي ويو.
- 263 قرآن پاڪ جو ٽيون حصو.
- 263 هڪ سال جا گناهه معاف.
- 264 الله تعاليٰ جو نسب نامو.
- 264 هر برائيءَ کان پناهه.
- 264 هر مصيبت ۽ آفت کان حفاظت.
- 264 مال ۽ اولاد امن ۾.
- 264 گناهه ۽ مصيبتن کان محفوظ شخص.
- 264 جيڪو هي سوال ڪري ته ان کي هي جواب ڏيو.
- 265 آسمانن ۽ زمينن جو بنياد.
- 265 قرآن جي تفسير.
- 265 جنت ۾ به محل.
- 265 هر سورة سان قل هو الله احد.
- 266 سورة الفلق جون فضيلتون
- 266 قرآن پاڪ جو حصو.
- 266 نماز ۾ هيءُ سورتون پڙهجانءِ.

266	هن سورة جي پڙهڻ ۾ ڪڏهن ناغو نه ڪر
267	آنڌيءَ وقت ڇا پڙهجي؟
267	معوذتين
267	معوذتين نازل ٿيڻ کان پوءِ
268	نماز کان پوءِ معوذتين
268	بلاغت واري سورة
268	پياري ۾ پياريون سورتون
268	هنن سورتن جهڙيون ڪنهن به نه پڙهيون آهن
268	منهنجو ابو ۽ امڙ گهور وڃن ڇا پڙهان؟
269	تڪليف مهل ڇا پڙهجي؟
269	ننڊ ڪرڻ ۽ اٿڻ مهل ڇا پڙهجي؟
269	وڌ ۾ وڌ پياريون سورتون
269	پليون سورتون
270	جانور تي سواريءَ مهل ڇا پڙهجي؟
270	ڏکڻي جانور تي ڇا پڙهجي؟
270	وتر ۾ ڇا پڙهجي؟
270	جادوگري، تعويذ ۽ منتر
271	هڪ اهم سوال ۽ ان جو جواب
271	نبي ڪريم ﷺ جن تي جادو
271	جادو ۽ ان جو علاج
272	جادوءَ کان جبرائيلي قبضو
272	سورة الناس جي فضيلت
273	فصل ٻيو
278	سورة الفاتحه
279	سورة البقرة
279	سورة آل عمران
280	سورة النساء
280	سورة المائدة
280	سورة الانعام
281	سورة الاعراف
281	سورة الانفال
282	سورة التوبة
282	سورة يونس
282	سورة هود
282	سورة يوسف
283	سورة الرعد

283	• سورة ابراهيم
283	• سورة الحجر
283	• سورة النحل
284	• سورة بني اسرائيل
284	• سورة الكهف
284	• سورة مريم
285	• سورة طه
285	• سورة الانبياء
285	• سورة الحج
285	• سورة المؤمنون
286	• سورة النور
286	• سورة الفرقان
286	• سورة الشعراء
287	• سورة النمل
287	• سورة القصص
287	• سورة العنكبوت
287	• سورة الروم
288	• سورة لقمان
288	• سورة الر سجد
288	• سورة الاحزاب
289	• سورة سبا
289	• سورة فاطر
289	• سورة يس
290	• سورة الصافات
290	• سورة ص
290	• سورة الزمر
291	• سورة المؤمن
291	• سورة طمر السجدة
291	• سورة طمر عسق
292	• سورة الزخرف
292	• سورة الدخان
292	• سورة الجاثية
292	• سورة الاحقاف
293	• سورة القتال (مُحَمَّد)
293	• سورة الفتح
293	• سورة الحجرات

293	• سورة ق.....
293	• سورة الذاريات.....
293	• سورة طور.....
294	• سورة النجم.....
294	• سورة القمر.....
294	• سورة الرحمن.....
294	• سورة الواقعة.....
295	• سورة الحديد.....
295	• سورة المجادلة.....
295	• سورة الحشر.....
295	• سورة الممتحنة.....
295	• سورة الصف.....
295	• سورة الجمعة.....
296	• سورة المنافقين.....
296	• سورة التغابن.....
296	• سورة الطلاق.....
296	• سورة التحرير.....
296	• سورة الملك.....
297	• سورة القلم.....
297	• سورة الحاقة.....
297	• سورة المعارج.....
297	• سورة النوح.....
297	• سورة الجن.....
297	• سورة المزمل.....
297	• سورة المدثر.....
298	• سورة القيامة.....
298	• سورة الانسان (الدهر).....
298	• سورة المرسلات.....
298	• سورة عمر يتساءلون.....
298	• سورة النازعات.....
298	• سورة عبس.....
299	• سورة التكرير.....
299	• سورة الانفطار.....
299	• سورة المطففين.....
299	• سورة انشقاق.....
299	• سورة الطارق.....

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

299	 سورة الاعلى	•
300	 سورة الغاشية	•
300	 سورة الفجر	•
300	 سورة البلد	•
300	 سورة الشمس	•
300	 سورة الليل	•
300	 سورة الضحى	•
301	 سورة المر نشرح	•
301	 سورة التين	•
301	 سورة العلق	•
301	 سورة القدر	•
301	 سورة لم يكن	•
302	 سورة الزلزلة	•
302	 سورة العاديات	•
302	 سورة القارعة	•
302	 سورة الهاكم التكاثر	•
303	 سورة العصر	•
303	 سورة الهمزة	•
303	 سورة الفيل	•
303	 سورة لايلاف	•
303	 سورة الماعون	•
303	 سورة الكوثر	•
304	 سورة الكافرن	•
304	 سورة النصر	•
304	 سورة تبت	•
305	 سورة الاخلاص	•
305	 سورة الفلق	•
305	 سورة الناس	•

چڱاڪر

اسان جي سنڌ سڳوري انهن پاڳن پرين ملڪن مان هڪ ملڪ آهي، جن مٿان رسول الله ﷺ جن جي برڪت پري دور ۾ اسلام جي هير گهلي ۽ سنڌ واسين ل الله ﷺ جن جي ئي دور ۾ اسلام جو واس ورتو.

مخدوم المخاڊير محمد جعفر بوبڪائي (وفات 12 1هه) جي هڪ روايت، مخدوم ننوي ”بياض هاشمي“ ۾ هن ريت نقل ڪئي آهي.

”رسوا، الله ﷺ جن پنهنجي پيارن پنجن صحابين سڳورن رضي الله عنهم جي هٿ تي پنهنجو سبارڪ مڪتوب يعني: اسلام جو دعوت نامو سنڌ وارن ڏانهن موڪليو. اهي صحابي سڳورا رضي الله عنهم جڏهن سنڌ ۾ نيرون ڪوٽ نالي قلعي ۾ پهتا (۽ سهڻي سردار ﷺ جو سنيهو سنڌ وارن کي پهچايو) ته اتان جي ڪجهه رهواسين اسلام قبول ڪيو ۽ پوءِ سنڌين جو هڪ وفد انهن پنجن صحابين مان ٻن صحابين جي قيادت ۾ رسول الله ﷺ جن ڏانهن مدينه منوره هليو ويو ۽ باقي ٽي صحابي سنڌ ۾ رهي پيا، جيڪي سنڌ وارن کي اسلامي احڪام ٻڌائيندا رهيا ۽ اهي وفات به هتي ئي ڪري ويا، جن جون قبرون اڃا تائين اتي موجود آهن.“

مخدوم محمد هاشم (رحمته الله عليه) انهي روايت جي بيان ڪرڻ کان پوءِ لکي ٿو: ”مان هي روايت مخدوم جعفر بوبڪائيءَ جي هٿ اڪري لکيل ڏني آهي.“ (بياض هاشمي، ج: ۸، ورق: 82، قلمي نسخو علامه غلام مصطفيٰ قاسمي، صحابه ڪرام جي اها تشريف آوري سنڌ وارن جي علمي ترقيءَ جو سبب هئي، جنهن جي ڪري هن سونهن پري ڌرتي تي هر دور اندر ڪيترائي محدث، مفسر، فقيه ۽ مؤرخ پيدا ٿيندا رهيا، جن دين ۽ ديني علوم جي خدمت ۾ وسڻون ڪين گهٽايو ۽ مختلف علمن ۽ فنن ۾ قيمتي ڪتاب لکيا. اهڙن عالمن ۾ امام مخدوم محمد هاشم ننوي (رحمته الله عليه) به هڪ آهي، جنهن کي ”سنڌ جو سيوطي“ چئجي ته بي جا نه ٿيندو.

سندس نالو، نسل ۽ لقب:

محمد هاشم بن عبدالغفور بن عبدالرحمن بن عبداللطيف بن عبدالرحمن بن خيرالدين سنڌي بنورائي بهرام پوري ننوي، پر کيس شهرت ”مخدوم محمد هاشم ننوي“ جي نالي سان ملي.

ولادت ۽ پرورش:

امام ننوي (رحمته الله عليه) خميس رات دهين ربيع الاول 1104هه ۾ ڄائو. پنهنجي والد جي تربيت هيٺ رهيو، جنهن وٽ قرآن شريف سان گڏ فارسي ۽ عربي جا ابتدائي ڪتاب پڙهيو ۽ صرف، نحو ۽ فقه وغيره جي ابتدائي تعليم حاصل ڪئي. سندن والد پنهنجي علائقي جو وڏو عالم هو.

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

وڌيڪ اعليٰ تعليم حاصل ڪرڻ لاءِ نٿي اچي پهتو. جيڪو ان وقت سنڌ جو دارالحڪومت هجڻ سان گڏ، ديني ۽ ادبي علمن جو مرڪز هو. وڏي پائي جا عالم ۽ محقق اتي پڙهائيندا هئا.

علم جي طلب ۾ ٻاهرئين ملڪ جو سفر:

سال 1135ھ ۾ حديث حاصل ڪرڻ لاءِ حرمين شريفين پهتو، جتان جي علماء کان علم حديث حاصل ڪيائين.

سندن استاد:

پنهنجي دور جي جن وڏن عالمن کان هن علم حاصل ڪيو، انهن مان ڪي هي آهن:

- (1) سندس والد محترم مخدوم عبدالغفور ٺٽوي رحمته الله عليه (وفات: 1113ھ)
- (2) مخدوم ضياءُ الدين ٺٽوي رحمته الله عليه (وفات: 1171ھ)
- (3) شيخ عبدالقادر بن ابي بڪر صديق حنفي (وفات: 1138ھ) (جنهن جي سندن کي گڏ ڪري ڪتابي شڪل ۾ آڻڻ جو شرف مخدوم محمد هاشم ٺٽويءَ کي مليو. ان ڪتاب جو نالو ”اتحاف الاڪابر بجمع مرويات الشيخ عبدالقادر“ آهي).
- (4) شيخ عيد بن علي نمرسي ازهرري شامي (وفات: 1140ھ)
- (5) شيخ ابوطاهر محمد بن ابراهيم ڪردي ڪورائي (وفات: 1145ھ)
- (6) شيخ علي بن عبدالملڪ دراوي (وفات: 1145ھ)

تدريس ۽ تعليم:

فارغ التحصيل ٿيڻ کان پوءِ مخدوم محمد هاشم ٺٽوي رحمته الله عليه تدريس جو ترهو ٻڌي، پنهنجي مشائخن کان پرايل فيض ورهائڻ لڳو. ان لاءِ وچ شهر ٺٽي ۾ هڪ مدرسو کڻي کوليائين، جنهن ۾ تعليم ڏيندو هو. ان ۾ سندس شاگرد به ٻانهن ٻيلي ٿي پيا، جنهن ڪري سوين طالب العلم علم جا اجارا اتان علم پرائيندا رهيا. هر جمعي تي جامع مسجد خسرو ۾ وعظ ڪندا هئا ۽ هر روز ٽيپهريءَ نماز کان پوءِ پنهنجي مسجد ۾ درس حديث ڏيندا هئا.

شاگرد:

مخدوم صاحب وٽ ڪيترائي شاگرد پڙهيا ۽ کانئن فيض ورتو، جن مان مشهور هيءُ آهن:

- (1) سندن وڏو پٽ مخدوم عبدالرحمن (حج جي احڪام ۾ لکيل مشهور ڪتاب ”حياة العاشقين“ منظوم جو مصنف) (وفات: 1181ھ)
- (2) سندن ننڍو پٽ مخدوم عبداللطيف (ذب ذبابات الدراسات جو مصنف) (وفات: 1187ھ)
- (3) شيخ ابوالحسن الصغير ٺٽوي (بهجة النظر شرح نخبة الفكر جو مصنف) (وفات: 1187ھ)
- (4) شاه فقير الله علوي شڪارپوري (وثيقة الاڪابر جو مصنف) (وفات: 1195ھ)
- (5) شيخ الاسلام محمد مراد انصاري سيوهاڻي (دفينة المطالب جو مصنف) (وفات: 1198ھ)
- (6) شيخ عبدالخالق ٺٽوي (مطلوب المومنين جو مصنف)

سندن تصنيفون:

امام محمد هاشم عليه السلام انهن عالمن مان هڪ هو جن وڏي تعداد ۾ ڪتاب لکيا، ان ميدان ۾ هو سنڌ جي سمورن عالمن کان گوءِ کڻي ويو.

امام نثوي عليه السلام مختلف علمن مثلاً: تفسير، حديث، فقه، سيرت، عقائد، قرائت، تجويد ۽ عروض وغيره ۾ ڪتاب تصنيف ڪيا. سندس تصنيفن، حاشين ۽ تعليقات (جيڪي مختلف ڪتابن تي لکيون اٿس) جو تعداد 150 کان مٿي آهي.

مخدوم نثويءَ جون قرآني علوم ۾ خدمتون:

پين علمن سان گڏ مخدوم نثوي عليه السلام قرآني علوم ۾ به ڪيترائي ڪتاب لکيا جن ۾ تفسير القرآن، فضائل قرآن، تجويد القرآن، قراءات القرآن اچي وڃن ٿا.

- (1) تفسير هاشمي پاره عمر سنڌي ۾ (ڇپيل)
- (2) تفسير هاشمي عربي ۾ (اڻ ڇپيل)
- (3) تفسير هاشمي عربي تي حاشيو (اڻ ڇپيل)
- (4) تفسير سورة الكهف عربي (اڻ ڇپيل)
- (5) تفسير سورتين الملك والنون عربي (اڻ ڇپيل)
- (6) الشفاء في مسئلة الرءاء عربي (ڇپيل)
- (7) اللؤلؤ المكنون في تحقيق مڊالسڪون عربي (ڇپيل)
- (8) حاشية مقدمة الجزري عربي (اڻ ڇپيل)
- (9) رفع الخفاء عن مسئلة الرءاء عربي (اڻ ڇپيل)
- (10) كشف الرمزن وجوه الوقوف علي الهمز عربي (اڻ ڇپيل)
- (11) كحل العين بما يقع من وجوه القراءة بين السورتين عربي (اڻ ڇپيل)
- (12) حاشية حرز الاماني للامام الشاطبي عربي (اڻ ڇپيل)
- (13) خلاصة البيان في عداي القرآن عربي (اڻ ڇپيل)
- (14) رسالة في تعداد وجوه القراءات الجارية في لفظة آئن عربي (اڻ ڇپيل)
- (15) رسالة في تعداد وجوه القراءات الجارية في قوله تعالى: حتي اذا استياس الرسل الآية (اڻ ڇپيل)
- (16) رساله في جميع وجوه القراءات الجارية في قوله تعالى: واخذنا ميثاق بني اسرائيل الآية (اڻ ڇپيل)
- (17) رسالة في وجوه القراءات الجارية في قوله تعالى: ومن اهل الكتاب الآية (ڇپيل)
- (18) كفاية القاري في مشتبهات القرآن عربي (ڇپيل)
- (19) تحفة القاري بجمع المقاري عربي (ڇپيل)
- (20) جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم (جنهن جو ترجمو پڙهندڙن جي آڏو آهي).

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم:

عربي ٻولي ۾ لکيل هيءُ ڪتاب مخدوم محمد هاشم نثوي رحمۃ اللہ علیہ 1134ھ ۾ جوڙيو، ان وقت مخدوم صاحب جي عمر صرف 30 سال هئي. انهيءَ عمر ۾ اهڙو جامع ڪتاب تاليف ڪرڻ ڪا معمولي ڳالهه نه آهي. سچ پچ ته مخدوم صاحب کي الله پاڪ ننڍي عمر ۾ ئي تصنيف ۽ تاليف جو سليقو، ڪتابن مرتب ڪرڻ جو ڌانءُ ۽ ذات ڏيئي ڇڏي هئي. موضوع کي نپاهڻ، مخدوم صاحب لاءِ ائين آسان هو، جيئن داؤد عليه السلام جي هٿن ۾ لوهه.

جنة النعيم هڪ مقدمه ۽ ٻن فصلن تي مشتمل آهي.

مقدمه: چند فائدين تي مشتمل آهي، جن جو تعلق فضائل قرآن سان لاڳاپيل بحثن سان آهي.

فصل اول: اهي احاديث ۽ آثار، جيڪي قرآن پاڪ جي سورتن يا خاص آيتن جي فضائل ۾ وارد ٿيا آهن.

فصل ثاني: اهي روايتون، جيڪي امام شبلي، شيخ واحدي، علامه زمخشري، قاضي بيزاوي ۽ ٻين مفسرن پنهنجي تفسيرن ۾ هر سورة جي اختتام ۾، انهن سورتن جي فضائل ۽ مناقب بابت لکيون آهن.

✽ مخدوم صاحب جو هي ڪتاب اڃان تائين ڇپيو ناهي. البت ان جو هڪ اختصار ”هبة الرحمن الرحيم من جنة النعيم“ جي نالي سان رائل سائز جي 88 صفحن تي مڪتبه المنار، زرقاء (اردن) طرفان 1987 ۾ شايع ٿيو. اهو اختصار محمد شڪور بن محمود الحاجي نالي هڪ عرب فاضل تيار ڪيو هو. ڪتاب جو قلمي نسخو کيس پير بديع الدين شاه راشديءَ جي ڪتبخاني (نيو سعيدآباد) مان هٿ آيو هو. پر افسوس جو ان فاضل، ڪتاب جي ٽائٽل تي مخدوم صاحب جو نالوئي نه ڏنو آهي. (البتہ مقدمه ۾ ضرور ذڪر ڪيو اٿس).

✽ ضرورت هئي ته مخدوم صاحب جي انهيءَ شاهڪار تصنيف جو سنڌي ترجمو قارئین آڏو آندو وڃي، جيئن مخدوم صاحب جي علمي فيض مان عوام کي به وٺڻ ملي. اهڙي دور ۾ جنهن اندر چڱن ڀلن ماڻهن کان تسبيح ڇڏائجي متبادل طور موبائل هٿن ۾ اچي وئي آهي، قرآن جي تلاوت ۽ مطالعه جو ذوق ڏينهنون ڏينهن گهٽبو ٿو وڃي. سنڌي ادبي بورڊ طرفان ان ڏس ۾ تحريڪ ٿي، ترجمي جي ذميداري برادر مر مولانا سليم الله سومرو تي رکي وئي، البت ڪتاب جا قلمي نسخا مون کيس مهيا ڪري ڏنا، ائين هيءُ ڪتاب ميدان ۾ اچي ويو.

الله تعاليٰ کان دعا آهي ته: هن ڪتاب مان هر پڙهندڙ کي فائدو رسائي. آمين

محمد اديس سومرو

انچارج: قاسميه لائبريري، ڪنڊيارو

رڪن: اسلامي نظرياتي ڪونسل پاڪستان

21-01-2011

ميمبر: علامه غلام مصطفيٰ قاسمي چيئر، ڄام شورو

چاراڪر

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى رَحْمَةِ الْعَالَمِينَ

اما بعد! الله تعالى جا اڻ ڳڻيا احسان، جنهن اسان کي انسان ڪري خلقيو ان کان پوءِ اسان کي مسلمان ڪري مکائين ۽ نبي ۽ پيغمبر طور حضرت محمد مصطفيٰ ﷺ جهڙن عظيم نبيءَ سان اسان کي نوازيائين ۽ آسماني ڪتابن مان عظيم ڪتاب قرآن پاڪ سان مان بخشياين. قرآن پاڪ جهڙي طرح هن ڌرتيءَ تي رهندڙن لاءِ ڏاهري شفاء ۽ مسئلن جي حل جو رهبر (گائيڊ) آهي اهڙي طرح اندر کي اجارڻ لاءِ املهه تحفو به آهي. جهڙي طرح هر شيءِ کي اثر هوندو آهي مثلاً اشاري کي به اثر آهي ۽ ڳالهائڻ کي به اثر آهي. ڪڏهن ڪڏهن اشاري ڪرڻ سان يا ڳالهائڻ سان ٻهيل معاملا ٺهيو وڃن ته ڪڏهن وري ٺهيل معاملا به ٻهيو وڃن. ڪڏهن ڪنهن کي خوش ڪريو ڇڏين ته ڪڏهن ڪنهن کي ڪاوڙايو ڇڏين. اهڙي طرح قرآن پاڪ جي الفاظن کي به اثر آهي.

جيئن هڪڙو واقعو آهي ته هڪ بزرگ وٽ هڪ سردار آيو ڪچهريءَ ۾ ويٺا هئا ته هڪ شخص آيو ۽ بزرگ کي مٿي جي سور کان ڦيڻي رکڻ لاءِ عرض ڪيائين. بزرگ ان تي ڦيڻو رکيو. همراه هليو ويو. سردار، بزرگ کي چيو ته سائين! هن کي ڦيڻي جي ڪهڙي ضرورت هئي. هن کي ڪا ڊسپرين يا پونستان گوريءَ جو ڏس ڏيو ها ته مسئلو حل ٿي وڃيس ها. تنهن تي بزرگ وڏيري کي فرمايو ته سردار! مون پئي سمجهيو ته تون انسان آهين پر اڄ خبر پئي ته تو ڳڏهه آهين. بزرگ جا اهي لفظ ٻڌي سردار صاحب ڪاوڙ ۾ ڳاڙهو ٿي ويو ۽ ان سان گڏ آيل محافظ به ايترو ته ڪاوڙجي ويا جو هٿيارن کي بزرگ ڏي کڻي سڌو ڪيائون. هنن جي اها حالت ڏسي بزرگ پڇيو ته توهان کي ڇا ٿي ويو آهي؟ سردار چيو ته تو اسان کي گار ڏني آهي ان ڪري مون کي به ڪاوڙ اچي وئي آهي ته هي به مچرجي پيا آهن. بزرگ چيو ته مون کي وڏا لفظ ته نه ڳالهيا آهن مون رڳو ٽي لفظ چيا آهن. هڪ ”گ“ ٻيو ”ڏ“ ٽيون ”ه“؛ بس انهن لفظن سان توهان کي ڇڙ وٺي وئي آهي جيڪڏهن انهن ڪرن کي ايترو اثر آهي جو توهان کي ڪاوڙائي ڳاڙهو ڪري ڇڏيو اٿن ته پوءِ الله جي ڪلام (قرآن پاڪ) کي ايترو اثر نه آهي جو هن جي مٿي جو سور ڇڏائي. پوءِ سردار کي ڳالهه سمجه ۾ اچي وئي ۽ خاموش ٿي ويو.

بهرحال الله جي ڪلام کي اثر آهي

* قرآن پاڪ جون هڪڙيون آهي فضيلتون آهن جيڪي مجموعي قرآن جون آهن. مثلاً

1. الله تعالى قرآن پاڪ ۾ فرمايو آهي ”ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين“ يعني:

اسين اهو قرآن نازل ڪريون ٿا جيڪو ايمان وارن لاءِ شفاء ۽ رحمت آهي. (بني اسرائيل: 82)

2. الله تعالى فرمايو آهي.

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

”لوانزلنا هذا القرآن على جبل لراءيته خاشعاً متصدعاً من خشية الله“ يعني: اي پيغمبر ﷺ! جيڪڏهن اسين هن قرآن کي ڪنهن جبل تي نازل ڪريون ها ته ان کي الله جي ڊپ کان عاجزي ڪندڙ ۽ ڦاٽي پوندڙ ڏسين ها. (الحشر: 21)

3. حضرت ابوذر غفاري رضی اللہ عنہ کان روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان الله جو قرب هن کان وڌيڪ ڪنهن به شيء مان ماڻي نه ٿا سگهو. جيڪو الله تعاليٰ جي ذات مان نڪتل شيء يعني: قرآن پاڪ مان حاصل ڪري سگهو ٿا. (مستدرڪ حاکم)

4. حضرت ابو سعيد خدری رضی اللہ عنہ کان روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته الله تعاليٰ فرمائي ٿو ته جنهن شخص کي قرآن پاڪ جي تلاوت ۾ مشغول هئڻ ڪري ذڪر ڪرڻ ۽ دعائن گهرڻ جي فراغت نه ٿي ملي سگهي ته مان ان کي دعائن گهرڻ وارن کان به وڌيڪ ڏيندو آهيان ۽ الله تعاليٰ جي ڪلام پاڪ کي ٻين ڪلامن تي ائين فضيلت آهي. جيئن الله تعاليٰ کي سندس سموري مخلوق تي فضيلت آهي (ترمذي شريف)

نوٽ: ان کان علاوه ڪوڙ ساريون فضيلتون آهن جن لاءِ مستقل ڪتاب لکيل آهن.
* ٻيون اهي فضيلتون آهن جيڪي قرآن پاڪ جي سورتن ۽ آيتن جون آهن جن کي قرآن پاڪ جي خاصيتن ۽ برڪتن جو نالو به ڏئي سگهجي ٿو. مخدوم محمد هاشم نئوي رحمہ اللہ هن ڪتاب ”جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم“ ۾ رڳو اهي حديثون گڏ ڪيون آهن جن مان قرآن پاڪ جي آيتن ۽ سورتن جون فضيلتون، برڪتون ۽ خاصيتون ذڪر ڪيل آهن، جن جو تعداد هن ڪتاب ۾ تقريباً 922 کن آهي. ان کان علاوه مخدوم صاحب ڪتاب جي آخر ۾ انهن روايتن جو به ذڪر ڪيو آهي، جيڪي موضوع آهن. يعني: انهن جي موضوع (جڙتو) هجڻ جي نشاندهي ڪئي آهي.

”جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم“ جا نسخا:

هيءَ ڪتاب اصل عربيءَ ۾ لکيل آهي جنهن جي ترجمي لاءِ مون کي سنڌي ادبي بورڊ پاران چيو ويو ۽ طئي ٿيو ته صرف سنڌي ترجمو اچڻ گهرجي (عربي متن نه) ان ڪري مخدوم محمد هاشم نئوي رحمہ اللہ عربي حديثن ۾ وارد ٿيل ڏکين لفظن جي جيڪا لغوي تحقيق ڪئي آهي. هن ترجمي ۾ نه آندي وئي آهي، ڇو ته ان جو تعلق عربي متن سان آهي، جڏهن عربي متن ئي موجود نه آهي ته ان جي لغوي تحقيقي ذڪر ڪرڻ سان مطالعہ ڪندڙ حضرات مونجهاري جو شڪار ٿي پون ها. تنهنڪري ان کي به نه لکيو ويو آهي، ياد رهي ته هن ڪتاب جا ٽي نسخا مون کي هٿ آيا جن کي مون سامهون رکي ترجمو ڪيو.

1. پير جهنڊي وارو نسخو:

هيءَ نسخو 277 صفحن تي مشتمل آهي ۽ هن جي هر صفحي تي تقريباً 16 ستون آهن هن جي صفحہ نمبر 3 ۽ آخري صفحي جو فوٽو (عڪس) هتي ڏنو ويو آهي. ڇاڪاڻ ته پهريان به صفحا منجهس اصلي ڪاتب جا نه آهن.

2. نيشنل ميوزم ڪراچي وارو نسخو:

هي نسخو 204 صفحن تي مشتمل آهي. هن جي هر صفحي تي تقريباً 21 سٽون آهن. هن جي پهرئين ۽ آخري صفحي جو عڪس (فوٽو) هتي ڏنو ويو آهي.

3. دارالعلوم مجددية ملير وارو نسخو

هيءَ نسخو 184 صفحن تي مشتمل آهي، هن جي هر صفحي تي تقريباً 22 سٽون آهن هن جي پهرئين ۽ آخري صفحن جو عڪس (فوٽو) ڏنو ويو آهي.

آخر ۾ اءُ پنهنجي وڏي پاءُ محترم سائين ڊاڪٽر محمد اديس سنڌي صاحب جن جو بي حد شڪرگذار آهيان، جن هيءَ نسخا مون کي عنايت ڪيا ۽ پڻ هر مرحلي تي همت افزائيءَ سان گڏوگڏ ترجمي جي ڏکين مقامن ۽ عبارت جي مونجهارن کي سهڻي انداز ۽ وڏي پيار سان مون کي حل ڪرايا. الله تعاليٰ کين صحت ۽ عافيت سان گڏ عمر ۾ برڪت عطا فرمائي ۽ سندن فيض تاقيامت جاري ۽ ساري رکي ۽ الله تعاليٰ سندن شفقت کي اسان تان مور نه موڙي. آمين. ثر آمين.

سنڌي ادبي بورڊ جو سٽ به جس لهڻي جن اڳوڻن بزرگن جي ڪيل محنت ۽ لڪل علمي خزانن کي منظر عام تي آڻي پڙهندڙ جي علمي اڃ کي اجهائڻ جو وڃن ڪيو آهي. جنهن لاءِ علم جا اچار ۽ شوقين سندن ثورائتا آهن ۽ ڏٺيءَ در دعاگو به آهيان جو هنن پنهنجي علمي ورثي کي آڻي پنهنجي وڏڙن جي قرض لاهڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. اي الله! هنن جي وڃن، ۽ اداري کي ڪامياب ۽ ڪامران فرمائ. آمين.

سليم الله ولد محمد قاسم سومرو

استاد: جامعہ انوار العلوم ۽

جامعہ فاطمہ الزهراء للبنات ڪنڊيارو

15-11-2008

جنة النعيم — ملير

١١١

بسم الله الرحمن الرحيم

سبحانك لا علم لنا إلا ما علمتنا إنك أنت العليم الحكيم والعول ولا قوة إلا
 بالله العلي العظيم الحمد لله الذي خلقنا في أحسن تقويم وأحسن ألبان بأحسن
 الصنيع وأظهر لنا دينه القويم بأنزل القرآن الحكيم وخصنا بأرفع رسله ورسوله
 لديه واجتنبه كافة إليه المخصوص بالقراب والتكريم المشهور بالفضل العليم
 المحمود في الكائنات والذكر الحكيم وإنه له خلق عظيم عليه الصلوة والسلام
 من آلائه وعظمته وأصلح الذرية فأرسله معادنا المديح بخط حسنة
 وجاهدوا في الله حتى جاهدوه وهدوا إلى الصراط المستقيم ذلك فضل الله
 يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم أما بعد فيقول الفقير المذنب
 إلى رحمة الملك العلي محمد بن عبد الغفور السديد غفر الله تعالى ذنوبهما
 وسر عيوبهما إنه الرؤوف الغفار هذه رسالة جمعت فيها فضائل القرآن
 المبين مما ورد في أحاديث النبي الأمين صلى الله عليه وآله وسلم من قوله
 لا بد لي أن في أنوار الضياء وأنا بعد رضى الله تعالى عنهم ورضوا عني
 أوردتها كلها محذوفة إلا ما ساند اختصاصاً في الكلام وصحت في كل بحث
 وأثر باسم راوية من الصحابة والتابعين واسم مخرج من المحدثين المشهورين
 أحسن النظام وشرعت فيها في شهر صفر المستظم في سنة الف وثمان
 وأربعين وتلن من الهجرة النبوية على صاحبها أفضل الصلوة وأكمل التحية و
 سميتها جنة النعيم في فضائل القرآن الحكيم وبالله المستعان
 وعليه التكلان وهي تبتغي على مقابلة فضلين من المحدثين ففيها فوائد
 الفصل الأول في ذكر ما ورد في فضل سورة القرآن وآية خاصة من
 الأحاديث والآثار الفقهية في ذكر الحاشد التي نقلها الشيخ ^{العلامة} والعلامة
 ومن تبصروا كالمعشري والبيضاوي في تقاسيرهم في آخر كل سورة وبالله

١١١٣٤

رب یشیر لہم اللہ الرحمن الرحیم و تسمہ بالخیر
 سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا انک العلیم الخبیر ولا حول ولا قوۃ الا باللہ العلی العظیم
 الخیر للہ الذی خلقنا فی حسن تقویہ و احسان الیناب احسان العظیم و اطہر الیناب
 القویم بانزل القرآن الکریم و خصنا بارتع و سلہ درجۃ لدیہ و احسن خالقہ کافۃ
 فی الخصوص بالقرب و التکریم للشمول بالفضل العظیم المخصوص فی الکتاب و الذکر
 الحکیم و انہ علی خلق عظیم علی رسلات و سلام من اللہ البر الرحیم و علی اللہ و
 صحبہ الذین فازوا من معادن الذین یحوظ جہنم و جاہدوا فی اللہ و خروجا
 و ہل و الی الصراط المستقیم ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء و اللہ ذو الفضل العظیم
 اما بعد فیتول المتفق الراجح الی حجۃ الملک العلی محمد ہاشم بن عبد العفو السلف
 عفو تعاد لوفہا و ستعرفہا انہ الرؤف الغنی ان ہذا رسالۃ جمعت فیہا
 فضائل القرآن المبین مما ورد فی احادیث النبی الامین صلی اللہ علیہ و سلم و سلوۃ
 تلوہم اہل الابدین او فی آثار الصحابہ و التابعین رضی اللہ تعالیٰ عنہم و رضوانہ
 اجمعین و اورد ہما کما محل رفۃ الاسانید اختصارا فی الکلام و ہما حتی کل
 حدیث و اثر باسم راوید من الصحابہ و التابعین و اسم محررہ مراد الحقیر
 لیتظہم احسن النظام و خرجت فیہا فی شہر صفر المستظم فی سلك شہرستہ لاف
 و مائۃ و اربعہ ثلاثین من الحجۃ النبویہ علی صاحبہا افضل الصلوٰۃ و التحیۃ و سبیلہا
 حجۃ العظیم فی فضائل القرآن الکریم و باللہ المستعان و علیہ التوکل و یدہ یشی
 علی مقدسہ و فضلہا اما القیۃ ففیہا قوائید و کلمات فی ذکر ما و ہرہ فی
 فضائل سور القرآن لواء آیۃ خاصۃ من الاحادیث و کلمات فی تفصیل الثبوت
 فی ذکر الاحادیث التي نقلها الثعلبی والواہدانی ومن بعد انما لزم في البیان
 فی تفاسیرہم فی لکل سورۃ سورۃ و ہما

المحدثین

(نیشنل میوزم کراچی و اری نسخی جو پھریون صفحو)

٢٠٣

الحمد لله وعمر بن الخطاب رضي الله عنه وسلم لما رأت علي بن هذيل ما أنزل الله على نبي وإمام
 من أنبياء وأئمة ولا يرضى عند الله تعالى من غير المعوذتين فإن الشهادتين وحديث
 صحيح رواه ابن حبان وقد جسد البيهقي هذا ذكر الحديث الذي صح
 وترك الحديث المذكور في ذكره البخاري قال الجليلي ناقله عن ابن العوفي
 ما صححه أن هذا الحديث رواه ابن حبان في صحيحه بمعناه عن عقبة بن عامر رضي
 الله تعالى عنه مرفوعاً نحوه أن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال يا أيها الناس
 وسلم من قرأ المعوذتين وكما قرأوا الكتاب التي أنزلها الله تعالى قال الشهادتين
 موضوع والحمد لله على التمام والصلوة والسلام على محمد وآله وسلم على وجه التمام
 ما دامت السماوات والأرض ما روي عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم
 قال مؤلف هذا القدر إلى رحمة الله العلي محمد هاشم بن سيد الخضر السلي في ربيع
 الفارغ من تسويد هذه النسخة في سنة ١٢٠٢ في شهر ربيع الآخر سنة الف وثمان مائة و
 أربع وثلاثين بعد الهجرة النبوية على صاحبها افضل الصلوة والسلام والله تعالى
 الوفي والعين وحلى الله تعالى على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم تسليم كثيراً ما

البداء آمين

ابن حبان
 صحيح
 رواه
 ابن حبان
 في صحيحه

(نیشنل میوزم کراچی واری نسخی جو آخری صفحو)

(درگاه شریف پیرجهندي واري نسخي جو ٽيون نمبر صفحو)

۶۷۷
 علی شہید ناعول والد و صاحبہ وسلم تسلیم اکثر احشیش اولیٰ المؤمنین
 کاتبہ التفسیر الی رحمۃ اللہ الکریم فتح محمد القصیری برزق
 الی فی ذات اللہ الحلیم قد یجحد فی بیعت الی نفسی و کف العلم
 السلیم جنتہ تجری من تحتی الا فی ریحۃ النعیم فی ثالث ثالث
 الثالث من الالف الثانی بلطفہ اللہ و فضلہ العظیم
 والحمد لله و الاخر انما احسن العزم والعلم
 والسلام علیہ و سلم و آله الطہرین و الذین
 و الفاضلین بحفظ جیم
 آمین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سبحانك لا علم لنا الا ما علمتنا انك انت العليم الحكيم ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم.

الحمد لله الذي خلقنا في احسن تقويم و احسن الينا باحسانه القدير و اظهر لنا دينه القويم بانزال القرآن الكريم و خصنا بارفع رسله درجة لديه و أحب خلقه كافة اليه المخصوص بالقرب و التكريم المشموم بالفضل العمير المحمود في الكتاب و الذكر الحكيم و انه لعللي خلق عظيم عليه صلوات و سلام من الله البر الرحيم و علي اله و صحابه الذين فازوا من معادن الذين بحظ جسيم و جاهدوا في الله حق جهاده و هدوا الي الصراط المستقيم و الله فضل الله يؤتيه من يشاء و الله ذو الفضل العظيم.

(اي رب!) تنهنجي ذات پاڪ آهي اسان کي ڪو به علم نه آهي سواءِ ان جي جنهنجي تو اسان کي ڄاڻ ڏني آهي. بيشڪ تون ڄاڻندڙ، حڪمت وارو آهين. گناهن کان مڙڻ ۽ نيڪين ڪرڻ جي سگهه الله جي ئي توفيق سان آهي جيڪو بلند ۽ عظيم آهي. سڀ ساراهه الله کي سونهين جنهن اسان کي سهڻي صورت ۾ خلقيو ۽ اسان کي پنهنجي قديم احسان سان نوازيو. قرآن پاڪ جي نزول جي ذريعي، پنهنجي سچي دين کي اسان لاءِ ظاهر ڪيو ۽ اسان کي اهڙي رسول سان خاص ڪيائين جيڪو وڏس درجي ۾ اعليٰ ۽ بالا آهي ۽ سچي مخلوق مان ڪيس وڌ ۾ وڌ پيارو آهي. جيڪو قرب ۽ عزت سان خاص آهي. جيڪو عام فضل وارو آهي ۽ ڪتاب ۽ ذڪر حڪيم (قرآن ڪريم) ۾ ساراهيل آهي ۽ بيشڪ اهو وڏي خلق وارو آهي. مٿس احسان ۽ رحم واري الله تعاليٰ جون رحمتون ۽ سلام هجن ۽ ان جي آل ۽ اصحابن تي به جيڪي دين جي خزانن مان وڏو وڻندو وڻي ڪامياب ٿيا. ۽ الله تعاليٰ جي راه ۾ جن پوري طرح جهاد ڪيو ۽ سڌي رستي ڏي هدايت ڪيا ويا اهو الله تعاليٰ جو فضل آهي جو جنهن کي چاهي ڏئي. هو وڏي فضل وارو آهي.

اما بعد!

بلند مقام واري بادشاه (الله) جي رحمت جو اميدوار ۽ محتاج محمد هاشم بن عبدالغفور سندي الله تعاليٰ بنهي جا گناه معاف ڪري ۽ بنهي جي عيبن کي ڍڪي. بيشڪ هو رؤف (مهربان) ۽ غني (بي پرواه) آهي. عرض ڪري ٿو ته مون هن ڪتاب ۾ قرآن پاڪ جون آهي فضيلتون گڏ ڪيون آهن جيڪي نبي ڪريم ﷺ جن جي حديثن ۾ آيون آهن. مٿن هميشه هميشه صلواتون هجن ۽ صحابن ۽ تابعين جي آثارن ۾ وارد ٿيل فضيلتون به مون هن ڪتاب ۾ آنديون آهن الله تعاليٰ کائن راضي رهيو ۽ اهي کائنس راضي رهيا. مون سمورين حديثن جي سَنَدُن کي اختصار جي ڪري ذڪر نه ڪيو آهي ۽ ترتيب کي سهڻي بنائڻ خاطر مون هر حديث ۽ اثر جي راويءَ، صحابيءَ يا تابعيءَ جي نالي جي وضاحت ڪئي آهي ۽ جنهن محدث ان حديث جي تخريج ڪئي آهي ان جو نالو به ڏنو اٿم. مون هيءُ ڪتاب 1134هـ (يارنهن سؤ چوٿيهه هجري) صفر مهيني ۾ شروع ڪيو ۽ هن جو نالو ”جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم“ رکيو آهي الله تعاليٰ کان ئي مدد جو طلبگار آهيان ان تي ئي مون کي پروسو آهي. هيءُ ڪتاب، هڪ مقامي ۽ ٻن فصلن تي مشتمل آهي. مقامي ۾ ڪيترائي فائدا ذڪر ڪيا ويا آهن، پهرئين فصل ۾ قرآن پاڪ جي سورتن ۽ خاص آيتن جي فضيلت ۾ جيڪي حديثون ۽ اثر ملن ٿا تن جو ذڪر ڪيو ويو آهي ۽ فصل ٻيون انهن حديثن جي بيان ۾ آهي جن کي علامه ثعلبيءَ ۽ علامه واحديءَ ۽ انهن جي تابعين (پيرو ڪارن) مثلاً علامه زمخشريءَ ۽ علامه بيضاويءَ پنهنجي تفسيرن ۾ هر سورت جي آخر ۾ ذڪر ڪيو آهي ۽ انهن جي صحت ۽ ضعف جي حال جو بيان به هن فصل ۾ آهي.

مقدمه

فائدہ نمبر 1:

سوال: جيڪڏهن ڪير چوي ته توهان هن رسالي جي ٻئي فصل ۾ چيو آهي ته ان ۾ سورتن جي فضيلتن بابت آيل حديثون اڪثر موضوع آهن ته پوءِ توهان پهرئين فصل ۾ گهڻيون حديثون ڇو آنديون آهن؟

جواب: اسان چئون ٿا ته اسان اتي ائين ڪونه چيو آهي ته سورتن جي فضيلتن ۾ روايت ڪيل اڪثر حديثون مطلقاً (بلڪل) موضوع آهن، ڇاڪاڻ ته سورتن جي فضيلتن ۾ اڪثر حديثون ته صحيح بخاري ۽ صحيح مسلم ۾ روايت ڪيل آهن ۽ باقي حديثون سنن نسائي، سنن ابن ماجه، سنن ابی داؤد، جامع ترمذي، صحيح ابن خزيمة ۽ صحيح ابی عوانه ۽ حافظ ضياء المقدسي جي ”المختارة“ ۽ ٻين ڪتابن ۾ مروي آهن. بلڪ اسان جي چوڻ جو مقصد هيءُ آهي ته سورتن جي فضيلتن جي باري ۾ جيڪي روايتون حضرت ابی بن ڪعب رضي الله عنه کان روايت ٿيل آهن انهن مان اڪثر موضوع آهن ۽ هو پاڻ ته انهن کان آڃو آهي. تنهن ڪري اها ڳالهه انهن گهڻين روايتن جي منافي نه آهي جيڪي سورتن جي فضيلتن ۾ آيون آهن. اهي يا ته صحيح آهن يا ته حسن يا ضعيف آهن جيئن سگهو ان جي صراحت اتي ايندي.

فائدہ نمبر 2:

سوال: جيڪڏهن ڪير چوي ته توهان کي ڪيئن خبر پئي ته پهرئين فصل ۾ ذڪر ڪيل حديثن مان ڪابه موضوع نه آهي؟

جواب: آءٌ چوان ٿو ته پهرئين فصل ۾ مون جيڪي حديثون آنديون آهن سي ٻن قسمن جون آهن. پهريون قسم اهي حديثون آهن جيڪي خاتمة المحدثين رئيس الحفاظ المتأخرين بحر العلوم (علمن جي سمنڊ) فياض اليقين حافظ جلال الدين سيوطي رحمته الله عليه پنهنجي تفسير ”الدر المنثور في التفسير بالمأثور“ ۾ نقل ڪيون آهن ۽ گهڻو تعداد اهڙين ئي حديثن جو آهي، جيڪي مون نقل ڪيون آهن. حديث کي آڻڻ مهل سندس طريقو هيءُ رهيو آهي ته جيڪڏهن ڪا حديث موضوع هوندي آهي ته ان جو وجهه به بيان ڪندو آهي.

ٻيو قسم اهي حديثون آهن جيڪي مون ”صحيح سته“ ۽ ”مستدرک حاكم“ عيني شرح البخاري يا ”الا ذڪار للنووي“ يا ”الا ذڪار للسيوطي“ يا ان جي ڪتاب ”الاتقان“ يا علامه شهاب الدين المقدسي جي ڪتاب ”المصباح في الجمع بين الاذكار والسلاح“ يا حافظ مخي السنة البغوي جي ”تفسير الخازن“ ۾ يا جزريءَ جي ”حصن حصين“ تان نقل ڪيون آهن ۽ هيءُ بزرگ وس ڪري موضوع حديثون آڻيندا ئي نه آهن. جيڪڏهن ڪا آڻيندا آهن ته ان جو وجهه به لکندا آهن. ياد رهي ته هن ۾ ٻئي قسم واريون حديثون تمام گهٽ آهن، جيڪي مون نقل ڪيون آهن،

جنت السعیم فی فضائل القرآن الکریم

عالمن جي فائدي لاءِ ٻنهي قسمن جي حديثن ۽ اثرن جي تخريج ڪندڙ عالمن جا نالا به مون ڏنا آهن جيئن ان تي فاضل علماء ڪرام اعتماد ڪري سگهن.
فائده نمبر 3:

سوال: جيڪڏهن ڪير چوي ته جيڪي حديثون توهان پهرئين فصل ۾ آنديون آهن اهي سڀ ته صحيح نه آهن بلڪه ڪجهه ضعيف، ڪجهه مرسل، ڪجهه منقطع، ڪجهه معضل آهن ته پوءِ توهان اهي ڇو آنديون آهن؟

جواب: سمورن عالمن جو اتفاق آهي ته فضائل اعمال ۾ حديث ضعيف، مرسل، منقطع ۽ معضل حجت آهي ان جي وضاحت ابن حجر مڪي، ”الفتاويٰ الحديثيه“ ۾ ڪئي آهي، تنهن ڪري مون اهڙيون روايتون آنديون آهن.
فائدو نمبر 4:

سوال: جيڪڏهن ڪير چوي ته فصل پهرئين ۾ ڪجهه حديثون اهڙيون آهن جيڪي معنيٰ جي اعتبار سان دهرائيل آهن، ته پوءِ دهرائڻ جو ڇا فائدو آهي؟

جواب: اسان حديثن کي هن ڪري دهرايو آهي، جو ڪي حديثون لفظن جي اعتبار سان مختلف آهن ته ڪا حديث صحابي يا تابعي، راوي جي تعداد جي اعتبار سان قوي آهي يا محدثن جي تعداد جي اعتبار سان مضبوط آهي.
فائدو نمبر 5:

ڄاڻ ته قرآن پاڪ جون فضيلتون ٻن قسمن جون آهن، هڪڙيون اهي آهن جيڪي سڄي قرآن جون آهن ۽ ٻيون اهي آهن جيڪي ڪنهن خاص سورت يا آيت جون آهن. اسان هن ڪتاب ۾ رڳو ٻئي قسم بابت حديثون آنديون آهن.
فائدو نمبر 6:

مون (محمد هاشم) حديثن کي سنڌ کان سواءِ ذڪر ڪيو آهي ته جيئن ڪتاب ۾ ڏيکڻ ۽ بوريٽ نه ٿئي. ان جي عوض مون (محمد هاشم) ڪن حديثن جي ڏکين لفظن جي معنيٰ به آندي آهي، ته جيئن پڙهندڙ کي آساني ٿئي.
فائدو نمبر 7:

پهرئين فصل ۾ اسان اهي حديثون ۽ آثار (صحابين ۽ تابعين جا) ذڪر ڪيا آهن، جيڪي موضوع نه آهن. باقي جنهن جي باري ۾ نه ڪا نبوي حديث آئي آهي، نه ئي ڪو صحابن يا تابعين جو اثر آهي، ته مون ان مان ڪابه شيءِ ذڪر نه ڪئي آهي، حالانڪ ڪيترن ماڻهن ان جي باري ۾ گهڻو ڪجهه ذڪر ڪيو آهي.

والله سبحانه و تعاليٰ ولي الفضل والا نعام والحمد لله علي الدوام وبوعونه الاعتصام و باسمه المبداء والختام.

فصل پهريون

انهن روايتن جي بيان ۾ جيڪي سورتن ۽ آيتن جي فضيلتن بابت آيون آهن. پوءِ ڪن موقعن تي ڪجهه سورتن جي ضمن (پيچ) ۾ مون اهڙيون ڳالهيون به شامل ڪيون آهن جيڪي فضيلتن سان تعلق ۽ مناسبت رکن ٿيون. جيتوڻيڪ انهن جي ذاتي فضيلتن مان نه آهن. مثلاً جيئن نبي ڪريم ﷺ جن ان سورة کي نماز ۾ پڙهيو يا نماز کان علاوه ڪنهن خاص جاء تي تلاوت فرمايو، وغيره وغيره.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ جون فضيلتون

1. ابن ابي حاتم ”تفسير“ ۾ ۽ حاکم ”مستدرک“ ۾ هن کي صحيح به چيو آهي ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ ۽ ابو ذر الهروي ”فضائل“ ۾ ۽ خطيب بغدادی ”تاريخ“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ، نبي ڪريم ﷺ جن کان ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ جي باري ۾ پڇيو. تنهن تي پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو: ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ الله جي نالن مان هڪ نالو آهي ۽ ان جي ۽ الله اڪبر جي نالي جي وچ ۾ ايتري ئي ويجهڙائي آهي، جيتري اک جي ماڻڪيءَ ۽ اڇاڻ جي وچ ۾ آهي.

بسم الله ۽ سورة فاتحه جي ورهاست:

2. امام بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ مقاتل بن سليمان جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ضحاک، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما کان روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”بیشک الله تعاليٰ مون تي هڪ اهڙي سورة نازل فرمائي آهي جا مون کان اڳ ڪنهن به نبيءَ ۽ رسول تي نازل نه ڪئي وئي هئي. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ فرمايو آهي ته مون هن سورة يعني: فاتحه کي پنهنجي ۽ ٻانهن جي وچ ۾ ورهايو آهي. هن جو اڌ منهنجي لاءِ آهي ۽ اڌ منهنجي ٻانهن جي لاءِ آهي ۽ هڪڙي آيت آهي جا هنن ۽ منهنجي وچ ۾ برابر آهي جڏهن ٻانهو ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ چوندو آهي ته الله تعاليٰ فرمائيندو آهي ته منهنجي ٻانهي ٻن مهربانيءَ وارن نالن سان مون کي سڏيو آهي. انهن مان هڪڙو ٻئي کان وڌيڪ مهرباني وارو ۽ نرمي وارو آهي. يعني: ”الرحيم“، ”الرحمن“ کان وڌيڪ نرميءَ وارو آهي ۽ اهي ٻئي مهربانيءَ ۽ رحم وارا آهن. جڏهن ٻانهو ”الحمد لله“ چوندو آهي ته الله تعاليٰ فرمائيندو آهي ته ٻانهي منهنجو شڪريو ادا ڪيو ۽ ساراه ڪئي. جڏهن ٻانهو ”رب العالمين“ چوندو آهي ته الله تعاليٰ فرمائيندو آهي ته منهنجي ٻانهي شاهدي ڏني ته بیشک آءٌ جهانن جو پالڻهار آهيان. جڏهن ٻانهو ”الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ“ چوندو آهي ته الله تعاليٰ فرمائيندو آهي ته منهنجي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

بانهي منهنجي بزرگي بيان ڪئي ۽ جڏهن ”مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ“ چونڊو آهي ته الله تعاليٰ فرمائيندو آهي ته منهنجي بانهي منهنجي تعريف ڪئي ۽ جڏهن ”إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ“ چونڊو آهي ته الله تعاليٰ فرمائيندو آهي ته هيءُ منهنجي ۽ بانهي جي وچ ۾ آهي. هو خاص منهنجي عبادت ڪري ٿو ۽ اها شيءِ منهنجي لاءِ آهي ۽ خاص مون کان مدد گهري ٿو ۽ اها شيءِ ان لاءِ ئي آهي ۽ سورة جو باقي حصو (إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ) کان آخر تائين، منهنجي بانهي لاءِ آهي جنهن ۾ هو مون کان سوال ڪري ٿو ته: إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ.

(ترجمو: اسان کي سٺو رستو ڏيکار انهن ماڻهن جو رستو جن تي تو فضل ڪيو جن تي نه ته تنهنجي ڪاوڙ آهي ۽ نه ئي انهن کان رستو گم ٿي ويو آهي.)
نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جڏهن امام ”وَلَا الضَّالِّينَ“ چوي ته توهان چئو (آمين) ته الله تعاليٰ توهان کي جيءُ چوي. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ مون کي فرمايو ته اي محمدا! هيءُ تنهنجي امت ۽ تنهنجي دين جي تابعدارن جي جهنم کان نجات آهي.

بسم الله ۾ برڪت ٿي برڪت آهي:

3. ابن مردويه ۽ ثعلبي حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته اهو فرمائي ٿو ته جڏهن ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ نازل ٿي ته ڪڪڙ اوڀر طرف پڄي ويا ۽ هوا بيهي وئي. سمنڊ موج ۾ اچي ويو. جانور ڪن ڏئي بيهي رهيا، آسمان مان شيطان ٽڙيا ويا ۽ الله تعاليٰ پنهنجي عزت ۽ جلال (بزرگي) جو قسم کڻي فرمايو ته جنهن به شيءِ تي ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ پڙهي ويندي ته ان ۾ برڪت ٿي برڪت ٿيندي.

جهنم جي ملائڪن کان ڊال:

4. امام وڪيع ۽ ثعلبي حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته ”جيڪو شخص ارادو ڪري ته الله تعاليٰ ان کي جهنم جي اڻويهه مُوڪل ملائڪن کان نجات ڏئي ته اهو ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ پڙهي. الله تعاليٰ هن جي هر حرف جي عوض (مُوڪل ملائڪ) کان ان لاءِ ڊال بڻائيندو.“

استاد، پيءُ، ماءُ ۽ ٻار لاءِ چوٽڪارو:

5. علامه ديلمیءَ ”مسند الفروس“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته ”بيشڪ استاد جڏهن ٻار کي چونڊو آهي ته ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ پڙه! پوءِ هو جڏهن پڙهندو آهي ته الله تعاليٰ ان استاد، ٻار ۽ ان جي پيءُ ماءُ لاءِ جهنم کان نجات (چوٽڪار) لکي ڇڏيندو آهي.

”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ سان مصيبتون ٽري ٿيون وڃن:

6. علامه ابن سنيءَ ۽ علامه ديلمیءَ حضرت علي رضه جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته ”جڏهن تون گپ چڪ ۾ ڦاسي پوين ته ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ“ پڙهندو ڪر، ڇاڪاڻ ته الله تعاليٰ ان جي ذريعي جيڪي به چاهيندو آهي مصيبتون تاري ڇڏيندو آهي.

خير ۽ برڪت کان خالي:

7. حافظ عبدالقادر رهاوي ”الاربعين“ ۾ حسن سَنَد سان حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: ”هر شائئتو ڪم جيڪو **”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“** سان شروع نه ڪيو ويو ته اهو خير ۽ برڪت کان خالي آهي.

گڏهن جي هينگن کان:

8. عبد الرزاق ”المصنف“ ۾ ۽ ابونعيم ”حلية الاولياء“ ۾ حضرت عطاء جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته ”جڏهن رات جو گڏهه هينگون ڪن ته **”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“** ۽ اَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ پڙهندا ڪريو.

ڪپڙن پاڻڻ ۽ لاهڻ مهل بسم الله پڙهجي:

9. علامه ابوالشيخ ”العظمة“ ۾ صفوان بن سليم جي روايت نقل ڪئي آهي ته ”جن انسان جي سامان ۽ ڪپڙن کي استعمال ڪندا آهن پوءِ توهان مان جيڪو به ڪپڙا پهري يا لاهي ته **”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“** پڙهندو ڪري.

بسم الله کي سهڻو ڪري لکڻ ۽ پڙهڻ:

10. علامه ابو نعيم ”تاريخ اصبهان“ ۽ ابن اشته ”المصاحف“ ۾ ضعيف سند سان حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته رسول الله صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: ”جنهن شخص **”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“** لکي ۽ الله تعاليٰ جي تعظيم خاطر ان کي سٺو ۽ سهڻو ڪري لکيائين ته الله تعاليٰ ان کي بخشي ڇڏيندو.

11. امام بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ حضرت علي بن ابني طالب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ”جيڪو شخص **”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“** سهڻي ۽ سٺي نموني پڙهندو ته ان کي الله تعاليٰ بخشي ڇڏيندو.“

بسم الله کي سانڍي رکج:

12. امام ابو دائود پنهنجي ”مراسيل“ ۾ حضرت عمر بن عبدالعزيز رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن هڪ اهڙي جاءِ تان گذريا جتي زمين تي ڪجهه لکيل ڏٺائون پاڻ سان گڏ هڪ نوجوان کان پڇيائون ته هيءُ ڇا آهي؟ ان عرض ڪيو ته هيءُ بسم الله لکيل آهي پوءِ پاڻ سڳورن صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جنهن هيئن ڪيو آهي ان تي لعنت هجي تنهن ڪري بسم الله کي پنهنجي جاءِ تي ئي رکو (يعني: لکو ۽ پڙهو ۽ سانڍي رکو)

بسم الله كي لتڙ جي خوف کان ڪٽڻ:

13. امام خطيب ”تالي التلخيص“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن شخص الله تعاليٰ جي تعظيم خاطر زمين تان لتاڙجڻ جي خوف کان اهڙو ڪاغذ کنيو جنهن تي ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ لکيل هئي ته الله تعاليٰ وٽ ان کي صديقن (سچارن) مان لکيو ويندو ۽ ان جي پيءُ ماءُ تان عذاب ۾ هلڪائي ڪئي ويندي جيتوڻيڪ ڪافر ڇو نه هجنس.

14. صحيح مسلم ۾ امام مسلم ”حضرت عثمان بن ابي العاص رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان نبي ڪريم ﷺ جن کي شڪايت ڪئي ته جڏهن کان اسلام آندو اٿم ته بدن ۾ سور محسوس ٿو ڪريان. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس: جنهن جاءِ تي سور محسوس ڪرين ٿو اتي هٿ رک ۽ تي پيرا بسم الله پڙه ۽ ست پيرا هي دعا پڙه ”اعوذ بعزت الله و قدرته من شر ما اجد واحاذر“.

ترجمو: آءُ الله جي عزت ۽ قدرت جي پناهه گهران ٿو هن درد جي شر کان جيڪو محسوس ڪريان ٿو ۽ جنهن کان ڊڄان ٿو. (ياد رهي ته) هي روايت علامه قسطلاني پنهنجي ڪتاب ”المواهب اللدنية“ ۾ به آندي آهي.

سورة فاتحه (الحمد) جون فضيلتون**قرآن جو بڻ بنياد:**

15. امام بخاري ”صحيح“ ۾ ۽ دارمي ”مسند“ ۾ ۽ ابو دائود ۽ ترمذي ۽ ابن المنذر ۽ ابن ابي حاتم ۽ ابن مردويه پنهنجي تفسيرن ۾ حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الحمد لله رب العالمين، ام القرآن ۽ ام الكتاب (قرآن جو بڻ بڻياد ۽ اصل) آهي ۽ سبب مٿاني يعني: ستن آيتن واري سورت آهي جيڪي وري وري پڙهيون وڃن ٿيون.

قرآن عظيم:

16. امام احمد ”مسند“ ۾، ابن جرير، ابن المنذر، ابن ابي حاتم ۽ ابن مردويه پنهنجي تفسيرن ۾ حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ”ام القرآن“ ام الكتاب يعني: قرآن جو اصل آهي ۽ اها سورة فاتحه آهي ۽ اهي ست آيتون آهن جيڪي وري وري پڙهيون وڃن ٿيون ۽ هيءُ قرآن عظيم (عالشان) آهي.

هر لحاظ کان پورا ڪندڙ:

17. امام ثعلبيءَ حضرت عبدالجبار بن العلاء کان نقل ڪيو آهي ته سفيان بن عيينه فاتحه الكتاب (سورة الحمد) کي ”الوافيه“ سڏيندو هو. معنيٰ: هر لحاظ کان پورا ڪندڙ.

ڪفايت ڪندڙ سورة:

18. امام ثعلبي ”عفيف بن سالم“ جي روايت نقل ڪئي آهي ته اهو فرمائي ٿو ته مون حضرت عبدالله بن يحيٰ بن ابي ڪثير کان پڇيو ته امام جي پويان سورة فاتحه جي قرات

ڪيئن آهي؟ فرمايائين ”الْكَافِيهِ“ جي باري ۾ پڇين ٿو ته مون عرض ڪيو ته ”الْكَافِيهِ“ ڇا آهي؟ فرمايائين ته ”سورة الفاتحه“ توکي خبر نه آهي ته هيءُ سورة ٻين سورتن کان ڪفايت ڪري ويندي آهي پر ٻيون سورتون هن کانسواءِ ڪفايت نه ڪري سگهنديون آهن.

قرآن جو اصل (بنياد):

19. امام ثعلبي، حضرت شعبي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ شخص ڪيس شڪايت ڪئي ته ان کي چيلو ۾ سور آهي حضرت شعبي فرمايس ته تون قرآن پاڪ جي اصل (بنياد) کي لازم ڪري وٺ. تنهن تي ان شخص عرض ڪيو ته قرآن جو اصل (بنياد) ڇا آهي؟ فرمايائين: فاتحة الكتاب (سورة الحمد) قرآن جو اصل يعني: بنياد آهي.

سبع مثاني:

20. امام دار قطني ۽ بيهقي ”سنن“ جي صحيح سند سان عبد خير جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت علي رضي الله عنه کان پڇيو ويو ته ”سبع مثاني“ ڇا آهي؟ فرمايائين: ”الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ“ پوءِ ڪنهن چيو ته اهي ته ڇهه آيتون آهن. فرمايائين: ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ (به ان جي آيت آهي)

بار بار پڙهجنڊو ست آيتون:

21. طبرانيءَ ”معجم اوسط“ ۾ ۽ ابن مردويه پنهنجي ”تفسير“ ۾ ۽ بيهقيءَ حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته رسول الله ﷺ جن فرمايو: ”الحمد لله رب العالمين“ (سورة فاتحه) ست آيتون آهن ۽ ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ انهن مان هڪ آهي ۽ اهي سبع مثاني (بار بار پڙهجنڊو ست آيتون آهن) ۽ هيءُ قرآن عظيم (عالي شان) به آهي ۽ هن جو نالو ”أمر القرآن“ ۽ ”فاتحة الكتاب“ به آهي.

وڏي ۾ وڏي سورت:

22. امام بخاري، ابو دائود، نسائي ۽ ابن ماجه، حضرت ابو سعيد بن المعلي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ نماز پڙهي رهيو هئس ته نبي ڪريم ﷺ جن مون کي سڏ ڪيو. پر مون کين جواب نه ڏنو. نماز کان فارغ ٿي عرض ڪيم ته اي الله جا رسول! آءٌ نماز پڙهي رهيو هوس (تنهنڪري سائينجن ﷺ کي جواب نه ڏنو) فرمايائون: ڇا الله تعاليٰ نه فرمايو آهي ته الله ۽ ان جو رسول جڏهن توهان کي سڏين ته کين جيءُ چئو. پوءِ فرمايائون: مسجد مان نڪرڻ کان اڳ توکي نه ٻڌايان ته قرآن پاڪ ۾ عظيم (وڏي ۾ وڏي) سورت ڪهڙي آهي؟ پوءِ مون کي هٿ مان ورتائون ۽ جڏهن ٻاهر نڪرڻ جو ارادو ڪيوسين ته مون عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! بيشڪ اوهان فرمايو هو ته قرآن پاڪ جي وڏي ۾ وڏي سورت بابت توکي ٻڌائيندس. فرمايائون: ”الحمد لله رب العالمين“ اها سبع مثاني ۽ قرآن عظيم آهي جيڪا مون کي عطا ڪئي وئي آهي هيءُ روايت علامه شهاب الدين مقدسي پنهنجي ڪتاب ”مصابح“ ۾ به آندي آهي.

علامہ علي قاريء ”حصن حصين“ جي شرح ۾ لکيو آهي ”اعظم سورة“ جو مطلب هيءُ آهي ته هيءُ سورةٌ كيفيت ۾ وڏي آهي ڇاڪاڻ ته ڪن جو چوڻ آهي ته بيشڪ سڄو قرآن هن سورة ۾ اجمالي طور سمائل آهي جو الله تعاليٰ جي ذاتي اسر ۽ ان جي عمدہ صفتن، دنيا ۽ آخرت جي بيان، الله تعاليٰ جي خاص عبادت ۽ ان کان مدد طلبڻ ۽ صراط مستقيم (سڌي رستي) جي بيان ۽ نعمت ۽ جنت ۽ جهنم جي سالڪن جي ورهاست جي بيان وغيره تي مشتمل آهي. آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته هيئن چوڻ به صحيح آهي ته ”سورة فاتحه“ جي اعظم هجڻ جو مطلب هيءُ آهي ته فضيلت ۽ رتبي ۾ سڀ کان وڏي ان شخص جي مذهب ۽ مسلڪ مطابق آهي جيڪو چوي ٿو ته بيشڪ بعض قرآن بعض کان افضل آهي. امام قرطبي فرمايو آهي ته ظاهري گهڻين حديثن جي ڪري اهائي ڳالهه صحيح آهي. والله اعلم.

اهڙي سورة جا ڪنهن به ڪتاب ۾ نازل نه ٿي آهي:

23. ابو عبید، امام احمد، دارمي ترمذي، نسائيءَ، ابن خزيمه، ابن المنذر، حاکم، ابودر هروي ”فضائل القرآن“ ۾، ابن مردويه ۽ بيهقي ”سنن“ ۾ حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ رسول الله ﷺ جن حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه وٽ آيا فرمايائون: ابي! حالانڪ هو نماز پڙهي رهيو هو. حضرت ابي واجهائو، پر جواب ڪونه ڏنائين. حضرت ابي نماز جلد ۾ پوري ڪري رسول الله ﷺ جن ڏانهن متوجه ٿيو. عرض ڪيائين: السلام عليك يا رسول الله ﷺ! رسول الله ﷺ جن فرمايس و عليك السلام ابي! مون توکي ٻئي سڏيو پر تو جواب ئي نه ڏنو ڇا سبب هو؟ حضرت ابي رضي الله عنه عرض ڪيو: اي الله جا رسول! آءٌ نماز ۾ هيس. رسول الله ﷺ جن فرمايو: ته قرآن پاڪ ۾ تون پڙهيو آهي ته الله ۽ ان جو رسول سڏين ته ڪين جيءُ چئو. حضرت ابي رضي الله عنه عرض ڪيو ته بلڪل پڙهيو اٿم. انشاء الله آئنده اهڙي غلطي نه ڪندس. پوءِ فرمايائونس ته تون چاهين ٿو ته توکي اهڙي سورة بابت ٻڌايان جو ان جهڙي نه توريت ۾ نازل ٿي آهي نه ڪو انجيل ۾، نه ئي زبور ۾، نه ڪو فرقان ۾؟ عرض ڪيائين: اي الله جا رسول ﷺ! ضرور ٻڌايو. رسول الله ﷺ جن فرمايو: نماز ۾، قراءت ڪيئن ڪندو آهين؟ پوءِ هن أمر القرآن (سورة فاتحه) پڙهي ٻڌائي. رسول الله ﷺ جن فرمايو: مونکي ان ذات جو قسم آهي، جنهن جي هٿ ۾ منهنجي جان آهي ته ان جهڙي سورة نه توريت ۾ نازل ٿي آهي نه ئي انجيل ۾ نه زبور ۾ ۽ نه فرقان ۾. اها ”سبع مثاني“ آهي ۽ قرآن آهي جيڪا مونکي عطا ڪئي وئي آهي.

عطا ڪيل سورة

24. امام دارميءَ، ترمذيءَ، نسائيءَ، عبدالله بن احمد بن حنبل ”زوائد المسند“ ۾، ابن الضريس ”فضائل القرآن“ ۾، ابن جرير، ابن خزيمه ۽ حاکم علاء بن عبد الرحمن جي سند سان جنهن پنهنجي پيءُ کان ان حضرت ابو هريره رضي الله عنه کان ان حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه کان روايت

نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ توريت، انجيل، زبور ۽ فرقان ۾ اُمُ القرآن جهڙي ڪابه سورة نازل نه ڪئي آهي اها سبع مثاني ۽ قرآن عظيم آهي جيڪا مون کي ئي عطا ڪئي وئي آهي. (الله تعاليٰ فرمائي ٿو) هيءُ سورة منهنجي ۽ ٻانهن جي وچ ۾ ورهايل آهي ۽ جيڪو سوال ڪندو سو ٻانهي کي ملندو (مصنف فرمائي ٿو ته) حديث ۾ لفظ ”مُسومة الخ“ الله تعاليٰ جو قول آهي.

فائدو: هن حديث کي امام ترمذي ۽ حاکم صحيح قرار ڏنو آهي.

بن نورن جي نوازش:

25. امام مسلم ۽ نسائي ۽ طبراني ۽ حاکم، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته هڪ دفعي رسول الله ﷺ جن ويٺا هئا. ۽ وٽن جبرائيل عليه السلام به آيل هئو. اوچتو آسمان ۾ هڪ ٺڳو ٻڌڻ ۾ آيو ته حضرت جبرائيل عليه السلام آسمان ڏانهن ڏسي فرمايو: اي محمد ﷺ! هيءُ ملائڪ سڳورو آهي جيڪو لٿو آهي هيءُ ڪڏهن به زمين تي نه لٿو آهي پوءِ اهو ملائڪ نبي ﷺ جن وٽ آيو ۽ سلام عرض ڪيائين ۽ چيائين ته اوهان کي بن نورن جي مبارڪ هجي، جيڪي اوهان کان اڳ ڪنهن به نبيءَ کي عطا نه ڪيا ويا آهن. هڪ فاتحه الڪتاب (سورة الحمد) آهي. ٻيو سورة بقره جون آخري آيتون آهن، ۽ هنن جو جيڪو به حرف پڙهندؤ ته اهو توهان کي عطا ڪيو ويندو.

فائدة: آخري آيتن مان مراد **لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ** کان آخر تائين آهي.

قرآن ۾ هن جهڙي ڪابه سورة نه آهي

26. طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ ضعيف سند سان حضرت ابو زيد رضه جي روايت نقل ڪئي آهي، اهو فرمائي ٿو ته آءٌ ڪن گهڙين ۾ نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏ هوندو هوس، پوءِ پاڻ مديني ۾ آيا ته اتي هڪ شخص کي ٻڌائون جيڪو تهجد ۾ امر القرآن (سورة فاتحه) پڙهي رهيو هو ته پاڻ سڳورا ﷺ جن ان ڏانهن ڪن ڏئي اها ٻڌي رهيا هئا تانته ان سورة پوري ڪئي پوءِ فرمايائون ته قرآن پاڪ ۾ ان جهڙي ڪابه سورة نه آهي.

قيثي جو عوض:

27. ابو عبيد، امام احمد، امام بخاري، امام مسلم، ابو دائود، ترمذي، نسائي، ابن ماجه، حاکم ۽ بيهقيءَ حضرت ابو سعيد خدری رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: رسول الله ﷺ جن اسان کي هڪ سريه (جنگ) تي ٺيهن چئن سميت موڪليو پوءِ اسان عرب جي هڪڙي قوم وٽ ڊاٻاهو ڪيو. اسان انهن کي چيو ته اسان جي توهان مهماني ڪريو. پر هنن انڪار ڪيو (ٿورڙي ئي وقت ۾) انهن جي سردار کي وڃونءِ ڏنگي وڌو پوءِ هو اسان وٽ آيا چيائون ته توهان ۾ ڪو آهي جيڪو وڃونءِ جي ڏنگ کان ڦيڻو پڙهي. حضرت ابو سعيد خدری رضه فرمائي ٿو ته پوءِ مون ان تي ست پيرا ”الحمد شريف“ پڙهيو ته ائين چاڪ ٿي ويو چئن ٻڌل رسيءَ (ڏانوَ) مان آڇو ٿي ويو. پوءِ ائين پيو هلي گهمي چئن سور هيس ٿي ڪونه. پوءِ ان اسان

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪي هڪ ٻڪري ڏني اسان اها ٻڪري وٺي پاڻ وٽ رکي ڇڏي. پر دل ۾ کڻڪو هيو ته ان جو وٺڻ جائز آهي ائين نه؟ پوءِ اسان رسول الله ﷺ جن وٽ آياسين ۽ کين سڄو قصو ٻڌايوسين تنهن تي فرمايائون: توکي خبر نه آهي ته اهو هڪ قسم جو ڦيڻو آهي هاڻي هن ٻڪريءَ کي ورهايو ۽ مونکي به پاڻ سان گڏ شريڪ ڪريو. صحيح بخاريءَ جي روايت ۾ آهي ته ٻڪريون ٽيهه هيون.

زهريلي جيت جي ڏنگ کان:

28. امام احمد، امام بخاري ۽ امام بيهقيءَ ”سنن“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ڪجهه صحابي سڳورا هڪ محلي وٽان لنگهيا پئي ويا ته اتان جي هڪڙي ماڻهوءَ کي ڪنهن زهريلي جيت ڏنگي وڌو هو. ان لاءِ هڪ همراھ هنن کي عرض ڪيو ته اوهان ۾ جيڪڏهن ڪو ڦيڻو پڙهندڙ هجي ته اسان جي هڪ شخص کي ڪنهن زهريلي جيت ڏنگي وڌو آهي، ان تي هلي ڦيڻو پڙهي. پوءِ انهن مان هڪ صحابي سڳورو ان سان گڏيو ويو ۽ ٻڪري ڏيڻ جي شرط تي مٿس سورة فاتحه جو ڦيڻو پڙهي آيو جنهن سان اهو شخص چاڪ ٿي ويو. پوءِ هو اها ٻڪري وٺي پنهنجي ساٿين وٽ پهتو انهن هن کي ناپسند پئي سمجهيو، چيائونس ته تو قرآن جي عوض مزدوري ورتي آهي (سا چڱي نه آهي). پوءِ سڌو نبي ﷺ جن وٽ آيا عرض ڪيائون ته سائين! هن قرآن جي عوض مزدوري ورتي آهي، تنهن تي نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته بيشڪ جيڪا شيءِ توهان ورتي آهي ان جو وڌيڪ حقدار ڪتاب الله آهي.

قرآن پاڪ جي آخري سورة:

29. امام احمد ۽ امام بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ جيد سند سان حضرت عبدالله بن جابر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان کي ٻڌايان ته قرآن پاڪ جي آخري سورة ڪهڙي نازل ٿي؟ مون عرض ڪيو ته بلڪل ٻڌايو. اي الله جا رسول! فرمايائون: آخري سورة فاتحه الكتاب (سورة الحمد) نازل ٿي راويءَ جو چوڻ آهي ته مان سمجهان ٿو ته فرمايائون: هن سورة ۾ هر بيماريءَ کان شفا آهي.

30. طبرانيءَ ”معجم الاوسط“ ۾ ۽ دارقطني ”الافراد“ ۾ ۽ ابن عساکر، ضعيف سند سان حضرت سائب بن يزيد رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته اهو فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن مونکي سورة فاتحه دم ڪري لڀ سان هڻڻ وارو تعويذ ڏنو.

زهر کان به شفاء:

31. سعيد بن منصور ”سنن“ ۾ ۽ امام بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو سعيد خديري رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: فاتحة الكتاب (سورة الحمد) ۾ زهر کان (به) شفاء آهي.

32. ابوالشيخ ۽ ابن حبان ”كتاب الثواب“ ۾ بي سند سان حضرت ابو سعيد رضه ۽ ابوهريرة رضه جي ان جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

هر بيماريء كان شفاء:

33. دارميء ۽ بيهقيء "شعب الايمان" ۾ ثقة (مضبوط) راوين جي سند سان حضرت عبدالملك بن عمير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: فاتحة الكتاب (سورة الحمد) ۾ هر بيماريء کان شفاء آهي.

مٿي جي سور کان:

34. ثعلبيء، معاوية بن صالح جي سند سان ابو سلمان جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جا صاحبي سڳورا "هڪڙي لڙائيءَ ۾ هڪ شخص وٽان لنگهيا جنهن کي مٿي ۾ سور هو. پوءِ ڪجهه صحابن ان جي ڪن ۾ سورة فاتحه پڙهي ته هو نيڪ ٿي ويو. پوءِ رسول الله صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: هي سورة امر القرآن (قرآن جو بڻ بڻياد) آهي ۽ هر بيماريء کان شفاء آهي.

چريائپ کان دعا:

35. امام احمد، ابودائود، نسائيء، حاکم ۽ بيهقيء "دلائل النبوة" ۾ حضرت خارجة بن الصلت تميميء جي روايت نقل ڪئي آهي ته سندس چاچو رسول الله صلي الله عليه وسلم جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيو ۽ اسلام آندائين. پوءِ اتان موٽيو پئي آيو ته سندس گذر هڪ قوم وٽان ٿيو جن ۾ هڪ چريو شخص هئو جيڪو ڏنڊا بيڙيءَ ۾ ٻڌل هو. ان جي مائتن مونکي چيو ته تو وٽ هن لاءِ ڪا دوا دارون آهي؟ ڇاڪاڻ ته اسان ٻڌو آهي ته توهان جو سائين، رسول الله صلي الله عليه وسلم جن خير ۽ برڪت ڪڍي آيو آهي. (چاچي ٻڌايو ته) پوءِ مون ان تي ٽي ڏينهن صبح شام ٻه ٻه ڀيرا الحمد پڙهيو ۽ ڦيٽي پڙهڻ وقت ٿورڙي لڀ به هٿانس پيو (پوءِ الله تعاليٰ جي امر سان) اهو ڇاڪ ٿي ويو پوءِ هنن مونکي سؤ پڪريون ڏنيون مون آهي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن وٽ آنديون ۽ کين سڄو قصو ٻڌاير پوءِ مونکي فرمايائون ته وڃي ڪاء. ڪي ته ناجائز ڦيٽا رکي کائيندا وٽندا آهن تون ته جائز ڦيٽو رکي کاڌو آهي.

نوٽ: هن حديث کي حاکم صحيح قرار ڏنو آهي ۽ علامه نووي (ڪتاب الاذڪار) ۾ فرمايو آهي ته حضرت خارجة جي چاچي جو نالو علاقة بن صماء هو ۽ ڪن جو چوڻ آهي ته نالو عبدالله هيس.

هر شيءِ کان امن:

36. بزار "مسند" ۾ ضعيف سند سان حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جڏهن تون بستري تي سمهڻ لاءِ پاسو رکين ته "سورة فاتحه" ۽ "قل هو الله احد" پڙهندو ڪر ائين ڪرڻ سان تون موت کان سواءِ هر شيءِ کان امن ۾ اچي ويندين.

قرآن جو ٽيون حصو:

37. طبرانيء "معجم اوسط" ۾ ضعيف سند سان حضرت عبدالله ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جنهن "امر القرآن" (الحمد شريف) ۽ "قل هو الله احد" پڙهيو، ان ڄڻ قرآن جو ٽيون حصو پڙهيو.

قرآن جا به تهاڙ:

38. عبد بن حميد پنهنجي ”مسند“ ۾ ضعیف سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضی اللہ عنہما جي مرفوع روایت نقل ڪئي آهي ته نبی کریم ﷺ جن فرمایو: سورة فاتحه قرآن جي ٻن تهاڙن جي (ثواب) برابر آهي.

افضل سورة:

39. حاکم، ابوذر الهروي ”فضائل“ ۾ ۽ بیهقي ”شعب الایمان“ ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته نبی کریم ﷺ جن هڪ دفعي سفر ۾ هڪ جاء تي ڏاڍو فرمایو، پوءِ سندن ساٿين مان هڪڙو چڻو انهن جي ويجهو ٿيو ته نبی کریم ﷺ جن ان کي ڏسي فرمایو ته توکي ٻڌايان ته قرآن پاڪ ۾ سڀ کان افضل سورة ڪهڙي آهي؟ پوءِ الحمد لله رب العالمين يعني: سورة فاتحه جي تلاوت فرمايائون.

نوٽ: هن حديث کي حاکم صحيح قرار ڏنو آهي.

عرش جي خزانن مان:

40. ابن ضريس ”فضائل القرآن“ ۾ ۽ بیهقي ”شعب الایمان“ ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته نبی کریم ﷺ جن فرمایو: ”بیشڪ الله تعالیٰ مونکي هڪ اهڙي شيء عطا ڪئي آهي جنهن جو احسان ڪندي فرمايائين ته مون توکي ”سورة فاتحه الكتاب“ عطا ڪئي آهي. جيڪا منهنجي عرش جي خزانن مان آهي مون هن سورة کي پنهنجي ۽ ٻانهي جي وچ ۾ تقسیم ڪيو آهي.“ يعني: اڌ منهنجي لاءِ آهي ۽ اڌ هن لاءِ آهي.

عرش جي هيٺان کان نازل ٿيل سورة:

41. اسحق بن راهويه پنهنجي ”مسند“ ۾ حضرت علي رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته ان کان سورة فاتحه جي باري ۾ پڇيو ويو (ته ان جي فضيلت ڇا آهي) فرمايائين ته نبی کریم ﷺ جن اسان کي ٻڌايو ته بیشڪ هيء سورة عرش جي هيٺان کان نازل ٿي آهي.

سورة فاتحه ۽ سورة بقره جون آخري آيتون:

42. حاکم ۽ ابن مردويه، تفسير ۾، ابو ذر هروي ”فضائل“ ۾ ۽ بیهقي ”شعب الایمان“ معقل بن يسار رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته نبی کریم ﷺ جن فرمایو: مونکي سورة بقره ”ذڪراول“ يعني: لوح محفوظ کان عطا ڪئي وئي آهي ۽ سورة طه ۽ طواسين (جن جي منڍ ۾ طس ۽ طسر آهي) حوامير (جن جي منڍ ۾ حر آهي) موسيٰ عليه السلام جي (لوحن پتين) مان عطا ڪئي وئي آهي ۽ سورة فاتحه ۽ سورة بقره جون آخري آيتون عرش جي هيٺان کان عطا ڪيون ويون آهن. مفصل سورتون واڌاريون ڏنيون ويون آهن.

فائدة: هن جو وڌيڪ تفصيل انشاء الله ”سورة طه“ جي فضيلت ۾ ايندو.

انسان ۽ جن جي نظر:

43. علامه ديلمي ”مسند الفردوس“ ۾ حضرت عمران بن حصين رضي الله عنه جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص سورة فاتحه ۽ آيت الڪرسي پنهنجي گهر ۾ نه پڙهندو تنهن کي ان ڏينهن انسان ۽ جن جي نظر لڳندي.

چار شيون عرش جي خزاني مان آهن:

44. ابوالشيخ ”الثواب“ ۾، ابن مردويه ۽ ديلميءَ حضرت ابو امامه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: چار شيون اهڙيون آهن جيڪي عرش جي هيٺان واري خزاني مان لٿيون آهن جو انهن جهڙي ٻي ڪابه نه لٿي آهي. 1. أمر الكتاب (سورة الحمد) 2. آية الڪرسي 3. سورة بقره جون آخري آيتون 4. سورة الڪوثر.

45. ابن ضريس به حضرت ابو امامه رضي الله عنه جي انهيءَ جهڙي موقف روايت نقل ڪئي آهي.

سورة فاتحه جو وزن:

46. ابو نعيم ۽ ديلميءَ حضرت ابو درداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: سورة فاتحه جيان قرآن پاڪ جي ڪابه سورة ڪفايت ڪندڙ نه آهي جيڪڏهن سورة فاتحه کي ترازو ۾ هڪ پڙ ۾ رکيو وڃي ۽ ٻئي پڙ ۾ سڄو قرآن رکيو وڃي ته سورة فاتحه جو ٻلڙو فضيلت ۾ ست دفعا ڳرو ٿي ويندو.

سورة فاتحه جي تلاوت:

47. ابو عبيد ”الفضائل“ ۾ حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جنهن شخص سورة فاتحه پڙهي ان ڄڻ توريت، انجيل ۽ زبور پڙهيو.

جنهن فاتحه جو تفسير سڳيو ان ڄڻ...:

48. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: الله تعاليٰ، هڪ سو چار ڪتاب نازل فرمايا جن جي علمن کي چئن ڪتابن 1. توريت 2. انجيل 3. زبور 4. فرقان (قرآن) ۾ امانت رکيائين ۽ توريت، انجيل ۽ زبور جي علمن کي قرآن ۾ امانت رکيائين وري قرآن جي علمن کي ”مفصل سورتن“ ۾ امانت رکيائين ۽ مفصل (سورتن) جي علمن کي سورة فاتحه ۾ امانت رکيائين جنهن شخص سورة فاتحه جو تفسير سڳيو ان ڄڻ سمورن آسماني ڪتابن جو علم سڳيو.

شيطان چئن موقعن تي رنو:

49. وڪيع پنهنجي ”تفسير“ ۽ ابن الانباري ”المصاحف“ ۾، ابوالشيخ ”العظمة“ ۾ ۽ ابو نعيم ”حلية الاولياء“ ۾ حضرت مجاهد جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: شيطان چئن موقعن تي رڙيون ڪري رنو 1. سورة فاتحه جي نازل ٿيڻ وقت 2. مٿس لعنت پوڻ وقت 3. زمين تي لهڻ وقت 4. نبي صلي الله عليه وسلم جن جي بعثت (نبوت ملڻ) وقت.

ابليس کي تڪليف پهتي:

50. ابن ضريس حضرت مجاهد جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن سورة الحمد لله رب العالمين نازل ٿي ته ابليس کي ڏاڍي تڪليف پهتي ۽ کونگهرن وانگر ڏاڍا آواز ڪڍيائين، حضرت مجاهد فرمائي ٿو ته جيڪو وڏي واڪي (رڙيون ڪري) روئي يا کونگهرن وانگر آواز ڪڍي اهو لعنتي آهي.

شیطان رڙيون ڪري رنو:

51. ابن ضريس، حضرت عبدالعزيز بن رفيع جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن سورة فاتحه نازل ٿي ته شيطان ائين رڙيون ڪري رنو جيئن لعنت واري ڏينهن رڙيون ڪري رنو هو.

سوال جو ذريعو ۽ دعا:

52. ابو عبید، حضرت مڪحول رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته سورة فاتحه جي قرائت ۾ سوال جو ذريعو ۽ دعا آهي.

هر ضرورت کان:

53. ابوالشيخ ”الثواب“ ۾ حضرت عطاء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو جڏهن تون ڪنهن ضرورت جو ارادو ڪرين ته سورة فاتحه پڙهندو ڪر ته جيئن ان کي پورو ڪرين انشاء الله تعاليٰ حاجت پوري ٿي ويندي.

54. ابن قانع ”معجم الصحابة“ ۾ رجاء الغنوي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان سان شفاعت حاصل ڪريو جنهن سان الله تعاليٰ مخلوق جي تعريف ڪرڻ کان اڳ پنهنجي تعريف مدح ۽ ساراهه ڪئي آهي اسان عرض ڪيو ته اي الله جا نبي! اها ڪهڙي آهي؟ فرمايائون: سورة ”الحمد لله ۽ قل هو الله احد“ ياد رکو! جنهن جي قرآن شفاعت نه ڪندو ان جي الله تعاليٰ به شفاعت نه ڪندو.

ملائڪن واري نماز:

55. ابو عبید ۽ ابوالمنهال، يسار بن سلامت جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه وٽ هڪ مهاجر شخص ترسيو. حضرت عمر رضي الله عنه رات جو تهجد پڙهندو هو جنهن ۾ رڳو سورت فاتحه پڙهندو هو ۽ تڪبير ۽ تسبيح چئي پوءِ رڪوع ۽ سجدو ڪندو هو صبح جو ان شخص حضرت عمر رضي الله عنه کان پڇيو ته سائين! اوهان ائين نماز ڇو پئي پڙهي؟ حضرت عمر رضي الله عنه فرمايو: تنهنجي ماءُ ويل ۾ پوي! توکي خبر نه آهي ته اها ملائڪن واري نماز آهي.

فائدة: علامه سيوطي ”درمنثور“ ۾ هن حديث بابت فرمايو آهي ته بيشڪ ملائڪن کي سورة فاتحه جي قرائت جي اجازت ڏني وئي آهي ۽ هيءُ خصوصيت سورة فاتحه سان آهي ۽ ابن صلاح لکيو آهي ته بيشڪ قرآن پاڪ جي قرائت، خاص انسانن کي عطا ڪئي وئي آهي ۽ ملائڪن کي اها شيء حاصل نه آهي. هو انسانن کان صرف ٻڌڻ لاءِ لهندا آهن. علامه ڪمال دميري فرمايو آهي ته ”اوتيتها البشر دون الملائكة“. (انسانن کي قرآن جي قراءت جي اجازت

آهي ملائڪن کي نه) ۾ بحث آهي. ڇاڪاڻ ته حضرت جبرائيل عليه السلام جي ذريعي نبي ڪريم ﷺ جن تي قرآن پاڪ نازل ٿيو ۽ الله تعاليٰ ملائڪن جي وصف ۾ فرمايو آهي والتلّيت ذڪراً يعني: قرآن پاڪ جي تلاوت ڪندڙ آهن علامه ابن حجر مڪي ”پنهنجي“ الفتاويٰ الحديثية ۾ لکيو آهي ته اهڙي طرح جن به قرآن پاڪ جي تلاوت ڪندا آهن ۽ نماز به پڙهندا آهن ۽ انهن ڳالهين جو ثبوت حديث مان ملي ٿو.

سورة فاتحه جي منيٰ ۽ آخر ۾ حاضري:

56. ابن ضريس، حضرت ابو قلابه جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة فاتحه جي منيٰ ۾ حاضر ٿيو اهو جن الله جي رستي، فتح ۾ حاضر ٿيو ۽ جيڪو شخص سورة فاتحه جي آخر ۾ حاضر ٿيو ۽ اهو جن غنيمت جي ورهاست مهل حاضر ٿيو.

سمهن مهل سورة فاتحه:

57. ابن عساکر ”تاريخ دمشق“ ۾ حضرت شداد بن اوس جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان مان جيڪو شخص سمهن لاءِ بستري تي اچي ته سورة فاتحه ۽ سورة اخلاص (قل هو الله احد) پڙهي پوءِ بيشڪ الله تعاليٰ هڪ موڪل ملائڪ مقرر ڪندو آهي جيڪو هن سان جاڳڻ مهل تائين گڏ هوندو آهي.

سورة فاتحه، الله تعاليٰ ۽ ٻانهي جي وچ ۾:

58. امام مالڪ ”موطا“ ۾، سفيان بن عيينه پنهنجي ”تفسير“ ۾، ابوعبيده ”فضائل“ ۾، ابن ابي شيبه، امام احمد ”مسند“ ۾، عبد بن حميد پنهنجي ”تفسير“ ۾، امام بخاري ”جزء القراءة“ ۾، امام مسلم ”صحيح مسلم“ ۾ ۽ ابو دائود ۽ ترمذي ۽ نسائي ۽ ابن ماجه ۽ ابن الاثير ”مصاحف“ ۾ دارقطني ۽ بيهقيءَ ”سنن“ ۾ حضرت ابو سائب جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان حضرت ابوهريرة رضه کان روايت ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن نماز پڙهي پوءِ ان ۾ سورة فاتحه نه پڙهيائين. ان لاءِ ٽي ڀيرا فرمايائون ته اها نماز اڻ پوري آهي، اڻ پوري آهي، اڻ پوري آهي حضرت ابوسائب رضه فرمايو: ته مون حضرت ابو هريرة رضه کي چيو ته آءٌ ڪڏهن ڪڏهن امام جي پويان هوندو آهيان پوءِ هٿ سان اشارو ڪري فرمايائين اڙي فارسي! پنهنجي دل ۾ پڙه. مون نبي ڪريم ﷺ جن کان ٻڌو آهي ته فرمايائون: الله تعاليٰ فرمايو آهي ته مون نماز کي پنهنجي ۽ ٻانهي جي وچ ۾ اڌو اڌ ڪيو آهي يعني: اڌ منهنجي لاءِ آهي ۽ اڌ هن لاءِ آهي ۽ ٻانهي کي اها شيءِ ملندي جنهن جو هو سوال ڪندو. رسول الله ﷺ جن فرمايو: ٻانهو ”الحمد لله رب العالمين“ چوندو آهي ته الله تعاليٰ فرمائندو آهي ته ٻانهي منهنجي تعريف ڪئي ۽ جڏهن ٻانهو ”الرحمن الرحيم“ چوندو آهي ته الله تعاليٰ فرمائيدو آهي ته منهنجي ٻانهي منهنجي واکاڻ ڪئي ۽ ٻانهو چوندو آهي ”مالڪ يوم الدين“ ته الله تعاليٰ فرمائيدو آهي ته ٻانهي منهنجي بزرگي بيان ڪئي ۽ جڏهن ٻانهو چوندو آهي ”اياك نعبدو اياك نستعين“ ته الله

جنة التعيم في فضائل القرآن الكريم

تعالیٰ فرمائیندو آهي ته هيء آهي منهنجي ۽ منهنجي ٻانهي جي وچ ۾ پهريون ڄمڻو منهنجي لاءِ آهي ۽ ٻيون ڄمڻو ٻانهي لاءِ آهي ۽ ٻانهو جنهن جو سوال ڪندو سو کيس ملندو ۽ جڏهن ٻانهو چوندو آهي ”إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۚ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۚ“

ترجمو: اسان کي سڌو رستو ڏيکار انهن جو رستو جن تي توفضل ڪيو، جن تي نه ته تنهنجي ڪاوڙ ٿيل آهي ۽ نه انهن کان رستو گم ٿي ويو آهي.

ته الله تعالیٰ فرمائيندو آهي ته هيء منهنجي ٻانهي لاءِ آهي هو جنهن جو سوال ڪندو سو کيس ملندو.

الحمد جي آخر ۾ آمين چئو:

59. امام بخاري ۽ امام مسلم، حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جڏهن امام ”والضالين“ چوي ته توهان آمين چئو (معني: اي الله! قبول ڪر) پوءِ جنهن جي آمين، ملائڪن جي آمين سان موافق ٿي وئي ته ان جا اڳيان سڀ گناهه معاف ڪيا ويندا.

ٻانهي جي بخشش:

60. عبدالرزاق، حضرت عڪرمه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته زمين وارن جون صفون آسمان وارن جي صفن تي آهن، پوءِ جڏهن زمين وارن جي آمين، آسمان وارن جي آمين سان ملندي آهي ته ٻانهي کي بخشيو ويندو آهي.

نوٽ: سورة فاتحه جون ڪجهه فضيلتون سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلت ۾ ۽ الله تعالیٰ جي فرمان ”شهد الله انه لا اله الا هو“ آيت جي فضيلت ۾ ۽ سورة حمر المؤمن ۽ سورة القدر ۽ سورة الاخلاص جي فضيلت ۾ اينديون.

سورة بقره جون فضيلتون

سورة بقره ۽ آل عمران بابت نبوي سمجهاڻي:

61. امام احمد، امام بخاريءَ ”تاريخ“ ۾، امام مسلم، ترمذي، حضرت نواس بن سمعان رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته اهو فرمائي ٿو ته مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي فرمائيندي ٻڌو ته قيامت جي ڏينهن قرآن پاڪ کي پيش ڪيو ويندو ۽ انهن ماڻهن کي به پيش ڪيو ويندو جيڪي مٿس عمل ڪندا هئا. سورة بقره ۽ آل عمران سندن اڳيان اڳيان هونديون. فرمايائين ته رسول الله صلي الله عليه وسلم جن انهن ٻن سورتن لاءِ ٽي مثال ڏئي سمجهايو، جيڪي اڃا تائين مون کان وسريا نه آهن. فرمايائون: بيشڪ هيء ٻئي سورتون پنهنجي پڙهندڙن کي پنهنجي پاڇي ۾ اهڙي طرح وٺي اينديون ڇڻ ته انهن جي مٿان ڪڪر يا جهڙ جون چٽيون هونديون يا پکين جي ٻن ولرن وانگر هونديون، جيڪي پنهنجي پڙهندڙ لاءِ (رب کان) سفارش ڪنديون.

فائدة. امام ترمذي فرمائي ٿو هن حديث جي معنيٰ عالمن وٽ هيءَ آهي ته سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي پڙهندڙن کي ثواب ملندو.

علامہ جزري ”حصن حصين“ جي شرح ۾ لکيو آهي ته هنن سورتن جو ثواب بن ڪڪرن جيان ايندو.

سورة بقره جي سڪڻ جو حڪم:

62. ابن ابي شيبه، امام احمد بن حنبل، ابن ابي عمر العدني پنهنجي ”مسندن“ ۾، دارمي، ۽ حاکم جنهن هن کي صحيح به قرار ڏنو آهي، حضرت بريدہ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ وسلم جن فرمايو: سورة بقره سکو! ڇاڪاڻ ته بيشڪ هن کي وٺڻ برڪت آهي ۽ ڇڏي ڏيڻ حسرت آهي.

باطل ماڻهو هن جي حاصل ڪرڻ جي سگهه نه رکي سگهندا. پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن ٿورڙي دير خاموش ٿي ويا ان کان پوءِ فرمايائون: سورة بقره ۽ سورة آل عمران سکو ڇاڪاڻ ته هيءَ سهڻا چمڪندڙ گل آهن جيڪي پنهنجي پڙهندڙن تي قيامت جي ڏينهن چانورو ڪنديون جن ته اهي ڪڪرن يا ڇٽين يا پکين جي ولرن جي صورت ۾ چانو ڪنديون.

سورة بقره پڙهڻ برڪت ۽ ڇڏي ڏيڻ حسرت آهي:

63. ابو عبیدہ، امام احمد، حميد بن زنجويه ”فضائل الاعمال“ ۾، امام مسلم، ابن ضريس، حاکم ۽ ابودر الهروي ”فضائل“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”سنن“ ۾ حضرت ابو امامه باهليءَ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي اهو فرمائي ٿو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کي فرمائيندي ٻڌو ته قرآن پڙهو! ڇاڪاڻ ته هيءَ قيامت جي ڏينهن پڙهندڙن جي شفاعت ڪندو. ۽ ”زهر اوان“ (سج ۽ چند) يعني: سورة بقره ۽ آل عمران پڙهو ڇاڪاڻ ته قيامت جي ڏينهن ڇٽين يا ڪڪرن يا پکين جي ولرن جي صورت ۾ (پڙهندڙ مٿان) اينديون. ان جي باري ۾ رب پاڪ وٽ احتجاج (جهيڙو) ڪنديون ۽ سورة بقره پڙهندا ڪريو ڇاڪاڻ ته هن جو وٺڻ برڪت ۽ ڇڏي ڏيڻ حسرت آهي ۽ باطل ماڻهو هن جي سگهه ئي نه رکي سگهندا.

سورة بقره ۽ آل عمران جي باري ۾ هڪ خواب:

64. ابو عبیدہ ۽ دارميءَ حضرت ابو امامه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: توهان جي هڪ ڀاءُ خواب ۾ ڏٺو آهي ته ماڻهو جابلو آپ ڪپڙي رستي تي پئي ويا. مٿي جبل تي ٻه ساوا وڻ هئا جيڪي هاتفي آواز ۾ پڇي رهيا هئا ته ڇا توهان ۾ ڪو سورة بقره ۽ آل عمران جو پڙهندڙ آهي؟ پوءِ جيڪڏهن ڪو شخص وراڻي پيو ته هائو! مان پڙهندو آهيان، اهو ٻڌي اهي وڻ تارين سميت ان جي ويجهو اچي پيا وڃن تانه اهو انهن ۾ چنبڙي پيو پوي، جنهنڪري جبل جي ڏکيائين کان ٻڃي پيو وڃي.

الله جي اسم اعظم واريون سورتون:

65. دارميءَ، حضرت ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان وٽ هڪ شخص سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي قراءت ڪئي ان کي چيائين ته تون اهڙيون سوڀون پڙهين آهين جن ۾ الله جي اسم اعظم جو ذڪر آهي، جنهن جي ذريعي ڪائنات جيڪا به دعا گهري ويندي آهي سا قبول ڪندو آهي جيڪو به ان کان سوال ڪيو ويندو آهي سو ضرور عطا ڪندو آهي.

66. ابو عبید ۽ ابو ضريس، حضرت ابو منيب جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن کي سندس چاچي ٻڌايو ته هڪ شخص سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي قراءت ڪئي جڏهن ان نماز پڙهي پوري ڪئي ته ان کي حضرت ڪعب رضي الله عنه چيو: ڇا تو سورة بقره ۽ آل عمران پڙهي؟ عرض ڪيائين: هاڻو پڙهيم. فرمايائين: مون کي قسم آهي ان ذات جو جنهن جي قبضي ۾ منهنجي جان آهي ته بيشڪ انهن سورتن ۾ الله جي اهڙي اسم جو ذڪر ڪيل آهي جنهن جي ذريعي جڏهن دعا گهري ويندي آهي ته اها ضروري اڳهائيندي آهي پوءِ ان شخص عرض ڪيو ته مون کي ٻڌايو ته اسم اعظم جا ڪهڙا لفظ آهن؟ حضرت ڪعب رضي الله عنه فرمايس: الله جو قسم! آءُ توکي نه ٻڌائيندس. ڇاڪاڻ ته جيڪڏهن توکي ٻڌائيندس ته تون ئي سگهي ٿو اهڙي دعا گهرين جو مان به هلاڪ ٿي ويندس ۽ تون به هلاڪ ٿي ويندين.

عظمت ماڻيندڙ شخص:

67. ابو نعيم ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت انس بن مالڪ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة بقره ۽ آل عمران پڙهندو اهو اسان ۾ عظمت ماڻيندو.

فائدو: مخدوم محمد هاشم ٺٽوي رحمته الله عليه فرمائي ٿو ته حديث پاڪ ۾ لفظ بقره ۽ آل عمران يا ٻي ڪنهن سورت جو نالو سورة جي لفظ کانسواءِ اچي ته ان مان مراد ان نالي واري سورت هوندي آهي جيئن صحيح مسلم، جامع ترمذي ۽ سنن نسائيءَ ۾ حضرت ابوهريره رضي الله عنه کان روايت ڪيل حديث ۾ آيو آهي ته بيشڪ شيطان اهڙي گهر مان پڄي ويندو آهي جنهن ۾ بقره پڙهي وڃي ٿي يعني: سورة بقره پڙهي وڃي ٿي.

سورة بقره جو ان جي پڙهندڙ لاءِ الله تعاليٰ کي عرض:

68. دارميءَ، حضرت ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص سورة بقره ۽ سورة آل عمران پڙهندو ته قيامت جي ڏينهن آهي ان لاءِ، الله تعاليٰ وٽ عرض ڪنديون ته اي رب! هن تي اڄ ڪابه پڪڙ نه ڪر.

جمعي جي رات سورة بقره ۽ آل عمران پڙهڻ جي فضيلت

69. اصبهانيءَ ”ترغيب“ ۾ حضرت عبدالواحد بن ايمن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي رات سورة بقره ۽ آل عمران پڙهندو ته ان کي ستين زمين ۽ ستين آسمان جي وچ جيترو اجر ملندو.

عرش کان وٺي زمين جي تري تائين نور:

70. حميد بن زنجويه ”فضائل الاعمال“ ۾ عبدالواحد بن ايمن جي روايت نقل ڪئي آهي ان حميد شاميءَ کان روايت ڪئي آهي ته جيڪو شخص رات جو سورة بقره ۽ سورة آل عمران پڙهندو ته ان جو اجر ستين آسمان کان وٺي ستين زمين تائين هوندو.

71. حميد بن زنجويه ”فضائل الاعمال“ ۾ محمد بن ابي سعيد جي سند سان وهب بن منبه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص جمعي جي رات سورة بقره ۽ آل عمران پڙهندو ته ان لاءِ عرش کان وٺي زمين جي تري تائين نور هوندو.

قاتل وٽان سڄو قرآن هليو ويو:

72. ابو عبيد، حضرت ابو عمران جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان حضرت ابودرداء رضي الله عنه کي فرمائيندي ٻڌو ته هڪڙو شخص قرآن پاڪ جي تلاوت ڪندو هو هڪ دفعي ان پنهنجي پاڙيسريءَ کي حملو ڪري قتل ڪري وڌو، پوءِ ان کي ان جي قصاص ۾ قتل ڪيو ويو ته قرآن پاڪ ان مان هڪ هڪ سورة ٿي ڪري نڪري ويو. تانته سورة آل عمران به هوريان هوريان ان مان نڪري وئي باقي وڃي سورة بقره ان وٽ بچي. ان کي چيو ويو ته منهنجي قول ۾ ڪابه تبديلي ڪانه ايندي ۽ مان ٻانهن تي ظلم ڪندڙ نه آهيان تنهن ڪري تون هن کي ڇڏي وڃ پوءِ اها سورة به ان مان ڪڪر جيان نڪري هلي وئي.

فائدو: ابو عبيد فرمائي ٿو ته هي ٻئي سورتون قبر ۾ انسان سان ورونهن خاطر گڏ هونديون آهن ۽ ان شخص وٽ قرآن پاڪ جون ٻچيون به وڃي آهي ٿي ٻئي سورتون هيون سي به روئنديون هوريان هوريان نڪري ويس.

رات جو سورة بقره ۽ سورة آل عمران پڙهڻ جو ثواب:

73. ابو عبيد، سعيد بن منصور، عبد بن حميد، بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص رات جو سورة بقره ۽ آل عمران پڙهندو ته ان کي عابدين ۾ لکيو ويندو.

ڏينهن جو سورة بقره ۽ سورة آل عمران پڙهڻ جو ثواب:

74. ابو عبيد، سعيد بن عبدالعزيز التنوخيءَ کان روايت نقل ڪئي آهي ته يزيد بن الاسود الجرشى رضي الله عنه حديث ٻڌائيندو هو ته جيڪو شخص ڏينهن جو سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي تلاوت ڪندو، اهو شام تائين نفاق کان بچي ويندو ۽ جيڪو رات جو انهن ٻنهي سورتن جي تلاوت ڪندو، اهو صبح تائين نفاق کان بچي ويندو. يزيد پاڻ روزانو رات جو بنا ناغي جي سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي تلاوت ڪندو هو.

نماز ۾ سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي تلاوت:

75. ابوذر الهروي، ”فضائل“ ۾ سعيد بن ابى هلال رضي الله عنه کان روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص ڪنهن رکعت ۾ سورة بقره ۽ سورة آل عمران جي تلاوت ڪري ٿو پوءِ جنهن به شيءِ جو سوال ڪري ٿو ته الله تعاليٰ ان کي لها شيء عطا ڪري ٿو.

پنهنجي گهرن کي آباد ڪريو:

76. ابو عبید، امام احمد، امام مسلم، ترمذي، نسائي ۽ ابن ضريس، حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: پنهنجي گهرن کي نمازن سان آباد ڪريو. انهن کي قبرستان نه بنايو ۽ پنهنجا آواز قرآن پاڪ سان سنواريو ڇاڪاڻ ته شيطان اهڙي گهر مان ڀڄي ويندو آهي جنهن ۾ سورة بقره پڙهي ويندي آهي.

سورة بقره ٻڌي شيطان ڀڄي ويندو آهي:

77. ابو عبید، حضرت انس رضي الله عنه کان روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ته بيشڪ شيطان جڏهن سورة بقره ٻڌندو آهي ته ان گهر مان ڀڄي ويندو آهي.

سورة بقره جي تلاوت ۽ شيطان جو ڀڄڻ:

78. علامه ابن عدي ”الڪامل“ ۾ ۽ ابن عساڪر ”تاريخ“ ۾ حضرت ابو درداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي، اهو فرمائي ٿو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کي فرمائيندي ٻڌو ته قرآن پاڪ سکو! مون کي ان ذات جو قسم آهي جنهن جي هٿ ۾ منهنجي جان آهي ته شيطان اهڙي گهر مان نڪري ويندو آهي جنهن ۾ سورة بقره جي تلاوت ڪئي ويندي آهي.

جنهن گهر ۾ سورة بقره جي تلاوت ٿئي ٿي:

79. طبراني، ضعيف سند سان حضرت عبدالله بن مغفل رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن گهر ۾ سورة بقره پڙهي وڃي ٿي ان رات جو ان گهر ۾ شيطان داخل نه ٿيندو آهي.

80. ابن ضريس، نسائي، ابن الانباري ”المصاحف“ ۾، طبراني، ”معجم اوسط“ ۽ ”معجم صغير“ ۾ ۽ ابن مردويه ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ ضعيف سند سان حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: آءٌ نه ٿو چاهيان ته ڪوبه پنهنجي جنگهه جنگهه تي چاڙهي بي پرواهي ٿي ويهي ۽ سورة بقره پڙهڻ ڇڏي ڏئي ڇاڪاڻ ته شيطان ان گهر کان ڀڄي ويندو آهي جنهن گهر ۾ سورة بقره پڙهي ويندي آهي.

قرآن پاڪ جي بلندي:

81. دارمي، ابن ضريس، حاکم جنهن هن کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ان فرمايو ته هر شيءِ کي چوڻي (بلندي) ٿيندي آهي. قرآن پاڪ جي چوڻي (بلندي) سورة بقره آهي. بيشڪ شيطان ان گهر مان ٿٽ ڏئي ڀڄي ويندو آهي جنهن ۾ سورة بقره جي تلاوت ڪئي ويندي آهي.

شیطان هن گهر ۾ ٽي ڏهاڙا نه ايندو:

82. ابو يعليٰ، ابن حبان، طبرانيءَ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت سهل بن سعد الساعدي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ هر شيءِ کي چوڻي ٿيندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي چوڻي سورة بقره آهي جيڪو شخص ڏينهن جو گهر ۾ هيءَ سورة پڙهندو ته شيطان ان گهر ۾ ٽي ڏهاڙا نه ايندو ۽ جيڪو شخص رات جو پڙهندو ته شيطان ان گهر ۾ ٽي راتيون نه ايندو.

وڏي ۾ وڏي فضيلت واري سورة ۽ آيت:

83. وڪيع ۽ حارث بن ابي اسامه ۽ ابن ضريس، صحيح سند سان حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: قرآن پاڪ ۾ وڏي ۾ وڏي فضيلت واري سورت، سورة بقره آهي ۽ وڏي ۾ وڏي آيت، آية الكرسي آهي ۽ بيشڪ شيطان ان گهر مان ڀڄي ويندو آهي جنهن گهر ۾ سورة بقره تلاوت ڪئي ويندي آهي.

آيتن جي سردار آيت:

84. سعيد بن منصور، ترمذي، ابن منذر، حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ هر شيءِ کي چوڻي ٿيندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي چوڻي سورة بقره آهي ۽ هن سورة ۾ هڪ آية آهي جيڪا قرآن پاڪ جي سمورين آيتن جي سردار آهي اها آيت الكرسي آهي جنهن ۾ گهر ۾ هيءَ سورة پڙهي ويندي آهي ان مان شيطان ڀڄي ويندو آهي.

قرآن پاڪ جي چوڻي:

85. امام بخاريءَ ”التاريخ“ ۾ حضرت سائب بن خباب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة بقره قرآن پاڪ جي چوڻي آهي.

قرآن جي چانوڻي:

86. ديلميءَ، حضرت ابو سعيد خدي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن سورة ۾ ”بقره“ جو بيان آهي سا قرآن جي چانوڻي آهي هن سورة کي سڪو! ڇاڪاڻ ته هن جو سڪڻ برڪت آهي ۽ ڇڏي ڏيڻ حسرت آهي ۽ باطل ماڻهو هن جي پڙهڻ جي سگهه نه رکندا آهن.

87. دارميءَ خالد بن معدان جي انهن ئي لفظن جهڙي موقوف روايت نقل ڪئي آهي.

سورة بقره جي هر آيت سان اسي ملائڪ نازل ٿيا:

88. امام احمد ۽ طبرانيءَ صحيح سند سان معقل بن يسار رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة بقره قرآن پاڪ جي چوڻي آهي ان جي هر آيت سان اسي ملائڪ نازل ٿيا هئا ۽ آيت الكرسيءَ کي عرش جي هيٺان نڪتي آهي جا بعد ۾ هن سورة سان ملي آهي.

وڏي فضيلت واري آيت:

89. امام بغوي ”معجم الصحابة“ ۾ ۽ ابن عساڪر ”التاريخ“ ۾ ربيع الجرشى رحمہ اللہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن کان پڇيو ويو ته قرآن پاڪ ۾ افضل سورة ڪهڙي آهي؟ فرمايائون: اها سورة جنهن ۾ ”بقرة“ جو بيان آهي. پڇا ڪئي وئي ته سورة بقرة ۾ ڪهڙي آيت وڏي فضيلت واري آهي؟ فرمايائون: آيت الڪرسي ۽ سورة بقرة جون آخري آيتون جيڪي عرش جي هيٺان کان نازل ٿيون آهن.

عجيب ڪيفيت:

90. ابو عبید، امام احمد، امام بخاري ”صحيح بخاري“ ۾ ۽ امام مسلم، امام نسائي، حاکم، ابونعيم، بيهقي، پنھين ”دلائل النبوة“ ۾ اسيد بن حضير رحمہ اللہ جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اوچتو وٽس ٻڌل گهوڙو ٽهڻ لڳو جي هن ماڻ ٿي ڪئي ته گهوڙو به ماڻ ڪري بيهي ٿي رهيو. پوءِ جيئن ئي قرآن پئي پڙهيائين ته گهوڙو ساڳي طرح ئي ٽهڻ لڳو. جي ماڻ ته گهوڙو به ماڻ. وري به جي پڙهي پيو ته گهوڙو به ٽهي پيو. حضرت اسيد رحمہ اللہ فرمائي ٿو ته اتي منهنجو پٽ يحيٰ به هئو، مونکي خوف ٿيو ته متان ان کي لتاڙي نه وجهي پوءِ مٿو مٽي ڪٽي ڏنڊ ته ڇٽ وانگر ڪا شيءِ آهي جنهن ۾ ڏين وانگر ڪا شيءِ ٻري رهي هئي جا آسمان تائين چڙهي وئي تانته منهنجي نظر کان ئي اوجھل ٿي وئي. صبح جو اها ڳالهه مون نبي ڪريم ﷺ جن کي ٻڌائي پاڻ فرمايائون ته توکي خبر آهي ته اهو ڇا هو؟ عرض ڪيم: نه اي الله جا رسول! فرمايائون: اهي ملائڪ هئا جيڪي آواز تي لهي آيا هئا جيڪڏهن صبح تائين پڙهين هان ته ٻيا ماڻهو به اهو منظر ڏسن ها انهن کان لڪي نه سگهي ها.

فائدة: هن حديث جهڙي ٻي حديث به حضرت اسيد بن حضير رحمہ اللہ جي شان ۾ سورة كهف جي فضائل ۾ انشاء الله ايندي. پوءِ شايد اهو به ٽي دفعا واقعو ٿيو آهي جو مختلف سورتن بابت اها فضيلت آئي آهي. (والله اعلم)

گهر ۾ روشنائي:

91. ابو عبید، محمد بن جرير بن يزيد جي روايت نقل ڪئي آهي ته مديني پاڪ جي محدثن سڳورن کيس حديث ٻڌائي ته نبي ڪريم ﷺ جن کي ٻڌايو ويو ته سائين جن کي خبر هوندي ته ڪالھ رات ثابت بن قيس بن شماس رحمہ اللہ جو گهر يڪو ڏيڻ وانگر چمڪي رهيو هو (خبر نه آهي ائين الائي ڇو پئي ٿيس) فرمايائون: ثابت بن قيس متان سورة بقرة جي تلاوت ڪئي هجي.

سورة بقرة جي ڪري امير اٿڻ جو عهدو مليو:

92. ترمذي، جنهن هن حديث کي حسن چيو آهي، نسائي ابن ماجه، ابن حبان ۽ محمد بن نصر المروزي ”كتاب الصلوة“ ۾ حضرت ابو هريرة رحمہ اللہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي رسول ﷺ جن هڪ جماعت کي جڳي جي صورت ۾ ڪيڏانهن موڪلڻ پئي چاهيو ته پهريان انهن کي فرمايائون ته جنهن کي جيترو قرآن ياد آهي اهو پڙهي ٻڌائي. هر هڪ کان قرآن

پڙهائون. انهن ۾ هڪ نوجوان به هيو ان کان پڇيائون توکي ڇا ياد آهي؟ عرض ڪيائين: ڦلاڻي ڦلاڻي سورة ۽ سورة بقره به ياد آهي. فرمايائونس ته سورة بقره به توکي ياد آهي؟ عرض ڪيائين: هاڻو سائين ياد آهي. پوءِ فرمايائونس ته تون هنن سان گڏ وڃ ۽ تون هنن جو امير آهين. پوءِ انهن مان حيثيت واري هڪ شخص چيو ته الله جو قسم! مونکي سورة بقره جي سڪڻ کان هن ڳالهه روڪيو آهي جو آءٌ ان کي سنڀالي نه سگهندس يعني: رات جو اٿي نماز ۾ نه پڙهي سگهندس نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: قرآن پاڪ سڪو ۽ ان کي پڙهو ڇاڪاڻ ته قرآن جو مثال ان شخص لاءِ جيڪو ان کي پڙهي ٿو ۽ سڪي ٿو ۽ رات جو نماز ۾ به پڙهي ٿو ائين آهي جيئن مشڪ جي ٿيلهيءَ جو منهن کليل هجي جو هر جاءِ تي ان جي خوشبو پئي وڪري ۽ ان شخص جو مثال جيڪو قرآن سڪي ٿو ۽ ننڍو ٿو ڪري ائين آهي جيئن مشڪ جي ٿيلي بند ٿيل هجي.

سورة بقره جي ڪري فوقيت:

93. بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ عثمان بن ابي العاص رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ان فرمايو: مونکي رسول الله ﷺ جن گورنر مقرر ڪيو جڏهن ته ثقيف قبيلي جي وفد ۾ آيل ڇهن جڻن ۾ ننڍي ۾ ننڍو آءٌ هيس. ان جو وجهه هيءُ هو جو آءٌ سورة بقره جي تلاوت ڪندو هوس.

سورة بقره جي پڙهندڙ کي تاج پارايو ويندو:

94. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ ضعيف سند سان حضرت صلصال بن دلهمس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: پنهنجي گهرن ۾ سورة بقره پڙهندا ڪريو ۽ انهن کي قبرستان نه بنايو. فرمايائون ته جيڪو شخص سورة بقره پڙهندو ان کي جنت ۾ تاج پارايو ويندو.

95. وڪيع، دارميءَ، محمد بن نصر ۽ ابن ضريس حضرت عبدالرحمن بن اسود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص رات جو سورة بقره جي تلاوت ڪندو ان کي جنت ۾ تاج پارايو ويندو.

جنهن سورة بقره پڙهي ان گهڻو ڪجهه ڪيو:

96. طبرانيءَ حضرت عبدالله بن مسعود رضه کان روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن شخص سورة بقره پڙهي ان گهڻو ڪجهه ڪيو ۽ ڀلو ڪيو.

97. وڪيع ۽ ابوذر هرويءَ ”فضائل“ ۾ حضرت تميمي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما کان پڇيو: ته قرآن پاڪ ۾ ڪهڙي سورة افضل آهي؟ فرمايائين: سورة بقره. مون پڇيو ته ڇا! ڪهڙي آيت افضل آهي؟ فرمايائين: آية الكرسي.

هنن سورتن جي سڪڻ جو حڪم:

98. حاکم، جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ ابوذر هرويءَ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عمر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة بقره، سورة نساء، سورة مائده، سورة حج ۽ سورة نور سڪو، ڇاڪاڻ ته انهن ۾ احڪامن جو ذڪر آهي.

هڪ عورت جو نڪاح:

99. دارقطنيءَ ۽ بيهقيءَ ”سنن“ ۾ حضرت عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ عورت نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن وٽ آئي. عرض ڪيائين: اي الله جا رسول! منهنجي باري ۾ اوهان جو جيڪو مشورو هجي (يعني: جنهن سان چاهيو ان سان منهنجو نڪاح ڪرايو) رسول الله صلي الله عليه وسلم جن ان شخص کي فرمايو: جنهن هن عورت جو سڱ چڪايو هو ته توکي قرآن پاڪ مان ڪجهه اچي ٿو عرض ڪيائين: سورة بقره ۽ مفصل سورتن منجهان هڪڙي سورة اچي ٿي. پوءِ فرمايائونس ته مون تنهنجو هن عورت سان هن شرط تي نڪاح ڪرايو ته تون هن کي قرآن پڙهائيندين ۽ سيکاريندين.

100. ابو دائود ۽ بيهقيءَ، حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ان شخص (نڪاح ڪندڙ) کي فرمايو: قرآن پاڪ مان ڪجهه ياد آڻي؟ عرض ڪيائين: سورة بقره ۽ ٻي اها سورة جا ان سان گڏ آهي يعني: (آل عمران). رسول الله صلي الله عليه وسلم جن فرمايس: وڃ ۽ هن کي ويه آيتون سيکار، هيءُ تنهنجي گهر واري آهي.

حضرت مڪحول فرمايو ته رسول الله صلي الله عليه وسلم جن کان پوءِ اهڙي قسم جي نڪاح ڪرائڻ جي ڪنهن کي به جازت نه آهي يعني: مهر طور قرآن جي تعليم تي نڪاح ڪرائڻ صحيح نه آهي. (اها سائينجن صلي الله عليه وسلم جن جي ئي خصوصيت هئي)

سورة بقره جي مهابي معافي:

101. زبير بن بڪار ”الموفقيات“ ۾ حضرت حمران بن ابان جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي حضرت عثمان رضي الله عنه وٽ هڪ چور کي پيش ڪيو ويو ان کي فرمايائين: تون ته سهڻو سڀيتو آهين تو جهڙو ته چوري ڪندو ئي نه آهي. ٻڌاءُ ته توکي قرآن پاڪ مان ڪجهه ياد آهي. عرض ڪيائين ته جي سائين! آءُ سورة بقره جي تلاوت ڪندو آهيان فرمايائين ته هاڻي هليو وڃ سورة بقره جي مهابي تنهنجو هٿ نه ٿو ڪٽيان.

سورة بقره کي ٺاهي ٺاهي پڙهڻ:

102. بيهقيءَ ”سنن“ ۾ حضرت ابوجمره رضي الله عنه کان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما کي چيو: اُبي قرآن پاڪ تڪڙو ٿو پڙهي. فرمايائين ته سورة بقره کي ٺاهي ٺاهي پڙهڻ سڄي قرآن (کي تڪڙي) پڙهڻ کان مون کي وڌيڪ پسند آهي.

سورة بقره جي سکيا ۾ عرصو:

103. خطيب ”رواة مالڪ“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: حضرت عمر رضي الله عنه سورة بقره ٻارنهن سالن ۾ سکي پوءِ جڏهن ان کي پورو ڪيائين ته (خيرات) ۾ اٺ ذبح ڪيائين.

104. امام مالڪ ”موطاءُ“ ۾ روايت آندي آهي ته حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما سورة بقره سکڻ لاءِ اٺ سال صرف ڪيا.

105. ابن سعد "طبقات" ۾ حضرت ميمون جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما چئن سالن ۾ سورة بقره سڪي.

حضرت ابوبڪر جي فجر نماز ۾ قراعت:

106. حضرت مالڪ ۽ سعيد بن منصور ۽ امام بيهقيءَ "سنن" ۾ حضرت عروه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ابوبڪر صديق رضي الله عنه فجر واري نماز جي ٻنهي رڪعتن ۾ سورة بقره پڙهندو هئو.

107. امام شافعي "الام" ۾، سعيد بن منصور، ابن ابي شيبه "مصنف" ۾ ۽ امام بيهقيءَ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ابو بڪر صديق رضي الله عنه فجر جي نماز پڙهائيندو هو ته سورة بقره پڙهندو هو حضرت عمر رضي الله عنه فرمايو: صبح جي نماز ماڻهن کي پڙهايو تا سڄ به اڀرڻ جي ويجهو ٿي وڃي ٿو. حضرت ابو بڪر صديق رضي الله عنه فرمايو: جيڪڏهن اڀري پيو ته اسان کي غافل نه ڏسندو.

حضرت ابوبڪر رضي الله عنه جي عيد نماز ۾ قراعت:

108. ابن ابي شيبه حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ابو بڪر صديق رضي الله عنه عيد واري ڏينهن سورة بقره پڙهي، ايتري قدر جو هڪ جهوني شخص کي ڏٺو ته قيام جي ڊگهي ٿيڻ جي ڪري ڪڙڻ جي قريب هو.

ميت تي سورة بقره جو پڙهڻ:

109. ابن ابي شيبه ۽ مروزيءَ "جناز" ۾ ۽ ابوذر هرويءَ "فضائل" ۾ حضرت شعبي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته انصاري صحابي ميت وٽ سورة بقره پڙهندا هئا.

110. ابو بڪر بن الانباري "المصاحف" ۾ ابن وهب جي سند سان حضرت سليمان رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ربيع رضي الله عنه کان پڇيو ويو ته سورة بقره ۽ آل عمران کي اڳ ۾ ڇو رکيو ويو آهي حالانڪ ان کان اڳ ۾ مڪي پاڪ ۾ اسيءَ کان مٿي سورتون نازل ٿيون هيون. ان مجلس ۾ آءٌ به حاضر هوس. حضرت سليمان رضي الله عنه فرمايو: ان ذات جي علم جي ڪري جنهن انهن ٻنهن سورتن کي مقدم ڪيو آهي، تنهن ڪري ان جي باري ۾ سوال نه ڪيو وڃي (ته بهتر آهي) يعني: انهن کي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جي حڪم مطابق مقدم ڪيو ويو آهي.

جنگ ڀمام ۾ شعار:

111. عبدالرزاق ۽ ابن ابي شيبه ٻنهي "المصنف" ۾ حضرت عروه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته مسيلمه (جنگ ڀمامه) واري ڏينهن هڪ ٻئي کي سڏڻ لاءِ مسلمانن جو شعار هي هو "يا اصحاب البقره" يعني: اي سورة بقره وارو!

سورة بقره جون ميارون:

112. امام احمد "الزهد" ۾ ۽ حڪيم ترمذيءَ "نواذر الاصول" ۾ سليمان بن يسار رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي رات جو حضرت ابو سعيد انصاري رضي الله عنه اٿيو ۽ چيائين:

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ (١٥٦) پوءِ فرمايائين ته آڙ روزانو رات جو سورة بقره جو ورد ڪندو آهيان پر اڄ رات مون کان وسري وئي آهي. رات خواب ۾ ڏٺو ته سورة بقره مون کي مهڻا ۽ ميارون ڏئي رهي آهي.

سورة بقره جو قسم:

113. ابن ابي شيبه، حضرت ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص سورة بقره جو قسم ڪيو ۽ هڪ روايت جا لفظ آهن ته جنهن شخص قرآن پاڪ جي ڪنهن به سورت جو قسم ڪيو ته ان تي هر آيت جي عوض قسم آهي.

هر آيت جو قسم:

114. ابن ابي شيبه، حضرت مجاهد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص قرآن پاڪ جي ڪنهن به سورة جو قسم ڪيو ته ان تي ان جي هر آيت جي عوض وجوبي قسم آهي پوءِ جنهن کي وڻي ته قسم مان آجو ٿئي يا قسم توڙي گناه جو بار کڻي.

رمضان المبارڪ جي هڪ رات:

115. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ ۽ امام احمد، مسلم، ابو داؤد، ترمذي، نسائي، ابن ماجه ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقيءَ ”سنن“ ۾ حضرت خذيفه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن سان رمضان المبارڪ جي هڪڙي رات نماز پڙهي ته پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة بقره شروع ڪئي. مون پئي سوچيو ته شايد هڪ رکعت ۾ پوري ڪندا، پر جيئن ئي سورة بقره پوري ٿي ته سورة نساء شروع ڪيائون. ان کان پوءِ سورة آل عمران آرام سان پڙهيائون. جڏهن تسبيح واري آيت پئي تلاوت ڪيائون ته رب پاڪ جي تسبيح پئي ڪيائون ۽ جڏهن سوال واري آيت پئي پڙهيائون ته سوال ٿي ڪيائون ۽ جڏهن تعوذ (پناه) واري آيت پئي پڙهيائون ته رب پاڪ جي پناه ٿي گهريائون.

رات جو سورة بقره پڙهڻ:

116. امام احمد، ابن ضريس، بيهقيءَ، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آڙ رات جو رسول الله ﷺ جن سان گڏ اٿندي هيس ته پاڻ سڳورا ﷺ جن سورة بقره، آل عمران ۽ سورة نساء پڙهندا هئا پوءِ جيڪڏهن ان ۾ خوشخبري ۽ واري ڪا آيت ايندي هئي ته رغبت ۽ شوق سان دعا گهرندا هئا ۽ جيڪڏهن ڪا اهڙي آيت پڙهندا هئا جنهن ۾ خوف ۽ ڊڄ جو ذڪر هوندو هو ته دعا گهرندا هئا ۽ الله جي پناه به گهرندا هئا.

117. حضرت ابوداؤد، ترمذي ”شمائل“ ۾، نسائي، بيهقيءَ، حضرت عون بن مالڪ الاشجعي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آڙ هڪ دفعي رات جو نبي ڪريم ﷺ جن سان اٿيس ته پاڻ سڳورا ﷺ جن نماز ۾ بيٺا ته ان ۾ سورة بقره پڙهيائون پوءِ جنهن آيت ۾ رب جي رحمت جو ذڪر اچي پيو ته اتي وقفو ڪري الله پاڪ کان دعا گهرن پيا ۽ جي عذاب

واري آيت پئي پڙهيائون ته الله جي پناه گهرن پيا ان ڪاتبوء قيام جيترو ركوع ڪيائون جنهن ۾ سبحان ذي الجبروت والملكوت والكبرياء والعظمة“ واري تسبيح پڙهيائون پوءِ ٻي رڪعت ۾ سورة آل عمران پڙهيائون پوءِ هڪڙي ٻي سورة پڙهيائون.

118. ابن ابي شيبه رضي الله عنه ”المصنف“ ۾ حضرت سعيد بن خالد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي. ان فرمايو ته نبي ڪريم ﷺ جن نماز پڙهي جنهن جي هڪ رڪعت ۾ سبع طوال (ست وڏيون سورتون) پڙهيائون.

سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلت

119. عبدالله بن احمد بن حنبل ”زوائد المسند“ ۾ حسن سند سان ۽ ابن ماجه، حاكم ۽ بيهقي ”الدعوات“ ۾ حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن وٽ آيا ويندو هوس ته هڪ پهراڙي جو رهاڪو آيو ۽ عرض ڪيائين: اي الله جا رسول! منهنجي پاءُ کي تڪليف آهي. سائين جن ﷺ پڇيس ته ڇا ڇا تڪليف اٿس؟ عرض ڪيائين ته چريائپ اٿس مٿي ۾ سور به پوندو اٿس، پروري ڇڏي به ويندو اٿس. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته هيڏي وٺي اچيس پوءِ هو ويو ۽ ان کي وٺي آيو ۽ سائين ﷺ جن جي آڏو ويهاريائينس. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة فاتحه ۽ سورة بقره جون پهريون چار آيتون ۽ آية: 163 يعني: (والهڪم اله واحد... الخ) ۽ آية الكرسي ۽ سورة بقره جون آخري 3 آيتون ۽ آل عمران جي آية 18 (شهد الله انه لا اله الا هو) ۽ سورة الاعراف جي آية 54 يعني: (ان ربكم الله الذي... الخ) ۽ سورة المومنون جي آخري آية يعني: فتعالي الله الملك الحق ۽ سورة جن جي آيت نمبر 3 يعني: وانه تعاليٰ جد ربنا ۽ سورة صافات جون پهريون ڏهه آيتون ۽ سورة حشر جون آخري ٽي آيتون ۽ سورة قل هو الله احد ۽ سورة قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس پڙهيون پوءِ اهو شخص اُٿيو ڄڻ ته سور هيس ئي ڪونه.

120. علامه ابن سني ”عمل اليوم والليلة“ ۾ عبدالرحمن ابن ابي ليليٰ جي سند سان هڪ شخص پنهنجي پيءُ کان مٿين حديث جهڙي روايت ڪئي آهي.

شيطان ۽ جريائپ کان:

121. دارمي ۽ ابن ضريس، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة بقره جون ڏهه آيتون يعني: چار منڍ واريون ۽ آية الكرسي ۽ ٻه ان کان بعد واريون ۽ سورة بقره جون آخري ٽي آيتون پڙهندو ته ان ڏينهن شيطان، ان جي ۽ ان جي اهل و عيال جي ويجهو نه ايندو نه ئي ڪا اهڙي شيءِ ڏسندو، جاهن جي اهل ۽ مال کي پریشان ڪري ۽ جيڪڏهن مجنون (چرئي) تي آهي آيتون پڙهيون وينديون ته اهو صحيح ٿي ويندو.

سورة بقره جي ڏهن آيتن جي فضيلت

122. دارمي ۽ طبراني، حضرت عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص رات جو سورة بقره جون ڏهه آيتون پڙهندو ته ان رات جي صبح تائين ان

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

جي گهر ۾ شيطان داخل نه ٿيندو. يعني: چار پهريون آيتون ۽ آية الكرسي ۽ ان کانپوءِ واريون به آيتون ۽ سورة بقره جون آخري ٽي آيتون يعني: لله مافي السموات کان آخر تائين.
قرآن نه وسارڻ جو وظيفو:

123. سعيد بن منصور، دارمي ۽ بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي شاگرد حضرت مغيرة بن سبيع جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سمهڻ مهل سورة بقره جون ڏهه آيتون پڙهندو ته اهو قرآن کي نه وساريندو يعني: چار آيتون منڍ واريون ۽ آية الكرسي ۽ به آيتون ان کان بعد واريون ۽ آخري ٽي آيتون.
دفنائن کان پوءِ قبر تي ڇا پڙهجي؟

124. طبراني ۽ بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کان ٻڌو آهي ته جڏهن توهان مان ڪو وفات ڪري وڃي ته ان کي دفنائڻ ۾ دير نه ڪجو. قبر ڏي جلدي ڪڍي وڃجو ۽ دفنائڻ کانپوءِ ان جي مٿن کان سورة بقره جون منڍ واريون آيتون پڙهجو ۽ ان جي پيرن کان آخري آيتون پڙهجو.
پيءُ جي پٽ کي وصيت:

125. طبرانيءَ ”معجم ڪبير“ ۾ عبدالرحمن بن العلاء ابن اللجلاج جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون کي منهنجي پيءُ چيو ته پٽ! جڏهن مون کي لحد ۾ لاهين ته ”بسم الله وعليه صلا رسول الله“ پڙهجانءِ ان کانپوءِ منهنجي مٿان آرام سان مٿي ورائجانءِ آخر ۾ منهنجي مٿن کان سورة بقره جون منڍ واريون آيتون پڙهجانءِ.
قبر مٿان سورة بقره جون آيتون پڙهڻ مستحب آهن:

126. بيهقي ”سنن“ ۾ حسن سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما ميت کي دفنائڻ کان پوءِ ان جي قبر تي سورة بقره جي پهرين ۽ ان جي آخري آيتن جي پڙهڻ کي مستحب سمجهندو هو.
فائدو: هيءَ روايت علامه نووي ”ڪتاب الاذڪار“ ۾ به آندي آهي.

جان ۽ مال جي حفاظت لاءِ:

127. ابن نجار ”تاريخ“ ۾ محمد بن علي المطلبي جي سند سان حضرت خطاب بن سنان جي روايت آندي آهي ان حضرت قيس بن ربيع کان ان حضرت ثابت بن ميمون کان ان محمد بن سيرين کان روايت نقل ڪئي آهي ته اسان هڪ ڀيٽ ۾ هڪڙي قوم وٽ پهتاسين ته اتان جي رهاڪن مان هڪ ڪٽنب اسان وٽ آيو اسان کي چيائون ته هتان هليا وڃو ڇاڪاڻ ته هتي جيڪو به ترسيو آهي، ان کان ان جو مال ڦريو ويو آهي. پوءِ منهنجا ساٿي هليا ويا پر آءُ ان حديث جي ڪري ترسي پيس جيڪا حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما مون کي ٻڌائي هئي ته رسول الله ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو ٽيٽيهه آيتون پڙهندو ته ان کي ان رات نه ڪوئي

ڦاڙیندڙ جانور نقصان رسائیندو، نه ئي ڪو ڦورو ان سان هٿ چراند ڪندو ۽ صبح تائين ان جي جان ۽ مال محفوظ رهندا. پوءِ جڏهن شام ٿي ته مون ننڊ نه ڪئي ڪجهه وقت کانپوءِ ڏٺم ته ٽيهن کان وڌيڪ ماڻهو تلوارون تائيون اچي پهتا. پر مون کي ڪجهه به نه چيائون. صبح جو جڏهن مون سفر جي تياري ڪئي ته هڪ ٻوڙهي شخص چيو ته تون انسان آهين يا جن؟ مون چيو آءُ ته انسان آهيان. ٻوڙهي چيو ته تون ڪيئن بچي وئين؟ اسان تو وٽ ستر کان به وڌيڪ پيرا آياسين پر لوه جو هڪ ڪوٽ هو جيڪو تنهنجي ۽ اسان جي وچ ۾ اوٽ بنجي پئي ويو. پوءِ مون ان کي اها حديث ٻڌائي.

فائدو: ٽيئيھ آيتون هيءُ آهن سورة بقره جون پهريون چار آيتون ”مفلحون“ تائين ۽ آية الكرسي ۽ ان کان بعد واري ٻه آيتون ”خالدون“ تائين ۽ سورة بقره جون آخري ٽي آيتون يعني: ”لله ما فی السموات“ کان آخر تائين ۽ اعراف جون ٽي آيتون يعني: ”ان ربك الله“ کان ”من المحسنين“ تائين ۽ سورة بني اسرائيل جون آخري آيتون يعني: ”تل ادعوا لله او ادعوا الرحمن“ کان آخر تائين ۽ سورة صافات جون منڍ واريون ڏھ آيتون ”ثاقب“ تائين ۽ سورة رحمن جون ٽي آيتون يعني: ”يا معشر الجن والانس“ کان ”فلان تنصرون“ تائين ۽ سورة حشر جون آخري آيتون يعني: ”لوانزلنا هذا القرآن على جبل“ کان سورة جي پڇاڻي تائين ۽ ٻه آيتون سورة جن جون يعني: ”وانزلنا على جدرينا“ کان ”شططا“ تائين پوءِ هيءُ حديث شعيب بن حرب کي ٻڌايم ان چيو ته اسان هنن آيتن کي ”آية الحز“ يعني: حفاظت واريون آيتون چوندا آهيون ۽ ڪي چون ٿا ته هنن آيتن ۾ سو بيمارين کان شفا آهي چريائپ، بگ، ڪوڙه ۽ ٻيون به ڪوڙ بيماريون آهن جن جو علاج هنن آيتن ۾ آهي. محمد بن علي فرمايو: اسان جي استاد کي اڌرنگو (فالڇ) ٿي پيو پوءِ اسان ان تي هيءُ آيتون پڙهيون ته الله جي حڪم سان اسان جو استاد صاحب تندرست ٿي ويو.

128. امام بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة بقره جون ڏھ آيتون صبح جو پڙهندو ته شام تائين شيطان ان جي ويجهو نه ايندو ۽ جيڪڏهن شام جو پڙهندو ته صبح تائين ان جي ويجهو نه ايندو ۽ نه ئي ڪا شيءِ ان جي مال ۽ اهل کي پريشان ڪندي ۽ جيڪڏهن مجنون (چرئي) تي پڙهيون وڃن ته صحيح ٿي ويندو. اهي آيتون هيءُ آهن سورة بقره جون منڍ واريون چار آيتون ۽ آية الكرسي ۽ ان کانپوءِ واريون ٻه آيتون ۽ سورة بقره جون آخري ٽي آيتون.

ربنا تقبل منا..... (البقره آيت: 127) بابت:

129. دار قطنيءَ حضرت عبدالله ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن روزو افطار ڪندا هئا ته هيءُ دعا پڙهندا هئا ”اللهم لك صمنا وعلى رزقك افطرناف تقبل منا انك انت السميع العليم.“

ترجمو: اي الله! تنهنجي خاطر روزو رکيوسين ۽ تنهنجي رزق تي چوڙيوسين. تنهن ڪري تون اسان جو هي عمل قبول فرما! بيشڪ تون ٻڌندڙ ۽ ڄاڻندڙ آهين.

جَنَّةُ النَّعِيمِ فِي فَضَائِلِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ

آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا..... (سورة البقرة: آيت 136) بابت:

130. امام احمد، مسلم، ابوداؤد، نسائي، ۽ بيهقي، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي سنت جي پهرين رڪعت ۾ سورة بقره جي آيت ”قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ“

۽ ٻي رڪعت ۾ آمنا بالله واشهد بانا مسلمون..... سڄي آيت ۽ ”قل يا اهل الكتب تعالوا الي كلمة“... الآية پڙهندا هئا هن جي وضاحت ايندڙ حديث ۾ اچي ٿي.

131. امام احمد ”مسند“ ۾ ۽ حاکم ”مستدرک“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي ٻن رڪعتن ۾ گهڻو ڪري هي آيتون پڙهندا هئا.

پهرئين ۾ ”قولوا آمنا بالله وما انزل الى ابراهيم“ سڄي آيت ۽ ٻي ۾ ”قل يا اهل الكتب تعالوا الى كلمة“ سڄي آيت پڙهندا هئا.

فائدو: امام حاکم فرمائي ٿو ته هيءَ حديث امام مسلم جي شرطن تي صحيح آهي.

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (سورة البقرة: آيت 156) جي فضيلت

132. ابن جرير، ابن المنذر، ابن ابي حاتم، طبراني، ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته: الله تعاليٰ فرمايو آهي ته بيشڪ مومن جڏهن الله جي امر کي مڃيو **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** پڙهيائين ته ان لاءِ ٽي چڱيون خاصيتون لکي ڇڏيندو آهي. 1. الله تعاليٰ جي طرفان درود 2. رحمت 3. هدايت جي رستي جي توفيق. رسول الله ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص مصيبت وقت **”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“** (۱۵۶) پڙهندو ته الله پاڪ ان مصيبت جي نقصان جو پورا ٿو ڪندو ۽ ان جي عاقبة چڱي ڪندو ۽ ان کي اهڙو چڱو بدلو عطا ڪندو جو اهو خوش ٿي ويندو.

هن امت کي هڪ خاص دعا ملي:

133. طبراني، ۽ ابن مردويه حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: منهنجي امت کي هڪ اهڙي شيءِ عطا ڪئي وئي آهي جا اڳ ۾ ڪنهن به امت کي نه ملي آهي. اها آهي مصيبت وقت **”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“** جو ورد ڪرڻ. 134. وڪيع، عبد بن حميد، ابن جرير ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ سعيد بن جبیر رضی اللہ عنہ جي

روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هن امت کي مصيبت وقت هڪ اهڙي شيءِ عطا ڪئي وئي آهي جا اڳين نبين مان ڪنهن به هڪ کي نه ڏني وئي آهي ۽ جيڪڏهن نبين مان ڪنهن به نبيءَ کي ملي ها ته حضرت يعقوب عليه السلام کي ملي ها. جڏهن هو چوي پيو ته ”يا اسفي علي يوسف“ (افسوس جو مون کي يوسف جو غم آهي) ۽ اها شيءِ اٿو **”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“** (۱۵۶)

بيهقيء جا لفظ هيء آهن ”هن امت کانسواء ڪنهن به امت کي“ **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** ﴿١٥٦﴾ جهڙو وظيفو نه ڏنو ويو ۽ حضرت يعقوب عليه السلام کان جيڪي لفظ حضرت يوسف عليه السلام جي وچوڙي وقت ٻڌا ويا سي هيءَ هئا ”يا اسفي علي يوسف“ (افسوس جو مون کي يوسف جو غم آهي).

هنن خصلتن واري لاءِ جنت آهي:

135. ابن ابي الدنيا، بيهقيءَ، عمرو بن شعيب جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي پيءُ ۽ ان پنهنجي ڏاڏي کان ان حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما کان روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن ۾ چار خصلتون هونديون آهن ته الله پاڪ ان لاءِ جنت ۾ جاءِ بنائيندو آهي. 1. جنهن جي معاملي جي عصمت (حفاظت) ”لا اله الا الله“ هجي 2. مصيبت وقت ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ﴿١٥٦﴾ پڙهي 3. جڏهن ڪا شيءِ مليس ته ”الحمد لله“ چوي 4. جڏهن ڪو گناهه ڪري ته ”استغفرالله“ چوي.

136. امام احمد، ابن ماجه، بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت حسين بن علي رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ڪنهن به مسلمان کي ڪابه مصيبت پهچندي آهي پوءِ هو ان کي ياد ڪري نئين سر ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ﴿١٥٦﴾ پڙهندو آهي ته الله تعاليٰ ان کي مصيبت پهچڻ واري ڏينهن جي اجر برابر اجر عطا ڪندو. جيتوڻيڪ ان کي ڪافي زمانو گذري چڪو هجي.

137. سعيد بن منصور، عقيلي ”الضعفاء“ ۾ حضرت عائشه رضي الله عنها جي ان جهڙي حديث نقل ڪئي آهي.

138. حڪيم ترمذيءَ حضرت انس بن مالڪ رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ڪنهن به نعمت تي باوجود عرصي گذرڻ جي جڏهن ٻانهو الله تعاليٰ جو حمد (ساراهه) نئين سر ڪندو آهي ته الله تعاليٰ به ان جو ثواب نئين سر ان کي عطا ڪندو آهي ۽ ڪنهن به مصيبت پهچڻ تي باوجود عرصي گذرڻ جي جڏهن ٻانهو ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ﴿١٥٦﴾ پڙهندو آهي ته الله تعاليٰ به ان کي نئين سر ثواب ۽ اجر عطا ڪندو آهي.

حضرت ام سلمة رضي الله عنها جي دعا:

139. امام احمد ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ام سلمة رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ ڏينهن منهنجو گهروارو ابو سلمة رضه رسول الله ﷺ جن وٽان ٿي مون وٽ آيو. مون کي چيائين ته مون رسول الله ﷺ جن کان هڪڙي ڳالهه ٻڌي آهي، جنهن سان مون کي خوشي پهتي آهي. فرمايائون ته ڪوبه مسلمان مصيبت وقت ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ﴿١٥٦﴾ پڙهي ٿو ۽ ان کان پوءِ هيءَ دعا پڙهي ٿو يعني: اللهم اجرني في مصيبتني واخلف لي خيراً منها (اي الله! مون کي هن مصيبت ۾ اجر ڏي ۽ هن کان وڌيڪ ڀلو مون کي عطا ڪر) ته ان کي اها شيءِ ملي وڃي ٿي. حضرت ام سلمة رضي الله عنها فرمائي ٿي ته مون

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

اها دعا ياد ڪري ڇڏي هئي، جڏهن منهنجو گهر وارو ابوسلمه رضي الله عنه وفات ڪري ويو ته مان ”اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ مٿين دعا به پڙهندي هيس. پوءِ دل ۾ سوچيندي هيس ته ابوسلمه رضي الله عنه کان وڌيڪ پلو ڪير ٿي سگهي ٿو. پوءِ الله تعاليٰ ان جي بدلي ۾ ابوسلمه کان وڌيڪ پلو گهر وارو رسول الله صلي الله عليه وسلم جن عطا ڪيو جو آءٌ سندن گهر واري ٿيس.

140. امام مسلم، حضرت ام سلمه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته فرمايائين: مون رسول الله صلي الله عليه وسلم جن کان ٻڌو ته ڪوبه ٻانهو مصيبت وقت ”انا لله وانا اليه راجعون اللهم اجرنني في مصيبتني واخلف لي خيرا منها“ پڙهي ٿو ته الله تعاليٰ ان کي ان مصيبت ۾ اجر عطا ڪري ٿو ۽ بدلي ۾ ان کان وڌيڪ پلو ڏئيس ٿو. حضرت ام سلمه رضي الله عنها فرمائي ٿي ته جڏهن منهنجو مڙس ابوسلمه رضي الله عنه گذاري ويو ته مون به اها دعا پڙهي. پوءِ الله تعاليٰ ابوسلمه کان وڌيڪ پلو مڙس رسول الله صلي الله عليه وسلم جن جي صورت ۾ مون کي عطا ڪيو.

ٻار جي وفات وقت دعا:

141. امام احمد ۽ ترمذيءَ جنهن هن حديث کي ”حسن“ چيو آهي ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو موسيٰ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جڏهن ڪنهن جو ٻار وفات ڪري وڃي ٿو ته: الله پاڪ ملائڪن کي چوي ٿو ته: منهنجي ٻانهي جي بچڙي جو توهان روح قبض ڪيو؟ عرض ڪن ٿا: جي سائين! وري فرمائين ٿو ته: انهن جي دل جي ٽڪري جو روح قبض ڪري آيا آهيو؟ عرض ڪن ٿا ته جي سائين! پوءِ پڇين ٿو ته: ان مهل منهنجو ٻانهو ڇا پيو چوي؟ عرض ڪيائون ته سائين! تنهنجي ساراهه پيو ڳائي ۽ ”اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ پيو پڙهي. الله تعاليٰ ملائڪن کي فرمائي ٿو ته: منهنجي ان ٻانهي لاءِ جنت ۾ هڪڙو گهر ٺاهيو ۽ ان جو نالو ”بيت الحمد“ رکو.

پنهنجي ڀاءُ جي وفات وقت دعا:

142. طبرانيءَ (جنهن هن حديث کي ”حسن“ قرار ڏنو آهي) حضرت عبدالله ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: موت ۾ گهٻراهت آهي تنهن ڪري توهان مان جنهن کي پنهنجي ڀاءُ جي وفات جي خبر پهچي ته اهو هيءَ دعا پڙهي ”اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ ”وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ“ ۳

ترجمو: بي شک اسان الله جا آهيون ۽ ان ڏانهن ئي موٽنداسين ۽ بي شک اسان پنهنجي رب ڏي موٽندڙ آهيون.

جتيءَ جي چڱي پوڻ مهل دعا:

143. طبرانيءَ، ضعيف سند سان حضرت ابولبابه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جي جتي مبارڪ جو پتو چڱي پيو ته پاڻ سڳورن رضي الله عنه جن فرمايو: ”اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ صحابن سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو: اي الله جا رسول صلي الله عليه وسلم

ڇا اها به مصيبت آهي؟ فرمايائون: مومن کي جيڪو به اٿو ٽنڊڙ واقعو پيش اچي ٿو سو مصيبت ۾ شامل آهي.

144. امام بزار ”مسند“ ۾ ضعیف سند سان ۽ بیہقيءَ ”شعب الایمان“ ۾ حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي تہ نبی کریم ﷺ جن فرمایو: جيڪڏهن توهان جي جُتيءَ جو پتو چڄي پوي تہ ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ پڙهندا ڪريو ڇا ڪاڻ تہ اها به هڪ قسم جي مصيبت آهي.

145. امام بزار ضعیف سند سان حضرت شداد بن اوس رضی اللہ عنہ جي ان جهڙي موقوف روایت نقل ڪئي آهي.

جتيءَ جو چڄڻ به مصيبت آهي:

146. ابن ابی شيبه ۽ ابن ابی الدنيا، عون بن عبدالله جي روایت نقل ڪئي آهي تہ حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ جي جيڪڏهن پنڌ ڪندي ڪندي جتي چڄي پوندي هئي تہ ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ پڙهندو هئو ۽ فرمائيندو هو تہ هيءَ به مصيبت آهي.

147. ابن ابی الدنيا ”العزاء“ ۾ شهر بن حوشب رضی اللہ عنہ جي مرفوع روایت نقل ڪئي آهي تہ جنهن شخص جي جتيءَ جو پتو چڄي پوي تہ ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ پڙهي، ڇاڪاڻ تہ اها به هڪ قسم جي مصيبت آهي.

ڏيئي جو وسامي وڃڻ به مصيبت آهي:

148. عبد بن حميد ۽ ابن ابی الدنيا ”العزاء“ ۾ حضرت عكرمة رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو تہ هڪ دفعي نبی کریم ﷺ جن جو ڏيئو مبارڪ وسامي ويو تہ چيائون: ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ ڪنهن پڇيو تہ سائين! اها به مصيبت آهي ڇا؟ فرمايائون: هاڻو اها به هڪ قسم جي مصيبت آهي ۽ هر اها شيءِ مصيبت ۾ شامل آهي جا مومن کي ايدائي.

149. ابن ابی الدنيا، عبدالعزيز بن رواد جي روایت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو: مون کي هيءَ حديث پهتي آهي تہ هڪ دفعي ڏيئو وسامي ويو تہ نبی کریم ﷺ جن ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ پڙهي ۽ فرمايائون تہ جيڪا به شيءِ توکي بري محسوس ٿئي سا مصيبت آهي.

جماعت سان نماز نڪري وڃڻ به مصيبت آهي:

150. عبد بن حميد، حسن کان روایت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو: جڏهن توکان جماعت سان نماز پڙهڻ فوت ٿي وڃي تہ ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ پڙهندو ڪر ڇاڪاڻ تہ اها به هڪ مصيبت آهي.

151. عبد بن حميد، شوار بن دائود جي روایت نقل ڪئي آهي تہ هڪ دفعي حضرت سعيد بن المسيب کان جماعت سان نماز فوت ٿي وئي تہ ”إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ“ ۽ پڙهيائين، ايتري قدر جو سندس آواز مسجد جي ٻاهران به ٻڌو ويو.

والهڪم اله واحد..... البقره آيت: 394 جي فضيلت

الله تعاليٰ جو اسم اعظم:

152. ابن ابي شيبه، امام احمد، دارمي، ابوداؤد، ترمذي، جنهن هن حديث کي ”صحيح“ به قرار ڏنو آهي ۽ ابن ماجه، ابو مسلم الكجی ”السنن“ ۾، ابن ضريس، ابن ابي حاتم، بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ اسماء بنت يزيد بن السكن رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله پاڪ جو اسم اعظم هنن ٻن آيتن ۾ آهي.

1. وَالْهَڪْمُ لِلّٰهِ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ (سورة بقره، آيت نمبر: 163)

ترجمو: الله پاڪ توهان جو الله هڪڙو آهي. ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي مگر اهو باجهارو آهي مهربان آهي.

2. اَلَمْ يَلَمْ اَللّٰهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الَّذِي الْقِيُومُ (سورة آل عمران، آيت: 2-1)

ترجمو: اَلَمْ (الله تعاليٰ کي ئي هنن لفظن جي معنيٰ جي خبر آهي) الله پاڪ ڪانسواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي هو زندهه ۽ سڀ کي قائم رکندڙ آهي.
جَنَّتَ تِي وَذِيڪَ سَخَتَ آيَت:

153. علامه ديلمي، حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سرڪش جنن تي سورة بقره جي هنن آيتن يعني والهڪم اله واحد..... کان وڌيڪ ڪابه شي سخت نه آهي.

گهبراهت ۽ چريائپ کان علاج:

154. ابن عساکر، ابراهيم بن وئيمه رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص هنن آيتن کي روزانو لازم ڪري وندو يعني: پڙهندو ته الله تعاليٰ ان جي چريائپ واري مرض کي ختم ڪري ڇڏيندو. آيتون هي آهن.

1. الهڪم اله واحد (سورة بقره آيت نمبر: 163) ۽ آية الكرسي ۽ سورة بقره جي آخري آيت ۽ ان ربڪم المحسنين کان المسلمين تائين يعني: سورة الاعراف آيت 54 کان 56 تائين ۽ سورة حشر جي آخري آيت. اسان کي حديث پھتي آهي ته اهي آيتون عرش جي ڪنڊن تي لکيل آهن ۽ حضرت ابراهيم بن وئيمه رضه فرمائيندو هو ته ٻارڙن کي گهبراهت ۽ چريائپ جهڙن مرضن کان اهي آيتون لکي پارائيندا ڪريو.

ربنا آتانا في الدنيا حسنة... الخ جي فضيلت:

155. ابن ابي شيبه ۽ امام احمد، امام بخاري، مسلم، ابوداؤد، نسائي ۽ ابو يعليٰ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن اڪثر دعا جيڪا گهرندا هئا سا هيءَ هوندي هئي ”رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ“ (سورة البقره: آيت 201)

ترجمو: اي اسان جا پالڻهار! اسان کي دنيا ۽ آخرت ۾ چڱائي عطا ڪر ۽ اسان کي جهنم جي عذاب کان بچاءِ.
هر شيءِ جي لاءِ دعا:

156. ابن ابي شيبه، امام احمد، عبد بن حميد ۽ امام بخاريءَ ”الادب المفرد“ ۾، امام مسلم، ترمذي، نسائي، ابن حبان، ابن ابي حاتم ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪ انصاري صحابيءَ کي غير حاضر ڏسي پڇا ڪئي ته اهو ڪاٿي آهي؟ کين ٻڌايو ويو ته اهو بيمار آهي پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن عيادت لاءِ ڏانهس ويا اسان به ساڻن گڏ هئاسين. اتي پهتاسين ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: طبيعت ۾ ڇاڻو محسوس ڪرين؟ عرض ڪيائين ته جابه شيءِ وات ۾ وڌي وڃي ٿي سا هيٺان نڪري وڃي ٿي. رسول الله ﷺ جن فرمايس: الله تعاليٰ کان ڪا دعا گهرين ٿو؟ عرض ڪيائين: هائو سائين! آءِ هيئن دعا گهران ٿو ته اي الله! آخرت ۾ جيڪا سزا ڏيڻي اٿئي سا هتي دنيا ۾ ئي ڏئي ڇڏ. رسول الله ﷺ جن فرمايس: سبحان الله! تو ۾ ان جي سهڻ جي طاقت ۽ سگهه ئي نه آهي. (اهڙي دعا چو ٿو گهرين) هيئن دعا چو نه ٿو گهرين ته رَبَّنَا اِتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝

ترجمو: اي رب اسان جا! اسان کي دنيا ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ آخرت ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ جهنم جي باه کان بچاءِ.
 پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن ان لاءِ دعا گهري ته الله تعاليٰ ان کي ان مرض کان شفا ڏئي ڇڏي.

حضرت ثابت رضي الله عنه جي دعا:

157. ابن ابي شيبه، امام بخاري ”الادب المفرد“ ۾ ۽ ابن ابي حاتم، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ثابت رضي الله عنه کي سندس ڀائرن گڏجي چيو ته اسان جي حق ۾ دعا گهر. حضرت ثابت رضي الله عنه دعا گهري چيائين: ”اللهم ربنا آتنا في الدنيا حسنة و في الآخرة حسنة وقنا عذاب النار“.

ترجمو: اي الله! اي اسان جا رب! اسان کي دنيا ۽ آخرت ۾ چڱائي عطا ڪر ۽ جهنم جي عذاب کان بچاءِ. وري دعا جا ساڳيا لفظ دهرائين. پوءِ فرمايائين ته توهان سمجهو ٿا ته مان توهان لاءِ معمولي دعا گهري آهي. جڏهن رب تعاليٰ توهان کي دنيا ۾ چڱائي ڏني ۽ آخرت ۾ چڱائي عطا ڪئي ۽ باه جي عذاب کان بچايو ته ڇو توهان کي سڀ چڱايون عطا ڪيون ويون.

رڪن يمني ۽ حجر اسود جي وچ ۾ نبوي دعا:

158. امام شافعي، ابن سعد، ابن ابي شيبه، امام احمد، امام بخاري ”التاريخ“ ۾، ابوداؤد، نسائي، ابن خزيمه، ابن الجارود، ابن حبان، طبراني، حاكم، جنهن هن حديث کي صحيح قرار

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

دُئِوا هِي ۽ بيهقيء ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن سائب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم جن رڪن ڀماني ۽ حجر اسود جي وچ ۾ هيءَ دعا گهرن پيا.

”رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ“

ترجمو: اي اسان جا رب! اسان کي دنيا ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ آخرت ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ باهه جي عذاب کان بچاءَ.

ملائڪ جي رڪن ڀمانيءَ وٽ آمين:

159. ابن مردويه، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم جن فرمايو: اءٌ رڪن ڀمانيءَ وٽان گذريس اتي ڏٺم ته هڪ ملائڪ سڳورو آمين چئي رهيو آهي. تنهن ڪري توهان جڏهن به رڪن ڀمانيءَ وٽان گذرو ته هيءَ دعا گهرندا ڪريو. ”رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ“

ترجمو: اي اسان جا رب! اسان کي دنيا ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ آخرت ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ باهه جي عذاب کان بچاءَ.

160. ابن ابي شيبه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ جڏهن کان الله تعاليٰ آسمان ۽ زمين کي خلقيو آهي تڏهن کان رڪن ڀمانيءَ وٽ هڪ ملائڪ سڳورو مقرر ڪيو اٿائين جيڪو چوي ٿو پيو آمين، آمين! تنهن ڪري توهان دعا ۾ چوندا ڪريو ”رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ“

ترجمو: اي اسان جا رب! اسان کي دنيا ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ آخرت ۾ به چڱائي عطا ڪر ۽ باهه جي عذاب کان بچاءَ.

161. ابن ماجه ۽ جندي ”فضائل مڪة“ ۾ حضرت عطاء بن ابي رباح رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ڪائنس رڪن ڀمانيءَ بابت پڇيو ويو: ان وقت پاڻ طواف ڪري رهيو هو فرمايائين ته مونکي حضرت ابو هريره رضي الله عنه ٻڌايو ته نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم جن فرمايو: هتي ستر ملائڪ مقرر ڪيا ويا آهن پوءِ جيڪو چوي ٿو ته: ”اللهم اني اسالك العفو والعافيه في الدنيا والاخرة ربنا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ“

ته موت ۾ ملائڪ چون ٿا آمين. معنيٰ: اي الله! هن جي دعا قبول ڪر.

دعا جو ترجمو: اي الله! بيشڪ اءٌ توکان بخشش ۽ دنيا ۽ آخرت جي عافيت گهران ٿو. اي اسان جا رب! دنيا ۽ آخرت ۾ چڱائي ڏي ۽ جهنم جي عذاب کان بچاءَ.

162. ازريقيءَ ابن ابي نجيع جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه ۽ حضرت عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنهما طواف دوران اڪثر هيءَ دعا پڙهندا هئا.

“رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ” ①

163. ابن ابي شيبة ۽ عبدالله ابن احمد “زوائد الزهد” ۾ حبيب بن صهبان ڪاهلي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ بيت الله جو طواف ڪري رهيو هوس ۽ حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه به طواف ڪري رهيو هئو، پڌم ته سندن زبان تي هيءَ دعا هئي.

“رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ” ②

ان کانسواءِ ٻي ڪابه دعا نه پئي گهريائون.

اَيام تشريق ۾ دعا:

164. عبد بن حميد، حضرت عڪرمه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هو ايام تشريق (11،

12، 13 ذوالحج) ۾ هيءَ دعا پڙهڻ مستحب سمجهندو هو. “رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ” ③.

165. عبد بن حميد، حضرت عطاء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جنهن ماڻهو جي مهماني ڪئي وڃي ٿي ان لاءِ مناسب آهي ته جڏهن گهر ڏي نڪري ته هيءَ دعا پڙهي.

“رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ” ④

آية الكرسيء جون فضيلتون

وڏي عظمت واري آيت:

166. امام احمد، امام مسلم، امام ابو دائود، ابن الضريس، حاکم، هروي، “الفضائل” ۾ حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي صلي الله عليه وسلم جن کائنس پڇيو ته قرآن پاڪ ۾ وڏي ۾ وڏي عظمت واري ڪهڙي آيت آهي؟ چيائين: “اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ” يعني: آية الكرسي. رسول الله صلي الله عليه وسلم جن فرمايائين: توکي علم جي مبارڪ هجي آبي! مونکي ان ذات جو قسم آهي جنهن جي قبضي ۽ قدرت ۾ منهنجي جان آهي ته بيشڪ هن آيت کي هڪ زبان ۽ ٻه چپ آهن جنهن سان هوءَ عرش هيٺان الله جي پاڪائي بيان ڪندي آهي.

جن جو ٻڌايل وظيفو:

167. نسائي، ابو يعليٰ، ابن حبان، ابو الشيخ “العظمة” ۾. طبرانيءَ ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار به ڏنو آهي ۽ ابو نعيم، بيهقيءَ “دلائل النبوة” ۾ حضرت آبي بن ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون وٽ ڪتل جو ديرو (کوڙ) هو جنهن جي سار سنڀال ڪندو هوس. هڪ دفعي ڏٺم ته ان مان ڪجهه ڪتل آهي. پوءِ رات جو ان تي چونڪي ڏيڻ شروع ڪيم ته اوچتو هڪ جانور ڏسڻ ۾ آيو جنهن جي شڪل شباها ت نوجوان چوڪريءَ جهڙي هئي. مون ان کي سلام ڪيو. ان به سلام جو جواب ڏنو. پوءِ مون پڇيو مانس ته تون جن آهين يا انسان؟ چيائين ته آءٌ جن آهيان. مون چيو مانس ته مون سان هٿ ملا. هن هٿ ملايو. ڏٺم ته ان جو

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

هت ڪٿي جي هت جهڙو هو ۽ وار به ڪٿي جي وارن جهڙا هيس مون چيو ته جنن جي مخلوق هيئن هوندي آهي؟ جن چيو ته مون ڪا وڌيڪ ڪوبه جن طاقتور نه آهي. مون چيو مانس ته ڪتل مان تون ڇو ڪٽندو هئين؟ چيائين: مون ٻڌو ته تون صدقو خيرات ڪرڻ پسند ڪندو آهين تنهنڪري اسان به چاهيو ته تنهنجي ڪتل مان وٺڙو وٺون. مون چيو مانس: ڀلا! ڪهڙي شيء آهي جنهن سان اسان توهان کان حفاظت ۾ رهون؟ جن چيو ته سورة بقره ۾ آيت آهي جنهن کي ”آية الكرسي“ چئبو آهي. جيڪو شخص صبح جو پڙهندو ته شام تائين اسان کان حفاظت ۾ رهندو ۽ جيڪو شام جو پڙهندو ته صبح تائين حفاظت ۾ رهندو. پوءِ مون صبح جو نبي ڪريم ﷺ جن کي سڄو احوال ڏنو فرمايائون ته خبيث (جن) سچ چيو آهي.

عظمت واري آيت:

168. امام بخاريءَ ”التاريخ“ ۾ ۽ طبرانيءَ صحيح سند سان، حضرت ابن الاسقع البكري رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن صف وارن وٽ آيا ته هڪ شخص کانئن پڇيو ته سائين! قرآن پاڪ جي ڪهڙي آيت وڏي ۾ وڏي عظمت واري آهي؟ فرمايائون ته: ”الله لا اله الا هو الحى القيوم“ يعني: آية الكرسي. پوءِ کيس سڄي پڙهي ٻڌايائون.

آية الكرسي آهي ته سڀ ڪجهه آهي:

169. امام احمد، ابن الضريس ۽ هرويءَ: ”الفضائل“ ۾ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪ صحابيءَ کان پڇيو ته تون شادي ڪئي آهي؟ ان عرض ڪيو ته نه سائين! مون وٽ ايترو (پيسو ڏوڪڙ) نه آهي جو آءٌ شادي ڪري سگهان. فرمايائون ته توکي ”قل هو الله احد“ ياد نه آهي؟ عرض ڪيائين ته هائو سائين ياد آهي. فرمايائون ته ”قل هو الله احد“ (سورة اخلاص) قرآن پاڪ جو چوٿون حصو آهي. ڀلا! توکي ”قل يا ايها الكافرون“ سورت ياد آهي؟ عرض ڪيائين ته جي سائين ياد آهي فرمايائون ته اها قرآن پاڪ جو چوٿون حصو آهي ڀلا! توکي ”اذا زلزلت الارض زلزالها“ (سورة زلزال) ياد آهي؟ عرض ڪيائين ته جي سائين ياد آهي. فرمايائون ته اها به قرآن پاڪ جو چوٿون حصو آهي. ڀلا! توکي ”اذا جاء نصر الله“ (سورة نصر) ياد آهي؟ عرض ڪيائين: جي سائين ياد اٿم. فرمايائون ته اها سورة به قرآن جو چوٿون حصو آهي. ڀلا! توکي آية الكرسي ياد آهي؟ عرض ڪيائين: هائو سائين اها به ياد آهي. فرمايائون ته اها آية الكرسي به قرآن پاڪ جو چوٿون حصو آهي. بس تون وڃي شادي ڪر (تو وٽ سڀ ڪجهه آهي).

آية الكرسي ۽ حفاظت:

170. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص هر فرض نماز کان پوءِ آية الكرسي پڙهندو ته ٻي نماز تائين ان جي حفاظت ڪئي ويندي ۽ ان جي نبي يا صديق يا شهيد ئي حفاظت ڪري سگهي ٿو.

عظمت واري آيت:

171. خطيب بغداديء ”تاريخ“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته توهان کي خبر آهي ته قرآن پاڪ ۾ اعظم (وڏي ۾ وڏي عظمت واري) آيت ڪهڙي آهي؟ صحابن سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو ته الله ۽ ان جي رسول کي رڌيڪ خبر آهي. فرمايائون: ”الله لا اله الا هو الحى القيوم“ (آيت الڪرسي)

الله جي ذمي ۾ شخص:

172. طبرانيءَ، حضرت حسن بن علي رضي الله عنهما جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص فرض نماز کان پوءِ آيت الڪرسي پڙهندو ته اهو بي نماز تائين الله جي ذمي ۾ هوندو.

شڪر گذار دل ۽ صديقن وارو عمل:

173. ابن نجار ”تاريخ بغداد“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص فرض نماز کانپوءِ آيت الڪرسي پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي شاڪرن (شڪر گذار ٻانهن) واري دل ۽ صديقن وارو عمل نصيب ڪندو ۽ نبين وارو ثواب عطا ڪندو ۽ مٿس رحمت جو هٿ ڪشادو ڪندو ۽ جنت ۾ داخل ٿيڻ لاءِ ان کي صرف مرڻ جي دير آهي.

بي برڪتيءَ جي شڪايت جو حل:

174. ابو الحسين محمد بن احمد بن سمعون الواعظ ”الامالي“ ۾ ۽ ابن النجار حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ شخص نبي ڪريم ﷺ جن جي خدمت ۾ آيو ۽ عرض ڪيائين ته منهنجي گهر ۾ برڪت ئي ڪانه ٿي ٿئي؟ پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايس: تون ڪاٿي آهين. آيت الڪرسي جي باري ۾ خبر ڪانه پئي اٿئي ڇا؟ جنهن به ڪاڌي ۽ ٻوڙ تي آيت الڪرسي پڙهي ويندي آهي ان ۾ الله تعاليٰ برڪت وجهندو آهي.

رحمت جي خزانن واري آيت:

175. دارميءَ حضرت ايقع بن عبدالله الڪلاعي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ شخص نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! قرآن پاڪ ۾ ڪهڙي آيت آهي جا وڏي ۾ وڏي عظمت واري آهي؟ فرمايائون: آيت الڪرسي يعني: ”الله لا اله الا هو الحى القيوم“ ان شخص پڇيو ته ڀلا! قرآن پاڪ جي ڪهڙي آيت اوهان چاهيو ٿا جو توهان کي ۽ توهان جي امت کي پهچي؟ فرمايائون: ته سورة بقره جي آخري آيت. ڇاڪاڻ ته اها رحمت جي خزانن مان هڪ آهي الله تعاليٰ هن امت کي اها عرش تان عطا ڪئي آهي جا دنيا ۽ آخرت جي هر ڀلائي تي مشتمل آهي.

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

جنت ڏي وڃڻ لاءِ صرف مرڻ جي دير آهي:

176. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ محمد بن الضواء بن صلصال بن دلهمس جي روايت نقل ڪئي جيڪا ان پنهنجي پيءُ کان ان پنهنجي ڏاڏي کان روايت ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص هر نماز کانپوءِ آية الكرسي پڙهندو ته ان جي ۽ جنت جي وچ ۾ صرف موت ئي رڪاوٽ آهي جڏهن وفات ڪري ويندو ته سڌو جنت ۾ ويندو.

177. نسائي، ابن حبان، دارقطني، طبراني، ابن مردويه، حضرت ابو امامه رضی اللہ عنہ جي روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص آية الكرسي هر نماز کان پوءِ پڙهي ان کي جنت ۾ داخل ٿيڻ لاءِ رڳو مرڻ جي دير آهي
وڏي عظمت واري آيت:

178. سعيد بن منصور ۽ ابن المنذر ۽ ابن الضريس ۽ طبراني ۽ هرويءَ ”فضائل“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: بيشڪ قرآن پاڪ ۾ وڏي ۽ وڏي عظمت واري آيت ”الله لا اله الا هو الحي القيوم“ يعني: آيت الكرسي آهي.

آسمان، زمين، جنت ۽ جهنم کان به عظمت واري آيت:

179. عبيد، ابن ضريس، محمد بن نصر حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: الله تعاليٰ آسمان، زمين، جنت ۽ جهنم ڪنهن کي به آيت الكرسي کان وڌيڪ عظمت وارو نه خلقيو آهي.

فائدة: علامه مقدسيءَ ”المصباح“ ۾ لکيو آهي ته سفيان بن عيينه ۽ ان حديث جي تفسير ۾ فرمايو آهي ته آية الكرسي الله جو ڪلام آهي ۽ الله جو ڪلام آسمان ۽ زمين جي مخلوق کان اعظم آهي.

180. سعيد بن منصور، ابن ضريس ۽ بيهقيءَ ”الاسماء“ والصفات“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آسمان، زمين، ميدان ۽ جبل مان ڪوبه آية الكرسيءَ کان وڌيڪ عظمت وارو نه آهي.
جن، انسان کي وظيفو ڏنو:

181. ابو عبيد ”الفضائل“ ۾، دارميءَ، بيهقيءَ ۽ ابو نعيم ”الدلائل“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ انسان کي جن مليو. جنهن چيس ته توکي سگهه آهي جو مون سان ملهه وڙهي سگهين؟ جيڪڏهن مقابلي ۾ مارجي وئين ته پوءِ آءٌ توکي هڪ اهڙي آيت سيکاريندس جو جيڪڏهن تون اها پنهنجي گهر ۾ داخل ٿيڻ مهل پڙهندين ته شيطان ان گهر ۾ داخل نه ٿيندو پوءِ انسان، جن سان ملهه وڙهي جا انسان کڻي ويو. پوءِ جن چيس ته آية الكرسي پڙهندو ڪر، ڇاڪاڻ ته جيڪو به گهر ۾ داخل ٿيڻ مهل آية الكرسي پڙهندو ته ان گهر مان شيطان گڏهه وانگر ٽٽ ڌڻي پڄي ويندو آهي.

182. المحاملي، "الفوائد" ۾ حضرت ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته هڪ شخص نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! مون کي اهڙي شيءِ سيکاريو جنهن سان الله وٽان مون کي نفعو حاصل ٿئي. فرمايائونس: تون آية الڪرسي پڙهندو ڪر ڇاڪاڻ ته اها تنهنجي، تنهنجي اولاد جي ۽ تنهنجي گهر جي حفاظت ڪندي ايتري قدر جو تنهنجي گهر جي چوڌاري جيڪي به گهوڙا آهن تن جي به حفاظت ڪندي عظمت، عدل، خوف ۽ اميد واريون آيتون:

183. ابن مردويه ۽ شيرازي، "اللقاب" ۾ ۽ هروي، "الفضائل" ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪڙي ڏينهن حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه ماڻهن سان مليو کائڻ پيائڻ ته توهان مان مون کي ڪير ٻڌائيندو ته قرآن پاڪ ۾ عظمت، عدل، خوف ۽ اميد واريون آيتون ڪهڙيون آهن؟ سڀ ماڻ ٿي ويا ڪنهن کي به جواب نه ٿي آيو. حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه چيو: مون رسول الله ﷺ جن کان ٻڌو هو ته پاڻ فرمايائون:

اعظم آيت (يعني: وڏي ۾ وڏي آيت):

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ (سورة بقره آيت: 255)

ترجمو: الله اهو آهي ان کانسواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي اهو سدائين جيئرو، جهانن کي بيهڪ ڏيندڙ آهي، کيس نڪي پنڪي ۽ نه ڪي ننڊ وٺندي آهي. جيڪي آسمانن ۾ آهي ۽ جيڪي زمينن ۾ آهي، سڀ سندس ملڪيت آهي، ڪير آهي جو سندس موڪل کانسواءِ آهي وٽس ڀارت ڪري سگهي، جيڪي انهن مخلوقن جي اڳيان آهي ۽ جيڪي سندن پوڻيان آهي سو سڀ ڄاڻيندو آهي ۽ جيڪو گهري تنهن کانسواءِ سندس علم مان ڪنهن ذري کي "اهي" گهريو ڪري نه سگهندا. سندس بادشاهي، جي ڪرسي آسمانن ۽ زمين کي مڀايو آهي ۽ انهن جي سنڀال کيس نه ٿڪائيندي آهي ۽ اهو سڀ کان مٿاهون وڏي وڏائي وارو آهي.

عدل واري آيت هي آهي:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (سورة النحل: آيت: 90)

ترجمو: بيشڪ الله انصاف ۽ ڀلائي ڪرڻ ۽ مائٽي وارن کي ڏيڻ جو حڪم ڪري ٿو ۽ بي حياتي ۽ مدائي ۽ زبردستيءَ کان جهلي ٿو اوهان کي نصيحت ڪري ٿو ته من اوهين نصيحت وٺو.

خوف واري آيت هي آهي:

مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (۱) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (۲) (الزلزال: 7-8)

ترجمو: پوءِ جنهن ذري جيترو چڱو ڪم ڪيو هوندو سو ان کي ڏسندو ۽ جنهن ذري جيترو بچڙو ڪم ڪيو هوندو سو ان کي ڏسندو.

اميد واري آيت هي آهي:

قُلْ يٰعِبَادِىَ الَّذِينَ اسْتَرَفُوا عَلَىٰ اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾ (الزمر: 53)

ترجمو: منهنجي طرفان انهن کي چئو ته اي منهنجا اهي ٻانهو! جن پاڻ تي ظلم ڪيو، اوهين الله جي باجهه کان نا اميد نه ٿيو ڇو ته الله سڀ گناهه بخشيندو آهي. بيشڪ اهو ئي بخشهار مهربان آهي.

184. ابن مردويه، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن به سورة بقره جون آخري آيتون ۽ آيت الڪرسي پڙهندا هئا ته ڪلندا هئا. ۽ فرمائيندا هئا ته هيءُ ٻئي عرش هيٺان الله جي خزانن مان آهن ۽ جڏهن ”مَنْ يَّعْمَلْ سُوءًا يُجْزِ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٥٣﴾“ (النساء: 123)

(ترجمو: جيڪو بچڙو عمل ڪندو تنهن کي ان جو بدلو ڏنو ويندو ۽ هو پاڻ لاءِ الله کان سواءِ دوست ۽ نه ڪو مددگار لهندو) پڙهندا هئا ته انا لله وانا اليه راجعون پڙهندا هئا ۽ عاجزيءَ جو اظهار ڪندا هئا.

هر شيءِ کان وڌيڪ فضيلت واري آيت:

185. ابن ضريس ۽ محمد بن نصر ۽ هرويءَ ”الفضائل“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته الله تعاليٰ آسمانن، زمين، ميدانن ۽ جبلن مان ڪنهن کي به سورة بقره ۽ آيت الڪرسي کان وڌيڪ عظمت وارو نه خلقيو آهي.

گهر جي هر ڪنڊ ۾ آيت الڪرسي پڙهڻ:

186. ابن ابي شيبه، ابو يعليٰ، ابن المنذر ۽ ابن عساڪر حضرت عبدالرحمن بن عوف رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته پاڻ جڏهن به گهر ۾ داخل ٿيندو هو ته ان جي هر ڪنڊ ۾ آيت الڪرسي پڙهندو هو.

آيتن جي سردار:

187. ابن الانباري، ”المصاحف“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت علي بن ابي طالب رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: قرآن پاڪ جي آيتن جي سردار ”الله لا اله الا هو الحي القيوم“ (آيت الڪرسي) آهي.

هر گهر امن ۾:

188. بيهقيءَ، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص هر نماز کانپوءِ آيت الڪرسي پڙهندو ته ان کي جنت ۾ داخل ٿيڻ لاءِ صرف مرڻ جي دير

آهي ۽ جيڪو شخص سمهڻ مهل آيت الكرسي پڙهندو ته الله تعاليٰ ان جي گهر، ان جي پاڙيسريءَ جي گهر ۽ ان جي چوڌاري گهرن وارن کي امن ۾ رکندو.

آيت الكرسي ۽ مسلمان:

189. ابو عبید، ابن ابی شیبہ، دارميءَ، محمد بن نصر، ابن ضريس، حضرت علي رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءُ ڄاڻي ڄام مسلمان ۽ بلوغت ۽ عقل بعد اسلام قبوليندڙ شخص لاءِ آيت الكرسي پڙهڻ کان سواءِ رات گذارڻ مناسب نه ٿو سمجھان. توهان کي خبر آهي ته اها ڇا آهي؟ الله تعاليٰ نبي ڪريم ﷺ جن کي عرش جي خزانن مان عطا ڪئي آهي جا اڳ ۾ ڪنهن به نبيءَ کي عطا نه ڪئي وئي آهي آءُ روزانه رات جو ٽي ڀيرا (آيت الكرسي) پڙهندو آهيان ۽ سومهڻيءَ جي سنت جي پنهنجن رڪعتن ۾ ۽ وتر ۾ ۽ بستري تي آرام ڪرڻ مهل به پڙهندو آهيان.

عظمت واري آيت:

190. ابن راهويه رضی اللہ عنہ ”مسند“ ۾ حضرت عوف بن مالڪ رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي حضرت ابو ذر رضی اللہ عنہ رسول الله ﷺ جن کان پڇيو: الله تعاليٰ اوهان تي وڏي ۾ وڏي عظمت واري آيت ڪهڙي نازل ڪئي آهي؟ فرمايائون: ”الله الا اله الا هو الحي القيوم“ پوءِ سڄي آيت الكرسي پڙهي ويا.

حضرت معاذ رضی اللہ عنہ ۽ شيطان جو مقابلو:

191. ابن ابی الدنيا ”مڪائد الشيطان“ ۾، محمد بن نصر، طبرانيءَ، حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، ابو نعيم ۽ بيهقيءَ پنهنجن ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت معاذ بن جبل رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي صدقي جون ڪارڪون منهنجي حوالي ڪيون ويون پوءِ مون انهن کي هڪ ڪمري ۾ سانڍي رکيو. پر روزانه انهن ۾ ڪوٺ پئي محسوس ڪيم. پوءِ مون نبي ڪريم ﷺ جن کي ان جي شڪايت ڪئي. فرمايائون: اهو شيطان جو ڪم آهي. هاڻي ان جي تاڙ ۾ ره. پوءِ آءُ ان جي تاڙ ۾ ويهي رهيس. رات جو ڪافي وقت گذري چڪو هو. نيٺ هيءُ به هاڻيءَ جي صورت ۾ ظاهر ٿيو. جڏهن دروازي وٽ پهتو ته صورت بدلائي دروازي جي وٿين مان اندر گهڙي آيو. پوءِ ڪارڪن مان هن جيئن ئي ڪاٺ شروع ڪيو ته مون وڃي کيس پڪڙي پنهنجي ڪپڙي سان ٻڌو. پوءِ چيومانس ته آءُ شاهدي ٿو ڏيان ته الله تعاليٰ کانسواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي ۽ محمد ﷺ ان جو پناهو ۽ رسول آهي. اي الله جا دشمن! صدقي جي ڪارڪن تي چلانگ ڏئي به ڪشي ٿو وڃي. هاڻي لائق هن جي آهين جو توکي ٻڌي رسول الله ﷺ جن ڏي ڪشي هلاڻ. اهو ٻڌي هن کلي ڏنو ۽ وعدو ڪيائين ته هيءُ دفعو ڇڏ. پوءِ مون ان کي ڇڏي ڏنو. صبح جو آءُ رسول الله ﷺ جن وٽ آيس ته مون کان پڇيائون ته تنهنجي قيديءَ جو ڇا ٿيو؟ مون عرض ڪيو ته سائين! هن وعدو ڪيو ته مان آئنده نه ايندس. تنهنڪري مون کيس ڇڏي ڏنو. رسول الله ﷺ جن فرمايو ته اهو وري موٽي ايندئي، سڀاڻي رات به تاڙ ۾ ويهجانس.

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

پوءِ آءِ تاز ۾ ويٺو رهيس. نيٺ هو آيو ۽ ڪالھو ڪو ساڳئو ئي طريقو اپنائين. پوءِ مون ان کي پڪڙي ورتو. پر هن وري به وعدو ڪيو ته هيءَ دفعو ڇڏ آءُ وري نه ايندس پوءِ مون ان کي ڇڏي ڏنو. اها ڳالهه صبح جو رسول الله ﷺ جن کي ٻڌايم. سائين جن فرمايو ته اهو وري ايندئي اڃ رات خيال ڪجانءِ. پوءِ آءُ ويهي رهيس ته ٿوري دير بعد ڏٺم ته هو واقعي به آيو. پوءِ جيئن ئي ڪارڪون چورائڻ لڳو ته مون وڃي پڪڙيو مانس ۽ چيومانس ته به پيرا وعدو ڪري ڇڏائي هليو وئين. هاڻي وري ٿيون پيرو به آيو آهين؟ مون کي چيائين ته آءُ اهل ۽ اولاد وارو آهيان ”نصيبين“ شهر کان آيو آهيان، جيڪڏهن مون ڪجهه ڪنڀو آهي ته اهو ان کان گهٽ هوندو جيڪو آءُ توکي ڏيندس. اسان اصل رهاڪو هن شهر (مديني) جا آهيون، جڏهن نبي ڪريم ﷺ جن تي به آيتون نازل ٿيون ته اسان هتان پڇي وياسين. هاڻي ”نصيبين“ شهر ۾ رهون ٿا. ڇاڪاڻ ته جنهن به گهر ۾ ئي پيرا اهي آيتون پڙهيون وينديون آهن ته شيطان ان ۾ داخل نه ٿيندو آهي. جيڪڏهن مون کي ڇڏيندين ته مان توکي انهن جي ڄاڻ ڏيندس. مون چيو ته ٺيڪ آهي. آءُ توکي ڇڏيان ٿو. چيائين ته هڪ ”آية الكرسي“ پيو سورة بقره جون آخري آيتون آمن الرسول کان وٺي آخر تائين پڙهندو ڪر. پوءِ صبح جو رسول الله ﷺ جن وٽ آيس کين شيطان جون ڳالهيون ٻڌايم. فرمايائون ته خبيث وڏو ڪوڙو هوندو آهي پر ڳالهه سچي ٻڌائي اٿائين. حضرت معاذ رضه فرمائي ٿو ته ان کانپوءِ اهي آيتون پڙهي ڇڏيندو هوس ته ان ۾ ڪوبه نقصان نه ٿيندو هو.

پوت کان بچاءُ:

192. ابن ابي الدنيا ”مڪائد الشيطان“ ۾، محمد بن نصر، طبراني، ابو نعيم ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت ابو اسيد ساعدي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته مون پنهنجي باغ مان ڪجور لاهي مٽي ڪمري ۾ رکي هليو ويس ته منهنجي وڃڻ کان پوءِ غول (پوت) جهڙي هڪ شيءِ اٿي جنهن ڪجور به چورائي ته ان جي ڍير کي ڪنڊيڙي به ڇڏيائين. پوءِ مون نبي ڪريم ﷺ جن کي ان جي شڪايت ڪئي. سائين جن فرمايو ته اهو ”ڄڻ“ آهي جيڏي مهل ان جو فخر ڪرڻ ٻڌين ته چويس ”بسم الله اجيبي رسول الله يعني: الله جي نالي سان توکي پڪڙيان ٿو هلي رسول الله ﷺ جن کي جواب ڏي. ڄڻ ورائيو: اي ابو اسيد! هيءَ دفعو معافي ڏي مون کي رسول الله ﷺ جن ڏي وٺي نه هل. آءُ توکي الله جو واعدو ٿو ڏيان ته آءُ تنهنجي گهر ڪونه ايندس نه ئي تنهنجيون ڪارڪون چوري ڪندس ۽ توکي هڪ اهڙي آيت ٿو ڏسيان جو جيڪڏهن تون اها پنهنجي گهر تي پڙهندين ته تنهنجي نه هوندي به تنهنجي گهر ڏانهن ڪير ڪونه ايندو ۽ پنهنجي ڪنهن ٿانو تي پڙهندين ته ان جو ڍڪڻ به ڪير نه کوليندو. بهرحال ان ڄڻ ابو اسيد رضه سان ايترا وعدا ڪيا جو هو راضي ٿي ويو. ڄڻ ٻڌايس ته اها آيت، آيت الكرسي آهي. حضرت ابو اسيد رضه رسول الله ﷺ جن وٽ آيو. ۽ سڄو قصو ٻڌايائين ته پاڻ سڳورن رضه جن فرمايو: آهي ڪوڙو، پر اهو سچ ڳالهايو اٿس.

اسم اعظم ڪهڙين سورتن ۾ آهي؟

193. ابن ابي الدنيا، "الدعاء" ۾ طبرانيءَ ابن مردويه ۽ هرويءَ "الفضائل" ۾ ۽ بيهقيءَ "الا سماء والصفات" ۾ حضرت ابو امامه عليه السلام جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: الله جو اسم اعظم اهڙو آهي جنهن جو واسطو ڏئي دعا گهري آهي ته قبول پئجي ويندي. اهو تن سورتن ۾ آهي.

1. سورة بقره ۾

2. سورة آل عمران ۾

3. سورة طه ۾

حضرت ابو امامه عليه السلام فرمائي ٿو ته پوءِ مون انهن سورتن ۾ گولهيو ته اسم اعظم سورة بقره جي آيه الكرسي ۾ هو يعني: "الله لا اله الا هو الحي القيوم" ۽ آل عمران ۾ هو يعني: "الم الله لا اله الا هو الحي القيوم" ۽ سورة طه ۾ هو "وعنت الوجوه للحي القيوم".

جنڙيءَ سچ ٻڌايو آهي:

194. امام حاکم، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم عليه السلام جن حضرت ابو ايوب انصاريءَ وٽ هڪ ڪمري ۾ ترسيل هئا، حضرت ايوب عليه السلام جو کاڌو ننڍي ڪمري ۾ هڪ هنڌي ۾ رکيل هوندو هو. پوءِ روشنڊان مان ٻليءَ جهڙو هڪ جانور اچي ان کاڌي مان کائي ويندو هو. حضرت ابو ايوب عليه السلام رسول الله عليه السلام جن کي شڪايت ڪئي ته پاڻ سڳورن عليه السلام جن فرمايس: اها جنڙي اٿئي. هاڻي جيڪڏهن اچي ته چئجانس: رسول الله عليه السلام جن تولاءِ پڪو په ڪري ڇڏيو آهي. پوءِ حضرت ابو ايوب عليه السلام هن کي ائين ئي چيو جنڙي چيس ته هيءُ دفعو مون کي ڇڏ. الله جو قسم ته آئنده مان نه اينديس ۽ توکي هڪڙو ڦيڻو ٿي ڏسيان جيڪڏهن تون اهو پڙهندين ته شيطان تنهنجي گهر ۾ اها رات ۽ اهو ڏينهن ته نه ايندو پر پئي ڏينهن به نه ايندو. اهو هيءُ ته تون آيه الكرسي پڙهندو ڪر. حضرت ابو ايوب عليه السلام رسول الله عليه السلام جن کي جنڙيءَ جون ڳالهيون ٻڌايون پاڻ سڳورن عليه السلام جن فرمايو ته: آهي وڏي ۾ وڏي ڪوڙي پر اها ڳالهه سچي ٻڌائي اٿائين.

آهي ڪوڙو پر ٻڌايو سچ اٿائين:

195. ابن ابي شيبه، امام احمد، ترمذي، جنهن هن حديث کي حسن چيو آهي ۽ ابن ابي الدنيا "مكائد الشيطان" ۾، ابوالشيخ "العظمة" ۾، طبرانيءَ، حاکم، ابو نعيم "الدلائل" ۾ حضرت ابو ايوب عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون وٽ ورائندي ۾ ڪتل رکيل هئي. هڪڙو جن اچي هريو جو روزانو ان مان ڪجهه کڻي هليو ويندو هو. پوءِ مون اها ڳالهه نبي ڪريم عليه السلام جن کي ٻڌائي. پاڻ سڳورن عليه السلام جن مون کان پڇيو ته پوءِ تون ان کي ڇا ڪيو؟ مون چيو ته سائين! مون ان کي پڪڙيو پر چيائين ته هيءُ دفعو مون کي ڇڏ. آئنده نه اينديس، پوءِ مون به کيس ڇڏي ڏنو. نبي ڪريم عليه السلام جن فرمايو: اهو وري موٽي ايندي. پوءِ ٿيو

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

به ائين جو هو ٿي پيرا آيو. پر هر پيري وعدو ڪري ڇڏائي هليو پئي ويو. نبي ڪريم ﷺ جن مون کان روزانو پڇندا هئا ته تنهنجي قيديءَ (جن) جو ڇا ٿيو؟ مون عرض ڪيو ته مان پڪڙيانس ٿو پر هو وعدو ڪري ٿو ته آءٌ وري نه موٽندس. پوءِ مان به ان کي ڇڏي ڏيان ٿو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته: اهو وري موٽي ايندئي خيال ڪجانءِ. پوءِ واقعي به ائين ٿي ٿيو پوءِ جيئن ٿي هو آيو ته مون ان کي پڪڙيو. چيو مانس ته هاڻي توکي ڪڏهن به نه ڇڏيندس هن چيو ته مون کي ڇڏ ته مان توکي هڪڙو ڏس ڏيان، جي اهو تون پڙهندين ته ڪابه شيءِ تنهنجي ويجهو نه ايندي. اها اٿئي آية الڪرسي پوءِ مون نبي ڪريم ﷺ جن کي اها ڳالهه ٻڌائي فرمايائون ته آهي ڪوڙو پر ڳالهه سچي ٻڌائي اٿائين.

196. امام احمد، ابن ضريس، حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابوذر رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته سائين! اوهان تي وڏي ۾ وڏي عظمت واري آيت ڪهڙي نازل ٿي آهي؟ فرمايائون: آية الڪرسي يعني: ”الله لا اله الا هو الحى القيوم“.

آية الڪرسي ۽ سورة بقره جون آخري آيتون:

197. علامه ابن السنيءَ حضرت قتاده رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص پریشانيءَ وقت آية الڪرسي ۽ سورة بقره جون آخري آيتون پڙهندو ته الله تعاليٰ ان جي مدد ڪندو.

الله تعاليٰ جي حضرت موسيٰ عليه السلام کي وصيت:

198. ابن مردويه، حضرت ابو موسيٰ اشعري رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته الله تعاليٰ حضرت موسيٰ عليه السلام کي وصيت فرمائي هئي ته هر فرض نماز کانپوءِ آية الڪرسي پڙهندو ڪر، ڇاڪاڻ ته جيڪو شخص هر نماز کانپوءِ اها آية پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي شڪر وارن جي دل ۽ ذڪر وارن جي زبان ۽ نبين وارو ثواب ۽ صديقن وارا عمل، عطا ڪندو ۽ ان جي پڙهڻ تي هميشگي نبي سڳورو يا صديق ڪندو آهي يا اهڙو ٻانهو ڪندو آهي جنهن جي دل ايمان سان رڳيل هوندي آهي يا اهڙو شخص ڪندو آهي جنهن لاءِ شهادت مقدر بڻجي چڪي هوندي آهي.

فائدة: علامه ابن ڪثير فرمائي ٿو ته هيءُ حديث تمام گهڻي ”مُتَّڪِر“ آهي.

وڏي ۾ وڏي عظمت واري شيءِ:

199. امام احمد ۽ طبرانيءَ حضرت ابو امامه رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! اوهان تي ڪهڙي شيءِ وڏي ۾ وڏي عظمت واري نازل ٿي آهي؟ فرمايائون ته ”الله لا اله الا هو الحى القيوم“ يعني: آية الڪرسي.

200. علامه ابن السني ”عمل اليوم والليلة“ ۾ علي بن الحسين رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي، جنهن پنهنجي والد کان ان پنهنجي ماءُ حضرت فاطمه رضي الله عنها کان روايت ڪئي

آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن بي بي فاطمه رضي الله عنها جي اولاد سان ويٺا هئا ته حضرت ام سليم ۽ (حضرت انس رضه جي والده) ام المؤمنين زينب بن جحش رضي الله عنهما کي فرمايائون ته فاطمه رضه وٽ وڃي آية الكرسي ۽ ان ربڪم الله... الخ (اُغراف آية نمبر 54) پڙهي ٻڌايوس ۽ قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس جو ڦيڻو به سيڪاريوس.

آية الكرسي کانسواءِ رات گذارڻ:

201. علامه ديلمی، علي بن ابي طالب رضه جن روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته: آءٌ عاقل بالغ مسلمان لاءِ مناسب نه ٿو سمجھان ته هو ”آية الكرسي“ پڙهڻ کانسواءِ رات گذاري جيڪڏهن توهان کي خبر پئي ته ان ۾ ڇا آهي ته توهان ڪنهن به حال ۾ ان کي پڙهڻ نه ڇڏيو. ڇاڪاڻ ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مونکي عرش جي خزانن مان آية الكرسي عطا ڪئي وئي آهي جا اڳ ۾ ڪنهن به نبي کي نه ملي آهي حضرت علي رضه فرمائي ٿو ته جنهن ڏينهن کان وٺي اها حديث ٻڌي اٿم ته مون ڪابه رات آية الكرسي پڙهڻ کانسواءِ ڪانه گذاري آهي.

جتن کان حفاظت لاءِ:

202. طبراني، حضرت ابو ايوب انصاري رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون وٽ گهر، جي وڏي ڪمري ۾ ڪارڪون رکيل هيون، ڏنم ته روزانه گهٽجنديون ٿيون وڃن. پوءِ مون اها ڳالهه نبي ڪريم ﷺ جن کي ٻڌائي. پاڻ فرمايائون ته سڀاڻي ڏسندين ته توکي اتي ٻلي نظر ايندي. جي نظر اچئي ته ان کي چئجان ته نبي ڪريم ﷺ جن کي هلي جواب ڏي. حضرت ابو ايوب انصاري رضه فرمائي ٿو ته ٻئي ڏينهن اندر ويس ته واقعي به هڪ ٻلي بيٺي هئي مون ان کي چيو ته هل نبي ڪريم ﷺ جن کي هلي جواب ڏي. هن اهو ٻڌي پوڙهپ واري شڪل اختيار ڪئي ۽ مونکي چيائين ته الله جو نالو اٿئي مونکي ڇڏ. اڳتي وري نه اينديس. پوءِ مون ان کي ڇڏي ڏنو. ان کانپوءِ رسول الله ﷺ جن وٽ آيس. پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو ته ٻليءَ جو ڇا ٿيو؟ مون سڄو احوال کين ٻڌايو. فرمايائون ته ڪوڙ ٿي ڳالهائي. اها وري ايندي. ٻئي ڏينهن ڏنم ته واقعي به موتي آئي. چيو مانس ته ڪالهه تو چيو هو ته آءٌ نه اينديس. هاڻي توکي نه ڇڏيندس ۽ هل نبي ڪريم ﷺ جن کي هلي جواب ڏي. مون کي چيائين ته الله جو واسطي هيءُ دفعو مونکي ڇڏ، آءٌ وري نه اينديس. پوءِ وري به مون انکي ڇڏي ڏنو. ان کانپوءِ نبي ڪريم ﷺ جن وٽ آيس. سائين جن ساڳي ڳالهه ورجائي فرمايائون ته وري ايندي پوءِ ٿيو به ائين جو هوءُ تهر آئي مون ان کي ٽي ڀيرا نبي ڪريم ﷺ جن وارا لفظ چيا. پوءِ مونکي ان چيو ته ابو ايوب! الله کي ياد ڪر. مونکي ڇڏ، مان توکي هڪ اهڙي شي ٻڌايان ٿي جو شيطان ان جي ٻڌڻ سان ڀڄي ويندو آهي. اها اٿئي آيت الكرسي جو جنهن به گهر ۾ پڙهي ويندي آهي ته ان ۾ شيطان ترسندو ئي نه آهي. پوءِ مون نبي ڪريم ﷺ جن کي اها ڳالهه ٻڌائي. پاڻ فرمايائون ته جيتوڻيڪ ڪوڙي آهي پر سچ ڳالهائي وئي آهي.

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

203. طبراني، حضرت ابو ايوب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون هڪڙي جنڙيءَ کي پڪڙيو. ان مون کي چيو ته مون کي ڇڏ ته توکي هڪ اهڙي شيءِ ٻڌايان جو جيڪڏهن اها پڙهندين ته اسان مان ڪوبه جن توهان کي نقصان ڏيڻ جي سگهه نه رکن ڏو. مون چيومانس ته ٻڌا اها ڪهڙي شيءِ آهي؟ چيائين ته اها آهي آية الكرسي. يعني: الله لا اله الا هو الحي القيوم. پوءِ مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي اها ڳالهه ٻڌائي. فرمايائون ته آهي ڪوڙي پر ڳالهه سچي ٻڌائي اٿائين.

شیطان کان بچڻ لاءِ

204. طبراني، حضرت ابو ايوب انصاري رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ گهر جي هڪ ڪنڊ ۾ کارڪون رکندو ويندو هوس. چڱي طرح ڏنم ته ان مان روزانه ڪجهه ڪٽنديون ٿيون وڃن. پوءِ مون ان جي شڪايت نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي ڪئي ۽ اسان جي گهر ۾ روشندان به لڳل هو. سائين جن فرمايو ته تون ان جي تاڙ ۾ ويهي رهه. جيڏي مهل ڪا شيءِ ڏسين ته ان کي چئجانءِ مار پوئي! توکي رسول الله صلي الله عليه وسلم جن سڏين ٿا. پوءِ آءٌ گهٽ وٺي ويهي رهيس ڏنم. ته اوچتو هڪ شيءِ آهي جا روشندان مان لڙڪي رهي آهي. ان سڌو کارڪن تي ٽپو ڏنو. مون چيومانس ته مار پوئي! الله جو رسول صلي الله عليه وسلم توکي سڏي ٿو. پوءِ مون انکي پڪڙي ورتو. پر هن عاجزي ۽ نهٺائي ڏيکاري ۽ چيائين ته آءٌ اڳتي نه ايندس رڳو هي دفعو ڇڏ. پوءِ مون ان کي ڇڏي ڏنو صبح ٿيو ته رسول الله صلي الله عليه وسلم جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيس. مون کان پڇيائون ته تنهنجي قيديءَ جو ڇا ٿيو؟ مون سڄو احوال کين ٻڌايو. فرمايائون ته اهو وري ايندي پوءِ واقعي به آيو ۽ تي پيرا مون انکي پڪڙيو. آخري پيري ۾ چيومانس ته تون مون کان ڇڏائي نه سگهندين مان توکي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ڏي وٺي هلندس پوءِ هن مون کي الله جو قسم ڏنو. ڏاڍيون منٿون ڪيائين ۽ چيائين ته مون کي ڇڏ ته توکي اهڙي شيءِ ٻڌايان جو جيڪڏهن تون اها پڙهندين ته تنهنجي ويجهو نه جن ايندو نه ٿي ڪو چور ايندو. پوءِ آية الكرسي پڙهي ٻڌيائين. مون به ان کي ڇڏي ڏنو. پوءِ نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن وٽ آيس ته فرمايائون ته تنهنجي قيديءَ جو ڇا ٿيو؟ مون عرض ڪيو ته سائين! هن الله جو قسم ڏنو ۽ ڏاڍيون منٿون ميڙون ڪيائين. پوءِ مون کي به رحم اچي ويو نيٺ ڇڏي ڏنو مانس پر هن هڪ اهڙي شيءِ جو ڏس ڏنو جو ان جي پڙهڻ سان منهنجي ويجهو نه جن ايندو نه چور. فرمايائون: واقعي سچ ڳالهايو اٿائين حالانڪه آهي ته وڏو ڪوڙو.

205. امام بخاري، ابن زريس، نسائي، ابن مردويه، ابو نعيم ”الدلائل“ ۾ حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن مون کي صدقة الفطر جي مال جي حفاظت لاءِ مقرر فرمايو. مون پهرو ڏنو ته هڪڙو شخص آيو ۽ ان مان ٻُڪ ڀرڻ شروع ڪيائين. مون ان کي وڃي پڪڙيو. چيومانس ته مان توکي رسول الله صلي الله عليه وسلم جن ڏي وٺي هلندس. ان چيو ته ائين نه ڪر! آءٌ مسڪين، محتاج، عيالدار آهيان. مون کي سخت ضرورت

هئي تنهنڪري هن مان کنيو اٿم. صبح جو رسول الله ﷺ جن وٽ آيس ته مون کان پڇيائون ته رات تنهنجي قيديءَ جو ڇا ٿيو؟ عرض ڪيم ته اي الله جا رسول! سخت ضرورت جي شڪايت پئي ڪيائين ۽ چيائين ته آءُ عيال دار آهيان مونکي به رحم اچي ويو. پوءِ مون ڇڏي ڏنومانس. فرمايائون ته توسان ڪوڙ ڳالهائي ويو آهي، اهو وري ايندئي. پوءِ آءُ ٻي رات ان جي تاڙ ۾ ويهي رهيس، نيٺ هو آيو ۽ اناج مان ٻُڱ ڀرڻ شروع ڪيائين ته مون وڃي ان کي پڪڙيو، چيو مانس ته توکي رسول الله ﷺ جن ڏي ضرور وٺي هلندس. چيائين ته آءُ مسڪين، محتاج، عيالدار آهيان اڳتي نه ايندس هيءُ دفعو ڇڏ. هن جي منهن تي مون کي رحم اچي ويو. پوءِ مون به ڇڏي ڏنومانس. صبح جو نبي ڪريم ﷺ جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيس ته فرمايائون: تنهنجي قيديءَ جو ڇا ٿيو؟ عرض ڪيم ته سائين! ان محتاجيءَ ۽ عيالداريءَ جي شڪايت ڪئي. مون کي به رحم اچي ويو، سو وري به ڇڏي ڏنومانس. سائين جن فرمايو: توسان ڪوڙ ڳالهائي ويو آهي اهو وري به ايندئي! پوءِ آءُ ٽيون ڀيرو ان جي تاڙ ۾ ويهي رهيس، واقعي هو آيو ۽ اناج مان جيئن ئي ٻڪ ڀرڻ شروع ڪيائين ته مون وڃي ان کي پڪڙيو، چيو مانس ته هن دفعي توکي رسول الله ﷺ جن ڏي ضرور ڏني هلندس؟ تو پڪ به ڏني هئي ته نه موٽندس پر وري به موٽي آيو آهين؟ چيائين ته مونکي ڇڏ ته توکي اهڙا اکر سڳاريان جو پڙهندين ته الله تعاليٰ وٽ نفعو ماڻيندين. مون چيو ته ٻڌاءِ ڀلا! اهي ڪهڙا اکر آهن چيائين: جيڏي مهل رات جو بستري تي سمهڻ جو ارادو ڪرين ته آية الڪرسي پڙهندو ڪر. ڇا ڪاڻ ته ان جي پڙهڻ سان الله تعاليٰ صبح تائين تولا هڪ حفاظت ڪندڙ ملائڪ مقرر ڪري ڇڏيندو ۽ شيطان تنهنجي ويجهو نه ايندو. پوءِ مون نبي ڪريم ﷺ جن کي هن جا اهي اکر ٻڌايا ته پاڻ فرمايائون: آهي ٽاپ جو ڪوڙو پر ڳالهه سچي ٻڌائي ويو آهي.

جنڙيءَ جو ڏس:

206. بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت بريده رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون وٽ اناج رکيل هو ان ۾ ڪوٽ محسوس ڪيم. هڪ دفعي رات جي پهر ۾ ڏنر ته هڪ جنڙي آئي جيڪا اناج جي ڪوڙ ۾ لڪي ويهي رهي. مون وڃي ان کي پڪڙيو. چيو مانس ته توکي تيستائين نه ڇڏيندس جستائين رسول الله ﷺ جن ڏي نه وٺي هلان. جنڙيءَ چيو ته مونکي جهجهو اولاد آهي، هي دفعو ڇڏ بيهر نه ايندس. پر هو نه مڙي بيٺو دفعو به آئي مون ان کي پڪڙيو ته چيائين مون کي ڇڏ ته توکي اهڙي شيءِ جو ڏس ڏيان جو جيڪڏهن تون اها پڙهندين ته ڪوبه جن تنهنجي سامان جي ويجهو نه ايندو ۽ اها هيءُ آهي ته بستري تي سمهڻ مهل پاڻ تي ۽ پنهنجي مال تي به پڙهندو ڪر. اها آيت الڪرسي اٿي. مون نبي ﷺ جن کي اها خبر ٻڌائي ته پاڻ فرمايائون: سچ ڳالهائي وئي آهي حالانڪه آهي ڪوڙي.

207. سعيد بن منصور، حاكم ۽ بيهقي، حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته رسول الله ﷺ جن فرمايو ته: سورة بقره ۾ هڪڙي آيه آهي جيڪا قرآن پاڪ جي آيتن جي سردار آهي اها جنهن به گهر ۾ پڙهي ويندي ته ان مان شيطان ڀڄي ويندو.

شام تائين حفاظت ۾:

208. دارمي ۽ ترمذي، حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص صبح جو سورة حم (المومن... کان اليه المصير) تائين ۽ آيه الكرسي پڙهندو ته اهو شام تائين حفاظت ۾ رهندو ۽ جيڪو شام جو پڙهندو ته اهو صبح تائين حفاظت ۾ رهندو.

209. امام بخاريءَ ”التاريخ“ ۾ ۽ ابن ضريس رحمته الله جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مونکي عرش جي خزانن مان آيه الكرسي عطا ڪئي ويئي آهي.

بستري تي سمهڻ مهل آيه الكرسي:

210. ابن ابي الدنيا ”مكائد الشيطان“ ۾ ۽ دينوري ”المجالسة“ ۾ حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مون وٽ جبرائيل عليه السلام آيو، چيائين ته هڪ ٺڳ جن اوهان سان مڪر ۽ فريب ڪندو. تنهنڪري جڏهن به بستري تي سمهڻ جو ارادو ڪريو ته ”آيه الكرسي“ پڙهندا ڪريو.

جنن کان تعويذ:

211. ابن ابي الدنيا ”مكائد الشيطان“ ۾، ابوالشيخ ”العظمة“ ۾ ابواسحاق جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي زيد بن ثابت رضي الله عنه پنهنجي باغ ۾ رات جو ويو ته کيس هڪ قسمر جو آواز ٻڌڻ ۾ آيو. پڇيائين ته اهو ڇا آهي؟ هڪڙي جن چيو ته سائين! اسان تي ڏڪرايو آهي تنهنڪري مون ارادو ڪيو ته اوهان جي ڦلن. فروتن مان ڪجهه ڪاوان تنهنڪري اسان کي خوشيءَ سان اجازت ڏيو. حضرت زيد رضي الله عنه فرمايو: اوهان کي اجازت آهي پوءِ حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه چيس: ڀلا! اسان کي اهڙي شيءِ جو ڏس ڏيو جو توهان کان پناهه ۾ رهون؟ جن چيو ته ”آيه الكرسي“ پڙهندا ڪريو.

توريت، انجيل ۽ زبور ۾ اهڙي ڪابه سورة نه آهي:

212. ابو عبيد، حضرت سلمة بن قيس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي جيڪو ”ايليا“ شهر تي پهريون پهريون امير هو. ان فرمايو ته الله تعاليٰ توريت، انجيل ۽ زبور ۾ ”الله لا اله الا هو الحي القيوم“ (آيه الكرسي) کان وڌيڪ عظمت واري ڪابه آيت نازل نه ڪئي آهي.

ڪهڙو عمل وڌيڪ فضيلت وارو آهي؟

213. ابن ضريس، حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ شخص جو ڀاءُ وفات ڪري ويو ڪجهه وقت کانپوءِ ان کي خواب ۾ ڏٺائين. پڇيائينس ته ڀاڻو ڪهڙو عمل وڌيڪ

فضيلت وارو آهي؟ چيائين ته: قرآن پاڪ. وري پڇيائينس ته: ڀاڻو ڀلا! قرآن پاڪ جي آيتن ۾ ڪهڙي آيت وڏي فضيلت واري آهي؟ چيائين ته: آية الكرسي يعني: الله لا اله الا هو الحي القيوم پوءِ پڇيائين ته: توهان اسان جي لاءِ ڪنهن شيءِ جي اميد رکو ٿا؟ چيائين: هائو. چيائين: توهان عمل ڪندا آهيو پر ڄاڻندا نه آهيو ته ان ۾ ڪيترو ثواب آهي ۽ اسان ڄاڻندا ته آهيون پر عمل نٿا ڪري سگهون.

سمجھ مهل آية الكرسي:

214. ابن ضريس، حضرت قتاده رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو بستري تي سمهڻ مهل آية الكرسي پڙهي ٿو ته ان لاءِ ٻه ملائڪ مقرر ڪيا وڃن ٿا جيڪي صبح تائين ان جي حفاظت ڪندا رهن ٿا.

215. ابن حبان، حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آية الكرسي قرآن پاڪ جي آيتن جي سردار آهي. جيڪڏهن مال ۽ ٻار تي پڙهين ته انهن کي شيطان ويجهو نه ايندو. ”حصن حصين“ جي مصنف ۽ ان جي شارح به اها روايت نقل ڪئي آهي.

216. ديلمليءَ ”مسند الفردوس“ ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص وضو کان فارغ ٿئي ته آيت الكرسي پڙهي.

نوٽ: اها روايت علامه سيوطي، ”الاذڪار النبوية“ ۾ به نقل ڪئي آهي.

آءُ چوان ٿو ته آيت البڪرسيءَ جو بيان سورة فاتحه ۽ سورة بقره جي فضيلتن ۾ ۽ سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلتن ۾ ۽ ”الهڪم اله واحد“ جي فضيلت ۾ گذري چڪو آهي. ۽ اڳتي هن جو ڪجهه ذڪر سورة بقره جي آخري آيتن جي فضيلت ۾ ۽ شهد الله انه لا اله الا هو آيت جي فضيلت ۾، سورة النحل، سورة القدر ۽ سورة الاخلاص جي فضيلت ۾ به ايندو.

لا اڪراه في الدين (سورة البقره: 256) جي فضيلت

فائدة: سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلت ۾ هنن آيتن جي فضيلت گذري چڪي آهي.

سورة بقره جي آخري آيتن جي فضيلت

217. سعيد بن منصور ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ضحاک رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته آمن الرسول کان وٺي سورة بقره جي آخر تائين جبرائيل عليه السلام ڪٿي آيو ۽ ساڻس ٻيا به ملائڪ سڳورا گڏ هئا. جڏهن ”ربنا لا تو اخدنا ان نسينا او اخطئنا“ تائين پهتو ته جبرائيل عليه السلام چيو ”اهو توهان لاءِ آهي“ اهڙي طرح هر ڪلمي جي پويان چوي پيو. هر لفظ تي جبرائيل عليه السلام چوي پيو....

218. سفيان بن عيينه ۽ عبد بن حميد، حضرت ضحاک رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت جبرائيل عليه السلام، سورة بقره جون آخري آيتون نبي ڪريم ﷺ جن جي آڏو

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

پڙهيو جڏهن پاڻ سڳورن ﷺ جن کي ياد ٿي ويون ته جبرائيل عليه السلام چيو ته وري پڙهي ٻڌايو. پاڻ سڳورن ﷺ جن پڙهڻ شروع ڪيون ته ان جي هر حرف تي جبرائيل چوي پيو ته اهو توهان لاءِ آهي، اهو توهان لاءِ آهي تانته آخر تائين پڙهي ويا.

آمين يا رب العالمين:

219. عبد بن حميد، حضرت عطاء ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن هي آيتون ”ربنا لا تواخذنا ان نسينا اوا اخطانا“ الخ نازل ٿيون ته جبرائيل عليه السلام جيڪو به ڪلمو پڙهيو پئي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمائن پيا: آمين يا رب العالمين! معنيٰ: اي جهانن جا پالڻهار قبول فرما.

الله تعاليٰ جي طرفان ڪفايت ڪندڙ آيتون:

220. ابو عبید، سعيد بن منصور، امام احمد، دارمي، امام بخاري، امام مسلم، ابوداؤد، ترمذي، نسائي، ابن ماجه، ابن ضريس، بيهقي، ”السنن“ ۾ حضرت ابن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو سورة بقره جون آخري ٻه آيتون پڙهندو ته الله تعاليٰ جي طرفان ان کي ڪفايت ڪري وينديون.

فائدة: علامه نوويءَ لکيو آهي ته ڪفايت جي معنيٰ ۾ عالمن جا ٻه راي آهن 1. ان رات ۾ مصيبتن آفتن کان هي آيتون ڪفايت ڪنديون. يعني: انهن کان بچي ويندو. 2. رات جي عبادت کان ان کي ڪفايت ڪنديون. تنهنڪري اءُ چوان ٿو ته ٻئي مراد وٺجن يعني جيڪو شخص رات جو اهي آيتون پڙهندو ته ان رات مصيبتن ۽ آفتن کان محفوظ به رهندو ۽ سڄي رات عبادت جو ثواب به پيو ملندس.

ان گهر ۾ شيطان نه ايندو:

221. ابو عبید، دارمي، ترمذي، جنهن هن حديث کي حسن به قرار ڏنو آهي، نسائي، ابن ضريس، محمد بن نصر، ابن حبان ۽ حاکم، جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقي، ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت نعمان بن بشير رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ آسمانن ۽ زمين جي پيدا ڪرڻ کان ٻه هزار سال اڳ هڪ ڪتاب لکيو، جنهن مان ٻه آيتون نازل فرمائين اهي آيتون آهي آهن جن سان سورة بقره جي پڄاڻي ٿي. جنهن ۾ گهر ۾ اهي ٻئي آيتون ٿي روایتون پڙهيو وينديون ته ان ۾ شيطان نه ايندو.

222. طبراني، صحيح سند سان حضرت شهاب بن اوس رضی اللہ عنہ جي ان جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

عرش تان آيتون عطا ڪيون ويون آهن:

223. امام احمد، ابو عبید ۽ محمد بن نصر، عقبه بن عامر رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کان ٻڌو آهي ته پاڻ فرمايائون ته سورة بقره جي هنن ٻن

آيتن يعني: آمن الرسول-الخ جي تلاوت ڪندا ڪريو، ڇاڪاڻ ته منهنجي رب مونکي عرش تان اهي آيتون عطا ڪيون آهن.

نبي ڪريم ﷺ جن لاءِ خاص چونڊ:

224. طبرانيءَ حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته سورة بقره جي هنن ٻن آيتن يعني: ”امن الرسول-الخ کي بار بار پڙهندا ڪريو ڇاڪاڻ ته الله تعاليٰ اهي خاص محمد ﷺ جن لاءِ چونڊ ڪيون آهن.

عرش جي خزانن مان عطا ڪيل آيتون:

225. امام احمد، نسائيءَ، طبرانيءَ، ابن مردويه، بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ صحيح سند سان حضرت حذيفه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمائيندا هئا ته مونکي سورة بقره جون آخري آيتون عرش جي خزانن مان عطا ڪيون ويون آهن جيڪي اڳ ۾ ڪنهن به نبي سڳوري کي نه مليون آهن.

226. اسحق بن راهويه، امام احمد ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو ذر رضي الله عنه جي ان جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

سدره المنتهي تي ٽن شين جو تحفو:

227. امام مسلم، حضرت ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: معراج واري رات رسول الله ﷺ جن کي سدره المنتهي تي ٽي شيون عطا ڪيون ويون.

1. پنج نمازون 2. سورة بقره جون آخري آيتون 3. امتين کي شرڪ کانسواءِ وڏن گناهن جي بخشش جو تحفو.

هي آيتون پاڻ به سڪو، عورتن کي به سيڪاريو:

228. حاڪم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو ذر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ الله تعاليٰ، سورة بقره جي اهڙين ٻن آيتن سان پڄاڻي فرمائي آهي جيڪي عرش جي هيٺان واقع خزاني مان مونکي عطا ڪيون ويون آهن تنهن ڪري پاڻ به سڪو ۽ پنهنجي عورتن ۽ اولاد کي به سيڪاريو ڇاڪاڻ ته اهي نماز آهن (يعني: ان ۾ پڙهيون وينديون آهن) ۽ قرآن ۽ دعا به آهن.

رحمن کي راضي ڪرڻ واريون آيتون:

229. ابو عبيد، ابن ضريس ۽ ابو جعفر فريابيءَ ”الذڪر“ ۾ محمد بن المنڪدر جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سورة بقره جي آخري آيتن جي باري ۾ فرمايو ته بيشڪ اهي قرآن آهن ۽ دعا آهن ۽ جنت ۾ به وٺي هلنديون ۽ اهي رحمن کي به راضي ڪنديون.

الله تعاليٰ جون پسنديده آيتون:

230. علامه ديلميءَ حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: به آيتون قرآن آهن، شفا آهن ۽ الله کي به پسند آهن اهي سورة بقره جون آخري آيتون آهن.

عقلمند انسان لاء مناسب نه آهي.....

231. مسدد، حضرت عمر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آءٌ عقلمند انسان لاءِ مناسب نه ٿو سمجھان ته سورة بقره جي آخري آيتن جي پڙهڻ کانسواءِ ننڊ ڪري ڇاڪاڻ ته اهي عرش هيٺان واقع خزاني مان آهن.

232. دارمي، محمد بن نصر، ابن ضريس ۽ ابن مردويه حضرت علي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مان نه ٿو سمجھان ته ڪوبه عقل، سمجھ رکي تانته سورة بقره جون آخري ٽي آيتون پڙهي ۽ بيشڪ هي آيتون عرش هيٺان خزاني مان آهن.

233. ابوبڪر بن ابي دائود صحيح سند سان امام بخاري، مسلم جي شرطن تي حضرت علي رضي الله عنه جي ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.

234. علامه فريابي، ابوعبيد، طبراني ۽ محمد بن نصر، حضرت ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة بقره جون آخري آيتون عرش هيٺان واقع خزاني مان نازل ٿيون آهن.

هن تمام سنو ڪيو:

235. طبراني، حضرت ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن شخص رات جو سورة بقره جون آخري آيتون پڙهيون ان ڄڻ گهڻو ڪجهه ڪيو ۽ تمام سنو ڪيو.

236. خطيب ”تلخيص المتشابه“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جنهن شخص سورة بقره جون آخري ٽي آيتون پڙهيون ان ڄڻ گهڻو ڪجهه ڪيو ۽ تمام سنو ڪيو.

رات جي عبادت کان ڪفايت ڪندڙ:

237. علامه ابن عدي، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: الله تعاليٰ جنت جي خزائن مان ٻه آيتون نازل فرمايون آهن، جيڪي مخلوق پيدا ڪرڻ کان ٻه هزار سال اڳ پنهنجي هٿن سان پاڻ لکيون هئائين، جيڪو شخص سومهڻي کانپوءِ انهن کي پڙهندو ته ان کي رات جو عبادت کان ڪفايت ڪري وينديون.

عرش جي خزائن مان عطا ڪيل:

238. ابن ضريس، حضرت عبدالله بن مسعود بدري رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص رات جو سورة بقره پڙهي سمهندو ته ان کي سڄي رات جي عبادت کان ڪفايت ڪري وينديون. فرمايائين ته رسول الله صلي الله عليه وسلم جن کي سورة بقره جون آخري آيتون عرش جي هيٺان واقع خزاني مان عطا ڪيون ويون آهن.

فجر جي نماز ۾ نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جي قرائت:

239. ابو يعليٰ، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون رسول الله صلي الله عليه وسلم جن کي فجر جي ٻن رڪعتن ۾ پڙهندي ٻڌو ته پاڻ پهرين

رڪعت ۾ بقره جون آخري آيتون آمن رسول کان آخري تائين ۽ ٻي رڪعت ۾ آل عمران جي آيت ”قل يا اهل الكتاب تعالوا الي كلمة... آخر تائين تلاوت فرمايائون.
چار آيتون:

240. ابو عبید، حضرت کعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن کي چار اهڙيون آيتون عطا ڪيون ويون، جيڪي حضرت موسيٰ عليه السلام کي نه مليون هيون ۽ حضرت موسيٰ عليه السلام کي هڪ اهڙي آيت ملي جا محمد ﷺ جن کي به نه ملي. چار آيتون جيڪي پاڻ سڳورن ﷺ جن کي مليون سي هي آهن. ”لله ما في السموات وما في الارض“ سورة بقره جي آخر تائين ٽي آيتون ۽ چوٿين آية الكرسي.

۽ جيڪا آيت حضرت موسيٰ عليه السلام کي ملي اها هي آهي. ”اللهم لا تولج الشيطان في قلوبنا وخلصنا من اجل ان لك الملكوت والايدى والسلطان والملك والحمد والارض والسماء والهدى والهدى والهدى ابدًا ابدًا آمين آمين“

ترجمو: اي الله! اسان جي دلين ۾ شيطان کي داخل نه ڪر ۽ اسان کي ان کان آجو ڪر ڇاڪاڻ ته شهنشاهي طاقت، حاڪميت، بادشاهي، ساراه، زمين، آسمان ۽ زمانو به هميشه هميشه سڀ تولا ئي آهن.

241. عبد بن حميد، حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هو جڏهن به سورة بقره جي آخري آيتن جي تلاوت ڪندو هو ۽ فرمائيندو هو ته ”يا لک نعمة يالک نعمة“ معنيٰ واه جي نعمت آهي واه جي نعمت آهي.

فائدة: آڻ چوان ٿو ته سورة بقره جي آخري آيتن جون ڪجهه فضيلتون سورة فاتحه جي فضيلت ۾ ۽ سورة بقره جي پهرين چئن آيتن ۽ آيت: الهڪم الله واحد ۽ آية الكرسي جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

سورة آل عمران جون فضيلتون

جمعي جي ڏينهن سورة آل عمران جو ورد:

242. طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ ضعيف سند سان حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن سورة آل عمران جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ۽ ان جا ملائڪ سج لٽي تائين ان تي رحمتون موڪليندا.

243. دارميءَ حضرت ابوالسليل يعني: ضريب بن نقيير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ شخص زخمي ٿي پيو، ان اچي محنة واديءَ (ماٿريءَ) ۾ پناهه ورتي جتي ڪوبه نانگ جي ڏنگ ڪانسوآءِ ڏينهن ٿاري نه سگهندو هئو. ۽ ان واديءَ جي ڪناري تي ٻه راهب (عالم به) رهندا هئا جڏهن شام ٿي ته انهن مان هڪڙي ٻئي کي چيو ته الله جو قسم! اهو شخص هلاڪ ٿي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ويو! راوي چوي ٿو ته پوءِ ان شخص سورة آل عمران پڙهڻ شروع ڪئي ته راهب چيو: سني سورة پڙهي اٿس اميد ته چوٽڪارو ماڻي ويندو. راوي چوي ٿو ته پوءِ اهو صحيح سلامتي رهيو، ڏنگ کان بچي ويو.

حڪيمن (دانائن) جي لسٽ ۾:

244. سعيد بن منصور ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه جي روايت ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة بقره ۽ سورة آل عمران، سورة نساء جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ وٽ ان کي حڪيمن (دانائن) جي فهرست ۾ لکيو ويندو.

سورة آل عمران جو پڙهندڙ غني آهي:

245. دارميءَ، محمد بن نصر ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة آل عمران جي تلاوت ڪري ٿو اهو غني آهي. يعني: ڪنهن جو به محتاج نه آهي.

گداگر جو پلي ۾ پلو خزانو:

246. دارميءَ ۽ ابو عبيد ”الفضائل“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: گداگر (فقير) جو پلي ۾ پلو خزانو، سورة آل عمران آهي جنهن جي ذريعي ماڻهو رات جي پوئين پهر ۾ عبادت ڪندو آهي، يعني: تهجد ۾ ان جي قرائت ڪندو آهي.

توريت ۾ سورة آل عمران جو نالو ”طيبة“ آهي:

247. سعيد بن منصور، حضرت ابو عطف رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: تورات ۾ سورة آل عمران جو نالو ”طيبة“ آهي.

248. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن هو بصري جو امير هو ته اتي سج گرهڻ ٿي پئي، پوءِ هن ٻه رڪعتون نماز پڙهائي جنهن ۾ هن سورة بقره ۽ آل عمران تلاوت ڪيون.

اسم اعظم ذريعي سوال:

249. ابن ابي شيبه ۽ عبدالملڪ بن عمير جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ شخص سورة بقره ۽ آل عمران جي تلاوت ڪئي. تنهن تي حضرت ڪعب رضي الله عنه فرمايو: هن شخص اهڙين ٻن سورتن جي تلاوت ڪئي آهي جن ۾ اهڙو اسم آهي جو ان جي ذريعي جڏهن به دعا گهري ويندي آهي ته قبول ٿيندي آهي.

250. ابن ابي شيبه، ”المصنف“ ۾ حضرت يحيٰ بن عبدالرحمن بن حاطب جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر رضي الله عنه ٻن رڪعتن ۾ سورة آل عمران تلاوت ڪئي. يعني: ورهائين پڙهيائين.

حضرت عمر رضی اللہ عنہ جو عمل:

251. ابن ابی شیبہ، ”المصنف“ حضرت ابورافع رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته حضرت عمر رضی اللہ عنہ حج واري نماز ۾ سورة بقره جون هڪ سو آيتون تلاوت ڪندو هئو ۽ ان سان گڏ مٿاني يا ”صدورالمفصل“ مان ڪا سورة ملائيندو هئو ۽ سورة آل عمران جون هڪ سو آيتون ۽ ان سان گڏ ”مٿاني“ يا ”صدورالمفصل“ ملائي پڙهندو هو.

فائده: سورة بقره جون سو آيتون ”بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ“ (سورة بقره: 112) تائين ٽين ٿيون.
۽ سورة آل عمران جون سو آيتون وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُكَلِّمُكُمُ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (سورة آل عمران: 101) تائين ٽين ٿيون.

سورتن جي ورڇ:

فائده: قرآن پاڪ جون سورتون چئن قسمن جون آهن

1. الطوال 2. المئون 3. المٿاني 4. المفصل

الطوال: هي ست سورتون آهن.

1. سورة بقره 2. سورة آل عمران 3. سورة نساء 4. سورة مائده 5. سورة انعام 6. سورة اعراف ۽ ستين سورة جي باري ۾ اختلاف آهي. ڪي چون ٿا ته سورة توبه آهي ۽ ڪي چون ٿا ته سورة يونس آهي.

المئون: جنهن سورة ۾ سو کان مٿي يا ان جي لڳ ڀڳ آيتون هجن آهي هيءُ آهن.

1. سورة توبه 2. سورة النحل 3. سورة هود 4. سورة يوسف 5. سورة الكهف 6. سورة بني اسرائيل 7. سورة انبياء 8. سورة طه 9. سورة المؤمنون 10. سورة الشعراء 11. سورة الصافات.

المٿاني: انهن سورتن کي چئبو آهي جن ۾ سو کان تمام گهٽ آيتون هجن ۽ طوال، مئون ۽ مفصل سورتن کان علاوه جيڪي سورتون آهن انهن کي ”مٿاني“ هن ڪري چيو وڃي ٿو جو مٿاني ورتل آهي ٿانيءَ مان جنهن جي معنيٰ آهي ٻيو. جيئن ته هي سو آيتن وارين سورتن کان ٻئي نمبر تي آهن ۽ سو آيتن واريون سورتون هنن سورتن جي اعتبار سان ڪرڻ پھريون آهن. تنهن ڪري هنن سورتن کي مٿاني چيو وڃي ٿو ۽ ڪڏهن ڪڏهن سڄي قرآن کي به مٿاني چوندا آهن، ڇاڪاڻ ته قرآن پاڪ ۾ ڪافي قصا به به دفعا آيا آهن ۽ انهن جو نزول به بار بار ٿيو ۽ مٿانيءَ جي معنيٰ به آهي به به پيرا ڊھرائجندڙ شيءِ.

المفصل: سورة حجرات کان سورة الناس تائين وارين سورتن کي چئبو آهي انهن کي مفصل هن ڪري چيو وڃي ٿو جو مفصل جي معنيٰ آهي جدا ڪيل، جيئن ته انهن سورتن کي گهڻي قدر ”بسم الله الرحمن الرحيم“ سان الڳ ڪري پڙهيو ويندو آهي ان ڪري انهن کي مفصل چيو وڃي ٿو هيءُ ”الاتقان“ ۾ علامه سيوطي رحمہ اللہ طرفان آندل ڳالھين جو خلاصو آهي.

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

فائدہ: سورة آل عمران جون گھڻيون فضيلتون سورة بقره جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

سورة آل عمران جي پهرين آيت جي فضيلت ”الهڪم ال واحد“ آيت ۾ اچي چڪي آهي.
نوٽ: مخدوم محمد هاشم نٿوي صاحب فرمايو آهي ته سورة بقره جون سو آيتون ”بلي من اسلم وجهه“ تائين آهن جڏهن ته موجوده قرآني نسخن ۾ ان تي 112 آيتون ٿين ٿيون ۽ آل عمران جي جيڪا 100 آيت ڏسي اٿن، اها موجوده نسخن ۾ 101 آهي ممڪن آهي ته مخدوم نٿوي صاحب آيتن جي ڳڻپ بابت قراء ڪرام جي ٻي ڪنهن روايت جو لحاظ ڪيو هجي ڇو ته ڪن قارين وٽ ٻن آيتن کي گڏي هڪ آيت شمار ڪيو ويو آهي.
 از: سليم الله

ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هديتنا (سورة آل عمران آية: 8) جي فضيلت

252. ابن جرير ۽ ابن ابي حاتم، حضرت ام سلمه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن دعا ۾ فرمائيندا هئا ”يا مقلب القلوب ثبت قلبي علي دينك“ (اي دلين کي موڙيندڙ! منهنجي دل کي پنهنجي دين تي ثابت ڪر) ان کانپوءِ هيءَ دعا گهرندا هئا ”رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ“ (آل عمران 8).

ترجمو: اي اسان جا پالڻهار! اسان جي دلين کي هدايت عطا ڪرڻ کانپوءِ نه ڦيراءِ ۽ پاڻ وٽان اسان کي رحمت عطا ڪر. بي شڪ تون ئي گهڻو ڏيندڙ آهين.

حضرت ابو بڪر رضه سانجهيءَ جي نماز ۾ هيءَ دعا پڙهي:

253. امام مالڪ، امام شافعي، ابن ابي شيبة، ابو دائود ۽ بيهقيءَ ”سنن“ ۾ حضرت ابو عبدالله الصنابحي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هو حضرت ابو بڪر رضه جي خلافت جي دؤر ۾ مدينه منوره آيو ۽ حضرت ابو بڪر رضه جي پويان نماز پڙهيائين جنهن ۾ حضرت ابوبڪر صديق رضه پهرين ٻن رڪعتن ۾ الحمد سان گڏ قصار المفصل سورتن مان هڪ سورة پڙهي ۽ ٻي رڪعت ۾ الحمد شريف کان بعد هيءَ آية يعني: ”ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هديتنا وهب لنا من لدنك رحمة انك انت الوهاب“ پڙهيائون.

254. ابو دائود ۽ نسائي ۽ بيهقيءَ ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن رات جو جڏهن به جاڳندا هئا ته هيءَ دعا پڙهندا هئا ”لا اله الا انت سبحنك اني استغفرڪ لذنبي واسئلك رحمتك اللهم زدني علما ولا تزغ قلبي بعد اذ هديتني وهب لي من لدنك رحمة انك انت الوهاب“

ترجمو: الله تعاليٰ ڪونه عبادت جي لائق نه آهي. اي الله! تنهنجي ذات پاڪ آهي اي الله! آءٌ پنهنجي اوڻاين جي معافي طلبيان ٿو ۽ توکان رحمت جو سوال ڪريان ٿو. اي الله! مون کي علم ۾ وڌاءِ ۽ هدايت کان بعد منهنجي دل کي نه ڦيراءِ ۽ مون کي پاڻ وٽان رحمت عطا ڪر. بيشڪ تون گهڻو ڏيندڙ آهين.

ربنا انك جامع الناس (سورة آل عمران آية: 9) جي فضيلت

گم ٿيل شيء لاء دعا:

255. علامه ابن نجار ”التاريخ“ ۾ جعفر بن محمد بن الخلدی جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص گم ٿي ويل شيء لاء هي آيت ۽ دعا پڙهندو ته الله پاڪ ان کي اها شيء واپس موٽائي ڏيندو.

”رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ“ ① فاجمع بيني وبين مالي انك على كل شيء قدير

ترجمو: اي اسان جا رب! بي شڪ تون اسان کي هڪ ڏينهن گڏ ڪندين جنهن ۾ ڪوبه شڪ نه آهي تون وعدي جي مخالفت نه ڪندو آهين، تنهن ڪري مون کي ۽ منهنجي مال کي ملاء بيشڪ تون هر شيء تي قادر آهين.

شهد الله انه لا اله الا هو (سورة آل عمران الآية: 18) جي فضيلت

256. علامه ابن سني ”عمل اليوم واليلة“ ۾ ۽ ابو منصور الشحامي ”الاربعين“ ۾ حضرت علي رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ سورة فاتحه ۾ آية الكرسي ۽ سورة آل عمران جون ٻه آيتون عرش سان تعلق رکن ٿيون. الله پاڪ ۽ انهن جي وچ ۾ ڪوبه حجاب نه آهي چون ٿيون ته اي الله! اسان کي پنهنجي زمين ۽ پنهنجي نافرمانن ڏي لاهين ٿو؟ الله تعاليٰ فرمايو: بي شڪ مون قسم ڪيو آهي ته توهان کي منهنجي ٻانهن مان جيڪو به پڙهندو آءُ ان جي جاءِ جنت ۾ ڪندس ۽ جيڪي ڪجهه ان ۾ نعمتون آهن اهي به ان لاءِ هونديون ۽ ان کي جنت الفردوس ۾ تڪاڻيندس ۽ ان ڏي پنهنجي لڪل اک سان روزانو ستر ڀيرا نهاريندس ۽ روزانو ان جون ستر حاجتون پوريون ڪندس جنهن مان گهٽ ۾ گهٽ حاجت مغفرت هوندي ۽ ان کي هر دشمن کان پناهه ۾ رکندس ۽ انهن کان ان جي مدد ڪندس. آيتون هي آهن.

”شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَابِئًا بِأَلْفِ سَبْعِينَ مِائَةً ① إِنَّ الَّذِينَ عِندَ اللَّهِ إِلَّا سَلَامٌ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ تَرِيحُ الْحِسَابِ ② قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ③ تَوَجَّعُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَتَوَجَّعُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ④

ترجمو: الله شاهدي ڏئي ته سندس ذات کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي ۽ ملائڪن ۽ علم وارن به (شاهدي ڏئي) اهوئي انصاف (جهان کي) هلائيندو آهي ان کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي (اهو) زبردست (۽) حڪمت وارو آهي بيشڪ (معتبر) دين الله وٽ اسلام آهي ۽

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪتاب وارن (اسلام قبول ڪرڻ ۾) وٽن علم پهچڻ کان پوءِ پاڻ ۾ ضد جي ڪري اختلاف ڪيو ۽ جيڪو الله جي آيتن جو انڪار ڪندو ته الله جي طرفان حساب جلد وارو آهي. (اي رسول!) ڇو ته اي الله ملڪ جا مالڪ! جنهن کي گهرين ٿو تنهن کي بادشاهي ڏين ٿو ۽ جنهن کي گهرين ٿو تنهن کان ڪسين ٿو. ۽ جنهن کي گهرين تنهن کي عزت وارو ڪرين ٿو ۽ جنهن کي گهرين تنهن کي خوار ڪرين ٿو، تنهنجي هٿ ۾ چڱائي آهي، بيشڪ تون سڀ ڪنهن شيء تي قدرت رکندڙ آهين. رات کي ڏينهن ۾ داخل ڪرين ٿو ۽ ڏينهن کي رات ۾ داخل ڪرين ۽ جيئري کي مثل مان ڪڍين ٿو ۽ مثل کي جيئري مان ڪڍين ٿو، جنهن کي گهرين ٿو تنهن کي بيشمار رزق ڏين ٿو.

257. علامه ديلمیءَ ”مسند الفردوس“ ۾ حضرت ابو ايوب انصاري رضی اللہ عنہ جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن سورة فاتحه، آيت الڪرسي ۽ شهد الله انه لا اله الا الله ۽ قل اللهم مالڪ الملك کان بغير حساب تائين نازل ٿيون ته عرش عظيم مان چنڊي پيون ۽ چون پيون ته (لا اله الا الله!) تو اسان کي اهڙي قوم تي نازل ڪيو آهي جيڪي تنهنجي نافرمانن ڪن ٿا. الله تعاليٰ فرمايو: مون پنهنجي عزت ۽ جلال جو قسم ته جيڪو به ٻانهو هر فرضي نماز کان پوءِ اهي آيتون تلاوت ڪندو ته ان کي جن گناهن ۾ مبتلا هوندو اهي معاف ڪري ڇڏيندس ۽ کيس جنت الفردوس ۾ جاءِ ڏيندس ۽ ان ڏانهن روزانو ستر ڀيرا نهاريندس ۽ ان جون ستر حاجتون پوريون ڪندس جن مان گهٽ ۾ گهٽ مغفرت آهي.

آءُ ان جي شاهدي ٿو ڏيان:

258. امام احمد ۽ ابن ابي حاتم ۽ طبرانيءَ حضرت زبير بن عوام رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن عرفات جي ميدان ۾ شهد الله انه لا اله الا الله ۽ قل اللهم مالڪ الملك ۽ اولوا العلم قايماً بالقسط لا اله الا هو العزيز الحكيم (آل عمران: 18) جي تلاوت فرمائي ان کانپوءِ فرمايائون ته مان انهيءَ جي شاهدي ڏيندڙ آهيان.

۽ طبراني رضی اللہ عنہ جي حديث جا لفظ هيءَ آهن وانا اشهد انك لا اله الا انت العزيز الحكيم: يعني: آءُ شاهدي ٿو ڏيان ته بيشڪ تو کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي مگر تون زبردست آهين. حڪمت وارو آهين.

259. ابن عدي، طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ ۽ خطيب ”تاريخ بغداد“ ۾ جنهن هن حديث کي ضعيف به قرار ڏنو آهي ان غالب القطان جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءُ واپار وٺج لاءِ ڪوفي ويس ته اتي اعمش (سليمان بن مهران) جي گهر جي ويجهو هڪ جاءِ تي رهيس. رات جو مون هيٺ لهڻ جو ارادو ڪيو، ڇا ڏسان ته اعمش رات جو تهجد بيٺو ٿو پڙهي. جڏهن هن آيت ”شهد الله انه لا اله الا هو کان ان الدين عند الله الاسلام“ تائين پڙهيائين ته چيائين: آءُ شاهدي ٿو ڏيان جنهن جي شاهدي الله تعاليٰ ڏني آهي ۽ آءُ هن شاهديءَ کي الله تعاليٰ جي امانت ۾ رکبان ٿو ۽ هيءَ الله تعاليٰ وٽان مون لاءِ امانت آهي. اهي اکر هن بار بار پئي چيا. مون پنهنجي دل ۾ چيو ته شايد هن ان جي باري ۾ ڪجهه ٻڌو آهي. پوءِ

مون ان کان پڇيو. پوءِ هن چيو: مون کي ابو وائل حضرت عبداللہ ﷺ جي روايت ٻڌائي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: هن جي پڙهندڙ کي قيامت جي ڏينهن پيش ڪيو ويندو. پوءِ الله تعاليٰ چوندو ته منهنجي ٻانهي مون سان واعدو ڪيو ۽ مان واعدي وفائي جو وڌيڪ حقدار آهيان. منهنجي ٻانهي کي جنت ۾ داخل ڪريو، جڏهن الحمد لله رب العالمين (سورة فاتحه) ۽ آية الكرسي ۽ شهد الله..... آل عمران آيت نمبر: 18 ۽ قل اللهم مالک المملڪ آيت نمبر: 26.27 نازل ٿين پيون ته عرش سان چٽڙيل هيون. عرض ڪن پيون ته اي الله! اسان کي اهڙي قوم تي لاهين ٿو جا تنهنجي نافرمانيءَ وارا عمل ڪندي. الله تعاليٰ فرمايو: مون کي پنهنجي عزت ۽ جلال جو قسم! توهان کي جيڪو به ٻانهو فرض نماز کانپوءِ پڙهندو ته آءُ ان کي بخشي ڇڏيندس ۽ کيس جنت الفردوس ۾ رهائيندس ۽ ان ڏانهن روزانو ستر ڀيرا نهاريندس ۽ ان جون ستر حاجتون پوريون ڪندس، جنهن مان گهٽ ۾ گهٽ (حاجت) مغفرت هوندي.

”الطريقة الواضحة الى اسرار الفاتحة“ ۾ روايت آهي ته بيشڪ جيڪو شخص شهد الله انه لا اله الا هو... پڙهي ٿو ان کي جڳائي ته ”العزیز الحکیم“ کانپوءِ هي اکر چوي ته آءُ ان شيء سان شاهدي ٿو ڏيان جنهن جي الله پاڪ پنهنجي ذات لاءِ شاهدي ڏني آهي ۽ ان ڳالهه تي ان جي ملائڪن کي به شاهد بيهاريان ٿو ۽ هن شاهديءَ کي الله تعاليٰ جي امانت ۾ رکان ٿو ۽ اها مون لاءِ الله وٽان امانت آهي. اهي اکر تي پيرا چوي ٿو پوءِ چوي ٿو ته ان الدين عندالله الاسلام (بیشڪ الله تعاليٰ وٽ دين، اسلام آهي). هن روايت کي علامه واحديءَ رحمہ اللہ نبي ڪريم ﷺ جن تائين مرفوع طور نقل ڪيو آهي جنهن جي آخر ۾ چيائين ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته هن جي پڙهندڙ کي قيامت جي ڏهاڙي پيش ڪيو ويندو. پوءِ الله تعاليٰ فرمائيندو ته بيشڪ منهنجي هن ٻانهي لاءِ مون وٽ واعدو آهي ۽ مان واعدي وفائيءَ جو وڌيڪ حقدار آهيان. تنهن ڪري منهنجي (هن) ٻانهي کي جنت ۾ داخل ڪريو.

259. عبدالله حميد ۽ ابن المنذر، حضرت سعيد بن جبیر رحمہ اللہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته بيت الله جي چوڌاري ٽي سو بت هوندا هئا جن ۾ عرب جي هر قبيلي جو هڪ يا ٻه بت هوندا هئا پوءِ الله تعاليٰ هيءَ آيت نازل فرمائي ”شهد الله انه لا اله الا هو.....“ الآية آل عمران آيت نمبر: 18 سعيد بن جبیر فرمائي ٿو ته پوءِ سڀئي بت ڪعبي ڏانهن سڄدي ۾ ڪري پيا.

فائدو: هن آيت جون ڪجهه فضيلتون سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

قل اللهم مالک المملڪ (سورة آل عمران الآية: 26) جي فضيلت

261. ابن المنذر حضرت حسن رحمہ اللہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ڏي حضرت جبرائيل عليه السلام آيو. چيائين: اي محمد! ﷺ پنهنجي رب کان سوال ڪر. چئو ”اللهم مالک المملڪ توفى المملڪ من تشاء“ کان ”بغير حساب“ تائين آل عمران آية نمبر 26.27 ان

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪانپوءِ وري جبرائيل عليه السلام آيو. چيائين: اي محمد! ﷺ الله تعاليٰ کان سوال ڪر چئو ”رب ادخلني مدخل صدق واخرجني مخرج صدق واجعل لي من لدنك سلطانا نصيرا“ (بني اسرائيل آيت نمبر: 80)

ترجمو: اي رب! مون کي سچائيءَ سان داخل ڪر ۽ مون کي سچائيءَ سان ٻاهر ڪڍ ۽ مون کي پاڻ وٽان مدد ڪندڙ طاقت (حڪومت) ڏي.

پوءِ رسول الله ﷺ جن الله تعاليٰ جي انهن ڪلمن سان دعا گهري ته کين اهي شيون عطا ڪيون ويون (جن بابت سوال ڪيو هئڻ)

اسم اعظم جي ذريعي دعا:

262. طبرانيءَ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ جو اسم اعظم اهڙو آهي جڏهن به ان جي ذريعي دعا گهري وئي ته سورة آل عمران جي هن آيت ۾ ان جو جواب مليو.

”قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمَلِكَ مَنْ تَشَاءُ.....“ آل عمران 26.27

اسم اعظم:

263. ابن ابي حاتم، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: الله پاڪ جو اسم اعظم هيءُ آهي ”قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ“ کان بغير حساب“ تائين (آل عمران 26.27).

قرض کان دعا:

264. ابن ابي الدنيا حضرت معاذ بن جبل رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته قرض ڄام ٿي ويو آهي ڪو ڏس ڏيو. فرمايائون: معاذ! ڇا تون چاهين ٿو ته پنهنجو قرض ادا ڪرين. عرض ڪيم: جي سائين: فرمايائون ته هيءُ دعا پڙهندو ڪر. ”قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُوْتِي الْمَلِكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكَ مَنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذَلِّلُ مَنْ تَشَاءُ“ بيدڪ الخبر انڪ علي ڪل شيءٍ قدير. رحمان الدنيا والاخرة ورحيمهما تعطى من تشاءُ منها وتمدح منها من تشاءُ واقض عني ديني“. جيڪڏهن توتي زمين جيتري سون جيترو قرض هوندو ته به ادا ٿي ويندو.

ترجمو: اي الله! بادشاهيءَ جا مالڪ! جنهن کي چاهين بادشاهي ڏين ۽ جنهن کان ڪسين ۽ جنهن کي غزت ڏين ۽ جنهن کي ذلت ڏين تنهنجي هٿ ۾ خير آهي بيشڪ تون هر شيءِ تي قادر آهين اي دنيا ۽ آخرت جا رحمان ۽ رحيم! دنيا ۽ آخرت مان ڇا شيءِ چاهين سا عطا ڪرين ۽ جيڪا چاهين سان روڪي رکين ۽ منهنجي پاران منهنجو قرض ادا ڪر.

265. طبرانيءَ حضرت معاذ بن جبل رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي ڏينهن ان کي مجلس ۾ نه ڏٺو جڏهن نماز پڙهائي فارغ ٿيا ته سڌو حضرت معاذ بن جبل رضه وٽ آيا ۽ فرمايائونس ته: معاذ! ڇا ٿيو هيئي جو اڄ ڏسڻ ۾ ڪونه پئي آئين؟ عرض ڪيائين ته سائين! هڪڙي يهوديءَ جو مون تي چاليهه درهم قرض هئو سو اوهان

ڏي پئي آيس ته ان مونکي روکي ڇڏيو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته توکي هڪڙي دعا نه سیکاريان جو جيڪڏهن توتي صُبير (بي روايت ۾ آهي صير) جبل جيترو قرض هوندو ته به الله تعاليٰ تنهنجي پاران ادا ڪري ڇڏيندو.

معاذ! هيءَ دعا پڙهندو ڪر ”قل اللهم مالک الملڪ توفی الملڪ من تشاء وتنزع الملڪ من تشاء تعز من تشاء وتذل من تشاء بيدک الخير. انک علىٰ کل شيءٍ قدير. رحمان الدنيا والاخرة ورحيمهما تعطی من تشاء منهما وتمنع من تشاء منها ارحمی رحمة تغنيني بها عن رحمة من سواک اللهم اغني من الفقر واغني عن الدين و توفني فی عبادک وجهاد فی سبيلک.“

ترجمو: اي الله! بادشاهيءَ جا مالڪ جنهن کي چاهين بادشاهي ڏين ۽ جنهن کان چاهين کسين ۽ جنهن کي عزت ڏين ۽ جنهن کي ذلت ڏين. تنهنجي هٿ ۾ خير آهي بيشڪ تون هر شيءِ تي قادر آهين دنيا ۽ آخرت جا رحمٰن ۽ رحيم! جنهن کي چاهين ڏين ۽ جنهن کي چاهين نه ڏين مون تي اهڙي رحمت ڪر جا تنهنجي غير جي رحم ڪرم کان مون کي بي پرواهه ڪري ڇڏي. اي الله! فقيريءَ کان بچاءَ ۽ منهنجي پاران قرض ادا ڪر ۽ مون کي پنهنجي بانهن ۾ وفات ڪراءِ ۽ پنهنجي رستي ۾ جهاد ۾ مار.

جبل جيترو قرض به ادا ٿي وڃي:

266. طبراني ”المعجم الصغير“ ۾ صحيح سند سان حضرت انس بن مالڪ رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته توکي اهڙي دعا نه ڏسيان جو جيڪڏهن تون اها پڙهندين ته جي احد جبل جيترو قرض هوندي ته به الله تعاليٰ تنهنجي پاران ادا ڪري ڇڏيندو. اها دعا هيءَ آهي. ”قل اللهم مالک الملڪ توفی الملڪ من تشاء وتنزع الملڪ من تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدک الخير انک علىٰ کل شيءٍ قدير. رحمان الدنيا والاخرة ورحيمهما تعطیها ما من تشاء وتمنع منها من تشاء. ارحمی رحمة تعني بها عن رحمة من سواک“

نوٽ: ترجمو گذري چڪو آهي.

فائدو: قل اللهم مالک الملڪ الآية جون ڪجهه فضيلتون ”شهد الله أنه لا اله الا هو“ جي فضيلتن ۾ به گذري چڪيون آهن.

قل يا اهل الكتاب تعالوا الي كلمة.... الآية بابت

فجر جي سنت ۾ نبي ڪريم ﷺ جن جي قراءت:

267. ابن ابي شيبه، مسلم، ابوداؤد، نسائي ۽ بيهقيءَ ”السنن“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي سنت جي پهرين رکعت ۾ ”قولوا آمنا بالله وما انزل الينا (الآية البقرة: 136) ۽ ٻيءَ رکعت ۾ قل يا اهل الكتاب تعالوا الي كلمة (آل عمران: 64) پڙهندا هئا.

نبوي خط:

268. عبدالرزاق، بخاري، مسلم، نسائي ۽ ابن ابی حاتم، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون کي ابو سفيان ٻڌايو ته هر قل بادشاه رسول الله ﷺ جن جو خط گهراي پڙهيو ان ۾ هو ”بسم الله الرحمن الرحيم من محمد رسول الله ﷺ الى هر قل عظيم الروم سلام على من اتبع الهدى. اما بعد! فاني ادعوك بدعاية الاسلام اسلم تسلم واسلم يوتك الله اجرک مرتين فان توليت فان عليك اثم الاريسين ويا اهل الكتب تعالوا الى كلمة سواء بيننا وبينكم ان لا نعبد الا الله ولا نشرك به شيئا الى قوله اشهدوا بانا مسلمون.“

ترجمو: بسم الله الرحمن الرحيم هيء خط محمد رسول الله ﷺ جن کان روم جي عظيم بادشاه هر قل ڏانهن آهي. هدايت جي پيروڪار تي سلام آهي اما بعد! بي شڪ آءٌ توکي اسلام جي دعوت ڏيان ٿو اسلام آئيندين ته (دنيا ۽ آخرت ۾) سلامت رهندين اسلام آئيندين ته الله تعاليٰ توکي ٻه ڀيرا اجر ڏيندو ۽ جي اسلام کان منهن موڙيندين ته تنهنجي پوئلڳ ماڻهن جو به گناه توکي ٿيندو ۽ اي اهل ڪتاب! ان ڳالهه ڏي اچو جا اسان ۽ توهان جي وچ ۾ برابر آهي ته الله کان سواءِ ڪنهن جي به عبادت نه ڪريون ۽ نه ان اسان ڪنهن کي شريڪ ڪريون ۽ نه اسان مان ڪو الله کانسواءِ ٻين کي پنهنجا پاليندڙ ڪري وٺڻ پوءِ جيڪڏهن منهن ڦيرن ته پوءِ اوهان کين چؤ ته اوهين شاهد رهو ته اسين فرمانبردار آهيون.

ڪافر ڏي لکيل نبوي خط ۾ آيت جو ذڪر:

269. طبرانيءَ، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ نبي ڪريم ﷺ جن ڪافرن ڏي جيڪو خط لکندا هئا ته ان ۾ هيء آيت لکندا هئا. ”تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ“ (آل عمران: 64)

”افغير دين الله يبعون“ (سورة آل عمران: آيت 83) بابت:

270. بيهقي ”الدعوات“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن توهان جو ڪو جانور ارڏائي ڏيکاري يا ته ٻي ته ان جي ڪن ۾ هيء آيت پڙهو. ”اَفْغَيِّرْ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ“ ⑤

ترجمو: ڇا پوءِ الله جي دين کانسواءِ (ٻيو دين) گهرن ٿا هوڏانهن جيڪي آسمانن ۽ زمين ۾ آهي سي خوشيءَ ۽ مجبوريءَ سان سندس فرمانبردار آهن ۽ ان ڏي ئي موٽايا ويندا. نوٽ: هيء حديث علامه سيوطيءَ به ”الاتقان“ ۾ آندي آهي.

خراب عادت کان دعا:

271. طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: دوستن ۽ جانورن ۽ ٻارن مان ڪنهن جو به خلق (عادت) خراب ٿي پوي ته ان جي ڪن ۾ هيء آيت پڙهو.

”أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْتَغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ“^(١٠٢)
ترجمو: گذري چکو آهي.

يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله (سورة آل عمران: آيت 102) **بابت:**

هن آيت بابت سورة نساء جي فضيلتن ۾ انشاء الله ايندو

سورة آل عمران جي آخري ڏهن آيتن جي فضيلت، ان في خلق السموات.... آخري آيتن بابت:

272. امام بخاري، مسلم، ابوداؤد، نسائي، ابن ماجه ۽ بيهقي حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ”هڪ دفعي آءٌ پنهنجي ماسي، ميمونه رضي الله عنها وٽ رات رهيس. نبي ڪريم ﷺ جن آرام ۾ پئجي ويا آڏي رات ٿي يا ٿورڙو وڌيڪ وقت گذريو ته پاڻ سڳورا ﷺ جن اُٿيا ۽ پنهنجي چهري مبارڪ تان پنهنجي هٿ سان ننڊ (جي خمارن) کي به ختم ڪيائون پوءِ سورة آل عمران جون آخري ڏهن آيتون پڙهيائون:
تهجد ۾ هنن آيتن جي تلاوت:

273. عبدالله بن احمد ”زوائدالمسند“ ۾، طبراني، حاکم ”الڪني“ ۾، بغوي ”معجم الصحابة“ ۾ صفوان بن معطل السلمي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ نبي ڪريم ﷺ جن سان سفر ۾ هوس ۽ سندن رات واري نماز تي منهنجي نظر هئي. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن سومهڙي جي نماز پڙهي ننڊ پئجي ويا، جڏهن آڏي رات ٿي ته جاڳيا پوءِ سورة آل عمران جون آخري ڏهن آيتون تلاوت ڪيائون ۽ ڏنڊ ڏئي وضو ڪري يارنهن رڪعتون نماز پڙهيائون.

جنهن هنن آيتن ۾ غور و فڪر نه ڪيو اهو هلاڪ ٿئي:

274. عبد بن حميد، ابن ابي الدنيا ”التفڪر“ ۾، ابن حبان ”صحيح ابن حبان“ ۾، ابن مردويه، اصبهاني، ”الترغيب“ ۾ ۽ ابن عساکر حضرت عطاء رحمة الله جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عائشة رضي الله عنها کي عرض ڪيو ته مون کي ٻڌايو ته توهان رسول الله ﷺ جن ۾ عجيب ۾ عجيب ڪهڙي ڳالهه ڏني؟ فرمايائين ته سائين جن جي ڪهڙي ڳالهه عجيب نه هئي؟ (سندن هر قول ۽ فعل اعليٰ ۽ عجيب هئو).

هڪڙي رات جو مون وٽ آيا هڪ چادر ۾ مون سان گڏ آرامي ٿيا. ٿوري دير کانپوءِ چيائون ته مون کي ڇڏ ته آءٌ پنهنجي رب جي عبادت ڪريان پوءِ اٿي وضو ڪري نماز پڙهيائون پوءِ ايترو ته رُنا جو سندن لڙڪ مبارڪ سيني مبارڪ تي وهي هليا پوءِ رکوع ۽ سجدو ڪيائون ۽ ان ۾ به رُنا. پوءِ مٿو مبارڪ مٿي ڪڍي وري رُنا، يڪو رٿندا رهيا تان ته حضرت بلال رضي الله عنه آيو جنهن نماز لاءِ ڪين اطلاع ڏنو. مون عرض ڪيو ته اي الله جا رسول ﷺ! ايترو ڇا جي ڪري ٿا روئو؟ جڏهن ته اوهان جون اڳيون پويون سڀ اوڻايون الله تعاليٰ معاف ڪري ڇڏيون آهن.

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

فرمايائون: ڇا آءُ الله تعاليٰ جو شاڪر ٻانهو نه ٿيان؟ ۽ ائين ڇو نه ڪيان؟ اڄ رات مون تي هيءُ آيتون نازل ٿيون آهن. ”إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۝ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا ۖ مُّبَحَّتْكَ فِقْنًا عَذَابِ النَّارِ ۝“

ترجمو: بيشڪ آسمانن ۽ زمينن جي ٺاهڻ ۽ رات ۽ ڏينهن جي ڦير گهير ۾ عقل وارن لاءِ نشانين آهن. جيڪي الله کي بيٺي ۽ ويٺي ۽ پاسن ڀر ياد ڪن ٿا ۽ آسمانن ۽ زمين جي پيدائش ۾ فڪر ڪن ٿا (۽ چون ٿا ته) اي اسان جا پاليندڙ! تو هي بي فائدو پيدا نه ڪيو آهي، تون پاڪ آهين پوءِ اسان کي باهه جي عذاب کان بچاءِ.

پوءِ فرمايائون ته ان شخص لاءِ هلاڪت آهي جنهن هيءُ آيتون پڙهيون پر انهن ۾ غور ويچار نه ڪيائين.

275. ابن ابي الدنيا ”التفكر“ ۾ حضرت سفيان رضي الله عنه جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن سورة آل عمران جون آخري آيتون پڙهيون پر انهن ۾ غورو فڪر نه ڪيائين ته ان لاءِ هلاڪت آهي پوءِ ڏهه ڀيرا اڳريڻ تي (اهي آيتون) ڳڻيائون.

فائدو: امام اوزاعي ”کان ڪنهن پڇيو ته غور ۽ فڪر جي انتها ڇا آهي؟ فرمايائون ته جيستائين انهن کي سمجهي نه سگهجي تيستائين پڙهيون رهجن.

جامع دعا:

276. ابن ابي شيبه، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي موقوف روايت نقل ڪئي آهي ته انهن فرمايو: جڏهن توهان مان ڪو نماز ۾ التحيات پڙهي بس ڪري ته هيءُ دعا پڙهي ”اللهم اسئلك من الخير كله ما علمت منه وما لم اعلم، اللهم اني اسئلك من خير ما سئلك عبادك الصالحون واعوذ بك من شر ما عاذ منه عبادك الصالحون، ربنا آتانا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار. ربنا اتنا امانا فاغفر لنا ذنوبنا و كفر عنا سيئاتنا وتوفنا مع الابرار ربنا و آتانا ما وعدتنا تعاليٰ رسلنا ولا تخزننا يوم القيامة انك لا تخلف الميعاد“ (آل عمران 194، 193).

ترجمو: اي الله! آءُ توکان هر ان چڱائيءَ جو سوال ٿو ڪريان جا آءُ ڄاڻان ٿو ۽ جا نٿو ڄاڻان ۽ آءُ هر ان شر کان تنهنجي پناهه ٿو گهران جا آءُ ڄاڻان ٿو ۽ جا آءُ نٿو ڄاڻان. اي الله! آءُ توکان ان چڱائيءَ جو سوال ٿو ڪريان جنهن جو توکان تنهنجي نيڪ صالح ٻانهن سوال ڪيو آهي ۽ ان شر کان تنهنجي پناهه ٿو گهران جنهن کان تنهنجي نيڪ صالح ٻانهن تنهنجي پناهه گهري آهي. اي رب اسان جا! اسان کي دنيا ۽ آخرت ۾ چڱائي عطا ڪر ۽ جهنم جي عذاب کان بچاءِ اي رب اسان جا! اسان جا گناهه معاف ڪر ۽ اسان جون بچڙايون اسان کان مٿي ۽ اسان کي نيڪي ڪندڙن سان گڏ موت ڏي. اي رب اسان جا! اسان کي اهو ڪجهه ڏي جو تو رسولن جي معرفت اسان سان وعدو ڪيو ۽ اسان کي قيامت جي ڏينهن خوار نه ڪر بيشڪ تون وعدي خلافي نه ڪندو آهين.

277. ابن سنيء "عمل اليوم والليلة" ۾ ابن مردويه، ابو نعيم ۽ ابن عساکر، حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن روزانو رات جو سورة آل عمران جون آخري ڏهه آيتون پڙهندا هئا.

278. دارمي ۽ بيهقيءَ حضرت عثمان بن عفان رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته انهن فرمايو ته جيڪو شخص رات جو سورة آل عمران جون آخري آيتون تلاوت ڪندو ته ان لاءِ سڄي رات عبادت جو ثواب لکيو ويندو.

فائده: سورة آل عمران جي آخري ڏهن آيتن جون ڪجهه فضيلتون سورة القدر ۾ به اينديون.

سورة النساء جون فضيلتون

احڪامن واريون سورتون:

279. سورة بقره جي فضيلت ۾ گذري چڪو آهي ته حاڪم ۽ بين محدثن حضرت عمر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة بقره، سورة نساء ۽ سورة مائدة سڪو چاڪاڻ ته انهن ۾ فرائض يعني: احڪام آهن.

حضرت ابراهيم عليه السلام جي امڙ جون اکيون ٽري پيون:

280. ابن ابي شيبه "المصنف" ۾ حضرت عمرو بن ميمون رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه يمن ۾ فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن سورة نساء تلاوت ڪئي جڏهن "واتخذوا ابراهيم خليلاً..." آيت تي پهتو ته هڪ شخص چيو: حضرت ابراهيم جي امڙ جون اکيون ٽري پيون.

سورة نساء جي پهرين آيت جي باري ۾

نڪاح جو خطبو:

281. امام احمد، دارمي، ابو دائود، ترمذي، نسائي، ابن ماجه، حاڪم، ابوعوانه ۽ بين محدثن صحيح سند سان حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان کي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن "خطبة الحاجة" يعني: نڪاح جو خطبو هيئن سيکاريو:

الحمد لله الحمدة ونستعينه ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن فلا هادي له واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له واشهد ان محمدا عبده ورسوله
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿٢﴾ (النساء 1)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٣﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٤﴾ (الاحزاب: 70-71)

جنتہ النعیم فی فضائل القرآن الکریم

ترجمو: اي ايمان وارو! الله کان ڊڄو، جيئن ان کان ڊڄڻ جو حق آهي ۽ نه مرو مگر فرمانبردار ٿي (آل عمران: 102) اي انسانو! پنهنجي پاڻهار کان ڊڄو جنهن اوهان کي هڪ جان (يعني: آدم) مان پيدا ڪيو ۽ سندس زال پيدا ڪيائين ۽ انهن ٻنهي مان گهڻا مرد ۽ زالون پکيڙيائين ۽ الله کان ڊڄو جنهن (جي نالي) سان هڪ ٻئي کان گهرو ٿا ۽ مائٽي (چنڻ) کان (ڊڄو) بيشڪ الله اوهان تي نگهبان آهي (النساء: 1) اي ايمان وارو! الله کان ڊڄو ۽ سڌي ڳالهه چئو ته (الله) اوهان لاءِ اوهان جا ڪم سڌاري ۽ اوهان جا گناهه اوهان کي معاف ڪري ۽ جيڪو الله ۽ سندس رسول جي فرمانبرداري ڪندو سو بيشڪ ڪامياب ٿيندو (الاحزاب: 70-71).

فائدة: ترمذي، هن حديث کي حسن قرار ڏنو آهي.

فائدة: علامه بڪري ”شرح الاذڪار النووية“ ۾ لکيو آهي ته ”خطبة الحاجة“ مان مراد نڪاح جو خطبو آهي تنهن ڪري جيڪو به نڪاح جو ارادو ڪري ته ايجاب ۽ قبول کان اڳ ۾ ان جي لاءِ مستحب آهي ته هيءُ خطبو پڙهي ۽ افضل خطبو به اهو ئي آهي جيڪو روايت ۾ آيو آهي.

سورة المائدہ جون فضيلتون

ارڙهن حڪمن واري سورة:

282. علامه بغوي ”پنهنجي تفسير ۾ حضرت ابوميسره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته الله تعاليٰ هن سورت يعني: مائدہ ۾ ارڙهن اهڙا حڪم نازل فرمايا آهن جيڪي ٻين سورتن ۾ نه آهن. اهي هي آهن.

1. المنخفة (گهڻو ڏيئي ماريل جانور) جو حڪم
2. الموقوذة (ڌڪ سان مئل جانور) جو حڪم
3. المتردية (ڪري مري پيل جانور) جو حڪم
4. النطيحة (ڍور جي نوڪر سان مئل جانور) جو حڪم
5. وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْنَمُ (۽ ان جانور جو حڪم جنهن کي ڪنهن ڦاڙيندڙ جانور کاڌو)
6. ۽ انهن جانورن جو حڪم جيڪي آستانن تي ذبح ڪيا وڃن.
7. وَأَنْ تَشْتَقِسْهُوَ بِالْأُزْلَامِ (۽ (جوا جي تيرن ذريعي پنهنجا حصا معلوم ڪرڻ) جو حڪم
8. وما علمتم من الجوارح مكلبين شكاره جانورن مان جن کي اوهان شڪار ڪرڻ جي سکيا ڏني، اهڙن جانورن جي شڪار جو حڪم.
9. وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَلٌ لَّكُمْ (اهل ڪتاب جي کاڌي جي حلال هجڻ) جو حڪم.

10. وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ (اهل ڪتاب جي پاڪدامن عورتن) جو اوهان لاءِ حلال هجڻ جو حڪم.
11. إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا (مڪمل پاڪائي) جو حڪم.
12. السَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ آيت ۾ چور مرد ۽ چور عورت جو حڪم.
13. لَا تَقْتُلُوا الصَّيِّدَ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ (احرام جي حالت ۾ شڪار نه ڪرڻ) جو حڪم.
14. بحيرة جو حڪم
15. سائبة جو حڪم
16. وصيلة جو حڪم
17. حام جو حڪم
18. شهادت بينڪر اذا حضر احد ڪم الموت (موت جي وقت وصية ڪرڻ لاءِ شاهدن مقرر ڪرڻ) جو حڪم.

- فائدة: هن سورة ۾ ذڪر ڪيل ارڙهن حڪمن جي مختصر تشريح.
1. المنخقة آيت نمبر 3: يعني: گهڻو ڏئي ماريل جانور جو گوشت کائڻ حرام آهي.
 2. الموقودة آيت نمبر 3: ذڪ هڻي ماريل جانور جو گوشت کائڻ حرام آهي.
 3. المتردية آيت نمبر 3: ان جانور جو گوشت کائڻ به حرام آهي جيڪو ڪري مري ويو يعني: جبل تان ڪري يا ڪوهه وغيره ۾ ڪري مري ويو.
 4. النطيحة آيت نمبر 3: ان جانور جو گوشت کائڻ به حرام آهي جيڪو ڪنهن جانور جي نوڪر لڳڻ ڪري مري پيو توڙي اها نوڪر ٿڙي ۾ لڳي ۽ رت نڪري آيس.
 5. وَمَا أَكَلَ الشَّيْخُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ آيت نمبر 3: يعني: اهڙو جانور به حرام آهي جيڪو ڦاڙيندڙ جانور يا پکين جي پٺڻ سان مري ويو. البتہ انهن سمورن جانورن کي ساهه نڪرڻ کان اڳ سير وڌي وڃي ته حلال آهي.
 6. وَمَا دُخِيَ عَلَى الثَّوْبِ آيت نمبر 3: يعني: اهڙو جانور به حرام آهي جيڪو آستانن (۽ قبن) وارن جي خوش ڪرڻ خاطر ذبح ڪيو وڃي ۽ ان تي بسم الله پڙهجي يا نه پڙهجي انهيءَ سان هتي ڪوبه فرق نه پوندو.
 7. وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ آيت نمبر 3: جو اطور گوشت وغيره جي تيرن ذريعي ورهاست ڪرڻ حرام آهي. ياد رهي ته جاهليت جي زماني ۾ عربن وٽ يارنهن 11 تير مقرر هوندا هئا جن تي حصا يا حصن کان ”خالي“ لکيل هوندو هو ماڻهو گڏجي ڪو جانور وٺي ان کي ڪهي انهن تيرن سان گوشت جي ورهاست ڪندا هئا. پوءِ جنهن جي نصيب ۾ جيترا حصا نڪرندا هئا ته ان کي اوترو گوشت ڏيندا هئا ۽ جنهن جي نصيب ۾ خالي تير نڪرندو ته اهو نلھو موٽي ويندو هو. الله تعاليٰ فرمائي ٿو ته ذالڪم فسق انهن شين جو واپرائڻ گناهه (فسق) آهي.

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

8. وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ آيَتِ نمبر 4: هن آيت ۾ اهڙي ڪتي يا باز جي شڪار جو حڪم آهي جيڪي اوهان جا سڪاريل آهن يعني: جانور کي اوهان لاءِ ماري ٿا اچن ۽ پاڻ ان مان نه ٿا کائڻ ۽ شرعي دستور مطابق يعني ”بسم الله الله اکبر“ پڙهي شڪار تي انهن کي ڇڏيو ويو ته انهن جو ماريل جانور حلال آهي. ڇڻ ته اها مجبوريءَ واري سير آهي ۽ گويا اهي اوهان جي ڪاتي آهن. چنهيلاو ڪانءُ يا تير به ائين ئي آهي.
9. وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَلٌ لَّكُمْ آيَتِ نمبر 5: آسماني ڪتاب وارن مذهبي ماڻهن جو کاڌو يعني: ڪٺي توهان لاءِ حلال آهي ڇاڪاڻ ته اهي به ذبح اوهان وانگر ڪن ٿا ڇو ته سڀني آسماني مذهبن جو بنياد ساڳيو آهي.
10. وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ أُولَئِكَ هُم مَقْبُولُونَ آيَتِ نمبر 5: يعني ڪٺي وانگر اهل ڪتاب جو حيا دار پاڪدامن عورتون به مسلمانن لاءِ حلال آهن جڏهن ڪاينون ادا ڪري حلال ۽ نڪاح جي طريقي سان کين پاڻ وٽ رکن. نه غلط طريقي سان. ياد رهي ته اهل ڪتاب ۾ يهودي ۽ عيسائي ۽ ٻيا ڪتابي مذهب شامل آهن.
11. إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ آيَتِ نمبر 6: هن آيت ۾ پاڪائيءَ جو مڪمل بيان آهي. يعني جڏهن توهان نماز پڙهڻ جو ارادو ڪريو ته پنهنجا منهن ۽ پنهنجا هٿ نونين تائين ڌوئو ۽ پنهنجي مٿن تي مسح ڪريو ۽ پنهنجا پير پيڏين تائين (ڌوئو) ۽ جيڪڏهن توهان کي تڙ پيو هجي ته غسل ڪريو ۽ جيڪڏهن بيمار هجو يا مسافريءَ تي هجو يا اوهان مان ڪو پاڻخاني مان اچي يا زالن کي هٿ لايو (جماع ڪريو) پوءِ پاڻي نه لهو ته پاڪ مٽي ڏسو يعني: تيمم ڪريو پوءِ ان سان پنهنجي منهن ۽ پنهنجن هٿن کي مسح ڪريو الله اوهان تي ڪا تنگي ڪرڻ نه ٿو گهري پر اوهان کي پاڪ ڪرڻ ۽ اوهان تي پنهنجي نعمت پوري ڪرڻ گهري ٿو من اوهين شڪر ڪريو.
12. وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ آيَتِ نمبر 38: يعني: چوري ڪندڙ مرد ۽ چوري ڪندڙ عورت جا هٿ وڍي ڇڏيو سندن ڪيل ڪم جي سزا لاءِ جا الله جي طرفان عبرت آهي ۽ الله زبردست (۽) حڪمت وارو آهي.
13. وَلَا تَقْتُلُوا الصِّيدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ آيَتِ نمبر 95: يعني: اي ايمان وارو! اوهين احرام جي حالت ۾ شڪار کي نه ماريو. يعني: شڪار نه ڪريو ۽ جيڪو اوهان مان ان کي ڄاڻي وائي ماريندو تنهن تي ان ماريل جانور جهڙو بدلو چوپائي مال مان آهي جنهن جو اوهان مان به انصاف وارا فيصلو ڪندا ان کي نياز طور ڪعبي تائين پهچايو ويندو. يا ان تي

کفارو يعني: کجه مسکين جو کاڌو يا ان جي برابر زوزا رکڻا پوندا هن لاءِ ته پنهنجي ڪم جي سزا چڪي جو کجه گذري چڪو سو الله معاف ڪيو ۽ جيڪو موتي ڪندو تنهن کان الله بدلو وٺندو ۽ الله زبردست آهي ۽ بدلي وٺڻ وارو آهي.

14. مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَذُومًا لَا يَفْقَهُونَ ۝ آيت نمبر 103: يعني: الله نڪي بحيره ۽ نڪي سائبه ۽ نڪي وصيله ۽ نڪي حام (نهرائڻ) جو حڪم ڪيو آهي. پر ڪافر الله تي ڪوڙ گهڙين ٿا ۽ انهن مان گهڻن کي عقل نه آهي. هن آيت ۾ عرب مشرڪن ۽ جاهلن جو هڪ مثال ڏنو ويو آهي. يعني انهن جاهلاڻه ۽ وهڙ پرستيءَ جون ڪي هٿ نوڪيون رسمن پاڻ تي لازم ڪيون هيون انهن، ڪن جانورن کي مقدس قرار ڏئي پاڻ کي انهن جي نفعي وٺڻ کان هروڀرو محروم ڪري ڇڏيو هو. انهن مان هڪ قسم هو.

بحيره: يعني اها ڏاڍي جنهن پنج ڦر ڏنا ۽ آخري ڦر ٺر ڏنائين ته ان جو ڪن چيري نشاني ڪري ان کي آزاد ڪري ڇڏيندا هئا پوءِ ان تي ڪوبه ماڻهو نه چڙهندو هو ۽ نه ئي ان جو کير پيئندو هو.

15. سائبة: ٻيو سائبة اهڙي جانور کي چوندا هئا جنهن کي ڪا نشاني ڪري بتن ۽ پيرن جي نالي ڪري ڇڏيندا هئا پوءِ ان مان ڪوبه نفعو نه وٺندو هو.

16. وصيلة: هيءُ ٽيون قسم آهي. وصيلة ان ٻڪري کي چوندا هئا جنهن ساندهه به ٻه ڦر ڏنا هجن يا ستين ويڙ به ڦر ڏنا هجن ان کي به برڪت ڀريو سمجهي ڇڏي ڏيندا هئا ۽ ڪوبه ان مان نفعو نه وٺندو هو.

17. حام: چوٿون قسم آهي حام، ان ٺر ان کي چوندا هئا جنهن مان ڏهه ڦر ٿيا هجن ان کي به برڪت وارو سمجهي ڇڏي ڏيندا هئا ۽ ڪوبه ان مان نفعو نه وٺندو هو.

نوٽ: انهن شين کي مشرڪ پاڻ مرادو ڪري الله تي ڪوڙ هڻي چوندا هئا ته ائين ڪرڻ جو حڪم الله ڏنو آهي.

18. يٰۤاَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهِادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنِ ذَوَاعِلٍ مِنْكُمْ وَآخَرُ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ حَضَرْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمُونَ بِاللَّهِ أَنْ تَنْتَبِهُوا لَكُمْ شَرِيحٌ بِهِ كَيْفَ تَلَوُّوْا كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكُفُّ شَهِادَةَ اللَّهِ وَأَنَا إِذْ الْإِيمَانِ ۝ آيت نمبر 106: يعني: اي ايمان وارو! جنهن وقت اوهان مان ڪنهن کي موت پهچي تنهن وقت وصيت ڪرڻ مهل اوهان (مسلمانن) مان اعتبار وارا ٻه شخص اوهان جي وچ ۾ شاهد ٿين يا جيڪڏهن اوهين زمين ۾ مسافريءَ تي هجو ته پوءِ اوهان کي موت جي مصيبت پهچي ته (ان حالت ۾) اوهان کانسواءِ ٻين مان ٻه ڄڻا (شاهد ٿين) جيڪڏهن اوهان کي (انهيءَ شاهديءَ ۾) شڪ پوي ته اوهين انهن پنهنجن کي وڃينءَ جي نماز کان پوءِ روڪيو پوءِ آهي ٻئي الله جو قسم کڻي چون ته جيتوڻيڪ اهو (جنهن جي فائدي ۾ شاهدي ڏيون

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

ٲا اسان جو مائٲ هجي تڏهن به ان (قسم) جي بدلي ۾ نه ڪجهه به ملهه ٿا ونون ۽ نه اسين شاهدي ٿا لکايون (جيڪڏهن اسان لکائي آهي ته) بيشڪ اسين تڏهن گناهگارن مان آهيون.

(از: سليم الله سومرو)

نماز ۾ سورة المائده

283. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت عطاء بن السائب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ حضرت عرفجة رضي الله عنه جي پويان نماز پڙهندو هوس ته ڪڏهن ڪڏهن هو فجر جي نماز ۾ سورة مائده پڙهندو هو.

نوٽ: سورة مائده جون ڪجهه فضيلتون سورة نساء جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن. ۽ سورة نور جي فضيلتن ۾ به هن جون ڪجهه فضيلتون اينديون مثلاً: حضرت مجاهد کان مرفوع روايت آهي ته ان فرمايو: مردن ۽ عورتن کي سورة مائده ۽ سورة نور سيڪاريو.

284. علامه شيخ عبدالحق محدث دهلوي ”جي شرح“ الصراط المستقيم“ ۾ ابوداؤد، نسائي جي حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن سانجهي جي نماز ۾ سورة مائده ۽ سورة اعراف پڙهندا هئا.

سورة انعام جون فضيلتون

ملائڪن اُپ کي ڀري ڇڏيو:

285. حاکم جنهن هن کي صحيح قرار ڏنو آهي حضرت جابر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن سورة انعام نازل ٿي ته رسول الله صلي الله عليه وسلم جن الله تعاليٰ جي تسبيح بيان ڪئي پوءِ فرمايائون: هن سورة جي نازل ٿيڻ مهل ايترا ته ملائڪ لڳاتار لٿا جو اُپ کي ڀري ڇڏيائون. علامه مقدسيءَ ”المصباح“ ۾ ۽ اهڙي طرح ”حصن حصين“ جي مؤلف ۽ شارح به اها روايت آندي آهي.

هڪ دفعي ئي هيءَ سورت نازل ٿي:

286. ابو نعيم ”حلية الاولياء“ ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته مون تي سورة انعام هڪ ئي دفعي نازل ٿي هن سان گڏ ستر هزار ملائڪ خوشيءَ وڃان وڌي آواز سان تسبيح ۽ حمد ڪندا نازل ٿيا.

فائده: حافظ ابن حجر رحمة الله تعاليٰ فرمايو آهي ته هن حديث جي سند ضعيف آهي پر آءٌ (محمد هاشم ٺٽوي) چوان ٿو ته ضعيف حديث، فضائل اعمال ۾ عمل کان مانع نه آهي. ۽ اها ڳالهه بار بار گذري چڪي آهي.

ملائڪن تسبيح پڙهي:

287. علامه بغوي پنهنجي تفسير ۾ لکيو آهي ته سورة انعام هڪ ئي دفعي هڪڙي رات ۾ مڪي ۾ نازل ٿي ان جي چوڌاري ستر هزار ملائڪ هئا جن اوڀر ۽ اولهه ۾ آسمان کي ڀري ڇڏيو هو ۽ وڏي آواز سان تسبيح پڙهندي نازل ٿيا پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن ”سبحان ربي العظيم“ پڙهندي سجدي ۾ هليا ويا.

ملائڪن جون دعائون:

288. علامه بغوي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة انعام جي تلاوت ڪندو ان لاءِ ستر هزار ملائڪ ڏينهن ۽ رات بخشش جون دعائون گهرندا.

فائده: آءٌ محمد هاشم ٺٽوي چوان ٿو ته مون هيءَ حديث هن ڪري نقل ڪئي آهي جو علامه بغوي جو تفسير موضوع روايت کان محفوظ آهي ٻئي فصل جي شروع ۾ اهڙي ڳالهه انشاء الله ايندي البت علامه ثعلبيءَ، زمخشريءَ ۽ بيضاوي وارن جا تفسير سورتن جي فضيلتن ۾ موضوع روايتن کان محفوظ نه آهن تنهن ڪري مون انهن کان ڪابه شيءِ نقل نه ڪئي آهي ها باقي جي علامه سيوطي ۽ ٻيا محدث انهن کان نقل ڪندا آهن جن کي صحيح ۽ غير صحيح حديث ۾ نڪيڙ جو علم آهي ته پوءِ انهن جي روايت آڻيندو آهيان.

افضل سورت:

289. دارميءَ ۽ ٻين، حضرت عمر بن الخطاب رضه جي موقوف روايت نقل ڪئي آهي ته سورة انعام قرآن پاڪ جي افضل سورتن مان آهي.

شفاء واري سورت:

290. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ غير معروف سند سان حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن به مريض تي سورة انعام پڙهي ويندي ان کي الله تعاليٰ شفا ڏيندو. نوت: انهن حديثن کي علامه سيوطيءَ ”الاتقان“ ۾ به آندو آهي.

فائده: آءٌ چوان ٿو ته علامه سيوطيءَ هن حديث کي باوجود سند غير معروف هئڻ جي نقل ڪيو آهي ان جو سبب هيءُ آهي ته ان حديث جي موضوع هجڻ جو ڪوبه دليل نه هو تنهن ڪري نقل ڪيو آهي انهي وجهه جي ڪري بيهقيءَ به ”شعب الايمان“ ۾ نقل ڪئي آهي. علامه سيوطيءَ پنهنجي ڪتاب ”اللال المصنوعة في الاحاديث الموضوعة“

سورة طه جي فضيلتن ۾ اچي ٿو ته حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مون کي سورة انعام ”ذڪر اول“ مان عطا ڪئي وئي آهي.

سورة انعام جي پهرين آيتن بابت

فاتحة التورات:

291. عبدالله بن احمد "زوائد الزهد" ۾ ۽ ابن الضريس "فضائل القرآن" ۾ ۽ ابن جرير ۽ ابو الشيخ حضرت كعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته "فاتحة التورات" "فاتحة الانعام" آهي ۽ "خاتمة التوراة" "خاتمة هود" آهي. يعني: آهي آيتون هي آهن:

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَالْاَيُّ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾ (هود: 123)

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِيفًا وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٤﴾ قُلْ اِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٥﴾ وَبِذَلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٢٦﴾ (سورة الانعام آيت 79-162-163)

بابت

نماز جي نيت:

292. امام مسلم ۽ ترمذيء حضرت علي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم صلی اللہ علیہ وسلم جن جڏهن به نماز پڙهڻ جو ارادو ڪندا هئا ته چوندا هئا "إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِيفًا وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٤﴾ قُلْ اِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٥﴾ وَبِذَلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٢٦﴾"

ترجمو: مون (باطل مذهبن کان) هڪ طرفو ٿي پنهنجو منهن ان ڏي ڪيو، جنهن آسمانن ۽ زمينن کي پيدا ڪيو آهي ۽ آءُ (الله پاڪ سان ڪنهن کي به) شريڪ ڪندڙن مان نه آهيان. بي شڪ منهنجي نماز، منهنجي قرباني، منهنجو جيئڻ ۽ منهنجو مړڻ، جهانن جي پاليندڙ الله لاءِ آهي ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي ۽ ان (توحيد) جو ئي مون کي حڪم ڪيو ويو آهي ۽ آءُ فرمانبردارن مان پهريون فرمانبردار آهيان.

سورة الاعراف بابت:

هن جي فضيلتن ۾ ڪابه حديث وغيره نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه هي روايتون آهن.

293. امام بخاريءَ "صحيح بخاريءَ" ۾ مروان بن الحڪم جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون کي زيد بن ثابت رضي الله عنه فرمايو ته توکي ڇا ٿيو آهي جو سانجهيءَ جي نماز ۾ "قصار مفصل" سورتن مان ٿو پڙهين؟ حالانڪه مون ته نبي ڪريم صلی اللہ علیہ وسلم جن کي ٻن وڏين سورتن مان هڪ کي پڙهندي ٻڌو آهي.

فائدة: علامه عينيءَ صحيح بخاريءَ جي شرح ۾ لکيو آهي ته سمورن جو اتفاق آهي ته طولي (ڊگهي سورت) مان مراد سورة اعراف آهي. امام ابو دائود پنهنجي روايت ۾ ان جي وضاحت ڪئي آهي ۽ الطولين (ٻن وڏين سورتن) جي باري ۾ اختلاف آهي هڪڙا چون ٿا ته

انهن مان مراد سورة نساء ۽ سورة اعراف آهن. ڇاڪاڻ ته سورة بقره کان پوءِ اهي ئي به وڌيون سورتون آهن.

سانجهي جي نماز ۾ سورة اعراف:

294. نسائي، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سانجهي جي نماز ۾ سورة اعراف هن طرح پڙهندا هئا جو ٻن رڪعتن ۾ پوري ٿي ويندي هئي.

295. ابن ابي شيبه، حضرت ابو ايوب رضه جي ان جهڙي ئي روايت نقل ڪئي آهي.

فائده: علامه عيني، بخاري شريف جي شرح ۾ به اها حديث آندي آهي.

”ان ربكم الله الذي خلق السموات والارض“ ۽ آخري ٽن آيتن جي فضيلت:

سورة بقره جي پهرين چئن آيتن ۽ سورة بقره جي آيت الهڪم الہ واحد ۽ آيت الكرسيءَ جي فضيلت ۾ هن آيت (الاعراف: آيت نمبر 54) جي فضيلت جو ذڪر ٿي چڪو آهي.

فوق الحق وبطل ما كانوا يعملون (سورة الاعراف: 118) جي فضيلت

جادو جي اثر کان:

296. ابن ابي حاتم ۽ ابوالشيخ حضرت ليث بن ابي سليم کان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته هي آيتون حادثو جي اثر کان شفاء آهن هڪ ٿانو ۾ پاڻيءَ تي پڙهي پوءِ جادو ڪيل شخص جي مٿي تي هاري ڇڏجي.

آيتون هي آهن:

- 1- فَوْقَ الْحَقِّ وَبَطْلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ 2- فَعْلَبُوا هَذَاكَ وَأَنْقَلَبُوا صُغُرَيْنِ ﴿١١٩﴾ 3- وَاللَّهُ السَّحَرَةُ سِحْرَيْنِ ﴿١٢٠﴾
- 4- قَالُوا امْتَا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢١﴾ (آيت الاعراف: 118 کان 121) 5- فَلَمَّا أَلْقَا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُم بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٢٢﴾ وَيُحَقِّقُ اللَّهُ الْحَقَّ يَكْلِمُ فِيهِ لَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢٣﴾ (سورة يونس 81، 82)
- 6- وَاللَّيْلِ مَا يَفِئُ يَمِينُكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّهُمْ صَنَعُوا كَيْدَ سِحْرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿١٢٤﴾ (طه: 69)

نمبر آيتن جو بالترتيب ترجمو هن طرح آهي:

1. پوءِ سچ ثابت ٿيو ۽ جيڪو انهن پئي ڪيو سو غلط ٿيو.
2. پوءِ اتي هاريائون ۽ خوار ٿي موٽيا.
3. ۽ جادوگر سجدي ۾ ڪري پيا.
4. چيائون ته اسان جهانن جي پاليندڙ تي ايمان آندو.
5. پوءِ جڏهن اڇلايائون ته موسيٰ عليه السلام چيو ته جيڪي اوهان آندو آهي سو جادو آهي، بيشڪ الله ان کي ضرور ناس ڪندو (چو ته) بيشڪ الله فسادين جي ڪم کي نه ٿو سداري ۽ الله پنهنجن ڳالهين سان سچ کي ثابت ڪندو، جيتوڻيڪ ڏوهاري ناپسند ڪن.

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

6. ۽ ڇا تنهنجي ساڄي هٿ ۾ (لٽ) آهي سا اڇلاءَ ته جيڪو بنايو اٿن تنهن کي گهي وڃي، جيڪي بنايو اٿن سو رڳو جادوگر جو فريب آهي، ۽ جادوگر جتي به وڃي ڪامياب نه ٿو ٿئي.

فائده: علامه سيوطي ۽ ”الاتقان“ ۾ به اها حديث آندي آهي.

سورة الانفال بابت

سورة الانفال جي فضيلت ۾ ڪابه حديث ڪانه لڌي آهي البت فضيلتن کان علاوه روايتون هيءُ آهن.

سورة الانفال جون چاليهه آيتون:

297. صحيح بخاريءَ ۾ امام بخاري رحمه الله عليه سورة الانفال بابت تعليقاً ذڪر ڪيو آهي ته حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه پهرين رڪعت ۾ سورة انفال جون چاليهه آيتون پڙهيون ۽ پيءُ ۾ مفصل مان هڪ سورة پڙهي.

فائده: علامه عينيءَ لکيو آهي ته هن روايت مان هن ڳالهه جو ڏس نه ٿو ملي ته پهريون يا وچيون يعني: ڪهڙيون به چاليهه آيتون پڙهجن پر علامه عبدالرزاق ۽ سعيد بن منصور ان روايت کي هن طرح آندو آهي فافتح الانفال حتي بلغ قوله ونعم النصير يعني: حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه سورة انفال منيٰ کان شروع ڪئي تاتته ”نعم النصير“ تائين پهتو ۽ انهن لفظن تي پهريون چاليهه آيتون ٽين ٿيون.

سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة الانفال:

298. علامه طبرانيءَ ”المعجم الكبير“ ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة الانفال“ جي قراءت ڪئي. علامه سيوطي ۽ ”الاذڪار النبويه“ ۾ به اها حديث آندي آهي.

سورة توبه بابت

سورة توبه جي ڪا خاص فضيلت نه ملي آهي سواءِ انهن جي جيڪي سبع طوال جون فضيلتون گذري چڪيون آهن.

ست وڏيون سورتون:

299. امام احمد ۽ حاکم حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جنهن سبع طوال (ستن وڏين سورتن) کي ياد ڪيو ۽ انهن تي عمل ڪيو ته اهو وڏو عالم آهي.

★ علامه ابن الاثير ”النهاية“ ۾ لکيو آهي ته سبع طوال هيءُ آهن. 1. سورة البقرة 2. سورة آل عمران 3. سورة النساء 4. سورة مائده 5. سورة انعام 6. سورة الاعراف 7. سورة التوبة. ڪن جو چوڻ آهي ته ستين سورت يونس آهي. سورة توبه نه آهي.

لقد جاءكم رسول من انفسكم..... النج بن آيتن (سورة التوبة: 182) بابت

آخري آخري آيتون:

300. ابن ابي شيبه، اسحاق بن راهويه، ابن منيع "سند" ۾، ابن جرير، ابن المنذر، ابوالشيخ، ابن مردويه ۽ بيهقيء "دلائل النبوة" ۾ يوسف بن مهران جي سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان ابي بن كعب رضي الله عنه کان روايت ڪئي آهي ته ان فرمايو: آخري آخري آيت جيڪا نبي ڪريم ﷺ جن تي نازل ٿي سا هيءَ آهي. لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ (التوبة: 128)

روايت جي ٻين لفظن ۾ آهي ته قرآن پاڪ جون آخري آخري هي ٻه آيتون نازل ٿيون. لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾ (التوبة: 129. 128)

ترجمو: بيشڪ اوهان مان هڪ اهڙو رسول آيو آهي جنهن کي اوهان جو تڪليف ۾ قاسم ڏکوئيندڙ آهي، اوهان جي ڀلائيءَ جي خواهش اٿس ايمان واري ٿي گهڻي شفقت ڪندڙ نهايت رحم وارو آهي. پوءِ جيڪڏهن ڦرن ته (اي پيغمبر! ڪين) ڇو ته مون کي الله ڪافي آهي ان کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي. مٿس ڀروسو ڪريان ٿو ۽ اهو وڏي عرش جو مالڪ آهي.

301. ابن ضريس "فضائل القرآن" ۾، ابن جرير، ابن الانباري ۽ ابن مردويه حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه فرمائيندو هو ته الله تعاليٰ وٽان (يا آسمان مان) تازي ۾ تازو (يعني: آخري) لٿل قرآن هيءَ ٻه آيتون آهن. يعني:

لقد جاءكم رسول من انفسكم آخر تائين

قرآن پاڪ جي جمع ٿيڻ جي حڪايت:

302. ابن سعد، امام احمد، امام بخاري، ترمذي، نسائي، ابن جرير ۽ ابن ابي دائود "المصاحف" ۾ ۽ ابن حبان، ابن المنذر، طبراني ۽ بيهقيءَ "السنن" ۾ حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جنگ يمامه کان پوءِ ستت ئي حضرت ابو بڪر صديق رضي الله عنه مون ڏي نياپو موڪليو. آءٌ وٽن ويس ته اتي حضرت عمر رضي الله عنه به ويٺو هو. حضرت ابوبڪر رضي الله عنه مون کي فرمايو ته هاڻي هاڻي عمر رضي الله عنه مون کي ٻڌايو آهي ته يمامه ۾ سخت لڙائي ٿي آهي ۽ مون کي خوف آهي ته ان ۾ ڪافي حافظ ۽ قاري به شهيد ٿي ويا آهن. جيڪڏهن قرآن پاڪ جا حافظ ائين شهيد ٿي ويا ته قرآن پاڪ اڻ لپ ٿي ويندو تنهن ڪري منهنجو مشورو آهي ته قرآن پاڪ کي جمع (گڏ) ڪرڻ شروع ڪريو تنهن تي مون حضرت عمر رضي الله عنه کي چيو ته جيڪو ڪم نبي ڪريم ﷺ جن نه ڪيو ته آءٌ ڪيئن ڪريان؟ حضرت عمر رضي الله عنه چيو: الله جو قسم ته هيءُ ڪم هر حال ۾ چڱو آهي، ان کانپوءِ حضرت عمر رضي الله عنه مون کي بار بار پيو چوندو رهيو تانتہ الله پاڪ منهنجو به شرح صدر ڪيو. هاڻي منهنجي راءِ به اها آهي جا حضرت عمر رضي الله عنه جي آهي، حضرت

زيد عليه السلام فرمائي ٿو ته ان کانپوءِ حضرت ابوبڪر عليه السلام مون کي فرمايو ته ”تون نوجوان ۽ سمجهدار ماڻهو آهين، اسان کي تون ۾ بدگماني به نه آهي تون رسول الله صلي الله عليه وسلم جن وٽ وحيءَ جي ڪتابت جو به ڪم ڪندو هئين. تنهن ڪري تون قرآن پاڪ جي آيتن کي ڳولي گڏ ڪر.“ حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه فرمايو ته الله جو قسم! جيڪڏهن هيءُ بزرگ مون کي جبل هٿائڻ جو حڪم ڪن ها ته مون تي ايترو ڏکيو نه هجي ها جيترو قرآن پاڪ کي گڏ ڪرڻ جو حڪم ڏکيو آهي. مون کين عرض ڪيو ته اوهان اهو ڪم ڪيئن ٿا ڪريو. جيڪو نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن نه ڪيو هو؟ حضرت ابو بڪر رضي الله عنه فرمايو: الله جو قسم! هيءُ ڪم هر حال ۾ چڱو آهي ۽ ڪرڻو ئي آهي، ان کانپوءِ حضرت ابوبڪر رضي الله عنه مون کي بار بار فرمائيندا رهيا تانتہ الله پاڪ ان راءِ لاءِ منهنجو به اهوئي شرح صدر ڪيو جيڪا حضرت ابوبڪر رضي الله عنه ۽ عمر رضي الله عنه جي راءِ هئي. ان کانپوءِ مون قرآن پاڪ جي آيتن جي ڳولا شروع ڪئي تانتہ ڪجيءَ جي ڦرهن ۾ پٿر جي تختين ۽ ماڻهن جي سينن مان قرآن پاڪ کي جمع ڪيم، ايتري قدر جو سورة توبة جون هيءُ به آيتون ”لقد جاء ڪرم رسول من انفسڪم“ کان آخر سورت ”وهوب العرش العظيم“ تائين. حضرت خزيمه بن ثابت انصاري رضي الله عنه کان سواءِ ٻئي ڪنهن کي به ياد نه هيون. پوءِ اهي ڪاغذ جا صحيفا جن تي قرآن پاڪ لکيو ويو هو سي حضرت ابوبڪر رضي الله عنه وٽ محفوظ رهيا. انهن جي وفات کانپوءِ حضرت عمر رضي الله عنه وٽ رهيا تانتہ اهي به وفات ڪري ويا پوءِ حضرت عمر رضي الله عنه جي نياڻي حفصه رضي الله عنها وٽ رهيا.

سورة توبة جي آخري آيت بابت:

303. ابوالشيخ، محمد بن ڪعب جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آءٌ هڪ جنگ ۾ روم وٽس وٺ تي هڪ همراھ ڪري پيو جنهن جي ران وٽان جنگهه پڄي پئي سندس ساٿي ان کي ڪٽي نه سگهيا پوءِ ان جي گهوڙي کي ان وٽ ٻڌائون ۽ پاڻي ۽ سامان ان وٽ رکي اڳتي هليا. جڏهن هنن ٻئي ڏني ته هڪ شخص آيو جنهن هن کي چيو ته توکي ڇا ٿيو آهي جو هتي وينو آهين؟ ان ورائيو ته منهنجي جنگهه پڄي پئي آهي ۽ منهنجا ساٿي مون کي ڇڏي هليا ويا آهن. پوءِ ان شخص چيو ته جتي سور اٿئي اتي هٿ رک ۽ چؤ ”وان تولوفقل حسبى الله لاله الا هو عليه توكلت وهوب العرش العظيم“ هن ائين ڪيو ۽ اتي جو اتي نيڪ ٿي ويو پوءِ گهوڙي تي چڙهي پنهنجي ساٿين سان وڃي مليو.

اهم ڪمن لاءِ وظيفو:

304. ابو دائود ۽ ابن سني حضرت ابوداؤد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص صبح جو ۽ شام جو ”حسبي الله لا اله الا هو عليه توكلت وهوب العرش العظيم“ ست ڀيرا پڙهندو ته الله پاڪ دنيا ۽ آخرت ۾ ان جا اهم ڪم پورا ڪندو.

غمن دور ڪرڻ لاءِ وظيفو:

305. ابن النجار ”التاريخ“ ۾ حضرت حسين عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص صبح جو ست دفعا ”حسبي الله لا اله الا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم“ پڙهندو ته ان کي ان ڏينهن ۽ رات ۾ غم، مصيبت يا ڪا ڏکيائي نه پهچندي.

سورة يونس عليه السلام

هن جي ڪابه خاص فضيلت نه ملي آهي سواءِ عام فضيلتن جي مثلاً:

انجيل جي جاءِ تي سورتون:

306. ابن مردويه، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي فرمائيندي ٻڌو ته مون کي الله تعاليٰ الرايات ۽ طواسين سورتون انجيل جي جاءِ تي عطا ڪيون آهن.

فائدة: ”الرايات“ انهن سورتن کي چيو وڃي ٿو جن جي مندر ”الر“ آهي ۽ الطواسين انهن سورتن کي چئبو آهي ته جن جي مندر طس ۽ طسر هجي.

فضيلتن کان علاوه روايتون:

307. ابن ابي شيبة ”المصنف“ ۾ حضرت احنف رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عمر رضي الله عنه جي پويان فجر جي نماز پڙهي جنهن ۾ هن سورة يونس ۽ سورة هود تلاوت ڪئي.

308. طبرانيءَ ”المعجم الكبير“ ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته هو سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة يونس ورد طور پڙهندو هو.

فلما القوا قال موسى ما جئتم به السحر... آيت نمبر 81-82 جي فضيلت

هن جي فضيلت سورة اعراف ۾ گذري چڪي آهي.

وان يمسسك الله بضر (سورة يونس آيت: 107) جي فضيلت

هر ڳالهه کان ڪفايت ڪندڙ آيتون:

309. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عامر بن قيس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: قرآن پاڪ ۾ ٽي آيتون اهڙيون آهن جيڪي سمورين ڳالهين کان ڪفايت ڪري وينديون آهن.

1. **وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بَضْرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ** (يونس: 107)

ترجمو: جيڪڏهن الله توکي ڪو ڏک پهچائي ته ان ڌار ان ڪو ان جي لاهڻ وارو نه آهي ۽ جيڪڏهن تولا ڪا چڱائي گهري ته سندس فضل کي ڪو هٽائڻ وارو نه آهي.

2. **مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ**

ترجمو: الله تعاليٰ ماڻهن لاءِ باجه مان جيڪي ڪوليندو تنهن کي ڪو بند ڪرڻ وارو نه آهي ۽ جنهن کي بند ڪندو تنهن کي ان کانپوءِ ڪو ڪولڻ وارو نه آهي.

3. وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ⑦ (هود: 6)

ترجمو: ۽ ڪو چرندڙ زمين ۾ نه آهي پر سندس روزي الله تي آهي. ۽ اهو ان جي رهڻ جي جاءِ کي ۽ جتي ان کي امانت رکيو وڃي ٿو تنهن کي به ڄاڻي ٿو، سيڪجهه ظاهر ڪتاب ۾ (لڪيل) آهي. فائده: هن آيت جون ڪجهه فضيلتون سورة فاطر جي فضيلتن ۾ به اينديون.

سورة هود جون فضيلتون

سورة هود ۽ جمعي جو ڏينهن:

310. دارمي، ابوداؤد ”مراسيل“ ۾، ابوالشيخ، ابن مردويه ۽ بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جمعي جي ڏينهن سورة هود پڙهندا ڪريو.

نبي ڪريم ﷺ جن جي پوڙهپ جو سبب:

311. ابن المنذر، طبراني، ابوالشيخ، ابن مردويه، ابن عساکر، حضرت مسروق جي صحيح سند سان حضرت ابوبڪر صديق رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! اوهان تي پوڙهپ اچي پهتي آهي (جلد ۾ اڇا وار پئجي ويا آهن) فرمايائون: سورة هود، سورة واقعه، سورة الحاقة، سورة عمر يتسألون ۽ سورة هل اتاك حديث الغاشية، مون کي پوڙهو ڪري ڇڏيو آهي. (ڇاڪاڻ ته انهن ۾ قيامت جا ڪيترا ئي احوال آهن)

312. ابن مردويه، ۽ ابن عساکر، يزيد رقاشي جي سند سان حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ابو بڪر صديق رضي الله عنه، رسول الله ﷺ جن کي عرض ڪيو ته سائين جن کي پوڙهپ جلد ۾ اچي پهتي آهي؟ پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو: هائو، سورة هود ۽ ان جهڙين ٻين سورتن الواقعة، سورة القارعة، سورة الحاقة، سورة اذالشمس ڪورت ۽ سال سائل (سورة المعارج) پوڙهو ڪري ڇڏيو اٿم. (ڇاڪاڻ ته انهن ۾ قيامت جا احوال آهن)

313. علامه عيني، ”شرح البخاري“ ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر رضي الله عنه فجر جي نماز ۾ سورة يونس ۽ سورة هود جي تلاوت ڪندا هئا.

وما من دابة في الارض الا على الله رزقها (سورة هود آيت: 6) جي فضيلت:

هن جي ڪجهه فضيلت سورة يونس ۾ گذري چڪي آهي ۽ سورة فاطر ۾ به ڪجهه فضيلت ايندي.

بسم الله مجريها ومرسلها (سورة هود آيت: 41) جي فضيلت

پاڻيءَ ۾ ٻڌڻ کان دعا:

314. ابن ابي حاتم ۽ طبراني ۽ ابن مردويه حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: منهنجي امت لاءِ پاڻيءَ ۾ ٻڌڻ جي خوف کان بچاءُ هن ۾ آهي ته ٻيڙيءَ ۾ سفر ڪرڻ وقت هيءَ دعا پڙهي وڃي.

”بِسْمِ اللَّهِ الْمَلِكِ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمُوتُ مَطْوِيَّتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ“ (الزمر: 67)

ترجمو: الله جي نالي سان جيڪو بادشاهه آهي ۽ الله جو قدر نه ڪيائون جيئن ان جي قدر جو حق آهي ۽ قيامت جي ڏينهن ساري زمين سندس مٿ ۾ هوندي ۽ آسمان سندس ساڄي هٿ ۾ ويڙهيل هوندا اهو پاڪ آهي ۽ جن کي سائنس شريڪ ڪن ٿا تن کان بلند آهي.

بِسْمِ اللَّهِ فَجَرَّهَا وَمُرْسَدَهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ (هود: 41)

ترجمو: الله جي نالي سان سندس هلڻ ۽ بيٺڻ آهي بيشڪ منهنجو رب بخشيندڙ، مهربان آهي.

ٻيڙيءَ تي سفر ڪرڻ مهل دعا:

315. ابو الشيخ ”النوار“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص ٻيڙيءَ تي سفر ڪرڻ مهل هيءَ آيتون پڙهندو ته ان کي الله تعاليٰ ٻڌڻ کان بچائيندو.

”بِسْمِ اللَّهِ فَجَرَّهَا وَمُرْسَدَهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ“ (هود: 41) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمُوتُ مَطْوِيَّتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ“ (الزمر: 67)

ترجمو: الله جي نالي سان ان جو هلڻ آهي ۽ ان جو بيٺڻ آهي. بيشڪ منهنجو رب معاف ڪندڙ، نهايت رحم وارو آهي، ۽ الله جو قدر نه ڪيائون، جيئن ان جي قدر جو حق آهي ۽ قيامت جي ڏينهن زمين ساري سندس مٿ ۾ هوندي ۽ آسمان سندس ساڄي هٿ ۾ ويڙهيل هوندا ۽ جن کي سائنس شريڪ ڪن ٿا تن کان بلند آهي.

316. ابو يعليٰ، طبراني، ابن عدي، ابو الشيخ، ابن مردويه، ابن سنيءَ حضرت حسين بن علي رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بچاءُ هن ۾ آهي ته ٻيڙيءَ تي سفر ڪرڻ مهل هيءَ آيت دعا (آيتون) پڙهجي. ”وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ فَجَرَّهَا وَمُرْسَدَهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ“ (هود: 41)

ترجمو: ان جو هلڻ ان جو بيٺڻ الله جي نالي سان آهي بيشڪ منهنجو رب معاف ڪندڙ، نهايت رحم وارو آهي.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمُوتُ مَطْوِيَّتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ

وَتَعْلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾ (الزمر: 67)

ترجمو: گذري چڪو آهي.

علامه بڪري فرمائي ٿو ته ”الاذڪار النوويه“ جي شرح ۾ آهي ته ”۽ ٻي آيت سورة زمر ۾ آهي ۽ اها مڪمل هن طرح آهي والارض جميعا قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه سبحانه وتعالى عما يشركون.“

اني توڪلت علي الله ربي وربكم (هود آيت: 56) جي فضيلت:

317. ابن ابي حاتم، يحيٰ بن سعيد جي روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن کي عادي چور يا نقصان رسائيندڙ جانور يا شيطان سرڪش جو خوف هجي ته هيءَ آيت پڙهي ته ان جي برڪت سان الله تعاليٰ ان جي حفاظت ڪندو. ”إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾“ (هود: 56)

ترجمو: بيشڪ مان ڀروسو ڪيو پنهنجي ۽ توهان جي پالڻهار تي ڪو به جاندار نه آهي جنهن جي پيشاني الله کان سواءِ ٻيو ڪو وٺندڙ هجي. بيشڪ منهنجو رب سڌي واٽ تي آهي.
فائدة: هن آيت جون ڪجهه فضيلتون سورة بني اسرائيل جي آخري آيتن جي فضيلت ۾ به اينديون.

وما توفيقى الا بالله..... جي فضيلت:

318. ابوالشيخ، حضرت اسحاق فزاريءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون ڪهڙي به سخت جهڳڙالو شخص وٽ جڏهن به هي آيت پڙهيو ته اهو جهيڙي کان ٽري سنئين راه تي اچي ويو ”إِنْ أُيِّدُ إِلَّا بِاللَّهِ إِلَّا سَلَاخٌ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٨﴾“ (هود: 88)
ترجمو: مان فقط سڌارو آڻڻ ٿو چاهيان جيتري قدر به منهنجو وس پڄي ۽ مان الله جي توفيق کان سواءِ ڪجهه به نه ٿو ڪري سگهان ۽ منهنجو ان تي آسرو آهي ۽ ان ڏانهن رجوع ڪندو آهيان.

نوٽ: آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته هن آيت جي باري ۾ ڪجهه فضيلتون سورة اسرائيل جي فضيلتن ۾ اينديون.

وما توفيقى الا بالله... هود آيت: 88 جي فضيلت

319. ابو نعير ”حليه الاولياء“ ۾ حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! مون کي ڪا نصيحت ڪريو! فرمايائون ته چؤ ربي الله (منهنجو رب الله آهي) ان کانپوءِ ان ڳالهه تي ثابت قدم ٿي ره. مون چيو ”ربي الله وما توفيقى الا بالله عليه توڪلت واليه انيب“ (منهنجو رب الله آهي ۽ منهنجي توفيق الله جي هٿ ۾ آهي انهيءَ تي ئي توڪل اٿم ان ڏانهن ئي رجوع ڪيان ٿو) سورة هود:

88) نبي كريم ﷺ جن فرمايو ته: توکي علم جي مبارڪ هجي اي ابو الحسن! تو علم پيتو آهي ۽ چڱي طرح ڏو ڪيو آهي.

سورة هود جي آخري آيت لله غيب السموات والارض جي فضيلت:

320. عبدالله بن احمد ”زوائد الزهد“ ۽ ابن ضريس ”فضائل القرآن“ ۾ ۽ ابن جرير ۽ ابو الشيخ، حضرت ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: توريت جا ابتدائي ڪلمات سورة انعام جا ابتدائي ڪلمات آهن. ۽ توريت جا آخري ڪلمات سورة هود وارا آخري ڪلمات آهن. يعني: والله غيب السموات والارض کان... وما الله بغافل عما تعملون تائين.

سورة يوسف عليه السلام

هن جي فضيلت بابت ڪابه حديث نه ملي سگهي، البت فضيلتن کانسواءِ ڪجهه حديثون ۽ اثر هي آهن.

سورة يوسف ٻڌي يهودي مسلمان ٿيا:

321. بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ ڪلبيءَ جي سند سان حضرت ابو صالح جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايو: رسول الله ﷺ جن وٽ يهودين جو هڪ وڏو عالم آيو. پاڻ سڳورا ﷺ جن ان مهل سورة يوسف جي تلاوت ڪري رهيا هئا، ان پڇيو ته اي محمد! ﷺ اها سورة توهان کي ڪنهن سيڪاري آهي؟ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته مون کي الله تعاليٰ سيڪاري آهي. يهودي عالم کي ڏاڍو عجب ٿيو. يهودين کي اچي چيائين ته محمد ﷺ قرآن پاڪ ائين پڙهي ٿو جيئن تورات ۾ آهي پوءِ يهودين جي جماعت رسول الله ﷺ جن وٽ آئي سائين جن سان ”صف“ ۾ مليا. سندن ڪلهن مبارڪن جي وچ ۾ نبوت واري مهرب ڏٺائون. پوءِ سندن زبان مبارڪ مان سورة يوسف جي تلاوت پڻ ٻڌائون. ڏاڍو متاثر ٿيا ۽ ان وقت ئي اسلام قبول ڪيائون.

حضرت عمر رضي الله عنه فجر جي نماز ۾ سورة يوسف پڙهندو هو.

322. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت عبدالله بن عامر بن ربيع رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون حضرت عمر رضي الله عنه کي فجر جي نماز ۾ سورة يوسف جي تلاوت ڪندي ٻڌو.

حضرت عثمان رضي الله عنه سورة يوسف پڙهندو هو:

323. بيهقيءَ ”السنن“ ۾ فرافصة بن عمير جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون سورة يوسف، حضرت عثمان رضي الله عنه کان حاصل ڪئي جو هو اڪثر ڪري فجر جي نماز ۾ اها پڙهندا هئا.

سورة يوسف جي آخري آيتن جي فضيلت

ويم جي سورن کان وظيفو:

324. علامه ابن السنيءَ ۽ ديلميءَ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جڏهن عورت جو ويم ڏکيو ٿئي ته هڪ صاف ٿاڻو تي هيءُ آيتون لکي. ان کانپوءِ ان کي ڏوئي ضرورت مند عورت کي پيارجي ۽ ان جي پيٽ تي ڇنڊا به هڻجن.

1. کَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلَّغَ فَبَلَغَ قَهْلُكَ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾
(الاحقاف: 35)

ترجمو: جنهن ڏينهن هنن انهيءَ شيء کي ڏٺو جنهن جو کين واعدو ڪيو پيو وڃي ته کين ائين لڳندو جڏهن دنيا ۾ ته ڏينهن جي ڪنهن گهڙي پلڪ کان وڌيڪ ته رهيا ئي نه هئا. ڳالهه پهچائي وئي فاسق قوم ئي هلاڪ ڪئي ويندي.
2. کَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحًى (سورة نازعات: 46)

ترجمو: جنهن ڏينهن اهي ان کي ڏسندا ته ائين لڳندو ته جڏهن ڏينهن جو بس ڪو پويون پهر يا اڳيون پهر مس ترسيا آهن.
3. لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾ (سورة يوسف: 111)

ترجمو: اڳائن ماڻهن جي انهن قصن ۾ عقل وارن لاءِ عبرت آهي (هيءُ قرآن) بناوئي اڪائي نه آهي، پر جيڪي ڪتاب کائينس اڳ آهن تن کي سچو ڪندڙ آهي ۽ سڀ ڪنهن شيء لاءِ نڪيڙ آهي ۽ ايمان واري قوم لاءِ هدايت ۽ باجهه آهي.

سورة الرعد جي فضيلت

ساه جي سهنجي نڪرڻ لاءِ:

325. ابن ابي شيبه ۽ المروزي ”الجنائز“ ۾ حضرت جابر بن زيد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: قريب الموت شخص وٽ سورة الرعد پڙهڻ مستحب آهي ڇاڪاڻ ته ان جي پڙهڻ سان ان تي هلاڪائي ٿيندي ۽ ساه نڪرڻ ۾ سهنجائي ٿيندي.
نوٽ: حافظ ابن حجر ”تخريج الاحاديث النووية“ ۾ لکيو آهي ته هن حديث جي سند صحيح آهي ۽ جابر بن زيد جي ڪنيت ابوالشهداء آهي ۽ هي تابعي ثقفن (مضبوط) راوين مان آهي.
سورة ابراهيم عليه السلام بابت:

هن جي ڪا خاص فضيلت نه ملي آهي.

وما لنا ان لا نتوكل على الله..... (ابراهيم آيت: 12) بابت

منگهڻن جي تنگ ڪرڻ کان:

326. علامه ديلميءَ ”مسند الفردوس“ ۾ حضرت ابو درداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪڏهن توکي منگهڻ (جيت) تنگ ڪن ته پاڻيءَ جو پيالو کڻي ان تي ست دفعا هيءَ آيت پڙه.
”وَمَا لَنَا إِلَّا تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا أَدَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾“ (سورة ابراهيم: 12)

ترجمو: ۽ اسان کي ڇا ٿيو آهي جو الله پاڪ تي ڀروسو نه ڪريون ۽ بي شڪ اسان کي اسان جي سڌن رستن جي هدايت ڪيائين ۽ جيڪي اسان کي ڏکيو ٿيندا آهيون تنهن تي ضرور صبر ڪنداسون ۽ ڀروسي ڪندڙن کي الله پاڪ تي ڀروسو ڪرڻ گهرجي.

پوءِ تون پنهنجي بستري جي چوڌاري چڻڪاري ڇڏ ته انشاء الله (منگهڻ) تنهنجي ويجهو نه ايندا. 327. علامه لمستغفري ”الدعوات“ ۾ حضرت ابوذر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪڏهن توکي منگهڻ تنگ ڪن ته پاڻيءَ جو پيالو کڻي ان تي ست دفعا هيءَ آيت (سورة ابراهيم جي: آيت: 12) پڙهي، پنهنجي بستري جي چوڌاري چڻڪاري ڇڏ ته سڄي رات توکي ڪجهه به نه چوندا.

سورة الحجر

هن سورت بابت ڪابه فضيلت نه ملي سگهي آهي.

سورة النحل

هن جي ڪابه فضيلت نه ملي سگهي آهي.

”ان الله يا مكرم بالعدل والاحسان“ (النحل: 9) جي فضيلت

جامع آيتون:

328. سعيد بن منصور، امام بخاري، ”الادب المفرد“ ۾، ابن جرير، ابن المنذر، ابن ابي حاتم، طبراني ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح به چيو آهي حضرت عبدالله بن مسعود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: قرآن پاڪ ۾ وڏي ۾ وڏي عظمت واري آيت ”الله لا اله هو الحي القيوم“ آية الكرسي آهي ۽ خير ۽ شر جي باري ۾ جامع ۾ جامع آيت سورة نحل جي هيءَ آيت آهي. ”إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ“ (سورة النحل: 90)

ترجمو: بيشڪ الله انصاف ڪرڻ ۽ ڀلائي ڪرڻ ۽ مائٽيءَ وارن کي ڏيڻ جو حڪم ڪري ٿو ۽ بي حياتيءَ ۽ بچڙي ڪم ۽ سرڪشيءَ کان روڪي ٿو. اوهان کي حڪم نصيحت ڪري ٿو من اوهان ياد رکو.

وڏي ۾ وڏي خوف واري آيت:

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۝ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۝ (سورة الطلاق: 2-3)

ترجمو: ۽ جيڪو الله تعاليٰ کان ڊڄندو، ته ان لاءِ مشڪل مان نڪرڻ جو رستو پيدا ڪري ڏيندو.

اهڙي جاءِ تان رزق عطا ڪندس جتان کيس وهم گمان به نه هوندو.

۽ وڏي ۾ وڏي اميد واري آيت:

”قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ

الْعَفْوُ الرَّحِيمُ ۝ (سورة الزمر: 53)

ترجمو: اي منهنجا ٻانهوء! جن پاڻ تي ظلم ڪيو، اوهين الله جي ٻاجهه کان نا اميد نه ٿيو ڇو ته الله تعاليٰ سڀ گناهه بخشيندو آهي. بيشڪ اهوئي بخشڻهار مهربان آهي.

329. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت حسن عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان هيءَ آيت ”ان الله يامر بالعدل والاحسان“ پوري آيت پڙهي فرمايو ته بيشڪ الله تعاليٰ ساري خير ۽ شر جي ڄاڻ هن هڪڙي آيت ۾ سمائي ڇڏي آهي.

الله جو قسم! ته عدل، احسان ۽ الله جي اطاعت مان ڪا به شيءِ ڇڏي نه وئي آهي سڀ شيون ان ۾ اچي وڃن ٿيون. فحشاء، منكر، بغي ۽ الله جي معصيتن (نافرمانين) مان ڪا به شيءِ رهائي نه وئي آهي.

فائدة: حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي مرفوع روايت، آيت الكرسيءَ جي فضيلت ۾ گذري چڪي آهي ته بيشڪ اعدل الآية (عدل واري آيت) هيءَ آهي: **”إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ“** (سورة نحل: 90)

سورة بني اسرائيل جي فضيلت

پهريون پهريون سورتون:

330. امام بخاريءَ ”صحيح بخاري“ ۾، ابن الضريس ۽ ابن مردويه حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة بني اسرائيل، سورة كهف، سورة مريم، سورة طه ۽ سورة انبياء نهايت عمدہ ۽ پهريون پهريون سورتون آهن. يعني: نزول جي اعتبار سان هيءَ پهريون سورتون آهن.

نبوي معمول:

331. امام احمد، ترمذيءَ جنهن هن حديث کي حسن قرار ڏنو آهي، نسائي، حاکم ۽ ابن مردويه، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: روزانوارات جو ”سورة بني اسرائيل“ ۽ ”سورة زمر“ پڙهندا ڪريو.

حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جو معمول

332. ابن ابي شيبة، حضرت ابو عمرو الشيباني رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه اسان کي فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن ٻه سورتون تلاوت ڪيون جن ۾ هڪ سورة بني اسرائيل هئي.

حضرت سعيد بن جبیر جي فجر جي نماز ۾ تلاوت:

333. ابن ابي شيبة ”المصنف“ ۾ حضرت سعيد بن جبیر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هو فجر جي ٻنهي رکعتن ۾ سورة بني اسرائيل تلاوت ڪندو هو.

قل ادعوا الله اوادعوا الرحمن.... (الاسراء: 110) جي فضيلت

چورن کان امن لاءِ وظيفو:

334. بيهقيء ”دلائل النبوة“ ۾ نهشل بن سعيد، حضرت ضحاک رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کان ڪنهن پڇيو ته هن آيت جي فضيلت ڇا آهي؟
”قُلْ اَدْعُوا اللَّهَ اَوْ اَدْعُوا الرَّحْمٰنَ اَيَّامًا تَدْعُوْا فَلَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيْلًا“ (بني اسرائيل: 110)

ترجمو: چئو ته الله چئي سڏيو يا رحمن چئي سڏيو، جنهن به نالي سان سڏيندؤ ان جا سنا سنا نالا آهن ۽ نماز ۾ اونچو نه پڙه، نه آهستي، پنهنجي درميان اختيار ڪر. فرمايائون ته جيڪو شخص هيءَ آيت پڙهندو ته اهو چورن کان امن ۾ رهندو. راوي فرمائي ٿو ته هڪ مهاجر صحابي سڳورو سمهڻ مهل هيءَ آيت پڙهندو هو. هڪ دفعي ان جي گهر ۾ چور گهڙيو ۽ گهر جو سڄو سامان گڏ ڪري ڳنڍ ۾ ٻڌي مٿي تي رکي هلڻ لڳو. هيڏانهن صحابي سڳورو به جاڳيل هو. چور جڏهن دروازي تي پهتو ته ڏٺائين ته اهو بند پيو آهي. ڳنڍ رکي چور به ٽي پيرا ٻاهر نڪرڻ جي ڪئي پر نڪري نه سگهيو. گهر جي مالڪ چور کي کلي چيو ته مون گهر کي (قرآن جي آيت سان) پڙهي ڪوٽ چاڙهي ڇڏيو آهي.

فائدة: هن آيت جون ڪجهه فضيلتون سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

الحمد لله الذي لم يتخذ (الاسراء: 111) جي فضيلت

طاقت ۽ غلبي واري آيت:

335. امام احمد ۽ طبرانيءَ حضرت معاذ بن انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: آية العز (طاقت ۽ غلبي واري آيت) هيءَ آهي ”وَقُلْ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيْكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِّنَ الدَّالِّ وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا“ (نبي اسرائيل: 111)

ترجمو: سڀ ساراهه ان الله لاءِ آهي جنهن کي اولاد نه آهي ۽ بادشاهيءَ ۾ ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي ۽ نه هٿيائي سبب سندس ڪو مددگار آهي ۽ هن جي گهڻي تندر وڏائي بيان ڪر.
هو بيماريءَ کان دعا:

336. ابويعليٰ ۽ ابن سنيءَ حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ رسول الله صلي الله عليه وسلم جن سان گڏ نڪتس جو سائين صلي الله عليه وسلم جن جو هٿ منهنجي هٿ ۾ هو، اتي هڪ شخص وٽان گذر ٿيو جيڪو تمام ڪمزور ۽ ڏهري حالت ۾ هو سائينجن صلي الله عليه وسلم ان کان پڇيو ته ادا توکي ڇا ٿيو آهي، هيءَ حالت ڇو ٿي آهي؟ عرض ڪيائين ته بيماريءَ ۽ تڪليف هن حالت تي پهچايو آهي.

نبي كريم ﷺ جن فرمايس: آء توکي اهڙي دعا نه سيڪاريان، جنهن سان تنهنجي بيماري ۽ تڪليف دور ٿي وڃي. (تون هيءَ دعا پڙهندو ڪر، انشاء الله نبيڪ ٿي ويندين).
وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِّنَ الدُّنْيَا وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا (نبي اسرائيل: 111)

ترجمو: ڇو مون رب تي ڀروسو ڪيو جيڪو ڪڏهن به نه مرنڊو سڀ ساراهه ان الله لاءِ آهي جنهن کي اولاد نه آهي ۽ بادشاهيءَ ۾ ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي نه ڪي هٿائيءَ سبب سندس ڪو مددگار آهي ۽ هن جي گهڻي قدر وڏائي بيان ڪر.

روايت ۾ آهي ته هن دعا کي ورد ڪرڻ کانپوءِ ان شخص وٽ ٻيهر رسول الله ﷺ جن آيا ته هو تندرست ۽ توانو هو پڇيائونس ته تنهنجو ڇا حال آهي؟ هاڻي ڪافي بهتري نظر ٿي اچي. عرض ڪيائين: اوهان جيڪا دعا سيڪاري هئي سا ورد ڪير (ته الله تعاليٰ تندرستي عطا ڪئي).
ڪنهن به تڪليف يا پريشانيءَ کان نبوي دعا:

337. ابن ابي الدنيا ”ڪتاب الفرج“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت اسماعيل بن ابي فديڪ رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: مون کي ڪابه تڪليف يا پريشاني پيش ايندي هئي ته جبرائيل عليه السلام اچي کين چونڊو هو ته اي محمدا هيءَ دعا پڙه **وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِّنَ الدُّنْيَا وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا** (نبي اسرائيل: 111)
 ترجمو: گذري چڪو آهي.

338. حاڪم به ”مستدرڪ“ ۾ حضرت ابو هريرة رضه جي ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.
پنهنجي اهل اهلاد کي هيءَ دعا سيڪارجي:

339. ابن جرير، حضرت قتاده رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته اسان کي ٻڌايو ويو آهي ته نبي كريم ﷺ جن پنهنجي اهل عيال جي ننڍي وڏي کي هيءَ آيت سيڪاريندا هئا.
”وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِّنَ الدُّنْيَا وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا (نبي اسرائيل: 111)

ترجمو: سڀ تعريف ان الله پاڪ لاءِ آهي جنهن کي اولاد نه آهي ۽ بادشاهيءَ ۾ ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي، نه ڪي هٿائي سبب سندس ڪو مددگار آهي ۽ هن جي گهڻي قدر وڏائي بيان ڪر.
ٻارن کي دعا جي سکيا:

340. عبدالرزاق ”المصنف“ ۾ حضرت عبدالڪريم بن ابي اميه رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: بني هاشم جو ڪو به ڇوڪرو جڏهن فصاحت (چٽائي) سان ڳالهائيندو هو ته نبي كريم ﷺ جن ان کي هيءَ دعا سيڪاريندا هئا.
”وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِّنَ الدُّنْيَا وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا (نبي اسرائيل: 111)

ترجمو: گذري چڪو آهي

بار کي ڪڏهن دعا سيڪارجي:

341. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ عبدالڪريم جي سند سان عمرو بن شعيب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته بني عبدالمطلب جو جڏهن ڪوبه ڇوڪرو ڄڻو ڳالهائيندو هو ته نبي ڪريم ﷺ جن ان کي ست دفعا هي آيت سيڪاريندا هئا. ”وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلٰلِ وَكِبَرُهُ تَكْبِيرًا“ (بني اسرائيل: 111)

ترجمو: سڀ ساراه ان الله لاءِ آهي جنهن کي اولاد نه آهي ۽ بادشاهي ۾ ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي نه ڪي هيٺائيءَ سبب سندس ڪو مددگار آهي ۽ هن جي گهڻي قدر وڏائي بيان ڪر.

342. ابن سنيءَ به ”عمل اليوم والليلة“ ۾ عمرو بن شعيب جي سند سان حضرت عبدالله بن عمرو رضي الله عنه جي ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.

بي بي فاطمة رضي الله عنها کي دعا سيڪاري وئي:

343. ابن سنيءَ ۽ ديلميءَ، حضرت فاطمة رضي الله عنها بنت رسول الله ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ نبي ڪريم ﷺ جن ان کي فرمايو ته فاطمة! جڏهن به تون آرام ڪرڻ جو ارادو ڪرين ته هيءَ دعا پڙهندي ڪر ”الحمد لله الكافي سبحان الله الاعلىٰ، حسبي الله و كفى ماشاء الله قضى، سمع الله لمن دعا، ليس من الله منجاء ولا وراء الله ملجأ. انى توكلت على الله ربى وربكم مامن دابه الا هو آخذ بنا صيتها ان ربى على صراط مستقيم الحمد لله الذى لم يتخذو لدا ولم يكن له شريك فى الملك ولم يكن له ولي من الذل و كبره تكبيراً“

ترجمو: سڀ ساراه جڳائي ان الله کي جيڪو ڪافي آهي پاڪ آهي ذات الله اعليٰ جي. مون کي الله ڪافي آهي ۽ جيڪو هو چاهي ٿو سو ڪافي آهي ۽ جيڪا هو دعا ٻڌي ٿو سا پوري ڪري ٿو. الله کان سواءِ ڪا ڇوٽڪاري جي جاءِ نه آهي ۽ نه ئي الله کان سواءِ ڪا پناهه جي جاءِ آهي. بيشڪ مون الله تعاليٰ تي ڀروسو ڪيو آهي جيڪو منهنجو رب آهي ۽ توهان جو رب آهي ڪوبه جانور اهڙو نه آهي جنهن جي چوٽي ان جي هٿ ۾ نه هجي بيشڪ رب منهنجو سڌي رستي تي آهي. سڀ تعريفون الله لاءِ آهن جنهن ڪو اولاد نه ورتو آهي ۽ بادشاهي ۾ ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي ۽ نه ئي هيٺائيءَ سبب ان جو ڪو مددگار آهي ۽ چڱي طرح ان جي وڏائي بيان ڪر. فرمايائون ته جيڪو مسلمان سمهڻ مهل هيءَ دعا نه ٿو پڙهي اهو شيطانن جي وچ (وڪڙ) ۾ آهي.

فجر جي نماز ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي قراعت:

344. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت ابو وائل رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن سورة بني اسرائيل

جي آخري آيت الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا ولم يكن له شريك في الملك آخر تائين، تلاوت
ڪئي پوءِ ركوع ڪيائون.

سورة كهف جون فضيلتون

345. امام احمد، امام بخاري، امام مسلم، ترمذي، نسائي، ابن ابي حاتم، ابن حبان، ابن
مردويه ۽ بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت براء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو
هڪڙي شخص سورة كهف جي تلاوت پئي ڪئي ته گهر ۾ ٻن رسن سان ٻڌل گهوڙي تهن
شروع ڪيو ۽ اوچتو ڪڪرن يا غبار جهڙي شيءِ هن کي ڍڪي ڇڏيو. صبح ٿيو ته نبي ڪريم
ﷺ جن کي اها ڳالهه ٻڌايائين ته پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايس: پڙهندو رهي هان! اها ته رحمت
(سڪون) هئي جيڪا قرآن پاڪ جي ڪري نازل ٿي هئي.

فائدة: حافظ ابن حجر رحمة الله عليه شرح البخاريءَ ۾ لکيو آهي ته اهو شخص اسيد بن
حضير رضي الله عنه هو.

جمعي جي ڏينهن سورة كهف جي تلاوت:

346. ابن مردويه ۽ ضياءُ ”المختاره“ ۾ حضرت علي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي
ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن سورة كهف پڙهندو ته اهو اٺن ڏينهن
تائين هر فتني کان محفوظ رهندو پوءِ جيڪڏهن دجال نڪتو ته ان کان به محفوظ رهندو.
مڪي تائين نور:

347. حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، بيهقيءَ ”سنن“ ۾، طبرانيءَ
”المعجم الاوسط“ ۾ ۽ ابن مردويه، ضياءُ حضرت ابو سعيد خدي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي
آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف پڙهندو ته ان لاءِ اتان کان مڪي
تائين نور روشن ٿي ويندو ۽ جيڪو شخص هن سورة جون آخري ڏهه آيتون پڙهندو ته اهو دجال
جي نقصان کان محفوظ رهندو.

قيامت جي ڏينهن نور:

348. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو سعيد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي
ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف ائين پڙهندو جيئن نازل ٿي آهي ته قيامت
جي ڏينهن ان لاءِ نور هوندو.

فائدة: علامه علي قاريءَ ”شرح الحصن ۾ لکيو آهي ته ”جيئن نازل ٿي آهي“ ان جو مطلب
آهي ته ڪابه شيءِ ان ۾ نه وڌائي وڃي ۽ نه گهٽائي وڃي.

شرح الحصن جي خود مصنف لکيو آهي ته ”جيئن نازل ٿي آهي“ جو مطلب هيءُ آهي ته
صحيح نموني سان ۽ تجويد سان پڙهي وڃي.

هڪ جمعي کان ٻئي جمعي تائين نور:

349. حاڪم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقيءَ ”السنن“ ۾ حضرت ابوسعيد خدري رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن سورة كهف پڙهندو ته ان لاءِ ٻئي جمعي تائين نور روشن ڪيو ويندو.

350. ابوعبيد، سعيد بن منصور، دارميءَ، ابن زريس، حاڪم ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو سعيد خدري رضي الله عنه کان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة الكهف جمعي جي ڏينهن تلاوت ڪندو ان لاءِ الله تعاليٰ سندس کان وٺي بيت الله تائين نور روشن ڪندو.

351. بيهقيءَ به هي سند سان ان جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

دجال جو وس هلي نه سگهندو:

352. ابوعبيد، سعيد بن منصور، ابن زريس ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابوسعيد خدري رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف اهڙي طرح پڙهندو جيئن نازل ٿي آهي ته ان تي دجال مسلط نه ٿيندو ۽ ان تي ان جو ڪوبه وس هلي نه سگهندو.

زمين کان آسمان تائين نور:

353. امام احمد، طبرانيءَ ۽ ابن مردويه، حضرت معاذ بن انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف جون منڍ واريون ۽ آخري آيتون پڙهندو ته مٿي کان وٺي پيرن تائين ان لاءِ نور هوندو ۽ جيڪو سڄي سورة پڙهندو ته ان لاءِ زمين کان وٺي آسمان تائين نور هوندو.

قدمن کان آسمان تائين نور:

354. ابن مردويه حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن سورة كهف پڙهندو ته سندس قدمن کان وٺي آسمان تائين نور چانئجي ويندو، جيڪو قيامت ڏينهن سندس لاءِ روشنيءَ جو ذريعو بڻبو ۽ ٻنهي جمعن (اجوڪي ۽ گذريل) جي وچ ۾ ڪيل گناهه معاف ڪيا ويندس.

رات جي پهر ۾ جاڳڻ جو وظيفو:

355. ابن مردويه، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان کي اهڙي سورة ٻڌايان جنهن جي عظمت آسمان ۽ زمين جي وچ کي ڀري ٿي ڇڏي ۽ ان جي لڪندڙ کي ان جيترو اجر ملي ۽ جيڪو جمعي جي ڏينهن پڙهي ته ٻئي جمعي تائين ڪيل ان جا گناهه بخشيا وڃن ۽ وڌيڪ تن ڏينهن جا معاف ڪيا وڃن ۽ جيڪو شخص سمهڻ مهل ان سورة جون آخري پنج آيتون پڙهندو ته رات جي جهڙي به حصي ۾ چاهي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ته ان کي الله تعالي اٿاريندو. صاحبين سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! ضرور ٻڌايو. فرمايائون ته اها اٿو سورة كهف.

ٻئي جمعي تائين رزق ڏنو ويندو:

356. ابن ضريس، اسماعيل بن ابي رافع رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان کي ٻڌايان ته هڪ سورة آهي جنهن جي عظمت آسمان ۽ زمين جي وچ کي پري ٿي ڇڏي ۽ جنهن سان گڏ ستر هزار ملائڪ نازل ٿيا اها اٿو سورة كهف! جيڪو شخص ان کي جمعي جي ڏينهن پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي ٻئي جمعي تائين بخشي ڇڏيندو ۽ ان کانپوءِ وڌيڪ تي ڏينهن ٻيا به ان جي صدقي الله تعاليٰ ان کي ٻئي جمعي تائين رزق ڏيندو ۽ وڌيڪ تي ڏينهن ٻيا به ان کي اهڙو نور عطا ڪيو ويندو جيڪو آسمان تائين چانئجي ويندو ۽ ان کي دجال جي فتني کان بچايو ويندو ۽ جيڪو شخص سمهڻ مهل آخري پنج آيتون پڙهندو ته ان جي حفاظت ڪئي ويندي ۽ رات جي جهڙي به حصي ۾ چاهي ته اٿاريو ويندو.

ٽن ڏينهن تائين محفوظ:

357. ابو البركات هبة الله بن المبارك، علامه سقطيءَ ”معجم“ ۾ ۽ ابن النجار ”تاريخ بغداد“ ۾ حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف پڙهندو ته اهو ٽن ڏينهن تائين محفوظ رهندو.

بيت الله تائين نور:

358. سعيد بن منصور، خالد بن معدان جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص هر جمعي تي پيش اما ۾ جي اچڻ کان اڳ سورة كهف پڙهندو ته ٻئي جمعي تائين ان جا گناه معاف ڪيا ويندا ۽ ان جو نور بيت الله تائين پهچندو.

گناه کان ڪفارو:

359. ابن ضريس، ابوالمهلبي جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن سورة كهف پڙهندو ته ٻئي جمعي تائين اها ان لاءِ گناه کان ڪفارو بڻجي ويندي.

جهنم کان آڙ بڻجندڙ سورة:

360. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة كهف کي توريت ۾ ”الحائلة“ چيو ويو آهي. (جنهن جي معنيٰ آهي ڏوهي وجهندڙ، حائل ٿيندڙ) هيءَ سورة پنهنجي پڙهندڙ ۽ جهنم جي وچ ۾ حائل ٿيندي يعني: ان کي جهنم کان بچائيندي.

شيطان گهر ۾ داخل نه ٿيندو:

361. ابن مردويه، حضرت عبدالله بن مغفل رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن به گهر ۾ سورة كهف پڙهي ويندي آهي ته ان گهر ۾ ان رات شيطان داخل نه ٿيندو آهي.

روزانه سورة كهف جي تلاوت:

362. ابو عبيد، ابن جرير ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ام موسى رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: حضرت حسن رضي الله عنه يا حضرت حسين رضي الله عنه روزانه رات جو سورة كهف پڙهندو هو. جيڪا هڪ پتيءَ تي لکيل هوندي هيس ۽ جنهن گهر واريءَ جي گهر ۾ ويندو هو ته اها پتي اتي هوندي هيس.

حضرت عمر جي فجر ۾ سورة كهف جي تلاوت:

363. ابن ابي شيبه، حضرت زيد بن وهب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر رضي الله عنه فجر جي نماز ۾ سورة كهف پڙهندو هو.

364. ابن سعد، حضرت صفيه بنت عبيد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه جي باري ۾ ٻڌو ته هر فجر جي نماز ۾ سورة كهف پڙهندو هو.

ستر هزار ملائڪ نازل ٿيا:

365. ديلملي، ”مسند الفردوس“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة كهف هڪ ئي دفعي نازل ٿي جنهن سان گڏ ستر هزار ملائڪ به هئا.

جمعي جي رات سورة كهف جي تلاوت جو ثواب:

366. دارمي، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي موقوف روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص جمعي جي رات سورة كهف پڙهندو ته ان جي ۽ بيت الله جي وچ ۾ نور روشن ڪيو ويندو.

367. ابو الشيخ عبدالله بن محمد الاصبهاني، ”كتاب الثواب“ ۾ حضرت عڪرمه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما کان روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي رات سورة كهف پڙهندو ته ان لاءِ ايترو نور هوندو جيترو (يمن جي شهر) صنعاء ۽ بصري جي وچ ۾ فاصلو آهي ۽ جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن پڙهندو ته ٻئي جمعي تائين محفوظ رهندو پوءِ جيڪڏهن ٻئي جمعي تائين دجال نڪتو ته به ان کي ڪو نقصان نه پهچائي سگهندو.

فائدة: هن سورة جون ڪجهه فضيلتون بني اسرائيل ۾ گذري چڪيون آهن.

سورة كهف جي پهرين ڏهن ۽ ٽن آيتن جون فضيلتون

368. امام احمد، مسلم، ابوداؤد، ترمذي، نسائي، ابن الضريس، ابن حبان، حاکم، بيهقي، ”السنن“ ۾ ۽ ابن مردويه حضرت ابو درداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف جون پهريون ڏهه آيتون ياد ڪندو اهو دجال جي فتنن کان محفوظ رهندو.

فائدة: سورة كهف جون پهريون ڏهه آيتون ”وهي لنا من امرنا رشدا“ تائين آهن.

دجال کي ڏسڻ مهل دعا:

369. مسلم ۽ ابوداؤد ۽ ترمذي ۽ نسائي ۽ ابن ماجه حضرت نواس بن سمعان رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص دجال کي ڏسي ته ان تي سورة كهف جون ڏهه آيتون پڙهي.

فائدة: هن حديث کي ”حصن حصين“ جي مؤلف ۽ شارح به آندو آهي شارح لکيو آهي ته پهرين آيتن مان ڏهه يا ٽي آيتون مراد آهن.

دجال کان محفوظ شخص:

370. ابو عبید ۽ ابن مردويه، حضرت ابو درداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف جون پهريون ڏهه آيتون ياد ڪندو ته پوءِ ان کي جيڪڏهن دجال ملي ويو ته ان کي ڪوبه نقصان پهچائي نه سگهندو. ۽ جيڪو شخص سورة كهف جون آخري آيتون ياد ڪندو ته ان لاءِ قيامت جي ڏينهن نور هوندو.

371. ترمذي، جنهن هن حديث کي صحيح چيو آهي، حضرت ابودرداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته رسول الله ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف جون پهريون ٽي آيتون پڙهندو اهو دجال جي فتني کان محفوظ رهندو.

پهرين ۽ آخري آيتن جي فضيلت:

372. ابن مردويه، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي، ان فرمايو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمائيندا هئا جيڪو شخص سمهڻ مهل سورة كهف جون پهريون ڏهه آيتون پڙهندو اهو دجال جي فتني کان محفوظ رهندو ۽ جيڪو شخص ننڊ مهل ان جون آخري آيتون پڙهندو ته قيامت جي ڏينهن ان جي مٿي کان وٺي پيرن تائين نور هوندو.

373. طبراني، حضرت ابو امامه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن تقرير ۾ اڪثر ڪري دجال جي فتني جو ذڪر ڪندا هئا. هڪ ڏينهن اسان کي نصيحت ڪندي فرمايائون ته الله تعاليٰ هر نبيءَ جي امت کي دجال جي فتني کان محفوظ رکيو آهي آءٌ آخري نبي آهيان ۽ توهان آخري امت آهيو. دجال توهان ۾ ئي پيدا ٿيندو پوءِ جيڪڏهن ظاهر ٿيو ۽ جي آءٌ توهان ۾ هوندس ته هر مسلمان کي بچائيندس ۽ جيڪڏهن مون کان پوءِ توهان ۾ ظاهر ٿي پيو ته هر ماڻهو پنهنجي نفس کي پاڻ بچائي ۽ الله هر مسلمان مٿان منهنجي طرفان پوءِ واري ڪندڙ آهي دجال عراق ۽ شام جي هڪ رستي مان نڪرندو ساڄي ۽ کاٻي پاسي فساد ڦهلائيندو. اي الله جا ٻانهو! ثابت قدم رهجو. ڇاڪاڻ ته هو چوندو ته ”مان نبي آهيان“. ياد رهي ته مون کان پوءِ ڪوبه نبي نه آهي ۽ ان جي اکين جي وچ ۾ ”ڪافر“ لکيل هوندو جنهن کي هر مومن پڙهي سگهندو. توهان مان جنهن کي به ملي ان کي گهرجي ته ان جي منهن تي ٿڪ هڻي ۽ سورة كهف منڍ واريون پڙهي. ان جو هڪ فتنو هي به هوندو جو ڪنهن انسان کي قتل ڪندو پوءِ

وري ان کي زنده ڪندو ۽ ان کان پوءِ ٻئي ڪنهن کي به قتل نه ڪري سگهندو ۽ ٻئي ڪنهن تي به مسلط نه ٿي سگهندو ۽ ان جو هڪ فتنو هيءُ به هوندو ته ان سان گڏ جنت ۽ باهه (جهنم) هوندا پر حقيقت ۾ ان جي جنت جهنم هوندي ۽ باهه (جهنم) جنت هوندي. پوءِ جنهن کي باهه ۾ ڦٽو ڪري ته پنهنجون اکيون ٻوٽي ۽ الله کان مدد گهري ته اها باهه ٿڌي ۽ سلامتيءَ واري ٿي پوندي. جيئن حضرت ابراهيم عليه السلام تي ٿڌي ۽ سلامتيءَ واري ٿي پئي هئي. هو (دنيا ۾) چاليهه ڏينهن رهندو جنهن جو هڪڙو ڏينهن سال برابر ۽ هڪڙو هفتو مهيني برابر ۽ هڪڙو ڏينهن هڪ هفتي برابر هوندو ۽ باقي ڏينهن عام ڏينهن جهڙا هوندا ۽ آخري ڏينهن رُج جيان هوندو جو مديني جي هڪ دروازي مان صبح جو داخل ٿيندو ته ٻئي دروازي تي پهچڻ کان اڳ شام ٿي ويندي صحابن سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! انهن ننڍن ڏينهن ۾ نماز ڪيئن پڙهنداسين؟ فرمايائون ته جيئن ڊگهن ڏينهن ۾ اندازي سان پڙهندا آهيو ته اهڙي طرح هنن ڏينهن ۾ به اندازي سان پڙهجو.

فائدة: هنن آيتن جون ڪجهه فضيلتون سورة كهف جي پهرين آيتن جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

ماشاء الله لا قوة الا بالله (الكهف: 39) جي فضيلت

374. سعيد بن منصور، ابن ابي حاتم ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عروه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن کيس پنهنجي مال متاع مان ڪا شيءِ وڌندي هئي يا ڪنهن باغ ۾ داخل ٿيندو هو ته چوندو هو: ”ماشاء الله لا قوة الا بالله“ ۽ هو اها دعا هن آيت مان وٺندو هو. ”وَلَوْلَا اِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللّٰهُ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ“ (الكهف: 39)

ترجمو: جڏهن تون پنهنجي باغ ۾ داخل ٿئين تڏهن تو ڇو نه چيو ته جيڪو الله گهريو (سو) ٿيڻو آهي ۽ الله جي مدد کان سواءِ ڪابه طاقت نه آهي.

پنهنجي مال متاع کي ڏسڻ محل:

375. ابن المنذر ۽ ابن ابي حاتم، حضرت زياد بن سعد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ابن شهاب جڏهن به پنهنجي مال متاع کي ڏسندو هو ته چوندو هو: ”ماشاء الله لا قوة الا بالله“ (جيڪي الله گهريو سو ٿيڻو آهي ۽) الله جي مدد کان سواءِ ڪابه طاقت نه آهي.

حضرت مالڪ جي دعا:

376. ابن ابي حاتم، حضرت مطرف جي روايت نقل ڪئي آهي حضرت مالڪ رضي الله عنه جڏهن به پنهنجي گهر ۾ داخل ٿيندو هو ته چوندو هو: ”ماشاء الله“. مون کين عرض ڪيو ته اوهان اهي لفظ ڇا جي ڪري چئو ٿا؟ فرمايائين ته تون قرآن پاڪ ۾ ته پڙهيو آهي ته الله تعاليٰ فرمايو آهي: ”وَلَوْلَا اِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللّٰهُ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ“ (الكهف: 39)

۽ جڏهن تون پنهنجي باغ ۾ داخل ٿين تڏهن تو ڇو نه چيو ته جيڪي الله گهريو (سو ٿيڻو آهي ۽) الله جي مدد ڪانسواءِ ڪا طاقت نه آهي

دروازي تي ”ماشاء الله“ لکيل هو:

377. ابن ابي حاتم، حضرت حفص بن ميسره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت وهب بن منبه جي دروازي تي ڏٺو ته لکيل هو ”ماشاء الله لا قوة الا بالله“ ۽ اهو الله جي قول ولولا اذ دخلت جنتك قلت ماشاء الله (ترجمو گذري چڪو آهي) مان ورتل آهي.

افضل دعا:

378. ابن ابي حاتم، حضرت عمرو بن مره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: بيشڪ افضل دعا ”ماشاء الله“ (الله جيڪو گهريو) آهي.

حضرت موسيٰ عليه السلام حاجت لاءِ دعا ڪيئن گهري؟

379. حضرت عبدالله بن احمد ”زوائد الزهد“ ۾ حضرت يحيٰ بن سليم الطائفيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان کي ڪنهن ٻڌايو ته:

حضرت موسيٰ عليه السلام پنهنجي رب کان هڪ حاجت لاءِ دعا گهري پوءِ جڏهن ان جي پوري ٿيڻ ۾ دير ٿي ته پوءِ هن چيو ته ”ماشاء الله“ معنيٰ: جيئن الله گهريو. ان کانپوءِ ستت ئي ان جي حاجت پوري ٿي وئي. يعني: دعا اڳهامي وئي. پوءِ الله تعاليٰ کي عرض ڪيائين ته اي رب! مون ته پنهنجي حاجت ڪافي وقت کان پئي گهري. پر قبول اچ ٿي. الله تعاليٰ فرمايس: موسيٰ! توکي خبر نه آهي ته ”ماشاء الله“ اهڙي دعا آهي جنهن جي ذريعي جيڪي به حاجتون گهريون وينديون آهن سي پوريون ڪندو آهيان.

ماشاء الله چوڻ سان هر مصيبت ۽ آفت دور:

380. ابو يعليٰ ۽ ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: الله تعاليٰ ٻانهي تي اهل، مال ۽ اولاد جون جيڪي نعمتون ڪيون آهن (انهن جي باري ۾) جڏهن هو چوندو آهي ته ”ماشاء الله لا قوة الا بالله“ ته الله تعاليٰ ان جي موت تائين ان تان هر آفت ۽ مصيبت کي ٽاري ڇڏيندو آهي يعني: مرڻ گهڙي تائين ڪابه مصيبت نه ايندي. پوءِ پاڻ سڳورن عليه السلام جن هيءَ آيت پڙهي ”وَلَوْلَا اِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ“ (الكهف 39)

مال کي ڏسي ”ماشاء الله“ چئجي:

381. ابن ابي حاتم، ٻي سند سان، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص پنهنجو مال ڏسي خوش ٿيو، پوءِ چيائين: ”ماشاء الله لا قوة الا بالله“ ته ان جي مال تي ڪڏهن به آفت ۽ مصيبت نه ايندي. ان کانپوءِ حضرت انس رضي الله عنه هيءَ آيت پڙهي ”وَلَوْلَا اِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ“

382. امام بيهقيء به ”شعب الايمان“ ۾ حضرت انس ؓ جي ان جهڙي مرفوع روايت نقل

ڪئي آهي.

نعمت سدائين ڪيئن رهي؟

383. ابن مردويه حضرت عقبه بن عامر ؓ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ

جن فرمايو: جنهن کي الله تعاليٰ ڪنهن نعمت سان نوازيو پوءِ اهو چاهي ٿو ته وٽس اها سدائين رهي ته هيءُ دعا گهڻي پڙهي. ”لاحول ولا قوة الا بالله“ پوءِ پاڻ سڳورن هيءُ آيت تلاوت ڪئي ”ولو لا اذ دخلت جنتك قلت ماشاء الله لاقوه بالله.“

عرش جي خزانن مان مليل هڪ دعا:

384. امام احمد، حضرت ابوهريرة ؓ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون کي

نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: آءٌ توکي عرش هيٺان واقع جنت جي خزانن مان هڪ خزاني جو ڏس نه ڏيان؟ مون عرض ڪيو ته ضرور ٻڌايو. فرمايائون ته هيءُ دعا پڙهندو ڪر ”لاحول ولا قوة الا بالله“.

شيطان جي ياري ۽ ان جو ڀڄڻ:

385. ابن منده ”الصحاب“ ۾ حماد بن سلمة جي سند سان ان حضرت سماڪ کان جنهن

حضرت جرير ؓ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته هڪ دفعي آءٌ فارس (ايران) ويس اتي مون چيو، ”ماشاء الله لا حول ولا قوة الا بالله“ منهنجا اهي لفظ هڪ شخص ٻڌي ورتا ان چيو ته هيءُ ڪهڙو ڪلام آهي جو جڏهن کان وٺي مون آسماني ڪلام ٻڌا آهن پر ان جهڙو ڪلام نه ٻڌو آهي. مون ان کان پڇيو تون ڪير آهين؟ ۽ آسمان مان ٻڌڻ جو مطلب ڇا آهي؟ چيائين ته آءٌ ڪسري (بادشاهه) سان گڏ هوندو هوس. هڪ دفعي مون ان کي ڪنهن ڳالهه لاءِ ڪيڏانهن موڪليو پوءِ آءٌ اوڏانهن هليو ويس ڪجهه وقت بعد گهر آيس ڏسان ته شيطان منهنجي ڪتنب ۾ مون جهڙي شڪل ڪيو ويٺو آهي مون ان کي پڪڙي ورتو مون کي چيائين ته هن شرط تي آءٌ ويندس ته هڪ ڏينهن منهنجي لاءِ هوندو ۽ هڪ ڏينهن تنهنجي لاءِ نه ته مان توکي ماري ڇڏيندس پوءِ مون ان جو اهو شرط قبول ڪري ورتو، ان کانپوءِ هو منهنجو سنگتي ٿي پيو. مون کي ڳالهيون پيو ٻڌائيندو هو ۽ مان به ان سان رهاڻ پيو ڪندو هوس. هڪڙي ڏينهن مون کي چيائين ته مون تي به چوريءَ ڳالهين ٻڌڻ جي ڊيوٽي آهي، ان ڪري اڄ رات منهنجو وارو آهي، مون چيو مانس ته مان به توهان کي هلي سگهان ٿو؟ چيائين: بلڪل هلي سگهين ٿو. پر منهنجي ڳچيءَ ۾ هٿ وجهيو هلجانءِ جي ائين نه ڪندين ته مري ويندين پوءِ مون ائين ڪيو. مٿي چڙهندا وياسين، تانته مون آسمان کي وڃي هٿ لائو. اتي ڪو چئي رهيو هو ”ماشاء الله لا حول ولا قوة الا بالله“ هن ائين چئي بس ڪئي ته سڀئي شيطان منهن ۾ وڃي ڪريا ۽ مان به ڪري پيس گهر موٽي آيس ڪجهه ڏينهن کان پوءِ ڏسان ته اهو (شيطان) به گهر ۾ داخل ٿي رهيو آهي. مون ان کي ڏسي چيو: ”ماشاء الله لا حول ولا قوة الا بالله“ پوءِ ان ڳرڻ شروع ڪيو تانته

جنة التعيم في فضائل القرآن الكريم

مڪ جيٽرو ٿي ويو. مون کي چيائين ته تون اهي ڪلمان ياد ڪري ويو آهين، هاڻي مان هلاڻ ٿو. ان کان پوءِ هو اسان وٽ ڪڏهن به نه آيو.

386. امام احمد ”الزهدي“ ۾ يحيٰ بن سليم رحمته الله طائفيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي استاد کان روايت ڪئي آهي ته جڏهن شيطان چوريءَ ڪن ڏئي ڳالهينون ٻڌندا آهن ته ملائڪ انهن کي جنهن ڪلمي سان پڇائيندا آهن اهو ”ماشاء الله“ آهي.

سورة كهف جي آخري ڏهن ۽ پنجن آيتن جون فضيلتون:

387. امام احمد، مسلم، نسائي، ابو عبيد ”الفضائل“ ۾، ابن حبان حضرت ابوداؤد رحمته الله جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلوات الله عليه جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف جون آخري ڏهن آيتون پڙهندو ته اهو دجال جي فتني کان محفوظ رهندو.

علامه نوويءَ شرح مسلم ۾ لکيو آهي ته سورة كهف جي آخري ڏهن آيتن جو منيٰ افسوس الذين كفروا کان آهي. ”شرح الحصن“ ۾ ان جي مؤلف لکيو آهي ته ان جو منيٰ ”وعرضنا جهنم يومئذ للكافرين“ کان آهي ۽ علامه علي قاري ”شرح الحصن“ ۾ لکيو آهي ته ان جو منيٰ ”الذين كانت اعينهم في غطاء عن ذكر“ کان آهي يا ان جو منيٰ ”افحسب الذين كفروا“ کان آهي ۽ معنيٰ جي اعتبار سان اهوئي مناسب آهي (۽ قرآن پاڪ جي موجوده نسخي ۾ به اتان کان آهي. از مترجم)

دجال جي فتني کان وظيفو:

388. ابن ضريس، نسائي، ابو يعليٰ ۽ رويانيءَ حضرت ثوبان رحمته الله جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلوات الله عليه جن فرمايو: جيڪو شخص سورة الكهف جون آخري ڏهن آيتون پڙهندو ته اهو دجال کان محفوظ رهندو.

رات جو سجاڳ ٿيڻ لاءِ وظيفو:

389. دارميءَ وغيره عبدة بن ابي لبابة جي سند سان زر بن حبيش تابعيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته جنهن شخص سورة الكهف جون آخري آيتون هن ارادي سان پڙهيون ته رات جي فلاڻي وقت تي سجاڳ ٿيان ته اهو ان وقت تي سجاڳ ٿيندو.

تجربو:

فائدة: عبدة بن ابي لبابة فرمائي ٿو ته اسان تجربو ڪري ڏٺو آهي ته واقعي به ائين آهي ۽ هيءَ روايت علامه شهاب مقدسي ”المصباح“ ۾ ۽ علامه سيوطي ”الائقان“ ۾ به آندي آهي.

فائدة: آءٌ (مخدوم محمد هاشم) چوان ٿو ته هتي سورة كهف جي آخر مان مراد آخري پنج آيتون آهن. ۽ هنن آيتن جون ڪجهه فضيلتون سورة كهف جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

من کان يرجو لقاء رب... (الكهف: 110) جي فضيلت

رڳو هيءَ آيت نازل ٿئي ها ته به ڪفايت ڪري وڃي ها:

390. ابن جرير، ابن مردويه، حضرت معاويه بن ابي سفيان رحمته الله جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان هيءَ آيت تلاوت فرمائي ان کان پوءِ فرمايائون ته آخري آيت قرآن پاڪ جي هيءَ نازل ٿي.

”فمن كان يرجوا لقاء ربه فليعمل عملا صالحا ولا يشرك بعبادة ربه احدا“ (الكهف: 110).

(ترجمو: پوء جيڪو شخص پنهنجي رب جي ملاقات جي اميد رکي ته اهو چڱو عمل ڪري ۽ پنهنجي رب جي عبادت ۾ ڪنهن کي به شريڪ نه ڪري.

391. طبراني ۽ ابن مردويه حضرت ابو حڪيم رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪڏهن منهنجي امت تي سورة كهف جي رڳو آخري آيت نازل ٿئي هان ته به ڪافي ٿي وڃي هان.

عدن ابين کان مڪي تائين نور:

392. ابن راهويه، بزار، ابن مردويه ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح به چيو آهي ۽ شيرازي، ”الالقاء“ ۾ حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو هيءَ آيت پڙهندو ته ان لاءِ ”عدن ابين“ کان وٺي مڪي تائين نور هوندو جيڪو ملائڪن سان ڀريل هوندو.

فائدة: ”عدن ابين“ يمن جو مشهور شهر آهي.

مٿي کان وٺي پيرن تائين نور:

393. ابن ضريس، حضرت ابو درداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص سورة كهف جي آخري آيت جي تلاوت ڪندو ته قيامت جي ڏينهن ان جي لاءِ مٿي کان وٺي پيرن تائين نور هوندو.

سورة مريم جون فضيلتون

سورة بني اسرائيل جي شروع ۾ هڪ حديث گذري چڪي آهي جنهن ۾ سورة مريم جي فضيلت جو به بيان آهي.

ننڍڙيءَ جو نالو مريم رکيو ويو:

394. طبراني، ابونعيم ۽ ديلمی، ابوبڪر بن عبدالله بن ابي مريم الغساني جي سند سان هڪ روايت نقل ڪئي آهي جيڪا ان پنهنجي پيءُ کان، ان پنهنجي ڏاڏي (صحابي) رضي الله عنه کان نقل ڪئي آهي، ان فرمايو ته مون رسول الله ﷺ جن جي خدمت ۾ عرض ڪيو ته اڄ رات مون کي نياڻي ڄائي آهي. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته اڄ رات مون تي سورة مريم نازل ٿي آهي (تنهن ڪري) تون ننڍڙيءَ جو نالو به مريم رک.

نجاشي بادشاهه ۽ ٻيا ماڻهو روئي وينا:

395. امام احمد، ابن ابي حاتم، بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت أم سلمة رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نجاشي بادشاهه حضرت جعفر طيار بن ابي طالب رضي الله عنه کي چيو ته تون اها شيءِ آهي جا نبي ڪريم ﷺ جن کي الله تعاليٰ جي طرفان ملي آهي. حضرت جعفر فرمايو: ته هاڻو آهي. پوءِ ڪهيڪص (سورة مريم) جي تلاوت ڪيائين. بادشاهه تي ان جو ڏاڍو اثر ٿيو، ايترو ته رنو جو ڏاڙهي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ئي آلي ٿي ويس ۽ ان سان گڏ جيڪي نصارن جا وڏا وڏا عالم وينا هئا اهي به ايڏو ته رُنا جو پنهنجي ڪتابن کي ئي پُڙائي ڇڏيائون. تلاوت پوري ٿيڻ کان پوءِ نجاشيءَ چيو ته بيشڪ هيءُ ۽ جيڪا حضرت موسيٰ عليه السلام آندي هو (توريت) هڪ ئي جاري مان نڪتل نظر اچن ٿيون.

بيپهريءَ جي نماز ۾ سورة مريم:

396. ابن ابي شيبه، مورو العجلي جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي پويان بيپهريءَ جي نماز پڙهي. جنهن ۾ ان سورت مريم تلاوت ڪئي.

397. ابن ابي شيبه، حضرت مجاهد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما کي بيپهريءَ جي نماز ۾ ڪهيعص (سورة مريم) پڙهندي ٻڌو.

پناه لاءِ سورة مريم سيڪاري وٺي:

398. ابن سعد، حضرت هاشم بن عاصم اسلميءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جڏهن نبي ڪريم ﷺ جن مديني پاڪ ڏي، هجرت لاءِ نڪتا ”غميم“ وٽ پهتا ته بريدة بن الحصيب وٽن آيو ۽ اسلام قبول ڪيائين. حضرت هاشم فرمائي ٿو ته مون کي منذر بن جهم ٻڌايو ته نبي ڪريم ﷺ جن حضرت بريدة کي سورة مريم جون پهريون آيتون سيڪاريون ته جيئن سورة مريم جي پناه وٺي.

فائده: ”الغميم“ مديني پاڪ ۽ مڪي پاڪ جي وچ ۾ هڪ وادي آهي مديني پاڪ ۽ ان جي وچ ۾ سؤ ستر ميلن جو فاصلو آهي ۽ مڪي پاڪ ان کان ٽيه ميل پري آهي.

فجر جي نماز ۾ سورة مريم:

399. ابن سعد حضرت ابوهريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ مديني پاڪ ۾ آيس ۽ نبي ڪريم ﷺ جن خير ۾ هئا ته مون اتي غفار قبيلي جي هڪ شخص کي ڏٺو جيڪو فجر جي نماز پڙهائي رهيو هو پهرين رکعت ۾ هن سورة مريم ۽ ٻي رکعت ۾ ويل للمطففين تلاوت ڪئي.

400. علامه عينيءَ شرح البخاري ۾ لکيو آهي ته ابن حبان ”صحيح ابن حبان“ ۾ حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته غفار قبيلي جي جنهن شخص جو ذڪر آهي ان جو نالو سباع بن عرفط رضي الله عنه آهي.

فائده: سباع بن عرفط غفاري مشهور صحابي آهي. نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن خير ويا ته هن کي مديني ۾ ”نائب“ مقرر ڪيو هئائون. (محمد هاشم ٺٽوي)

401. ابن ابي شيبه، حضرت حمزه الاعور جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ابراهيم رضي الله عنه کين جمعي جي ڏينهن فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن ڪهيعص (سورة مريم) تلاوت ڪئي.

سورة طه جون فضيلتون

مبارڪ انهن سينن کي جيڪي هن کي سانديندا:

402. دارميءَ، ابن خزيمه ”التوحيد“ ۾، بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾، طبراني ”معجم الاوسط“ ۾، ابن عديءَ ۽ ابن مردويه حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: بيشڪ الله تبارڪ و تعاليٰ آسمانن ۽ زمين جي پيدا ڪرڻ کان ٻه هزار سال اڳ سورة طه ۽ يس تلاوت فرمائي. جڏهن ملائڪن قرآن پاڪ جي تلاوت ٻڌي ته چيائون: ان امت کي خوشخبري هجي جنهن تي هيءُ نازل ٿيندو ۽ مبارڪ هجي انهن سينن کي جيڪي هن کي سانديندا ۽ مبارڪ هجي انهن زبانن کي جيڪي هن جي تلاوت ڪنديون.

خاص عنايتون:

403. ديلمى رحمته الله عليه به حضرت انس رضي الله عنه جي انهيءَ جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

404. ابن مردويه، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: مون کي هڪ اهڙي سورت عطا ڪئي وئي آهي جنهن ۾ ”ذڪر اول“ مان انعامن جو بيان آهي. ۽ طه ۽ طواسين موسيٰ عليه السلام جي الواح (پٽين) مان مليون آهن. ۽ سورة فاتحه ۽ سورة بقره جون پڇاڙي واريون آيتون عرش تان عطا ڪيون ويون آهن. مفصل سورتون مون کي واڌاريون مليون آهن.

فائدو: ”ذڪر اول“ مان مراد لوح محفوظ آهي ۽ ”طواسين“ مان مراد سورة شعراء، سورة نمل ۽ سورة قصص آهي. ”الواح موسيٰ“ مان مراد اهي پٽيون (صحيفا) آهن جيڪي خاص ان کي مناجات (دعا) وقت مليون هيون ۽ اهي پٽيون زبر جد (پٿر جي هڪ اعليٰ قسم) جون هيون. ڪن جو چوڻ آهي ته زمرد (پٿر) جون هيون. اهي ست هيون. ”المفصل“ مان مراد سورة حجرات کان وٺي سورة الناس تائين آهن. انهن کي مفصل هن ڪري چيو وڃي ٿو جو منجهن فاصلا ۽ جز گهڻا آهن. ”خالص“ جو مطلب آهي ته اهي سورتون اڳ ۾ ڪنهن به نبي سڳوري کي نه مليون آهن، يعني: نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي ئي مليون آهن.

405. ابن مردويه حضرت ابو امامه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته: جنتين کان سڄو قرآن ڪڍيو ويندو هو صرف سورة طه ۽ سورة يس جي تلاوت ڪندا.

فائدو: هن سورة جون ڪجهه فضيلتون ”سورة الانبياء“ ۾ به اينديون.

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي (طه: 25) آيت جي فضيلت

406. ابن مردويه ۽ خطيب ۽ ابن عساڪر، حضرت اسماء بنت عميس رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي ڏٺو ته پاڻ مڪي پاڪ ۽ منيٰ جي وچ ۾ واقع جبل ثبير وٽ دعا هيءُ پيا گهرن ته:

جنت السعیم فی فضائل القرآن الکریم

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِمَّا سَأَلَكَ أَخِي مُوسَى أَنْ تَشْرَحَ لِي صَدْرِي وَأَنْ تيسرَ لِي أَمْرِي وَأَنْ تَحُلَّ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي وَاجْعَلْ لِي وَزِيْرًا مِّنْ أَهْلِ عِلْمِي أَخِي أَشَدُّ دُبِّهِ أَزْرِي وَأَشْرِكُمْ فِي أَمْرِي كَيْ تُسَبِّحَكَ كَثِيرًا وَتَذْكُرَكَ كَثِيرًا أَنْتَ بِنَا بَصِيرًا.

ترجمو: اي الله! آء توکان ان شيء جو سوال ٿو ڪريان جنهن جو توکان منهنجي پاءِ موسيٰ عليه السلام سوال ڪيو هو. اهو هيءُ آهي ته منهنجو سينو ڪشادو ڪر ۽ مون لاءِ منهنجو ڪم آسان ڪر ۽ منهنجي زبان تان هڪ جي ڳنڍ ڪول ته جيئن هو منهنجي ڳالهه سمجهن ۽ منهنجي اهل مان منهنجي پاءِ عليءَ کي منهنجو وزير مقرر ڪر ۽ ان کي منهنجي ڪم ۾ شريڪ ڪر ته اسين تنهنجي پاڪائي وڌيڪ بيان ڪريون. بيشڪ تون اسان کي ڏسندڙ آهين.

منها خلقناکم (طه: 55) جي فضيلت

407. امام احمد ۽ حاکم، حضرت ابو امامه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جڏهن حضرت ام ڪلثوم رضي الله عنها بنت رسول ﷺ جي جنازي کي قبر ۾ رکيو ويو ته رسول الله ﷺ جن فرمايو: **مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَ فِيهَا نُعِيدُكُمْ وَ مِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ. بِسْمِ اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ عَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ.**

ترجمو: ان منجهان توهان کي پيدا ڪيو سين ان ۾ توهان کي موٽائينداسين ۽ ان مان ٻيهر توهان کي اٿارينداسين. الله جي نالي سان ۽ الله جي رستي ۾ ۽ رسول الله جي ملة (دين) تي (هن جنازي کي رکان ٿو)

حضرت ابو امامه رضي الله عنه فرمائي ٿو ته جڏهن حضرت ام ڪلثوم رضي الله عنها جي قبر تي لحد ٺاهي وئي ته پاڻ سڳورن رضي الله عنهم جن ان ۾ گاهه کي رکايو ۽ فرمايائون ته سرن جي وٿين کي ڀريو. پوءِ فرمايائون ته هيءُ ڪجهه به ٺاهي هيءُ شيون زندهه ماڻهن جي دلين کي خوش ڪنديون آهن.

انما صنعوا كيد ساحر (طه: 69) جي فضيلت:

هن آيت جي فضيلت سورة اعراف ۾ گذري چُڪي آهي.

سورة الانبياء جي فضيلت

پهريون پهريون نازل ٿيندڙ سورتون:

408. امام بخاري ۽ ابن الضريس، حضرت ابن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة بني اسرائيل، سورة كهف، سورة مريم، سورة طه ۽ سورة الانبياء پهريون پهريون نازل ٿيندڙ سورتون آهن.

اها سورت جنهن دنيا وسارائي ڇڏي:

409. ابن مردويه ۽ ابو نعيم، ”حلية الاولياء“ ۾ ۽ ابن عساڪر، حضرت عامر بن ربيعة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان وٽ هڪ عرب شخص ٿڪيو. پوءِ حضرت عامر رضي الله عنه ان جي خاطر خواهه عزت ۽ اڪرام ڪيو. ان جي باري ۾ رسول ڪريم ﷺ جن کي به ٻڌايائين. پوءِ اهو شخص سائين ﷺ جن وٽ به آيو چيائين ته آءُ رسول الله ﷺ جن وٽ اهڙي واديءَ (ماثري) مان

سفر ڪري پهتو آهيان جو عرب ۾ ان جهڙي ڪابه ڀلي وادي نه آهي. منهنجي دل ٿي چاهي ته ان مان ڪجهه زمين جو ٽڪرو توکي به ڏيان جو تنهنجي لاءِ ۽ تنهنجي پونيرن جي لاءِ گهه ٿي پوي. حضرت عامر رضي الله عنه چيو مون کي تنهنجي زمين جي ڪابه ضرورت نه آهي. اڄ اهڙي سورة نازل ٿي آهي جنهن اسان کان دنيا وسارائي ڇڏي آهي اها آهي **إِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ** (الانبيا: 1)

ترجمو: ماڻهن جو حساب ڪتاب ويجهو ٿي چڪو آهي حالانڪ اهي غفلت ۾ منهن موڙي رهيا آهن.

410. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت ابو عبدالرحمن جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان کي حضرت علي ڪرم الله وجهه فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ سورة الانبياء تلاوت ڪيائون جڏهن آيت نمبر: 70 تي پهتا ته کانئن هڪ آيت رهجي وئي پوءِ ما بعد موتائي پڙهيائون ته اها آيت ياد اچي وين پوءِ ساڳئي جاءِ تان قراءت شروع ڪيائون. **نوت: ستر آيتون: هن آيت ۾ وَجِينَاهُ وَلَوْطَا إِلَيَّ الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ. تائين پوريون ٽين ٿيون.**

لا اله الا انت سبحانك اني كنت من الظالمين (الانبيا: 87) جي فضيلت

حضرت يونس عليه السلام کي نجات:

411. امام احمد، ترمذي، نسائي، حڪيم ترمذي، ”نواذر الاصول“ ۾، ابن جرير، ابن ابي حاتم، بزار ۽ ابن مردويه، حضرت سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جڏهن حضرت يونس عليه السلام مڇيءَ جي پيٽ ۾ هيو ته هيءُ دعا پڙهيائين. **لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ** (الانبيا: 87)

ترجمو: تو کان سواءِ ڪوبه معبود نه آهي تنهنجي ذات پاڪ آهي بيشڪ مان ظالمن مان آهيان. ۽ هيءُ دعا اهڙي آهي جو جيڪو به مسلمان ان جي وسيلي دعا گهرندو آهي ته الله تعاليٰ ان جي دعا اڳهائيندو آهي.

412. ابن جرير، حضرت سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي فرمائيندي ٻڌو آهي ته الله تعاليٰ جي اسم اعظم جو واسطو ڏئي جڏهن به دعا گهري ويندي آهي ته قبول ٿيندي آهي. ۽ جنهن جو سوال ڪيو ويندو آهي سو ملندو آهي اها اٺو حضرت يونس عليه السلام واري دعا.

حضرت سعد رضي الله عنه فرمايو ته مون پڇيو: اي الله جا رسول! اها دعا حضرت يونس عليه السلام لاءِ خاص هئي يا سمورن مسلمانن جي لاءِ به آهي. فرمايائون: اها دعا حضرت يونس عليه السلام لاءِ خاص آهي ۽ مؤمنن لاءِ عام آهي جڏهن به دعا گهرن ته گهري سگهن ٿا. تو الله جو

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

فرمان نه ٻڌو آهي ته وَ كَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ. معني: اهڙي طرح اسان مؤمنن کي نجات ڏينداسون ۽ اهو الله جي طرفان دُعا گهرندڙ لاءِ شرط آهي.

نبين سڳورن جي دُعا:

413. ابن مردويه ۽ ديلميءَ حضرت ابو هريره رضي الله عنه کان روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو هيءَ آيت نبين جي لاءِ پناه جو آلو آهي. لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١﴾ ترجمو گذري چڪو آهي.

بيماريءَ کان دُعا:

414. حاکم، حضرت سعد بن ابی وقاص رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان کي اسم اعظم بابت ٻڌايان؟ اهو حضرت يونس عليه السلام جي دُعا ۾ آيو. يعني: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١﴾

جيڪو به مسلمان جيڪا به (جائز) دُعا گهرندو ته ان جي دُعا اگاهي ويندي ۽ بيماريءَ جي حالت ۾ ڪنهن شخص چاليهه ڀيرا هيءَ دُعا پڙهي پوءِ جيڪڏهن ان بيماريءَ ۾ ئي وفات ڪري ويو ته ان کي شهيد جو اجر ملندو ۽ جيڪڏهن تندرست ٿي ويو ته اهو بخشيئو بخشايل هوندو. 415. ابن ابی حاتم، حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: الله جو اسم اعظم اهو آهي جو ان جي ذريعي جيڪا به دُعا گهري ويندي آهي ته اها قبول ڪئي ويندي آهي ۽ جيڪو به ان جي ذريعي ڪانئس سوال ڪيو ويندو آهي ته اهو ڏيندو آهي. اسم اعظم هيءَ آهي. لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١﴾

رب احکم بالحق (الانبیاء: 112) جي فضيلت

دشمن سان مهاڏي اٽڪائڻ مهل:

416. ابن ابی حاتم حضرت قتاده رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن به دشمن سان مهاڏو اٽڪائيندا هئا ته فرمائيندا هئا ته رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ يعني: اي رب! حق جو فيصلو ڪر ۽ پاڻ سڳورا ﷺ جن ڄاڻندا هئا جڏهن ته پاڻ حق تي ئي آهن ۽ سندن دشمن باطل (ناحق) تي آهي.

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي وضاحت:

417. ابن جرير ۽ ابن المنذر، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي الله تعاليٰ جي قول ”قل رب احکم بالحق“ جي باري ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: الله تعاليٰ حق جو ئي فيصلو ڪندو آهي پر ان کان دنيا ۾ ئي تڪڙو طلب ڪيو ويندو آهي. پنهنجي رب کان پنهنجي قوم جي مقابلي ۾ سوال ڪندو آهي.

سورة الحج جي فضليت

هيءَ سورتون سڪو:

418. سورة البقرة جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته حاڪم ۽ ٻين محدثن حضرت عمر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة بقره، سورة النساء، سورة مائدة ۽ سورة الحج سڪو چاڪا ته انهن ۾ فرائض يعني: احڪام آهن.

سورة الحج جي فضيلت جو سبب:

419. امام احمد، ابو دائود، ترمذي، حاڪم، بيهقي، ”سنن“ ۾ ۽ ابن مردويه حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي عرض ڪيو ته: سائين! ڇا سورة الحج کي ٻن (تلاوتي) سجدن جي ڪري فضليت آهي؟ فرمايائون: هاڻو، ان جي ڪري ئي ان کي فضيلت آهي ۽ جيڪو ان ۾ تلاوت وارا سجدا نه ڪري ته اهو ان جي تلاوت به نه ڪري.

حضرت عمر رضي الله عنه فجر جي نماز ۾ سورة الحج تلاوت ڪئي:

420. بيهقي، ”سنن“ ۾ حضرت عبدالله بن عامر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه جي پويان فجر جي نماز ۾ پڙهي جنهن ۾ هن سورة يوسف ۽ سورة الحج آهستي آهستي تلاوت ڪيون.

421. حافظ ابو موسيٰ المديني ”ڪتاب الصحابه“ ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر الجهنی رضي الله عنه فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جي پويان فجر جي نماز پڙهي جنهن ۾ پاڻ سڳورن رضي الله عنه جن سورة الحج پڙهي ۽ سجدو تلاوت جو به ڪيائون. هن حديث کي علامه عينيءَ شرح البخاري ۾ به آندو آهي.

سورة المؤمنون بابت:

هن سورت جي فضيلت ڪنهن به حديث ۾ ڪا نه ملي آهي باقي ڪجهه ٻيون خصوصيتون اٿس جيڪي لکجن ٿيون.

422. امام شافعي، سعيد بن منصور، ابن ابي شيبه، امام احمد ۽ امام بخاريءَ ”التاريخ“ ۾، مسلم، ابو دائود، ابن ماجه، ابن خزيمه، طحاوي، ابن حبان ۽ بيهقي، ”السنن“ ۾ حضرت عبدالله بن السائب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ ”سورة المؤمنون“ تلاوت ڪيائون. جڏهن حضرت موسيٰ عليه السلام، حضرت هارون عليه السلام يا حضرت عيسيٰ عليه السلام جو ذڪر آيو ته کين ڪنگهه ٿي پئي، پوءِ پاڻ رکوع ۾ هليا ويا.

فائدو: حضرت موسيٰ عليه السلام يا حضرت هارون عليه السلام جو ذڪر هن آيت ۾ آيو آهي. ”ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٤٦﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٧﴾ (المؤمنون الآية: 45-46) ۽ حضرت عيسيٰ عليه السلام جو ذڪر هن آيت ۾ آيو آهي. وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿١٠٧﴾ (الآيت: 50)

سورة المومنون جي پهرين ڏهن آيتن جي فضيلت:

فائدہ: قد اُفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ کان وٺي هُنَ فِيهَا خُلُدُونَ تائين ڏهن آيتون ٿين ٿيون. (ياد رهي ته موجود نسخي ۾ 10 آيتون ”الوارثون“ تائين ٿين ٿيون. (ازمترجم)

نبي ڪريم ﷺ جن وحيءَ کان پوءِ هي دُعا گهري:

423. عبدالرزاق، امام احمد، عبد بن حميد، ترمذي، نسائي، ابن المنذر، عقيلي ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ ۽ علامه ضياءُ ”المختارة“ ۾ حضرت عمر رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جڏهن نبي ڪريم ﷺ جن تي وحي نازل ٿيندي هئي ته وٽن ماڪيءَ جي مکين جي ڀڃڪڙا وانگر آواز محسوس ٿيندو هو. هڪ دفعي مٿن اها ئي حالت طاري ٿي وئي. ٿورڙي دير کان پوءِ جڏهن مٿن وحي نازل ٿي بس ٿي ته قبلي جي سامهون ٿي پئي هٿ ڪڍي هيءُ دُعا گهريائون. اَللّٰهُمَّ زِدْنَا وَ لَا تَقْصُصْنَا وَ اَكْرِمْنَا وَ لَا تِهِنَّا وَ اعْطِنَا وَ لَا تَحْرِمْنَا وَ اَرِنَا وَ لَا تُؤْثِرْ عَلَيْنَا وَ اَرْضْ عَنَّا وَ اَرْضْنَا

ترجمو: اي الله! تون اسان کي وڌاءِ ۽ اسان کي نه ڪٽاءِ ۽ اسان جي عزت ڪر، اسان کي ٻين جي مقابلي ۾ فضيلت ڏي، ٻين کي اسان تي فضيلت نه ڏي، اسان کان خوش ٿي ۽ اسان کي خوش ڪر. پوءِ فرمايائون ته مون تي اهڙيون ڏهن آيتون نازل ٿيون آهن جو جيڪو شخص انهن تي عمل ڪندو ته اهو جنت ۾ داخل ٿيندو پوءِ پاڻ قداخلح المؤمنون کان ڏهن آيتون تلاوت ڪيائون.

نبي ڪريم ﷺ جن جو اخلاق مبارڪ:

424. امام بخاريءَ ”الادب المفرد“ ۾، نسائيءَ، حاکم جنهن هن کي صحيح قرار ڏنو آهي، ابن المنذر، ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت يزيد بن بابتوس جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان حضرت عائشه رضي الله عنها کان پڇيو ته نبي ڪريم ﷺ جن جو خلق (اخلاق) ڪئين هو؟ فرمايائين ته سندن خلق قرآن هو. فرمايائين ته تو سورة المؤمنون پڙهي آهي پوءِ ان جون ڏهن آيتون پاڻ تلاوت ڪري وٺي. پوءِ فرمايائين ته پاڻ سڳورن ﷺ جن جو خلق اهو ئي هيو. يعني: هنن آيتن ۾ جيڪي ڪامياب مؤمنن جون وصفون آهن سي سڀ نبي ڪريم ﷺ جن ۾ هيون.

”رب انزلني منزلاً مبارکاً“ (المؤمنون آيت: 29) جي فضيلت

نوح عليه السلام جي دُعا:

425. ابن ابي شيبة، عبد بن حميد، ابن جرير، ابن المنذر ۽ ابن ابي حاتم نقل ڪيو آهي ته حضرت مجاهد رضی اللہ عنہ

”وَقُلْ رَبِّ اَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ“ (المؤمنون الآية نمبر: 29) جي باري ۾ فرمايو ته هيءُ دُعا حضرت نوح عليه السلام ٻيڙيءَ ۾ سوار ٿيڻ مهل پڙهي هئي.

دُعا جو ترجمو: اي منهنجا رب! مون کي برڪت واري هنڌ ٽڪاءُ. تون سڀ کان چڱو لاهيندڙ آهين.

سواريء تي چڙهڻ ۽ لهڻ مهل دُعا:

426. عبد بن حميد، ابن المنذر ۽ ابن ابي حاتم نقل ڪيو آهي ته حضرت قتادة رضي الله عنه جي فرمان ”قل رب انزلني منزلاً مباركاً وانت خير المنزلين“ جي باري ۾ فرمايو: الله تبارك و تعاليٰ توهان کي سيڪاري ٿو ته سواريءَ تي چڙهڻ مهل ڇا پڙهجي ۽ لهڻ مهل ڇا پڙهجي. سواريءَ تي چڙهڻ مهل هيءُ دُعا پڙهجي.

سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ. وَبِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبَهَا وَرُسُلَهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ.
ترجمو: ان جو هلڻ ۽ ان جو بيهڻ الله جي نالي سان آهي بيشڪ منهنجو رب بخشيندڙ ۽ رحم ڪندڙ آهي. ۽ سواريءَ تان لهڻ وقت هيءُ دُعا پڙهجي: رَبِّ انْزِلْنِي مُنْزَلاً مُبَارَكاً وَ أَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ.
ترجمو: اي منهنجا رب! مون کي برڪت واري هنڌ ٽڪاءُ ۽ تون سڀ کان چڱو لاهيندڙ آهين.

رب اعوذ بك من همزات الشياطين.... (المؤمنون آيت 97-98) جي فضيلت

گهراڻي کان دُعا:

427. ابن ابي شيبه، امام احمد، ابو دائود، ترمذي جنهن هن حديث کي حسن حديث قرار ڏنو آهي ۽ نسائيءَ، بيهقيءَ ”الاسماء و الصفات“ ۾ حضرت عمرو بن شعيب جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي پيءُ کان ان پنهنجي ڏاڏي کان روايت ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن اسان کي هيءُ دُعا سيڪاريندا هئا جا اسان سمهڻ مهل گهراڻي کان پڙهندا هئا سين.
”بسم الله اعوذ بكلمات الله التامه من غضبه و عقابه و شر عبادهم و من همزات الشياطين و ان يحضرون.“

ترجمو: الله جي نالي سان (آءُ آرام) ڪريان ٿو. آءُ پناهه ٿو گهران الله جي ڪامل ڪلمن جي سندس غضب ۽ عذاب کان ۽ سندس پانهن جي شر کان ۽ شيطانن جي وسوسن کان ۽ هن کان ته هو مون وٽ اچن.

428. امام احمد، حضرت وليد بن وليد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! مان وحشت (خوف) محسوس ڪريان ٿو. (ان لاءِ ڇا ڪجي؟) فرمايائون ته جڏهن تون سمهڻ لاءِ بستري تي اچين ته هيءُ دُعا پڙهندو ڪر پوءِ توکي ڪجهه به نه ٿيندو. اعوذ بكلمات الله التامه من غضبه و عقابه و شر عبادهم و من همزات الشياطين و ان يحضرون.

ترجمو: آءُ الله جي ڪامل ڪلمن جي پناهه گهران ٿو ان جي غضب ۽ عذاب کان ۽ ان جي پانهن جي شر کان ۽ شيطانن جي وسوسن کان ۽ هن کان ته هو مون وٽ حاضر ٿين.

افحسبتم انما خلقناكم عبثاً (المؤمنون آيت 115) جي فضيلت

مصيبت لاءِ دُعا

429. حڪيم، ترمذيءَ، ابويعلئي، ابن المنذر، ابن ابي حاتم، ابونعيم ”حلية الاولياء“ ۾، ابن

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

السني ۽ ابن مردويه حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان هڪ مصيبت زده شخص جي ڪن ۾ هيءَ آيت آخر سورة تائين پڙهي ته ان جي مصيبت دور ٿي وئي. نبي ڪريم ﷺ جن ان کان پڇيو ته تو هن جي ڪن ۾ ڇا پڙهيو؟ پوءِ ان ٻڌايو ته مون هن جي ڪن ۾ فلاڻي آيت پڙهي، نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته مون کي قسم آهي ان ذات جو جنهن جي قبضي ۽ قدرت ۾ منهنجي جان آهي ته جيڪڏهن ڪو شخص دل جي يقين سان اها آيت ڪنهن جبل تي پڙهندو ته اهو اتان هتي ويندو. آيت هيءَ آهي.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾ فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴿١٦﴾ وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿١٧﴾ وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٨﴾ تائين. (مؤمنون 115 کان 118 تائين)

ترجمو: (اي انسانو!) پوءِ اوهين هيءَ خيال ڪريو ٿا ڇا ته اسان اوهان کي بي فائده پيدا ڪيو آهي؟ ۽ اوهان کي اسان ڏي نه موٽايو ويندو؟ سو الله (اهڙي ڪم ڪرڻ کان) بلند آهي جو بادشاهه برحق آهي ان کان سواءِ ڪو حاڪم نه آهي. عزت واري عرش جو مالڪ آهي. جيڪو الله سان گڏ ٻئي حاڪم کي سڏيندو جنهن جي ان وٽ ڪا ثابتي نه آهي تنهن کي سندس پاليندڙ وٽ ئي حساب ڏيڻو آهي بيشڪ ڪافر ڪامياب نه ٿيندا ۽ (اي پيغمبر!) چئو ته اي منهنجا رب! معاف ڪر ۽ رحم ڪر تون سڀني رحم ڪندڙن کان چڱو آهين.

فتح لاءِ وظيفو:

430. علامه ابن سني، ابن منده ۽ ابو نعيم ”المعرفة“ ۾ حضرت محمد بن ابراهيم بن الحارث جي حسن سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته ان پنهنجي پيءُ کان روايت ڪئي آهي. ان فرمايو: اسان کي نبي ڪريم ﷺ جن هڪ سريه (جنگ) ۾ موڪليو ۽ حڪم ڪيائون ته صبح ۽ شام هيءَ ضرور پڙهجو. افحسبتم انما خلقناكم عبثا و انکم الينا لا ترجعون. (مؤمنون: 115)

ترجمو: (اي انسانو!) پوءِ اوهين هي خيال ڪريو ٿا ڇا ته اسان اوهان کي بي فائده پيدا ڪيو آهي ۽ اوهان کي اسان ڏي نه موٽايو ويندو. پوءِ اسان ان تي عمل ڪيو ۽ صبح شام ان جو ورد ڪيو سين ته اسان کي فتح به ملي، غنيمت به ملي ۽ سلامتيءَ سان موٽي به آياسين.

فتعالی الله الملک الحق کان آخري سورة تائين (المؤمنون: 116، 117، 118 جي فضيلت

هن جي فضيلت سورة بقره جي پهرين آيتن ۾ اچي چڪي آهي.

سورة النور جي فضيلت

عورتن کي سورة النور جي سکيا

431. حاڪم، بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ ۽ ابن مردويه حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو:

عورتن کي بالاخانن، ماڙين ۾ نه رهايو ۽ انهن کي ڪتابت (لکڻ) به نه سيکاريو بلڪ

انهن کي ڪيڙا اٿڻ ۽ سورة النور سيڪاريو.

حضرت عمر رضي الله عنه جو خط

432. ابو عبید ” الفضائل “ ۾ حارث بن مضرب جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان ڏي حضرت عمر رضي الله عنه خط لکيو ته سورة النساء، سورة الاحزاب ۽ سورة النور سکو.

مرد سورة المائدة، عورتون سورة النور سکن:

433. سعيد بن منصور ۽ ابن المنذر ۽ بيهقيء حضرت مجاهد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: پنهنجن مردن کي ” سورة المائدة “ ۽ پنهنجين عورتن کي ” سورة النور “ سيڪاريو.

سورة النور جو تفسير

434. حاڪم حضرت ابوالثعلبي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آءٌ ۽ هڪ ٻيو ساٿي ۽ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما ٽئي حج تي هئاسين ته اتي حضرت ابن عباس رضي الله عنهما سورة النور جو تفسير شروع ڪيو، منهنجي ساٿيءَ چيو ته سبحان الله! ڪهڙيون ته پليون ڳالهيون هن شخص جي دماغ مان نڪري رهيون آهن جيڪڏهن ترڪمانستان (فارس ۽ روم) وارا هن جون اهي ڳالهيون ٻڌن ته اهي به مسلمان ٿي پون.

فائدو: سورة بقره جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته حاڪم ۽ ٻين محدثن حضرت عمر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة النور سکو ڇاڪاڻ ته ان ۾ فرائض (احڪام) آهن.

سورة الفرقان جي فضيلت:

هن جي فضيلت ۾ ڪابه حديث نه ملي آهي البت ان کان علاوه ان جي باري ۾ هيءَ روايتون مليون آهن.

435. ابن الانباري ” المصاحف “ ۾ حضرت حميد بن عبدالرحمن بن عوف رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن صبح جي نماز پڙهائي جنهن ۾ پاڻ سڳورن عليه السلام جن سورة الفرقان تلاوت فرمائي ۽ ان ۾ هڪ آيت رهائي ويا سلام ورائڻ کان پوءِ پڇيائون ته توهان ۾ اُٻي آهي؟ حضرت اُٻي عرض ڪيو ته جي سائين! اجهو آءٌ وينو آهيان، اي الله جا رسول! فرمايائون ته آءٌ هڪ آيت ڇڏي ويو هئس نه؟ حضرت اُٻي عرض ڪيو ته ها سائين. اوهان هڪ آيت ڇڏي ويو. پاڻ سڳورن عليه السلام جن فرمايو مون کي لڳو نه ڏٺي؟ حضرت اُٻي رضي الله عنه عرض ڪيو مون سمجهيو ته شايد اها آيت منسوخ ٿي وئي آهي! فرمايائون ته مون کان رهجي وئي هئي.

سورة الشعراء

هن سورة جي ڪا خاص فضيلت نه ملي آهي سواءِ ان جي جيڪا سورة طه ۾ گذري چڪي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: مون کي سورة طه ۽ طواسين موسيٰ عليه السلام جي تورات مان ڏنيون ويون آهن.

والذي خلقتني فهو يهدين كان ان ايتن (الشعراء: 78 كان 85) جي فضيلت:

436. ابن ابي الدنيا، "الذكر" ۾ ۽ ابن مردويه حسن سند سان سمرة بن جندب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو:

(1) جڏهن ٻانهو فرضي نماز لاءِ چڱي طرح وضو ڪري پنهنجي گهر جي دروازي مان نڪرندو آهي ۽ ارادو مسجد ڏانهن هوندو اٿس پوءِ نڪرڻ مهل هيئن چوندو آهي

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ۝ يعني: الله جي نالي سان آءٌ نڪران ٿو جنهن مون کي خلقيو آهي پوءِ اهو ئي مون کي هدايت ڏيندو آهي ته الله تعاليٰ ان کي صحيح عملن جي هدايت ڏيندو.

(2) جڏهن چوندو آهي وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِيَنِي ۝ يعني: ۽ اهو الله مون کي ڪرائيندو ۽ پياريندو آهي ته الله تعاليٰ ان کي جنت جا طعام

ڪرائيندو

(3) جڏهن چوندو آهي: وَإِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي ۝ يعني: جڏهن آءٌ بيمار ٿيندو آهيان ته هو مون کي شفا ڏيندو آهي ته الله تعاليٰ ان کي شفا ڏيندو آهي ۽ ان جي مرض کي گناهن جو ڪفارو بڻائي ڇڏيندو آهي.

(4) جڏهن چوندو آهي وَالَّذِي يُمَيِّتُنِي ثُمَّ يُحْيِيَنِي ۝

يعني: ۽ اهو الله مون کي ماري ڇڏي ۽ بعد ۾ جياريندو. ته الله تعاليٰ ان کي نيڪ بختن واري حياتي عطا ڪندو ۽ شهيدن وارو موت ان کي ڏيندو.

(5) جڏهن چوندو آهي: وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ۝ يعني: جنهن ۾ اميد اٿر ته اهو انصاف واري ڏينهن منهنجا گناهه مون کي معاف ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي جا گناهه معاف ڪري ڇڏيندو آهي جيتوڻيڪ سمند جي جهڳ کان به وڌيڪ ڇو نه هجنس.

(6) جڏهن چوندو آهي: رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْغِنِّي بِالطَّحِيْنِ ۝

يعني: اي منهنجا رب! مون کي حڪمت عطا ڪر ۽ مون کي نيڪن سان ملاءِ. ته الله تعاليٰ ان کي حڪومت ڏيندو آهي ۽ گذريل صالحن ۽ باقي رهيل صالحن سان ملائيندو آهي.

(7) جڏهن چوندو آهي: - وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ۝ آيت نمبر: 84 ۽ پوين ۾ منهنجي چڱي طرح ياد گيري جاري ڪر، ته الله تعاليٰ هڪ اچي پني تي لکي ڇڏيندو آهي ته فلاڻو پٽ فلاڻي جو صادقين يعني سچارن مان آهي پوءِ ان کي الله تعاليٰ صدق (سچ) جي توفيق ڏيندو آهي.

(8) جڏهن چوندو آهي: - وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ۝

يعني: مون کي نعمت واري باغ جي وارثن مان ڪر. ته الله تعاليٰ ان جنت جون ماڙيون ۽ منزلون عطا ڪندو آهي. حسن جي روايت ۾ وڌيڪ لفظ هيءُ به آهي. واغفر لي ولوالدي ڪماربيا ني صغيرا. ۽ مون کي بخش ۽ منهنجي پيءُ ۽ ماءُ کي به بخش جيئن هنن مون کي ننڍپڻ ۾ پاليو.

437. حاڪم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته مون عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! ابن جدعان

مهمانن جي خدمت چاڪري ڪندو آهي ۽ مٽي ماڻهي به ڳنڍيندو آهي ۽ پيا به نيڪي جا ڪم ڪندو آهي. ڇا ان کي اهي نفعو ڏيندا؟ فرمايائون نه. ڇاڪاڻ ته هن ڪڏهن به رب اغفرلي خطيئتي يوم الدين- (يعني: اي رب! مونکي منهنجا گناهه قيامت جي ڏهاڙي ۾ معاف ڪر) نه چيو آهي.

سيعلم الذين ظلموا اي منقلب ينقلبون (الشعراء: 227) جي فضيلت

حضرت ابوبڪر صديق رضي الله عنه جو وصيت نامو:

438. ابن ابي حاكم، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو:- بابا سائين، پنهنجي وصيت نامي ۾ هيءُ به سٽون لکيون هيون- ”بسم الله الرحمن الرحيم“ هذا ما اوصى به ابوبڪر بن ابي قحافة عند خروجه من الدنيا حين يؤمن الكافر ويتقى الفاجر ويصدق الكاذب اني استخلفت عليكم عمر بن الخطاب فان يعدل فذاك ظني به ورجائي فيه وان يجر ويبدل فلا اعلم الغيب. وسيعلم الذين ظلموا اي منقلب ينقلبون.

ترجمو:- الله جي نالي سان جيڪو مهربان نهايت رحم وارو آهي. هيءُ ابوبڪر بن ابي قحافة جو وصيت نامو آهي هن دنيا مان نڪرڻ وقت جڏهن ڪافر ايمان آڻيندو فاجر تقوي اختيار ڪندو ۽ ڪوڙو ماڻهو سچ ڳالهائيندو. بيشڪ اءُ عمر بن الخطاب کي توهان لاءِ خليفو بڻائي ٿو وڃان ٿو پوءِ جيڪڏهن هو عدل ڪري ٿو ته اهوئي منهنجو گمان آهي ۽ منجهس اميد به مونکي اهائي آهي ۽ جيڪڏهن ان جي عوض ٻي ڪاشيءَ اُٿي ٿو ته اءُ غيب دان نه آهيان- ۽ سگهوئي ظالم ماڻهو ڄاڻندا ته ڪهڙي موٽڻ جي هنڌ موٽن ٿا.

439. ابن ابي شيبه، حضرت عبدالله بن رباح جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو:- حضرت صفوان بن محرز جڏهن به هيءُ آيت پڙهندو هو ته روئي ڏيندو هيو. وسيعلم الذين ظلموا اي منقلب ينقلبون (الشعراء: 227)

ترجمو:- ۽ ظالم جلد ڄاڻندا ته ڪهڙي موٽڻ جي هنڌ موٽن ٿا.

سورة النمل

هن سورة جي ڪا خاص فضيلت نه ملي آهي سواءِ ان جي جيڪا سورة طه ۽ طواسين جي فضيلت ۾ گذري آهي ته نبي ڪريم عليه السلام جن فرمايو ته مونکي اهي سورتون حضرت موسيٰ عليه السلام جي تورات مان مليون آهن.

سورة القصص

هن سورة جي به ڪا خاص فضيلت نه ملي آهي سواءِ ان جي جيڪا سورة طه ۽ طواسين ۾ گذري چُڪي آهي.

سورة العنكبوت

هن سورة جي فضيلت ۾ ڪابه حديث نه ملي آهي البتہ ان کان علاوه هيءُ روايت آهي

سج ۽ چنڊ گرھڻ جي نماز ۾ تلاوت:

440. دارقطنيءَ "السنن" ۾ حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سج ۽ چنڊ گرھڻ جي موقعي تي چار رڪعتون نماز پڙهندا هئا، چار سجدا ڏيندا هئا ۽ پهرين رڪعت ۾ سورة ياسين پڙهندا هئا.

سورة الروم

هن جي فضليت ۾ ڪابه حديث نه ملي سگهي آهي البتہ ان کان علاوه هيءَ روايتون آهن.
441. عبدالرزاق ۽ امام احمد، سندحسن سان هڪ صحابيءَ رضي الله تعالى عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز کين پڙهائي، جنهن ۾ پاڻ سڳورن ﷺ جن "سورة الروم" جي تلاوت فرمائي.

فجر جي نماز ۾ سورة الروم:

442. بزار حضرت اغزالمني ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ سورة الروم جي تلاوت فرمائي.

جمعي جي نماز ۾ سورة الروم:

443. عبدالرزاق، حضرت معمر کان ان عبدالملڪ بن عمير جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي ڏينهن جمعة المبارڪ جي نماز ۾ "سورة الروم" جي تلاوت فرمائي.

نماز ۾ شڪ جو ٿيندا آهن؟

444. ابن ابي شيبه "المصنف" ۾ ۽ امام احمد، عبدالملڪ بن عمير جي سند سان حضرت ابوروح رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن صحابن سڳورن رضي الله عنهم کي صبح جي نماز پڙهائي جنهن ۾ پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة الروم تلاوت فرمائي. تلاوت ڪندي ڪنڊي ڪجهه شڪ ۾ پئجي ويا يعني: ٿورو مُنجهي پيا. جڏهن نماز پڙهي فارغ ٿيا ته فرمايائون: اسان کي نماز ۾ اهي ماڻهو مُنجهائيندا آهن، يعني: شڪ ۾ وجهندا آهن جيڪي بغير پاڪائيءَ جي نماز ۾ شامل ٿيندا آهن. تنهنڪري جيڪو به نماز جي لاءِ اچي ته چڱي طرح پاڪائي ڪري پوءِ اچي.

فسبحن الله حين تمسون ۽ تن آيتن (الروم: 17 کان 19 تائين) جي فضيلت:**حضرت ابراهيم عليه السلام خليل ڇو ٿيو؟**

445. امام احمد، ابن جرير، ابن المنذر، ابن ابي حاتم، ابن سنيءَ "عمل اليوم والليلة" ۾ ۽ طبرانيءَ، ابن مردويه ۽ بيهقيءَ "الدعوات" ۾ حضرت معاذ بن انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان کي ٻڌايان ته الله تعالى حضرت ابراهيم

عليه السلام جو خليل جو نالو رکيو. جنهن وعدي وفائي ڪئي. ڇاڪاڻ ته هو صبح ۽ شام هن آيت جي تلاوت ڪندو هو. "قَسْبُحَنَّ اللَّهُ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۝ وَلَهُ الْحُكْمُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۝" (الروم: 18)

ترجمو: پوءِ جنهن مهل اوهان کي سانجهي ٿئي ۽ جنهن مهل اوهان کي صبح ٿئي تنهن مهل الله جي پاڪائي بيان ڪريو ۽ آسمانن ۽ زمين ۾ سندس تعريف آهي ۽ پوئين پهر ۾ ۽ جنهن مهل اوهان کي منجهند ٿئي. (تنهن مهل به سندس پاڪائي بيان ڪريو).

رهجي ويل وظيفن کان ڇا ڪجي؟

446. ابو داؤد، طبراني، ابن السني ۽ ابن مردويه، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص صبح جو (سورة الروم) جون هي آيتون پڙهندو ته ان ڏينهن جا جيڪي به ورد وظيفا ڪانئس رهجي ويا هوندا تن جي ثواب جو پراءِ ڪري ڇڏينديون ۽ جيڪو شخص شام جو هي آيتون پڙهندو ته ان جا رات جا جيڪي ورد وظيفا رهجي ويا هوندا تن جو پراءِ ٿي ويندس.

"قَسْبُحَنَّ اللَّهُ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۝ وَلَهُ الْحُكْمُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۝" "يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ۝" (الروم: 17-18-19)

447. ابن عساڪر حضرت حسن بصري رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص هي آيتون يعني: قَسْبُحَنَّ اللَّهُ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ کان آخر تائين پڙهندو ته ان کان رات ۽ ڏينهن ۾ ڪابه شيءِ (وردن ۽ وظيفن) مان رهجي نه ويندي ۽ رات ۽ ڏينهن ۾ جيڪا شيءِ رهجي ويندس سا حاصل ڪري ويندو.

سورة لقمان

هن سورة جي ڪا خاص فضيلت نه ملي سگهي آهي البتہ فضيلتن کان علاوه روايتن ۾ هيئن آهي:

448. نسائيءَ ۽ ابن ماجه حضرت براء بن عازب رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان نبي ڪريم ﷺ جن جي اقتداء ۾ پيپهريءَ جي نماز پڙهندا هئاسين ته سندن زبان مبارڪ مان سورة لقمان ۽ سورة ذاريات جون آيتون ٻڌڻ ۾ اينديون هيون.

سورة الم السجده جي فضيلت

449. ابن نصر، طبرانيءَ، بيهقيءَ، "السنن" ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سومهڻيءَ جي نماز کان پوءِ چار رڪعتون هن طرح پڙهي جوان جي پهرين ٻن رڪعتن ۾ "قل يا ايها الکفرون ۽ قل هو الله احد" ۽ پوين ٻن رڪعتن ۾ "الم تنزيل السجده ۽ تبارک الذي بيده الملك" پڙهيائين ته ان کي ليلة القدر ۾ پڙهيل چئن رڪعتن جيترو ثواب ملندو.

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

450. ابن مردويه، حضرت ابن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سانجهي ۽ سومهڙي جي وچ ۾ سورة الملك ۽ سورة الم سجده پڙهندو ته ان جي قدر واري رات ۾ عبادت ڪئي.

نورانيت واريون سورتون:

451. ابن مردويه، حضرت عائشہ رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو ”سورة الم سجده“، ”سورة ياسين“، ”سورة اقتربت الساعة“ ۽ ”سورة الملك“ پڙهندو ته ان لاءِ اهي سورتون نور جو سبب بڻبيون ۽ شيطان کان حفاظت ۾ رهندو ۽ قيامت جي ڏينهن ان جا درجا بلند ٿيندا.

پڙهندڙ مٿان چانورو:

452. ابن الضريس، حضرت مسيب بن رافع رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”سورة الم سجده“ کي قيامت جي ڏينهن پَر ڏنا ويندا، جا پنهنجي پڙهندڙ جي مٿان چانورو ڪري بيهندي ۽ ان کي چوندي ته توکان ڪوبه پڇاڻو نه آهي.

سورة منجية ڪهڙي آهي؟

453. دارمي، حضرت خالد بن معدان رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة منجية (چوٽڪارو ڏياريندڙ سورة) پڙهندا ڪريو اها اٽو الم سجده. ڇاڪاڻ ته مون کي هڪڙي شخص جي باري ۾ خبر پهتي آهي ته اهو هيءَ سورة پڙهندو هو، ان کانسواءِ ٻيو ڪجهه به نه پڙهندو هو ۽ اهو گنهگار به ڏاڍو هوندو هو. پوءِ هن سورة ان جي مٿان پنهنجا پَر پکيڙيا ۽ الله تعاليٰ کي عرض ڪيائين ته اي رب! هن کي بخش ڇاڪاڻ ته هن مون کي گهڻو پڙهيو هو پوءِ الله تعاليٰ سفارش قبول ڪئي ۽ الله تعاليٰ ملائڪن کي فرمايو ته هن جي هر گناهه جي عيوض نيڪي لکو ۽ هن جا درجا به بلند ڪريو.

الله تعاليٰ وٽ سفارش ڪندڙ سورة:

454. دارمي، حضرت خالد بن معدان رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته قبر ۾ سورة الم سجده پنهنجي پڙهندڙ جي باري ۾ جهڳڙو ڪندي، چوندي ته اي الله! جيڪڏهن آءٌ تنهنجي ڪتاب مان آهيان ته هن جي باري ۾ منهنجي سفارش قبول فرما ۽ جيڪڏهن آءٌ تنهنجي ڪتاب مان نه آهيان ته مون کي مڃي ۽ ميساري ڇڏ ۽ هيءَ سورة پکي وانگر پنهنجا پر ان جي مٿان پکيڙي بيهندي. پوءِ ان جي سفارش قبول ڪئي ويندي ۽ قبر جي عذاب کان ان کي بچائيندي رهندي.

فائدو: سورة تبارڪ جي به ان جهڙي فضيلت آهي.

حضرت خالد رضى الله عنه روزانه رات جو اهي ٻئي سورتون (الم سجده ۽ الملك) پڙهندو هو.

ستر نيڪيون ۽ ستر درجا:

455. دارميءَ ۽ ابن الزريس حضرت كعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الم السجده ۽ سورة الملك“ پڙهندو ته ان لاءِ ستر نيڪيون لکيون وينديون ۽ ان جون ستر برايون معاف ڪيون وينديون ۽ ان جا ستر درجا بلند ڪيا ويندا.

ست درجا وڌيڪ فضيلت واريون سورتون:

456. دارميءَ، ترمذيءَ ۽ ابن مردويه حضرت طائوس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة الم السجده ۽ سورة الملك قرآن پاڪ جي هر سورة تي ست درجا وڌيڪ فضيلت رکن ٿيون.

457. ابو عبید، حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سورة الم السجده ۽ سورة الملك ٻين سورتن تي ست درجا وڌيڪ فضيلت رکن ٿيون.

ستر برايون معاف:

458. ابن مردويه، حضرت طاؤس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هو سفر ۾ توڙي حضر ۾ سورة الم السجده ۽ سورة الملك روزانه عشاء ۽ فجر جي نماز ۾ پڙهندو هو، پوءِ فرمائيندو هو ته جيڪو شخص اهي ٻئي سورتون پڙهندو ته ان لاءِ هر آيت جي عيوض ستر نيڪيون لکيون وينديون. اها سڄي قرآن تي ڪين فضيلت آهي ۽ ان جون ستر برايون معاف ڪيون وينديون ۽ ان جا ستر درجا بلند ڪيا ويندا.

نبي ڪريم ﷺ جن تيسيتائين آرام نه ڪندا هئا:

459. ابو عبید ”الفضائل“ ۾ ۽ امام احمد، عبد بن حميد، دارميءَ، ترمذيءَ، نسائيءَ، حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ ابن مردويه حضرت جابر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن جيسيتائين سورة الم السجده ۽ سورة الملك نه پڙهندا هئا تيسيتائين آرام نه ڪندا هئا.

460. ابن الزريس، حضرت يحييٰ بن ڪثير جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: حضرت طاؤس رضي الله عنه جيسيتائين سورة الم السجده ۽ سورة الملك نه پڙهندو هو تيسيتائين آرام نه ڪندو هو ۽ فرمائيندو هو ته هن جي هر آيت ستر آيتن جي برابر آهي.

قدر واري رات جيترو اجر:

461. علامه خرائطيءَ ”مڪارم الاخلاق“ ۾ حاتم بن محمد جي سند سان حضرت طاؤس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته اهو فرمائيندو هو ته هن ڌرتيءَ تي جيڪو به رات جو سورة الم السجده ۽ سورة الملك پڙهي ٿو ته الله تعاليٰ ان لاءِ قدر واري رات جيترو اجر لکي ٿو ڇڏي.

* حضرت حاتم فرمائي ٿو ته مون اها ڳالهه حضرت عطاء کي ٻڌائي، ان فرمايو ته حضرت طاؤس رضي الله عنه سچ ٿو فرمائي، الله جو قسم ته مون جڏهن کان وٺي اهي ٻڌيون آهن تڏهن کان وٺي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

پڙهڻ نه ڇڏيون آهن، البت بيماريءَ جي ڪري ڪڏهن ڪڏهن رهجي وينديون آهن.

جمعي جي ڏينهن فجر جي نماز ۾ تلاوت:

462. ابن ابي شيبه ۽ امام بخاريءَ، مسلم، ابوداؤد، ترمذي، نسائي، ابن ماجه ۽ بيهقي "السنن" ۾ حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي ڏينهن فجر جي نماز ۾ سورة سجده ۽ سورة الڏهر تلاوت ڪندا هئا.

463. ابن ماجه ۽ بيهقي "السنن" ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه کان ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.

464. علامه عقيقيءَ به حضرت علي رضي الله عنه جي ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.

بيپهريءَ جي نماز ۾ سورة سجده:

465. ابن ابي شيبه، ابوداؤد ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن بيپهريءَ جي نماز پڙهائي جنهن ۾ سجده تلاوت ڪيائون، پوءِ اسان پڪ سمجهيوسين ته پاڻ سڳورن ﷺ سورة الر تنزيل السجده تلاوت ڪئي آهي.

466. ابويعلیٰ به حضرت براء رضي الله عنه جي اهڙي ئي روايت نقل ڪئي آهي.

467. امام احمد، امام مسلم ۽ ابويعلیٰ، حضرت ابوسعید خدری رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان نبي ڪريم ﷺ جن سان بيپهريءَ جي نماز پڙهيسين ته ان جي پهرين ٻن رڪعتن ۾ ٽيهه آيتون ڪن قراءت ڪيائون جنهن مان اسان اندازو لڳايو ته پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة سجده تلاوت ڪئي آهي.

468. عبدالرزاق حضرت ابوالعاليه رضي الله عنه کان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته صحابن سڳورن رضي الله عنهم نبي ڪريم ﷺ جن جي بيپهريءَ جي پهرين ٻن رڪعتن جي قيام مان اندازو لڳايو ته سائينجن ﷺ ان ۾ سورة سجده تلاوت ڪئي آهي.

469. ابن ابي شيبه، حضرت ابن طاؤس جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته بابا سائين (طاؤس رضي الله عنه) سومهڙيءَ جي نماز ۾ سورة سجده تلاوت ڪري پوءِ رکوع ڪندو هو.

سورة الاحزاب

هن جي ڪابه خاص فضيلت نه ملي آهي سواءِ ان جي جيڪا سورة نور ۾ گذري چڪي آهي ته حضرت عمر رضي الله عنه سورة النور ۽ سورة الاحزاب سکڻ جو حڪم ڪيو هيو.

ياايها الذين آمنوا تقوا الله وقولوا قولا سديدا بابت:

هن جي باري ۾ روايت سورة النساء جي فضيلت ۾ گذري چڪي آهي.

سورة سبا

هن جي فضيلت جي باري ۾ ڪابه حديث نه ملي آهي.

سورة فاطر

هن جي باري ۾ ڪابه فضيلت نه ملي آهي البتہ فضيلت ڪان علاوه هيءَ روايت آئي آهي.
470. ابن سعد، حضرت ابو مليڪه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ هڪڙي رکعت ۾ سورة الملائڪة (فاطر) پڙهندو هوس.

مايفتح الله للناس من رحمة (سورة فاطر آيت: 2) جي فضيلت.

471. ابن المنذر، حضرت عامر بن عبد قيس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: قرآن پاڪ ۾ چار آيتون آهن جو آءٌ جڏهن به پڙهندو آهيان ته مون کي ٻئي ڪنهن به ورد جي ضرورت نه پوندي آهي.
(1) مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (فاطر: 2)

ترجمو: الله تعاليٰ ماڻهن لاءِ جا به رحمت ڪولي ٿو تنهن کي ڪوبه روڪ ڪرڻ وارو نه آهي. ۽ جيڪي روڪي ٿو تنهن کي ڪوبه ان کان پوءِ ڪولڻ وارو نه آهي ۽ اهو زبردست (۽) حڪمت وارو آهي.
(2) وَإِنْ يُمْسِكْ اللَّهُ يَضُرَّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِيدْ يَنْزِلْ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (يونس: 107)

ترجمو: جيڪڏهن الله تعاليٰ توکي ڪابه تڪليف پهچائي ته ان کان سواءِ ان تڪليف کي ڪو هٽائڻ وارو نه آهي ۽ جيڪڏهن توکي ڀلائي پهچائڻ گهري ته سندس فضل کي ڪو ڦيرڻ وارو نه آهي.
(3) لِيُثَبِّتَ دُورَ سَعَتِهِ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُتَّقِ اللَّهَ فَمَا أَتَاهُ اللَّهُ لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا (الطلاق: 7)

ترجمو: الله تنگي کان پوءِ جلد آساني ڪري ڏيندو ۽ جنهن جي آمدني ٿوري هجي ته اهو ان مان خرچ ڪري جو الله ان کي ڏنو آهي، الله ڪنهن شخص کي تڪليف نه ٿو ڏئي. مگر ان مطابق جيڪي ان کي ڏنو آهي الله تنگي کان پوءِ جلد آساني ڪري ڏيندو.
(4) وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ (هود: 6)

ترجمو: ۽ زمين تي هلڻ وارو ڪوبه نه آهي پر ان جي روزي الله تي آهي ۽ اهو ان جي رهڻ جي جاءِ کي ۽ جتي ان کي امانت رکيو وڃي ٿو، تنهن کي به ڄاڻي ٿو، سڀ ڪجهه ڪتاب ۾ (لکيل) آهي.
472. ابن المنذر حضرت جعفر بن زبير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عروه رضي الله عنه ڪجائي جي باري ۾ چونڌو هو ته الله جو قسم آهي ته هيءُ رحمت آهي جا ماڻهن لاءِ ڪولي وئي آهي پوءِ هيءَ آيت تلاوت ڪندو هو. مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا

مُسِيكَ فَلَا مَرْسَلٌ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ① فاطر:

ترجمو: الله ماڻهن لاءِ جابه رحمت ڪولي تنهن کي ڪوبه روڪڻ وارو نه آهي (۴) جيڪي روڪي ٿو تنهن کي ڪوبه ان کان ڪولڻ وارو نه آهي ۽ اهو زبردست ۽ حڪمت وارو آهي. 473. ابن ابي خاتم، ابن وهب جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته مون امام مالڪ کان ٻڌو آهي ته هو حديث بيان ڪري پيو ته حضرت ابوهريره رضي الله عنه جنهن رات برسات وسندي هئي ته صبح جو پنهنجي ساٿين کي چونڌو هو ته اڄ رات اسان تي مينهن، فتح جي نڪت جي ڪري وٺو آهي ان کان پوءِ هيءَ آيت تلاوت فرمائيندو هو. مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مَرْسَلٌ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ① (فاطر آيت: 2) ترجمو: الله تعاليٰ ماڻهن لاءِ جابه رحمت ڪولي ٿو تنهن کي ڪو روڪڻ وارو نه آهي ۽ جيڪي روڪي ٿو تنهن کي ڪوبه ان کان پوءِ ڪولڻ وارو نه آهي ۽ اهو زبردست (۴) حڪمت وارو آهي.

فائدو: هن آيت جون ڪجهه فضيلتون سورة يونس ۾ به گذري چڪيون آهن.

سورة يس جي فضيلت

قرآن پاڪ جي دل:

474. دارمي، ترمذي، محمد بن نصر ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ هر شيءِ کي دل هوندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي دل سورة يس آهي. ۽ جيڪو شخص سورة يس پڙهندو ته ان لاءِ الله تبارڪ و تعاليٰ قرآن پاڪ جي ذهن ختم جو ثواب لکي ڇڏيندو.

سوال: ڪير سوال ڪري ته هن حديث پاڪ ۾ ته هڪ شيءِ جي فضيلت پنهنجو پاڻ تي لازم اچي ٿي. ڇاڪاڻ ته سورة يس به قرآن پاڪ ۾ آهي؟

جواب 1: آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته ائين لازم نه آهي ڇو ته ان ۾ اعتباري فرق ئي ڪافي آهي ڇاڪاڻ ته قرآن پاڪ ۾ ٻين سورتن سان ملائي تلاوت ڪرڻ کان اڪيليءَ جي تلاوت ڪرڻ جي الگ حيثيت آهي جيئن هڪڙي دوا جيڪڏهن ٻين دوائن سان ملائي کائجي ته ان جو ايترو اثر نه ٿيندو جيترو اڪيلي دوا کائڻ جو اثر ٿيندو. جيئن ڏسو ڪي خاص آيتون آهن جيڪي چوري چڪاريءَ کان حفاظت لاءِ مجرب آهن. قرآن پاڪ جي ٻين سورتن سان ملائي پڙهڻ سان انهن جي اها خاصيت نه ٿي رهي جيڪا اڪيلي پڙهڻ سان اٿن. ٻيو هن طرح سمجهڻ گهرجي ته جيئن هڪ شخص جي جيڪا اڪيلي طور عزت اڪرام ڪئي ويندي آهي سا ٻين ماڻهن سان گڏ نه ڪئي ويندي آهي.

جواب 2: سورة يس جي اها خاصيت تڏهن آهي جڏهن ان کي تدبر يعني: سوچ ۽ ويچار سان پڙهجي.

جواب 3: سڄي قرآن پاڪ جي پڙهڻ جو مطلب آهي ته سورة يس کان سواءِ پڙهيو وڃي ته

پوءِ سورة (يس) جي اها فضيلت آهي.

ڪن عالمن جو چوڻ آهي ته ان مان مراد آهي ته بي انتها اجر ملندو. پر هنن سمورن جوابن مان پهريون جواب وڌيڪ مناسب آهي.

475. بزار، حضرت ابوهريره رضي الله عنه جي روايت نقل آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ هر شيءِ کي دل هوندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي دل سورة يسين آهي.

رات جو سورة يس جي تلاوت:

476. دارمي، ابويعليٰ ۽ طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ ۽ ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابوهريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو الله تعاليٰ جي رضا خاطر سورة يس پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي ان رات بخشي ڇڏيندو.

قرآن پاڪ جي برابر سورة:

477. ابن حبان رضي الله عنه ۽ علامه ضياء، حضرت جندب بن عبدالله رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته جيڪو شخص الله جي رضا خاطر سورة ياسين پڙهندو ته ان کي بخشي ويندو.

478. دارمي، حضرت حسن رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: الله جي رضا خاطر جيڪو شخص رات جو سورة يس پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي بخشي ڇڏيندو ۽ فرمايائين ته مون کي هيءَ حديث به پهتي آهي ته هيءَ سورة سڄي قرآن پاڪ جي برابر آهي.

مرض الموت شخص تي سورة يس جي تلاوت:

479. امام احمد، ابوداؤد، نسائي، ابن ماجه، محمد بن نصر، ابن حبان، طبراني، حاکم ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت معقل بن يسار رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة يس قرآن پاڪ جي دل آهي. جنهن شخص کي الله ۽ آخرت تي ايمان آهي ۽ اهو سورة يس پڙهي ٿو ته الله تعاليٰ ان جا اڳيان سڀ گناهه معاف ڪري ٿو ڇڏي، تنهنڪري توهان هن سورة کي پنهنجي مرض الموت ماڻهن تي پڙهندا ڪريو.

قرآن جي ڏهن ختمن جو ثواب:

480. سعيد بن منصور ۽ بيهقي، حضرت حسان بن عطيه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص سورة يس جي تلاوت ڪئي، ان جو ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جو ختم پڙهيو.

هڪ هزار.....

481. ابن ضريس، ابن مردويه، خطيب ۽ بيهقي، حضرت ابوبڪر صديق رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توريت ۾ سورة يس کي ”المعمه“ (عام ڪري

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

چڏيندڙ چيو ويو آهي. جا پنهنجي پڙهندڙ لاءِ دنيا ۽ آخرت جون ڀلايون عام ڪري چڏيندي آهي ۽ ان کان دنيا ۽ آخرت جون مصيبتون معاف ڪري چڏيندي آهي ۽ ان کان آخرت جون هولناڪيون به تاري چڏيندي آهي ۽ هن سورة کي ”الدافعة القاضيه“ (دفع ڪندڙ ۽ پوراء ڪندڙ) به سڏيو ويو آهي. جيڪا پنهنجي پڙهندڙ تان هر برائي کي دفع ڪري چڏيندي آهي ۽ ان جي هر حالت کي پورو ڪري چڏيندي آهي. جيڪو شخص هيءَ سورة پڙهندو ته ان کي ڏهن حجن جو ثواب ملندو ۽ جيڪو هن سورة کي ٻڌندو ته ان کي ڏهه هزار دينار الله تعاليٰ جي رستي ۾ خرچ ڪرڻ جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو هن کي لکي پيئندو ته ان جي پيٽ ۾ چڻ هڪ هزار دوائون ۽ هڪ هزار نور ۽ هڪ هزار يقين ۽ هڪ هزار برڪتون ۽ هڪ هزار رحمتون پئجي وينديون ۽ ان مان سڀ ڪينا ۽ ڪڍورتون ۽ بيماريون ڪڍيون ويون.

فائدو: امام بيهقي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث صرف عبدالرحمن بن ابي بڪر الجعداني، سليمان بن رفاع کان نقل ڪئي آهي، جيڪو مُنڪر آهي، يعني ان جي روايت قابل قبول نه آهي. 482. خطيب به حضرت انس رضه جي ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.

فائدو: مون (محمد هاشم) هيءَ حديث حافظ سيوطي، جي تابعداري ڪندي آندي آهي، ڇاڪاڻ ته ان به ”الدرالمنثور“ ۾ آندي آهي، ظاهر آهي ته خطيب حضرت انس ۽ حضرت علي رضي الله عنهما جي ٻي سند سان نقل ڪئي آهي، ان سان چڻ اسان واري بيان ڪيل روايت کي تائيد ۽ تقويت ملي ٿي.

483. خطيب، حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة يس ٻڌندو ته ان کي الله جي رستي ۾ ويهن دينارن خرچ ڪرڻ جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو شخص هن کي پڙهندو ته ان کي ويهن حجن برابر ثواب ملندو ۽ جيڪو هن کي لکي پيئندو ته ان جي پيٽ ۾ هڪ هزار يقين، هڪ هزار نور، هڪ هزار برڪتون، هڪ هزار رحمتون ۽ هڪ هزار رزق وڌا ويندا ۽ ان مان سڀ ڪينا، ڪڍورتون ۽ بيماريون ڪڍيون وينديون.

ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جي تلاوت جو ثواب:

484. ابن مردويه ۽ بيهقي، حضرت عثمان النهدي جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ابوهريره رضه فرمايو: جنهن شخص هڪ ڀيرو سورة يس پڙهي ان چڻ ڏهه ڀيرا سڄي قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي. حضرت ابوسعيد رضه فرمايو: ته جنهن شخص هڪڙو ڀيرو سورة يس پڙهي ته ان چڻ ٻه ڀيرا سڄي قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي. حضرت ابوهريره رضه ان کي فرمايو ته توهان اها حديث بيان ڪريو جيڪا توهان ٻڌي آهي ۽ آءٌ اها حديث بيان ڪريان جيڪا مون ٻڌي آهي.

هر اُمتيءَ جي دل ۾ سورة يس هجي:

485. بزار، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ

جن فرمايو ته منهنجي دل ٿي چاهي ته منهنجي هر هڪ اُمٽيءَ کي سورة يس دل ۾ هجي.

سورة يس جي هميشگي ڪرڻ:

486. طبراني ۽ ان مردويه ضيف سند سان حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم جن فرمايو: جنهن شخص روزانه رات جو سورة يس پڙهڻ تي هميشگي ڪئي ۽ مري ويو ته جڻ اهو شهيد ٿي مري ويو.

487. دارميءَ حضرت عطاء بن ابي رباح رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص صبح جو سورة يس پڙهندو ته ان جون حاجتون پوريون ڪيون وينديون.

حاجت لاءِ سورة يس:

488. محاملي ”امالي“ ۾ حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص پنهنجي حاجت لاءِ پهريان سورة يس پڙهندو ته ان جي اها حاجت پوري ٿي ويندي.

فائدو: علامه سيوطيءَ به ”الاتقان“ ۾ به اها حديث نقل ڪئي آهي ۽ فرمايائين ته هن حديث جي تائيد دارميءَ جي مرسل روايت سان به ٿئي ٿي جيڪا مٿي گذري چڪي آهي.

رات ۽ ڏينهن جون سنهجايون:

489. دارميءَ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته جيڪو شخص صبح جو سورة يس پڙهندو ته سڄو ڏينهن ان لاءِ سنهجايون پيدا ٿينديون.

موت ۾ آسانيءَ لاءِ:

490. ابن ابي الدنيا ”ذكر الموت“ ۾، ابن مردويه ۽ ذيلميءَ حضرت ابودرداء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلى الله عليه وسلم فرمايو: جنهن به قريب الموت شخص وٽ سورة يسين پڙهي وڃي ٿي ته الله تعاليٰ ان تي (موت ۾) آساني ڪري ٿو.

491. ابوالشيخ به ”فضائل القرآن“ ۾ ۽ ذيلميءَ حضرت ابوذر رضي الله عنه جي ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.

492. ابن سعد ۽ امام احمد ”مسند“ ۾ حضرت صفوان بن عمرو جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: بزرگ فرمائيندا هئا ته جڏهن قريب الموت شخص وٽ سورة يس پڙهي ويندي آهي ته ان جي برڪت سان ان تي هلاڪائي ڪئي ويندي آهي.

فائدو: اهو حضرت صفوان بن عمرو السڪسڪي رضي الله عنه ندين تابعين مان آهي ۽ بزرگن مان مراد يا ته صحابي سڳورا آهن يا ته وڏا تابعي مراد آهن.

سورة يس جون چنڊ عجيب خصوصيتون:

493. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابوقلابه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

جيڪو شخص سورة يس پڙهندو ته الله تبارڪ و تعاليٰ ان کي بخشي ڇڏيندو ۽ جي بڪايل شخص پڙهندو ته ان کي ڏيئي ويندو ۽ جي بي راهو پڙهندو ته اهو راهه تي اچي ويندو ۽ جي گم ٿيل شيءِ جي لاءِ پڙهي ويندي ته اها شيءِ ملي ويندي ۽ جيڪو ڪاڏي جي ٿورڙائيءَ جي خوف کان پڙهندو ته اهو ڪاڏو ان کي ڪفايت ڪري ويندو ۽ قريب الموت شخص تي پڙهڻ سان ان جي موت ۾ آساني ٿيندي ۽ وٽس ۾ تڪليف محسوس ڪرڻ واري عورت تي پڙهڻ سان ان کي ٻار ڄڻڻ ۾ آساني ٿيندي ۽ جنهن هن جي تلاوت ڪئي ان ڄڻ يارنهن ڀيرا سڄي قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي ۽ هر شيءِ کي دل هوندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي دل سورة يس آهي.

فائده: امام بيهقي فرمائي ٿو ته هيءُ حديث اسان کي هن سند سان حضرت ابوقلابه جي قول طور ملي آهي ۽ هو وڏن تابعين مان هيو. اها ڳالهه پاڻ ته نٿو چئي سگهي ظاهر آهي ته اها روايت کيس رسول الله ﷺ جن جي طرفان پهتي هوندي.

494. آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته ”حصن حصين“ جي شرح ۾ مصنف مرفوع روايت آندي آهي ته جيڪڏهن هن سورة کي خوف وارو پڙهندو ته امن وارو ٿيندو ۽ جي بڪايل پڙهندو ته ڍاول ٿيندو ۽ جي اگهاڙو پڙهندو ته ڪپڙا ملي ويندس ۽ اڃايل شخص پڙهندو ته اڄ لهي ويندس. ۽ هن جون ٻيون به فضيلتون تمام گهڻيون آهن. هن کي حارث بن ابي اسامه ”مسند“ ۾ روايت ڪيو آهي. علامه علي قاريءَ ”شرح الحصن“ ۾ لکيو آهي ته هن روايت جي سند ضعيف آهي پر سمورن جو اتفاق آهي ته ضعيف حديث تي فضائل ۾ عمل ڪيو ويندو آهي.

دل جي سختيءَ کان:

495. حاڪم ۽ بيهقيءَ، ابوجعفر محمد بن علي جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص پنهنجي دل ۾ سختي محسوس ڪري ته هڪ ٿانوءَ تي زعفران سان سورة يس لکي پيئي.

فجر جي نماز ۾ سورة يس:

496. سعيد بن منصور رحمته الله عليه، سماڪ بن حرب رحمته الله عليه جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته مديني جي هڪ شخص نبي ڪريم ﷺ جن جي اقتداء ۾ فجر جي نماز پڙهي، جنهن ۾ پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة يس ۽ سورة (ق) تلاوت ڪئي.

ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جو ختم:

497. ابن مردويه، حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص سورة يس جي تلاوت ڪئي ان ڄڻ ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي.

498. ابن مردويه حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته

نبي كريم ﷺ جن فرمايو: هر شي کي دل هوندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي دل سورة ياسين آهي ۽ جيڪو شخص سورة يس پڙهندو ته ان جڻ ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي.
499. ابن مردويه. حضرت ابوهريره رضى الله عنه ۽ حضرت انس رضى الله عنه جي ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي.

هر جمعي تي ممبر تي سورة يس جي تلاوت:

500. ابن مردويه، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: هر شي کي دل هوندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي دل سورة يس آهي ۽ جنهن شخص سورة يس پڙهي ان جڻ ڏهه ڀيرا قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي.
501. ابن سعد، حضرت عمار بن ياسر رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هو هر جمعي تي ممبر تي ويهي سورة يس جي تلاوت ڪندو هو.

فائده: آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته حضرت عمار رضي الله عنه ڪوفي جي گورنري ملڻ کان پوءِ ائين ڪندو هو جڏهن کان حضرت عمر رضي الله عنه کين اتان جو گورنر مقرر ڪيو هو.

انئي پهر خوشيءَ ۾ گذارڻ جو وظيفو:

502. ابن ضريس، حضرت يحيى بن ابي ڪثير جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص صبح جو سورة يس پڙهندو ته اهو شام تائين خوشيءَ ۾ گذاريندو ۽ جيڪو شخص شام جو پڙهندو ته صبح تائين خوشيءَ ۾ گذاريندو. اسان کي هيءُ ڳالهه ان شخص ٻڌائي جنهن ان جو تجربو ڪيو هو ۽ ان ٻڌايو ته سورة يس قرآن جي دل آهي.

مجنون شخص تي سورة يس جو ڦيٽو:

503. ابن ضريس، حضرت جعفر رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سعيد بن جبير رضى الله عنه هڪ مجنون شخص تي سورة يس پڙهي ته هو نيڪ ٿي ويو.

پوت کان بچاءُ:

504. ابوالشيخ "العظمة" ۾ حضرت محمد بن سهل المقرئ، حضرت احمد بن عبدالله بن محمد بن عمرو دباغ جي روايت نقل ڪئي آهي ان پنهنجي پيءُ کان نقل ڪيو آهي ته ان فرمايو: آءٌ رستو ڏيو پئي ويس ته وات تي هڪ پوت ڏسڻ ۾ آيو. پوءِ اوچتو اها هڪ عورت هئي جنهن کي ڦڪي رنگ جا ڪپڙا پهريل هئا. (لائين) بتي هاريو ڪٽ تي ويٺي هئي مون کي سڏي رهي هئي مون ان کي ڏسي سورة يس پڙهڻ شروع ڪئي ته ان جي لائين وسامي وئي. مون کي چيائين ته اي الله جا ٻانهن! مون سان اهو ڇا ڪيئي؟ مون سان اهو ڇا ڪيئي؟ ائين آءٌ ان کان بچي ويس.

فائدو: علامه مقرئ، فرمائي ٿو ته توهان کي جيڪڏهن ڪو خوف يا بادشاهه جو پوءِ يا

دشمن جو دڄ ٿئي ته سورة يس پڙهندا ڪريو، انشاء الله ان جي برڪت سان توهان کي امن ملي ويندو.

جنن جو آواز:

505. محمد بن عثمان بن ابي شيبه ”التاريخ“ ۾، طبرانيءَ ۽ ابن عساکر حضرت حرير بن فاتڪ ۽ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ پنهنجي اٺ جي ڳولها ۾ نڪتس جنهن به ماڻهيءَ ۾ پئي ترپاسين ته ان واديءَ جي طاقتور جي پناهه پئي گهريسين. پوءِ مون پنهنجي ڏاڍيءَ تي ٿيڪ ڏئي چيو: اعدو بعزیز هذا الوادي يعني: آءٌ هن واديءَ جي طاقتور جي پناهه گهران ٿو. ان دوران اوچتو هاتفي آواز ٻڌڻ ۾ آيو جنهن ۾ هيءُ شعر پڙهيا پئي ويا:

- ويحڪ عذبالله ذي الجلال
- مار پوئي! الله ذوالجلال جي پناهه گهر.
- منزل الحرام و الحلال
- جيڪو حلال ۽ حرام جو نازل ڪندڙ
- وحدالله ولا تبال
- الله کي اڪيلو ڄاڻ ۽ پئي ڪنهن جي پرواهه نه ڪر.
- ماكيد ذي الجن من الاهوال
- انهن خطرن ۾ جن ڇا ٿا تدبير ڪري سگهن.
- اذ تذكرا لله علي الاميال
- الله کي ياد ڪر توڙي ڪوهين دور هجين.
- وفي سهول الارض و جبال
- ۽ زمين جي ميدانن ۾ ۽ ڏونگرن ۾
- و صار كيد الجن من سفال
- جنن جي تدبير ۽ شرارت هيٺ ٿي ويندي.
- الا التقى و صالح الاعمال
- البت تقويٰ ۽ چڱا عمل باقي رهندا.
- فقلت: يا ايها القائل ماتقول
- مون چيو مانس: اي ڳالهائيندڙ! (هاتفي آواز وارا) ڇا ٿو چوين؟
- ارشد عندك امر تضليل؟
- تووٽ هدايت آهي يا گمراهي؟
- فقال: هذا رسول الله ذوالخيرات
- چيائين: هيءُ الله جو رسول، پلاين وارو اچي ويو آهي.
- وجاء يس و حاميمات

- جنهن ٻيس ۽ حوامير آنديون آهن
- وسور بعد مفصلات
- ۽ ٻيون مفصل سورتون به آنديون اٿس.
- يامر بالصلوة والزكاة
- نماز ۽ زڪوات جو حڪم ڪري ٿو.
- ويذر الاقوام عن هنات
- ۽ ماڻهن کي خراب ڪمن کان روڪي ٿو
- قد ڪن في الانام منكرات
- ماڻهن ۾ به ته خرابيون واقع ٿي چڪيون آهن.

مون ان کان پڇيو ته تون ڪير آهين؟ وراثيائين ته آءُ جنن جي بادشاهن مان هڪ بادشاهه آهيان، مون کي رسول الله ﷺ جن نجد جي جنن جي ”حن“ قبيلي ڏي موڪليو آهي. (جيڪڏهن مون وٽ اهڙو ڪو شخص هجي جيڪو منهنجن هنن اُنن کي منهنجي گهر پهچائي ته مان رسول الله ﷺ جن وٽ وڃان ۽ اسلام آڻيان ان تي ان جن چيو ته: اهي اُن مان پهچائيندس (تون پرواه نه ڪر) مان هڪ اُن تي سوار ٿي هليس (مدينه) اچي پهتس ڏٺو، نبي ڪريم ﷺ جن منبر تي ويٺا آهن. مون کي ڏسي ڪري فرمايائون: (بتاء ته؟) ان همرهه چا ڪيو جنهن تنهنجي اُنن پهچائڻ جي ضمانت ڪئي هئي؟ انهن اهي اُن صحيح سالم تنهنجي ڳوٺ پهچايا؟

قيامت جي ڏينهن سورة يس سفارش ڪندي:

506. طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ حضرت جابر بن سمره رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن صبح جو سورة يس جي تلاوت ڪندا هئا.

سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة يس:

507. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت نافع رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ حضرت ابن عمر رضي الله عنهما سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة يس جي تلاوت فرمائي.

قيامت جي ڏينهن سورة يس جي سفارش:

508. ابن نجار ”التاريخ“ ۾ حضرت ابوبڪر صديق رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص جمعي جي ڏينهن پنهنجي پيءُ ماءُ يا انهن مان هڪڙي جي قبر جي زيارت ڪئي ۽ اتي سورة يس تلاوت ڪيائين ته الله تعاليٰ ان جي هر حرف جي عوض ان جي بخشش ڪندو.

509. ابوالنصر السخيري ”الابانة“ ۾ حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته بيشڪ قرآن پاڪ ۾ هڪ سورة آهي جنهن کي الله وٽ ”العظيمة“ سڏيو وڃي ٿو ۽ ان جي پڙهندڙ کي الله وٽ شريف سڏيو وڃي ٿو ۽

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

قيامت جي ڏينهن ربيع ۽ مضر قبيلي کان به وڌيڪ ماڻهن جي سفارش جو حق ان کي ملندو ۽ اها سورة يس آهي.

دعاء حفظ القرآن:

510. ترمذي، طبراني ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته حضرت علي ڪرم الله وجهه عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! مون کان قرآن پاڪ وسري ٿو وڃي. (ڇا ڪجي؟) نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توکي اهڙا ڪلما ٿو سيکاريان جو جيڪڏهن تون آهي پڙهندين ته الله تعاليٰ توکي انهن جي ذريعي نفعو ڏيندو ۽ جنهن کي سيکاريندي ته ان کي به نفعو ڏيندو. حضرت علي رضه عرض ڪيو ته منهنجو ابو ۽ امڙ توهان تي گهور وڃن! اهي ڪلما مون کي ضرور سيکاريو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جمعي جي رات چار رڪعتون هن طرح پڙه جو پهرين رڪعت ۾ الحمد ۽ سورة يس پڙه ۽ ٽئين رڪعت ۾ الحمد ۽ سورة دُخان پڙه ۽ ٻي رڪعت ۾ الحمد ۽ سورة الم تنزيل (السجده) پڙه ۽ چوٿين رڪعت ۾ الحمد ۽ سورة تبارڪ الذي بيده الملك پڙه. التحيات کان فارغ ٿي ته پوءِ الله جي ثناء ڪر، نبين سڳورن تي درود پڙه ۽ سمورن مؤمنن لاءِ بخشش جي دعا گهر، پوءِ هيءُ دعا پڙه:

اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرَكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي وَأَرْحَمْنِي أَنْ أَتَكَلَّفَ مَالًا يَعْنِينِي وَأَرْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي اللَّهُمَّ بَدِّعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ اللَّتَى لَا تُرَامُ أَسْئَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ بِجَلَالِكَ وَنُورِ وَجْهِكَ أَنْ تُلْزِمَ قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي وَأَرْزُقْنِي أَنْ أَتْلُو عَلَى النَّحْوِ الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي وَأَسْأَلُكَ أَنْ تُتَوَرَّكَ بَيْنَ بَصَرِي وَأَنْ تُطْلَقَ بِهِ لِسَانِي وَأَنْ تُفَرِّجَ بِهِ عَنْ قَلْبِي وَأَنْ تُشْرَحَ بِهِ صَدْرِي وَأَنْ تُغْسِلَ بِهِ بَدَنِي فَإِنَّهُ لَا يُعِينُنِي عَلَى الْحَقِّ غَيْرُكَ وَلَا يُوَفِّقُ لَهُ الْآثَت.

ترجمو: اي الله مون کي جيستائين جيارين هميشه گناهن کان بچڻ جي توفيق عطا فرما ۽ اجاين ڳالهين ۾ محنت ڪرڻ کان بچڻ جي توفيق عطا ڪر. جن ڳالهين تي تون راضي آهين تن تي بصيرت عطا ڪر. اي الله! آسمانن ۽ زمينن کي نئين سر پيدا ڪندڙ! وڏائي ۽ عزت وارا! ۽ اهڙي عزت جا مالڪ جنهن کي ماڻڻ جو ارادو نٿو ڪري سگهجي. اي الله! اي رحمان آءُ توکان تنهنجي بزرگيءَ ۽ تنهنجي ذات جي نور جو واسطو ڏئي سوال ٿو ڪريان ته منهنجي دل کي پنهنجي ڪتاب جي حفظ سان لازم ڪري وٺ ۽ مون کي ان جي تلاوت جي توفيق عطا فرما جو تو مون کان راضي ٿي وڃين. توکان سوال ٿو ڪريان ته تون پنهنجي ڪتاب (قرآن) جي برڪت سان منهنجون اکيون منور ڪر ۽ منهنجي زبان کي جاري ڪر ۽ منهنجي دل مان غم دور ڪر ۽ ان جي برڪت سان منهنجو سينو کول ۽ منهنجي بدن کي استعمال ڪر ڇاڪاڻ ته توکان سواءِ حق تي منهنجي مدد ڪرڻ وارو ڪوبه نه آهي ۽ ان جي توفيق تون ئي ڏئي سگهين ٿو.

اي علي! هيءُ ڏس ٿي يا پنج يا ست جمعا ڪندين ته الله تعاليٰ جي حڪم سان قرآن پاڪ

ياد كري ويندين ۽ اهو هر مؤمن کي ضرور فائدو ڏيندي. ان کان پوءِ حضرت علي رضه ستن جمعن کان بعد نبي ڪريم ﷺ جن وٽ آيا ۽ کين ٻڌايائون ته هاڻي قرآن پاڪ ۽ حديث شريف ياد ٿي وڃن ٿا، نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته اها هر مؤمن کي سڀڪار! قسم آهي رب ڪعبه جو! اي ابوالحسن! (علي رضه!) ائين به دفعا فرمايائونس.

511. علامه سيوطي ”الاذڪار“ ۾ لکيو آهي ته ٻيپهريءَ جي نماز ۾ سورة يس جي پڙهڻ بابت ذڪر آيو آهي.

فائده: سورة طه جي فضيلتن ۾ ڪجهه سورة يس بابت به آيو هو ۽ اڳتي سورة دخان ۽ سورة قمر جي فضيلتن ۾ به ذڪر ايندو.

سورة الصافات جون فضيلتون

512. ابن ابي دائود، ”فضائل القرآن“ ۾ ابن النجار ”التاريخ“ ۾ حضرت نهشل بن سعيد وردانيءَ جي ۽ ترمذيءَ حضرت ضحاک رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبدالله ابن عباس رضي الله عنهما کان روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن سورة يس ۽ سورة الصافات پڙهي الله تعاليٰ کان دعا گهرندو ته الله تعاليٰ ان جي اها دعا ضرور قبول ڪندو.

نماز ۾ سورة الصافات:

513. ابن ابي شيبه، نسائي ۽ بيهقي ”السنن“ ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن اسان کي فجر جي نماز ۾ هلڪڙائيءَ جو حڪم ڪندا هئا ۽ امامت ڪرائيندي نماز ۾ سورة صافات پڙهندا هئا.

ٻيپهري جي نماز ۾ سورة صافات:

514. ابن ابي شيبه، ”المصنف“ ۾ حضرت ابراهيم رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آءٌ ٻيپهريءَ جي نماز ۾ سورة صافات جي تلاوت ڪندو آهيان.

515. علامه محدث عبدالحق دهلويءَ ”شرح الصراط المستقيم“ ۾ لکيو آهي ته سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة صافات“ جي تلاوت جي روايت به آئي آهي.

سورة صافات جي پهرين ڏهن آيتن جي فضيلت

سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلت ۾ هنن آيتن جي فضيلت گذري چڪي آهي.

سبحان ربك رب العزت... (سورة الصافات: 182) جي فضيلت

نماز ۾ سلام کان پوءِ:

516. طبرانيءَ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان

جنت السعیم فی فضائل القرآن الکریم

فرمایو تہ نبی کریم ﷺ جن نماز ۾ سلام ورائث کان پوء جماعت ڏي منهن مبارڪ ڦيرڻ مهل هيءَ آيتون پڙهندا هئا:

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾ (سورة الصافات: 180-181-182)

ترجمو: (اي پيغمبر!) جيڪي اهي بيان ڪن ٿا تنهن کان تنهنجو پاليندڙ عزت جو مالڪ پاڪ آهي ۽ پيغمبرن تي سلام هجي ۽ سڀ تعريفون الله تعاليٰ جي لاءِ آهن جيڪو جهانن جو پالهار آهي.

517. سعيد بن منصور، ابن ابي شيبة، عبد بن حميد، ابويعلیٰ ۽ ابن مردويه حضرت ابوسعید رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ نبی کریم ﷺ جن جڏهن بہ نماز ۾ سلام ڦيرائڻ جو ارادو ڪندا هئا تہ هيءَ آيتون پڙهندا هئا: سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾ (سورة الصافات: 180-181-182)

518. خطيب بہ حضرت ابوسعید رضی اللہ عنہ جي ان جھڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

اجر جو وڏو ماپو:

519. طبرانيءَ حضرت زيد بن ارقم رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ نبی کریم ﷺ جن فرمایو: جيڪو شخص هر نماز کان پوءِ هيءَ آيتون ٽي دفعا پڙهندو تہ ان ڄڻ اجر جو وڏو ماپو حاصل ڪري ورتو: سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾ (سورة الصافات: 180-181-182)

520. ابن ابي حاتم حضرت شعبي رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ نبی کریم ﷺ جن فرمایو: جنهن کي پسند هجي تہ قيامت جي ڏينهن اجر جو وڏو ماپو حاصل ڪري وٺي تہ ان کي گهرجي تہ هو ڪچهريءَ مان اٿڻ مهل هيءَ آيتون پڙهي: سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾ (سورة الصافات: 182)

521. علامہ بغويءَ تفسير ۾ ٻي سند سان حضرت علي رضی اللہ عنہ جي ان جھڙي موقوف روايت

نقل ڪئي آهي.

522. حميد بن زنجويه ”الترغيب“ ۾ اصبح بن نباتة جي سند سان حضرت علي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي تہ جنهن کي هيءَ ڳالھ پسند هجي تہ اجر جو وڏو ماپو حاصل ڪري وٺي تہ اهو هيءَ آيت ٽي دفعا پڙهي: سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾ (سورة الصافات: 180-181-182)

سڪرات مہل تلاوت:

523. ابن ابي داؤد، خالد بن معدان تابعي، جي سند سان نقل ڪيو آهي تہ جڏهن ڪو مريض

موت جي ڪشمڪش (سڪرات) ۾ هوندو هو تہ پاڻ ان تي سورة صافات جون آخري آيتون

پڙهندو هو، اها روايت علامہ بکري شرح ”الاذکار النووية“ ۾ بہ آندي آهي.

سورة ”ص“ جي باري ۾

هن جي ڪابه فضيلت نہ ملي سگهي آهي.

سورة الزمر جي باري ۾

روزانه رات جو تلاوت:

هن جي فضيلت ۾ ڪابه خاص حديث نہ ملي آهي، البتہ فضيلت کان سواءِ هيءَ روايت آئي آهي.

524. امام احمد، نسائي، ترمذي ۽ حاکم حضرت عائشہ رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي تہ نبي ڪريم ﷺ جن روزانه رات جو سورة بني اسرائيل ۽ سورة الزمر جي تلاوت ڪندا هئا.

نوٽ: امام ترمذيءَ هن حديث کي ”حسن“ قرار ڏنو آهي.

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ آيَتِ بَابِ

525. امام مسلم، ابوداؤد ۽ بيهقي، ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت عائشہ رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمايو تہ نبي ڪريم ﷺ جن رات جو جڏهن نماز پڙهڻ لاءِ اُٿندا هئا تہ نماز جي شروع ۾ هيءَ دعا پڙهندا هئا: اللهم رب جبرئيل و ميكائيل و اسرافيل فاطر السموات والارض عالم الغيب والشهادة انت تحكمين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون. آيت نمبر: 26 اهدني لما اختلفت فيه من الحق باذنك انك تهدي من تشاء الي صراط مستقيم.

ترجمو: اي الله! جبرئيل، ميكائيل ۽ اسرافيل جا رب! آسمانن ۽ زمين جا پيدا ڪندڙ! ڳجهه ۽ ظاهر جا ڄاڻندڙ! تون ئي پنهنجن ٻانهن جي وچ ۾ جنهن ڳالهه ۾ اهي اختلاف پيا ڪن تنهن ۾ فيصلو ڪندين ۽ مون کي بہ پنهنجي حڪم سان هدايت ڏي جڏهن آءٌ ان ۾ حق کان اختلاف ڪيان، بيشڪ تون جنهن کي چاهين سڌي رستي جي هدايت ڏئي سگهين ٿو.

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا (سورة الزمر: 53) جي فضيلت

هن جي فضيلت سورة نحل جي فضيلتن ۾ گذري چڪي آهي تہ.

اميد جي وڏي ۾ وڏي آيت:

526. حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي موقف روايت آهي تہ قرآن پاڪ ۾ اميد جي اعتبار سان وڏي ۾ وڏي آيت هيءَ آهي: قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (الزمر: 53)

ترجمو: اي پيغمبر! (منهنجي طرفان ڪين) ڇو تہ پاڻ تي زيادتي ڪندڙ، اي منهنجا ٻانهو! الله جي مهربانيءَ مان نااميد نہ ٿيو بيشڪ الله سڀ گناهه معاف ڪري ٿو. بيشڪ اهوئي معاف

ڪنڌڙ نهايت رحم وارو آهي.

وسيع آيت:

527. ابن جرير، امام ابن سيرين جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت علي رضه چيو: الله تعاليٰ جي ڪتاب ۾ وڌيڪ وسيع آيت ڪهڙي آهي؟ پوءِ ڪنهن ڪهڙي ڪنهن ڪهڙي آيت ٿي ٻڌايي ۽ ڪنهن وري چيو ته هي آيت وسيع آهي: وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا (النساء 110)

ترجمو: ۽ جيڪو بچڙو ڪم ڪري ٿو يا پاڻ تي ظلم ڪري ٿو ۽ پوءِ الله کان معافي گهري ٿو. سو الله کي گهڻو معاف ڪندڙ نهايت رحم وارو لهندو.

حضرت عليؓ فرمايو: ته هن آيت کان وڌيڪ ڪابه وسيع آيت قرآن پاڪ ۾ نه آهي قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (الزمر: 53) ترجمو گذري چڪو آهي.

وحشي بن حرب جو اسلام آڻڻ:

528. طبراني، ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ ضيف سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن حضرت حمزه رضه جي قاتل وحشي بن حرب ڏي اسلام جي دعوت موڪلي هن نياپو ڪيو ته اي مُحَمَّدًا! مون کي ڪيئن ٿا دعوت ڏيو؟ جڏهن ته توهان جو يقين آهي ته جنهن ”قتل ڪيو يا چوري ڪئي يا شرڪ ڪيو سو سزا ڏسندو ويضاعف له العذاب يوم القيمة ويخلفه مهانا. الزمر: 69 يعني: ان لاءِ قيامت جي ڏينهن عذاب پيشو ڪيو ويندو ۽ خوار ٿي ان ۾ پيو رهندو“ ۽ مون ۾ اهي سڀ ڳالهيون آهن. منهنجي لاءِ ڪو رحمت جو دروازو آهي؟ پوءِ الله تعاليٰ هيءَ آيت نازل فرمائي: إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا (النساء 116)

ترجمو: جن توبه ڪئي ۽ ايمان آندو ۽ چڱو ڪم ڪيو تن جي بچڙين کي الله تعاليٰ ڦيرائي چڱايون ڪندو ۽ الله معاف ڪندڙ نهايت رحم وارو آهي.

پوءِ وحشيءَ چيو ته هيءَ شرط سخت آهي يعني: إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا، شايد مون کان اهو نه ٿي سگهي. پوءِ الله هيءَ آيت نازل فرمائي: إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا (النساء 116)

ترجمو: بيشڪ الله (هن ڳالهه کي) معاف نه ٿو ڪري ته ان سان (ڪنهن کي) شريڪ ڪيو وڃي ۽ ان (گناه) کانسواءِ ٻيا گناه جنهن کي گهري تنهن کي معاف ڪري ٿو، وحشيءَ چيو: هن ۾ ته الله جي مشيت (چاهت) آهي خبر نه آهي ته مون کي بخشيو وڃي اٿئي نه بخشيو وڃي. ان کان علاوه ٻي ڪا صورت؟ پوءِ الله تعاليٰ هيءَ آيت نازل فرمائي:

قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾ (الزمر 53)

ترجمو: مٿي گذري چڪو آهي.

وحشيء چيو ته هيء بهتر آهي. ان کان پوءِ هن اسلام قبول ڪيو، ماڻهن عرض ڪيو ته اي
الله جا رسول جيڪا شيءِ وحشيءِ ماڻي اها اسان به ماڻي سگهون ٿا؟ نبي ڪريم ﷺ جن
فرمايو: اها شيءِ مسلمان لاءِ عام آهي.

وما قدروا الله حق قدره.... الزمر (آيت: 67) جي فضيلت

هن جي فضيلت سورة هود ۾ گذري چڪي آهي، مڪمل آيت هن طرح آهي:
وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّмَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِّيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ
وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٦﴾ (الزمر 67)

ترجمو: الله جو قدر نه ڪيائون جيئن قدر جو حق آهي ۽ قيامت جي ڏينهن زمين ساري
سندس مٿ ۾ هوندي ۽ آسمان سندس ساڄي هٿ ۾ ويڙهيل هوندا. اهو پاڪ آهي جن سان ساڻس
شرڪ ٿا ڪن تن کان بلند آهي...

سورة خم مؤمن بابت

هن سورة جي ڪا خاص فضيلت نه ملي آهي البتہ اهي ئي فضيلتون آهن جيڪي ”حوا
ميم“ سورتن جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن. مثلاً:
بين نبين تي فضيلت:

529. ابن مردويه، حضرت انس بن مالڪ رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته
مون نبي ڪريم ﷺ جن کان ٻڌو آهي ته پاڻ فرمايائون: الله تعاليٰ مون کي تورات جي جاءِ تي
السَّبْعُ (ست) ڏنيون آهن ۽ انجيل جي جاءِ تي مون کي ”الرات“ کان ”طواسين“ تائين عطا ڪيون
آهن ۽ زبور جي جاءِ تي مون کي ”طواسين“ کان ”حوامير“ تائين ڏنيون آهن ۽ مون کي
”حوامير ۽ مفصل“ سورتن سان ٻين نبين تي فضيلت به ڏني وئي آهي. جيڪي مون کان اڳ
ڪنهن به نبيءَ نه پڙهيون آهن.

اصطلاحن جي وضاحت:

”السبع“ مان مراد ”سبع طوال“ سورتون آهن جن جي وضاحت سورة توبه ۾ گذري چڪي
آهي. باقي ”الرت“ مان مراد اهي سورتون آهن جن جي منڍ ۾ ”الر“ آهي ۽ ”طواسين“ مان مراد ئي
سورتون آهن: (1) سورة الشعراء (2) سورة النمل (3) سورة القصص آهي ۽ ”حوامير“ مان مراد
اهي سورتون آهن جن جي منڍ ۾ خم جو لفظ آهي ۽ مفصل جي معنيٰ: سورة (طه) ۾ گذري
چڪي آهي.

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

530. ابو عبید "الفضائل" ۾ حضرت عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہما جي روایت نقل ڪئي آهي ته ان فرمایو: بیشک هر شيء کي خلاصو هوندو آهي ۽ قرآن پاڪ جو خلاصو "حوا ميم" سورتون آهن يعني: اهي سورتون آهن جن جي مُنڍ ۾ "حَم" جو لفظ آهي.

حوا ميم سورتون:

531. ابو عبید، ابن المنذر ۽ محمد بن نصر، حضرت عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہما جي روایت نقل ڪئي آهي ته ان فرمایو: جڏهن تو حوا ميم سورتون پڙهيون ڇڻ نرم زمين جي باغ ۾ آئين.

قرآن پاڪ جو مثال

532. محمد بن نصر ۽ حميد بن زنجويه ٻي سند سان حضرت عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته ان فرمایو: بیشک قرآن پاڪ جو مثال ان شخص وانگر آهي جيڪو پنهنجي اهل عيال لاءِ گهرجي ڳولا لاءِ نڪتو پوءِ اهڙي جاءِ تي پهتو جتي مينهن جا اثرات هئا. هو هلندو رهيو ۽ خوش ٿيندو رهيو. اوچتو مٿاهين زمين تي ٺهيل باغات ۾ وڃي پهتو، ڇوڻ لڳو: آءٌ مينهن واري پهرين زمين تي اچرج ڪري رهيو هوس پر هي هنڌ ته وڌيڪ اچرج وارو ۽ وڻندڙ آهي، پوءِ ان کي ٻڌايو ويو ته پهرين زمين قرآن جي عظمت جو مثال آهي، ۽ هيءُ مٿاهين زمين تي باغ آئين آهن جيئن قرآن جون "حوا ميم" سورتون.

قرآن پاڪ جي سونهن ۽ سينگار:

533. ابو عبید، ابن زريس، ابن المنذر، حاکم ۽ بيهقيءَ "شعب الايمان" ۾ حضرت عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته ان فرمایو: حوا ميم سورتون قرآن پاڪ جو سونهن ۽ سينگار آهن.

534. ابوالشيخ، ابونعيم ۽ ديلمیءَ به حضرت انس رضی اللہ عنہ جي ان جهڙي مرفوع روایت نقل ڪئي آهي.

جنت جا باغ

535. ابن مردويه ۽ ديلمیءَ، حضرت سمرة بن جندب رضی اللہ عنہ جي مرفوع روایت نقل ڪئي آهي ته حوا ميم سورتون جنت جا باغ آهن.

حوا ميم سورتون جو عرض:

536. بيهقيءَ "شعب الايمان" ۾ حضرت خليل بن مرة رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته بیشک نبي ڪريم ﷺ جن فرمایو: "حوا ميم" سورتون ست آهن ۽ جهنم جا دروازا به ست آهن. هيءُ هر هڪ دروازي وٽان اچي بيهي رهنديون ۽ الله تعاليٰ کي عرض ڪنديون ته اي الله! هن دروازي کان هر ان شخص کي بچاءُ جيڪو مون کي مڃيندو هو ۽ مون کي پڙهندو هو.

537. دازميءَ ۽ محمد بن نصر، حضرت ابراهيم رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي ته ان

فرمايو: حوا مير سورتن کي ”عرائس نالو“ رکيو ويندو آهي.
فائدہ: آءِ چوان ٿو تہ ”عرائس“ جي معنيٰ آهي، سڳوريون ۽ برکت واريون.

خم وارن لاءِ مسجد:

538. ابو عبید، ابن سعد، محمد بن نصر ۽ حاکم، حضرت ابودرداءؓ جي باري ۾ روايت نقل ڪئي آهي تہ ان هڪ مسجد ٺهرائي ڪنهن ان کان پڇيو تہ هيءُ ڪنهن لاءِ ٺهرائي وئي آهي، تہ فرمايائين: خم وارن جي لاءِ.

قرآن پاڪ جو ميوو:

539. ابن ضريس، حضرت اسحاق بن عبدالله بن ابي فروهؓ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمايو تہ اسان کي هڪ روايت پهتي آهي تہ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: هر وڻ کي ميوو هوندو آهي ۽ قرآن پاڪ جو ميوو ”حوا مير“ سورتون آهن. هيءُ سرسبز گهاٽا ۽ برکت وارا باغ آهن ۽ هڪ ٻئي کان وڌيڪ آهن. پوءِ جيڪو چاهي تہ جنت جي باغن مان ڏي ڪري تہ ان کي گهرجي تہ خم سورتون پڙهي. ۽ جيڪو شخص جمعي جي رات سورة دخان پڙهندو تہ اهو صبح جو بخشيو بخشايل ٿي اُٿندو ۽ جيڪو رات ۽ ڏينهن جو ”سورة المر السجده ۽ تبارڪ الذي بيده الملك“ پڙهندو تہ ان کي چڻ قدر واري رات ملي وئي. ۽ جيڪو شخص سورة ”اذا زلزلت الارض“ پڙهندو تہ ان چڻ قرآن جو چوٿون حصو پڙهيو ۽ جيڪو شخص سورة ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهندو ان چڻ قرآن پاڪ جو چوٿون حصو پڙهيو ۽ جيڪو سورة ”قل هو الله احد“ پڙهندو تہ الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ محل ٺهرائيندو. حضرت ابوبڪر صديقؓ عرض ڪيو پوءِ تہ اسان گهڻيون محلاتون ٺاهي وٺنداسون؟ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله جو فضل تمام گهڻو ۽ ڪشادو آهي. فرمايائون: جيڪو شخص ”قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو تہ اهو شر کان محفوظ رهندو البتہ چوي تہ اي رب! مون کي پنهنجي شر کان بچاءُ ۽ جنهن شخص ”سورة الفاتحہ“ پڙهي ان چڻ قرآن پاڪ جو چوٿون حصو پڙهيو ۽ جنهن ”الهاڪم التڪاثر“ پڙهي ان چڻ هڪ هزار آيتون پڙهيون.

ڪجهه اهي روايتون جيڪي خم مؤمن سان تعلق رکن ٿيون.

540. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت عمرو بن مرةؓ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمايو: مون حضرت سعيد بن جبیرؓ جي پٺيان فجر جي نماز پڙهي جنهن ۾ هن سورة ”خم مؤمن“ تلاوت ڪئي جڏهن هو ”العشي والابڪار“ تي پهتو تہ رکوع ڪيائين. باقي رهيل سورة ٻي رکعت ۾ پوري ڪيائين.

لفظ ”خم“ جي باري ۾:

541. عبدالرزاق ”المصنف“ ۾ ۽ ابن ابي شيبه، ابو عبید، ابن سعيد، ابوداؤد، ترمذي، حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ ابن مردويه، حضرت مهلب بن ابي صفرةؓ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمايو: مون کي ان شخص ٻڌايو، جنهن هيءُ حديث نبي ڪريم

جنت السعیم فی فضائل القرآن الکریم

ﷺ جن کان ٻڌي آهي پاڻ سڳورن ﷺ جن خندق واري رات فرمايو ته جيڪڏهن اڄ رات اُٿئون ته توهان چئجو: ”حُر لاینصرون“ يعني: اهي (دشمن) مدد نه ڪيا ويندا.

دشمن سان مقابلي مهل نعرو:

542. ابن ابي شبيب، نسائي، حاکم ۽ ابن مردويه، حضرت براء بن عازب رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ توهان سڀاڻي دشمن سان مقابلو ڪندؤ تنهنڪري توهان جو شعار (نعرو) ”حُر لاینصرون“ هجي.

حُنين جي لڙائيءَ ۾:

543. ابونعيم ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: حُنين جي لڙائيءَ ۾ جڏهن مسلمان پوئتي ٿيڻ لڳا ته نبي ڪريم ﷺ جن مٽيءَ جي مٺ ڀري دشمن جي منهن ۾ ڦٽي ڪئي ۽ فرمايائون ”حُر لاینصرون“.

سورة مؤمن جي پهرين ٻن آيتن جي فضيلت

544. ترمذي، بزار، محمد بن نصر، ابن مردويه، ابن سني ۽ بيهقي (شعب الايمان) ۾ ۽ ابوالشيخ ”ثواب الاعمال“ ۾ حضرت ابوهريره رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص صبح جو ”حُر مؤمن“ کان وٺي ”اليه المصير“ تائين ۽ ”آية الكرسي“ پڙهندو ته اهو شام تائين محفوظ رهندو ۽ جيڪو شام جو پڙهندو ته اهو صبح تائين محفوظ رهندو.

علامہ ابن سنيءَ جي روايت ۾ آهي ته جيڪو شخص ”آية الكرسي“ ۽ ”حُر مؤمن“ جون مُند واريون آيتون پڙهندو ته ان ڏينهن هر برائيءَ کان محفوظ رهندو.
آيتون هي آهن: ﴿حُمّ ۱﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿۲﴾ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ ﴿۳﴾ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْمَصِيرِ ﴿۴﴾ (المؤمن: 1 کان 3)

ترجمو: حُر (هن) ڪتاب جو نازل ڪرڻ الله جي طرفان آهي جيڪو زبردست، (۽ سڀ ڪم) جائنڊڙ آهي، گناهه معاف ڪندڙ ۽ توبه قبول ڪندڙ سخت سزا ڏيندڙ سڳهه وارو آهي، ان کان سواءِ ٻيو ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي ان ڏي ئي موٽڻ آهي.

سورة حُر السجده بابت

هن سورة جي انهن فضيلتن کان سواءِ جيڪي حوا ميم ۾ گذري چڪيون آهن ڪابه فضيلت نه آئي آهي البتہ فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آيون آهن:

سڀ امتي جنت ۾ ويندا:

545. حڪيم ترمذي ”نوار الاصول“ ۾ عبدالرحمن بن ابي بڪر رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ حضرت عائشه رضي الله عنها جي زيارت لاءِ وٽس ويس ته اتي نبي

ڪريم ﷺ جن تي وحي نازل ٿي رهيو هو، ڪجهه وقت کان پوءِ ختم ٿي ويو، پوءِ فرمايائون ته اي عائشه! مون کي چادر ڪڍي ڏي. امان عائشه رضي الله عنها کين چادر ڏني پوءِ پاڻ سڳورا ﷺ جن مسجد ۾ آيا ته اتي هڪڙو شخص وعظ ڪري رهيو هو پاڻ سڳورا ﷺ جن اتي ويهي رهيا تائين هن پنهنجو وعظ پورو ڪيو. پوءِ پاڻ سڳورا ﷺ جن ”سورة حم تنزيل الرحمن الرحيم“ شروع ڪئي ان کان پوءِ يڪو سجدي ۾ هليا ويا، هيڏانهن حضرت عائشه رضه پنهنجي خادمن کي نبي ڪريم ﷺ جن وٽ موڪليو. اما عائشه فرمائي ٿي ته آءُ جڏهن کان سائينجن ﷺ سان گڏ آهيان تڏهن کان وٺي سندن اهڙي عجيب حالت ڪانه ڏني هئي پوءِ پاڻ سڳورا ﷺ جن سجدي مان اٿيا. فرمايائون ته هيءُ سجود پنهنجي رب جي شڪراني جو ڪيم، جنهن مون تي منهنجي امت جي باري ۾ انعام ۽ اڪرام ڪيا. حضرت ابوبڪر صديق رضه عرض ڪيو ته توهان تي امت جي باري ۾ ڪهڙا انعام ٿيا آهن؟ فرمايائون ته منهنجي امت مان الله تعاليٰ ستر هزار ماڻهن کي جنت ۾ داخل ڪندو. حضرت ابوبڪر صديق رضه عرض ڪيو ته سائين! توهان جي امت پاڪ ته تمام گهڻي آهي اڃا دعا گهرو، فرمايائون ته دعا گهر. هاڻي ستر هزار مان هر هڪ سان گڏ ستر هزار ڄڻا هوندا. حضرت ابوبڪر رضه عرض ڪيو ته سائين امت لاءِ اڃا به گهرو. نبي ڪريم ﷺ جن هنن سان اشارو ڪندي ۽ سيني تي هٿ رکي فرمايو ته سڀئي جنت ۾ ويندا. حضرت عمر فاروق رضه عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! بچائي ورتو.

546. بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت خليل بن مرة رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن تيستائين ننڊ نه ڪندا هئا جيسيتائين سورة تبارڪ ۽ سورة حم سجده جي تلاوت نه ڪن.

خم عشق (سورة الشعري) بابت

هن جي ڪا خاص فضيلت نه آئي آهي البت اهي ئي آهن جيڪي ”خم سورتن“ جي فضيلتن ۾ عموماً گذري چڪيون آهن.

سورة الزخرف

هن جي ڪابه خاص فضيلت نه آئي آهي البت اهي ئي جيڪي ”سورة مؤمن ۽ خم سورتن“ جون فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

سبحن الذي سخر لنا (آيت: 13) جي فضيلت

547. مسلم، ابوداؤد، ترمذي، نسائي، حاکم ۽ ابن مردويه، حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن به سفر لاءِ سواريءَ تي چڙهندا هئا ته پهرين تي پيرا الله اڪبر چئي پوءِ هيءُ دعا پڙهندا هئا: لَتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٣﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ (الزخرف: 14)

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ترجمو: هن لاء ته اوهين انهن جي پنين تي چڙهي ويهو، وري جڏهن انهن تي چڙهي ويهو ته پنهنجي پاليندڙ جي نعمت ياد ڪريو ۽ چو ته اهو پاڪ آهي جنهن اسان کي تابع ڪري ڏنا ۽ اسان کيان جي طاقت نه هئي. ۽ بيشڪ اسين پنهنجي پاليندڙ ڏي موٽڻ وارا آهيون.

نبي ڪريم ﷺ جن مُرڪيا:

548. طيالسيءَ، عبدالرزاق، سعيد بن منصور، ابن ابي شيبه، امام احمد، عبيد بن حميد، ابوداؤد، ترمذيءَ جنهن. هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، ابن جرير، ابن المنذر، حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ ابن مردويه ۽ بيهقي ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان وٽ سواريءَ لاءِ جانور آندو ويو جڏهن ان جي رکيب ۾ پير وڌائون ته چيائون. بسم الله ۽ ان تي وينا ته ٽي پيرا الحمد لله ۽ ٽي پيرا الله اڪبر پڙهي ان کان پوءِ هيءُ دعا پڙهيائون.

سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿٢﴾ سبحانك لا اله الا انت قد ظلمت نفسي فاغفر لي ذنوبي انه لا يغفر الذنوب الا انت

ترجمو: پاڪ آهي اها ذات جنهن هي اسان کي نوائي ڏنو ۽ اسين ان جي نوائو جي ڪڏهن به طاقت رکندڙ نه هئاسين. بيشڪ اسين پالڻهار ڏانهن موٽندڙ آهيون. پاڪ آهي تنهنجي ذات توکان سواءِ ڪو عبادت جي لائق نه آهي بيشڪ مون پنهنجي نفس تي ظلم ڪيو آهي تنهنڪري منهنجا گناه معاف ڪر بيشڪ توکان سواءِ ڪوبه گناه معاف نٿو ڪري.

ان کان پوءِ مُرڪيا. راوي ٿو چوي ته مون پڇيو ته اي امير المؤمنين! اوهان ڇو مُرڪيو؟ فرمايائين: مون رسول الله ﷺ جن کي ائين ڪندي ڏٺو جيئن مون ڪيو. ان کان پوءِ پاڻ سڳورا ﷺ جن به مُرڪيا هئا. مون سائين جن کان پڇيو ته اي الله جا رسول! اوهان ڇو مُرڪيا؟ فرمايائون ته الله تعاليٰ پنهنجي ٻانهي تي عجب ٿو ڪري خوش ٿو ٿئي جڏهن هو چوي ٿو ته اي رب! مون کي معاف ڪر ۽ يقين به اٿس ته مون کان سواءِ ڪير به گناه نه بخشيندو.

549. امام احمد رضه، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ان کي پنهنجي سواريءَ تي ٻيله ڪنيو جڏهن پاڻ سڳورا ﷺ جن سواريءَ تي چڙهي وينا ته ٽي پيرا ”سبحان الله“ ٽي پيرا ”الله اڪبر“ ۽ ٽي پيرا ”لا اله الا الله“ پڙهي پوءِ مُرڪيا. پوءِ فرمايائون ته جيڪو به مسلمان سواريءَ تي چڙهڻ مهل هيئن ڪندو جيئن مون ڪيو ته الله تعاليٰ ان ڏي ائين مُرڪي متوج ٿيندو آهي جيئن آءٌ توهان سان مُرڪي رهيو آهيان. فائدو: الله جي مُرڪڻ جو مطلب ته هو ٻانهي جي مٿان راضي هوندو آهي.

سواريءَ تي چڙهڻ مهل حضرت حسين رضه جي دعا:

550. عبد بن حميد، ابن جرير ۽ ابن المنذر حضرت ابومجاز رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: حضرت حسين بن علي رضي الله عنهما هڪ شخص کي ڏٺو جيڪو جانور تي

سوار ٿيڻ مهل هيءَ دعا پڙهي رهيو هو: سبحن الذي سخرنا لهذا وما كنا له مقرنين. حضرت حسين رضه ان کان پڇيو ته توکي ان جي پڙهڻ جو حڪم ٿيو آهي يا پنهنجي طرفان ٿو پڙهين؟ ان چيو: ڀلا! ڪيئن چوان؟ حضرت حسين فرمايس ته پهريان چئو. الحمد لله الذي هدانا لهذا لولا سلام الحمد لله الذي من علينا بمحمد صلى الله عليه وسلم. الحمد لله الذي جعلني في خيرامة اخرجت للناس ترجمو: سڀ تعريفون الله لاءِ آهن جنهن اسان کي اسلام جي هدايت عطا ڪئي، سڀ تعريفون الله لاءِ آهن جنهن اسان تي محمد صلي الله عليه وآله جن ذريعي ٿورو فرمايو. سڀ ساراهه ان لاءِ آهي. جنهن مون کي پلي امت ۾ پيدا ڪيو، جيڪا ماڻهن لاءِ آندي وئي آهي. ان کان پوءِ چئو! سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿٥٥١﴾ ترجمو گذري چڪو آهي.

سواريءَ تي چڙهڻ مهل حضرت طاؤس رضه جي دعا:

551. عبد بن حميد ۽ ابن جرير، حضرت طاؤس رضه جي باري ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته هو جڏهن به سواريءَ تي چڙهندو هو ته هيءَ دعا پڙهندو هو: بِسْمِ اللَّهِ هَذَا مِنْ مَنكَ وَفَضْلِكَ عَلَيْنَا فَلِكِ الْحَمْدُ رَبَّنَا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَانَا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ.

ترجمو: الله جي نالي (سوار ٿيان ٿو)، اي الله! هيءَ تنهنجي احسان ۽ تنهنجي فضل مان آهي، تولا۽ حمد آهي اي رب اسان جا باپاڪ آهي. ذات ان جي جنهن اسان لائي (سواري) مسخر ڪئي ۽ نه هياسين اسان ان تي قبضو ڪندڙ، اسان رب ڏانهن موٽندڙ آهيون.

دعا نه گهرندڙ جو ڪنڌ ڀڄي پيو:

552. عبد بن حميد ۽ ابن المنذر، حضرت سليمان بن يسار رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ هڪڙا ماڻهو سفر ۾ هيا جيڏي مهل سواريءَ تي پئي چڙهيا ته هيءَ دعا پئي پڙهيائون: سبحان الذي سخرنا لهذا وما كنا له مقرنين. انهن ۾ هڪڙو شخص هو جنهن وٽ ٽڪل ڏاڇي هئي، ان چيو ته آءٌ دعا نه پڙهندس مون کي پنهنجي ڏاڇيءَ تي ڪنٽرول آهي، مون کان ڪاڏي نه ويندي. پوءِ رب جي قدرت سان جيئن ئي هو ان تي چڙهيو ته ڏاڇي کي ٿاه آيو ۽ ان سبب ڪڏڻ لڳي ۽ هن کي ڪيرائي وڌائين جنهن ڪري هن جو ڪنڌ ڀڄي پيو.

سورة دخان جي فضيلت

553. ترمذي ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابوهريره رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وآله جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو سورة (حمر دخان) پڙهندو ته اهو هن حال ۾ اُتندو جو ستر هزار ملائڪ ان لاءِ بخشش پيا گهرندا.

صبح جو بخشيل شخص:

554. ترمذي، محمد بن نصر، ابن مردويه ۽ بيهقي، حضرت ابوهريره رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وآله جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو سورة ”حمر الدخان“ پڙهندو ته

اهو صبح جو بخشيو بخشايل ٿي اُتندو .

جمعي جي رات ۽ ڏينهن جو سورة الدخان جي تلاوت جو ثواب:

555. ابن مردويه، حضرت ابوامامه رضي الله عنه روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي رات جو يا ڏينهن جو ”سورة الدخان“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ گهر ٺهرائيندو.

اڳيان سڀ گناهه معاف:

556. ابن ضريس، حضرت حسن رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو سورة (خمر الدخان) پڙهندو ته الله تعاليٰ ان جا اڳيان سڀ گناهه معاف ڪري ڇڏيندو.

حور عين سان نڪام:

557. دارميءَ ۽ محمد بن نصر حضرت ابورافع رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص جمعي رات ”سورة الدخان“ پڙهندو ته اهو صبح جو بخشيو بخشايل ٿي اُتندو ۽ حور عين سان ان کي پرڻايو ويندو.

جمعي جي رات سورة الدخان جي تلاوت جي فضيلت

558. دارميءَ، حضرت عبدالله بن عيسيٰ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون کي حديث پهتي آهي ته جيڪو شخص جمعي جي رات جو سورة الدخان ايمان سان ۽ ان جي تصديق ڪندي پڙهندو ته اهو صبح جو بخشيو بخشايل ٿي اُتندو.

559. طبرانيءَ، حضرت اسود بن يزيد ۽ علقمه رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته بيشڪ هڪڙو شخص حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه وٽ آيو، عرض ڪيائين ته مون هڪڙي رڪعت ۾ سورة مفصل پڙهي آهي، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرمايس ته تون قرآن کي شعرن وانگر تڪڙو پڙهندو آهين ڇا؟ صحيح نموني سان نٿو پڙهين. نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ته هڪجهڙيون سورتون هڪ رڪعت ۾ پڙهندا هئا.

هڪجهڙيون سورتون هڪجهڙيون آهن؟

560. طبرانيءَ، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نظائر (هڪجهڙيون) سورتون سڳي ڇڏيون هيون جيڪي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن نماز ۾ پڙهندا هئا. اهي هي آهن: سورة الرحمن، سورة الواقعة، سورة الحاقه، سورة المزمل، سورة لاقسر، بيوم القيمة، سورة هل اتي علي الانسان، سورة المرسلات، سورة عمر يتساءلون، سورة النازعات، سورة عبس و تولي، سورة ويل للمطففين، سورة اذا الشمس ڪورت ۽ سورة الدخان.

سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة الدخان:

561. ابن ابي عمر ”مسند“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته

نبي كريم ﷺ جن سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة الدخان“ تلاوت ڪندا هئا.
562. ابن ابي شيبه حضرت عبدالله بن الحارث رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت
عبدالله بن عباس رضه سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة الدخان پڙهندا هئا.

سورة الجاثية بابت

انهن فضيلتن کان سواءِ جيڪي سورة مؤمن ۾ ۽ حر سورتن جي فضيلتن ۾ گذري
چڪيون آهن ڪابه فضيلت هن جي نه آئي آهي.

سورة الاحقاف بابت

انهن فضيلتن کان سواءِ جيڪي سورة مؤمن ۾ گذري چڪيون آهن ڪابه هن جي فضيلت
نه آئي آهي.

رب اوزعني ان اشكر سورة الاحقاف (آيت: 15) جي فضيلت

اولاد جي باري ۾:
563. ابن ابي حاتم، حضرت مالڪ بن مغول جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو:
حضرت ابومعشر، حضرت طلحه بن مصرف کي پنهنجي پٽ جي شڪايت ڪئي، تنهن تي
حضرت طلحه فرمايس ته هيءُ آيتون پڙهي پنهنجي رب جي مدد حاصل ڪر: **وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ
بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمَلُهُ وَفِطْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ
أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ
وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ** (الاحقاف: 15)

ترجمو: اي منهنجا پالڻهار! مون کي هن ڳالهه جو شوق ڏي ته آءٌ تنهنجي نعمت جو شڪر
ڪريان جا تو مون تي ۽ منهنجي ماءُ پيءُ تي ڪئي آهي ۽ چڱو ڪم ڪريان جنهن سان تون
راضي رهين ۽ مون لاءِ ۽ منهنجي اولاد ۾ چڱائي (پيدا) ڪر. آءٌ توڏي رجوع ٿيس ۽ آءٌ بيشڪ
تابعدارن مان آهيان.

حضرت ابوبڪر صديق رضه جي دعا جو اثر:

564. ابن مردويه، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان
فرمايو: هيءُ آيت حضرت ابوبڪر صديق رضه جي باري ۾ نازل ٿي آهي تانته جڏهن هو پنهنجي
جوانيءَ کي پهتو ۽ چاليهن سالن جو ٿيو ته چيائين: **رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ
عَلَيَّ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ
الْمُسْلِمِينَ**. (الاحقاف: 15)

الله تعاليٰ سندس دعا قبول فرمائي. پوءِ ان جي پيءُ ماءُ ۽ ڀائرن ۽ اولاد سڀني اسلام قبول
ڪيو، ۽ حضرت ابوبڪر صديق رضه جي باري ۾ هيءُ آيت به نازل ٿي آهي: **فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ۖ
وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ۖ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ۖ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنُيَسِّرُهُ**

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

لِّلْعٰسٰى ۝ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ اِذَا تَرَدٰى ۝ اِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدٰى ۝ وَاِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْاٰوَلٰى ۝ قَاٰنَذَرْتُكُمْ نَارًا تَلْقٰى ۝ لَا يَصْلٰهَا اِلَّا الْاَشْقٰى ۝ الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلٰى ۝ وَسَيُجَنَّبُهَا الْاَتْقٰى ۝ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكٰى ۝ وَمَا لِحٰدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِّعْمَةٍ تُجْزٰى ۝ اِلَّا اِبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْاَعْلٰى ۝ وَلَسَوْفَ يَرْضٰى ۝ (سورة الليل: 5) كان 21 تائين).

ترجمو: پوء جنهن شخص ڏنو ۽ الله کان ڏنو ۽ تمام چڱي ڳالھ کي سڄو سمجهيو ته ان کي تمام آسان رستي تي (هلڻ) جي توفيق ڏينداسون ۽ اهو شخص جنهن بخل ڪيو ۽ بي پرواهي ڪئي ۽ تمام چڱي ڳالھ کي ڪوڙو ڪيو ته ان کي تمام مشڪل رستي تي هلڻ لاءِ لڳائي ڇڏينداسون ۽ سندس مال ان کان ڪجهه به نه ٿاريندو جڏهن هو (ڪڏهر) ڪرندو. بيشڪ اسان تي ئي رستو ڏيکارڻ آهي ۽ بيشڪ آخرت ۽ دنيا اسان جون ئي آهن تنهنڪري مون اوهان کي اهڙي باهه کان ڊيڄاريو آهي جا چپي ڪري ٿي جنهن ۾ اهڙي نياڳي کان سواءِ ٻيو ڪوبه داخل نه ٿيندو جنهن ڪوڙو ڪيو ۽ منهن موڙيو ۽ ان کان پرهيزگار کي الڳ ڪيو ويندو جو پنهنجو مال ڏئي ٿو ته پاڪ ٿئي ۽ ڪنهن جو مٿس اهڙو احسان به نه هجي جنهن جو بدلو ڏئي پر پنهنجي بلند پاليندڙ جي رضامندي گهرڻ لاءِ ڏئي ٿو ۽ اهو شخص ضرور راضي ٿيندو.

ڪانهم يوم يرون مايوعدون (سورة الاحقاف آيت: 35) جي فضيلت

دعاء الحاجت:

565. طبرانيءَ ”الدعاء“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جڏهن تون ڪا حاجت طلبين ۽ چاهين ته اها پوري به ٿئي ته پوءِ هيءُ دعا پڙه: لا اِلهَ اِلَّا اللهُ وحده لا شريڪ له العلي العظيم لا اِلهَ اِلَّا اللهُ وحده لا شريڪ له رب السموت والارض و رب العرش العظيم. الحمد لله رب العالمين ڪانهم يوم يرونها لم يلبثوا الا عشيهِ اوضحها. ڪانهم يوم يرون مايوعدون لم يلبثوا الا ساعه من النهار بلاغ فهل يهلك الا القوم الفاسقون اللهم اني اسئلك موجبات رحمتك وعزائم مغفرتك والسلامه من كل اثم والغنيمة من كل بر والفوز بالجنة والنجاة من النار. اللهم لاتدع لي ذنبا الا غفرته ولا همما الا فرجته ولا حاجة هي لك رضا الا قضيتها يا ارحم الراحمين.

ترجمو: الله کان سواءِ ڪوبه معبود نه آهي هو اڪيلو آهي سندس ڪوبه شريڪ نه آهي، بلند ۽ عظيم آهي. الله کان سواءِ ڪوبه معبود نه آهي ان جو ڪوبه شريڪ نه آهي، آسمانن ۽ زمينن جو به رب آهي ۽ عرش جو به رب آهي، سڀ ساراهه الله جي لاءِ آهي جيڪو جهانن جو پالڻهار آهي، جنهن ڏينهن ان (قيامت) کي ڏسندا (تنهن ڏينهن ائين پائيندا) ته ڄڻ (دنيا ۾) هڪڙي شام يا ان جي صبح کان وڌيڪ نه رهيا هئا جو انهن کي انجام ڏجي ٿو تنهن کي جنهن ڏينهن ڏسندا ته ائين پائيندا ته ڄڻ (دنيا ۾) هڪڙي گهڙيءَ کانسواءِ رهيائي ناهن. هيءُ پيغام پهچائڻ آهي پوءِ نافرمان قوم کانسواءِ ڪوبه برباد نه ڪيو ويندو. اي الله! بيشڪ آءُ توکان رحمت جي واجب ڪندڙ شين جو، تنهنجي بخشش کي ضروري بنائڻ وارن سببن جو، هر ڀلائيءَ ۽ نيڪيءَ مان ونڊجو، هر گناهه کان سلامتيءَ جو، جنت جي ڪاميابيءَ جو ۽ جهنم کان چوٽڪاري جو سوال ٿو

ڪريان، اي الله! منهنجو ڪوبه گناه بخشڻ کان سواءِ نه ڇڏ. ڪو فڪر ختم ڪرڻ کان سواءِ نه ڇڏ جنهن به حاجت ۽ ڪم ۾ تنهنجي رضا ۽ خوشي هجي ان کي پورو ڪرڻ فرما. اي ارحم الراحمين. (اي سيني تي رحم ڪرڻ وارن مان وڌيڪ رحم ڪرڻ وارا!)

ويمر جي سور کان وظيفو:

566. علامه بيهقيءَ ”الدعوات“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي موقوف روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن عورت کي ويمر ۾ تڪليف ٿئي ته هيءَ دعا پڻي تي لکي پاڻيءَ ۾ پسائي ان کي پيارجي.

بسم الله الرحمن الذي لا اله الا هو الحليم الكريم سبحانه الله و تعالى رب العرش العظيم الحمد لله رب العالمين ڳانهم يوم يرونها لم يلبثوا الا ساعة من نهار بلاغ فهل يهلك الا القوم الفاسقون.

ترجمو: الله جي نالي سان جيڪو نهايت رحم وارو آهي جو ان کان سواءِ ڪوبه معبود نه آهي هو بردبار ۽ ڪريم آهي ۽ پاڪ آهي ذات الله تعاليٰ جي جيڪو عرش عظيم جو رب آهي. سڀ ساراهه الله جي لاءِ آهي جيڪو جهان جو پالڻهار آهي. جو انهن کي انجام ڏجي ٿو تنهن کي جنهن ڏينهن ڏسندا ته ائين پائيندا ڄڻ اهي ڏينهن جي هڪ گهڙيءَ کان سواءِ دنيا ۾ رهيا ئي ناهن هي پيغام پهچائڻ آهي پوءِ نافرمان قوم کانسواءِ ڪوبه برباد نه ڪيو ويندو. نوٽ هيءَ روايت علامه سيوطيءَ (الاتقان) ۾ به آندي آهي.

سورة القتال (محمد) بابت

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه آئي آهي سواءِ هنن روايتن جي

سانجهيءَ جي نماز ۾:

567. علامه طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سانجهيءَ جي نماز ۾ ”الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله“ کان آخر سورة“ تائين پڙهندا هئا.

سومهڻيءَ جي نماز ۾:

568. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت نافع رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما سومهڻيءَ جي نماز ۾ ”الذين كفروا (سوره القتال)“ ۽ ”سوره الفتح“ پڙهندو هو.

سورة الفتح جي فضيلت

سورة الفتح جي نازل ٿيڻ جي جاء:

569. حضرت ابن اسحاق ۽ حاڪم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت مسور بن مخزومه ۽ مروان جي روايت نقل ڪئي آهي ته صلح حديبيه جي موقعي تي ”سورة الفتح“ مڪي ۽ مديني جي وچ ۾ نازل ٿي.

فجر جي نماز ۾ سورة الفتح:

570. عبدالرزاق (المصنف) ۾ حضرت ابو بردہ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبی کریم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ ”سورة الفتح“ پڙهي.

حضرت عمر رضی اللہ عنہ جو تي پيرا سوال پڇڻ:

571. امام احمد، بخاري، ترمذي، نسائي، ابن حبان ۽ ابن مردويه، حضرت عمر بن خطاب رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي سفر تي اسان رسول الله ﷺ جن سان گڏ هئاسين ته مون سائينجن ﷺ کان ٿي پيرا هڪ مسئلو پڇيو. پر مون کي ڪابه موت نه ڏنائون. پوءِ دل ۾ پيو چوان ته اي خطاب جا پٽ! مار پوئي! جو رسول الله ﷺ جن کان ٿي پيرا سوال ڪئي پر توکي ڪابه ورندي نه ملي. پوءِ مون پنهنجي اٺ کي هڪليو ۽ ماڻهن کان اڳتي نڪري ويس ۽ مون پانيو ته شايد منهنجي سوال جي باري ۾ قرآن نازل ٿيندو. پوءِ دير ئي ڪانه ٿي ته هڪ شخص جي سڏ جو آواز ٻڌم. آءٌ موٽي آيس ۽ دل ۾ پئي سوچيم ته منهنجي باري ۾ قرآن جون ڪجهه آيتون نازل ٿيون آهن. پوءِ رسول الله ﷺ جن فرمايو: مون تي هيءُ سورة نازل ٿي آهي جا دنيا جي هر شيءِ کان وڌيڪ مون کي پياري آهي ۽ بخاري شريف جي روايت ۾ آهي ته جن شين تي سج اُڀري ٿو (انهن کان به وڌيڪ مون کي پياري آهي) پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة فتح پڙهي.

سڄو سال پریشانين کان محفوظ شخص:

572. علامه سيوطي، ”الطوريات“ ۾ زيد بن هارون جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون مسعودي (عبدالرحمن بن عتبة رضی اللہ عنہ) کان ٻڌو آهي جيڪو چوي پيو ته مون کي حديث پهتي آهي ته جيڪو شخص رمضان المبارڪ جي پهرين رات نفل ۾ سورة فتح پڙهندو ته اهو ان سال ۾ پریشانين ۽ مصيبتن کان محفوظ رهندو.

پراسان سان ڇا ٿيندو؟

573. عبدالرزاق، ابن ابي شيبة، امام احمد، عبد بن حميد، امام بخاري، امام مسلم، ترمذي، ابن جرير، ابن مردويه ۽ ابونعيم ”المعرفة“ ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته حديبيه واري مقام تي نبی کریم ﷺ جن تي سورة فتح نازل ٿي. جنهن جي باري ۾ پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو: مون کي زمين جي هر شيءِ کان وڌيڪ پياري هيءُ سورة آهي. پوءِ صحابن سڳورن رضي الله عنهم کي اها سورة پڙهي ٻڌايائون. صحابن سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! اوهان کي مبارڪ هجي جو الله تعاليٰ توهان جي باري ۾ ٻڌائي ڇڏيو ته اوهان سان ڇا ٿيندو؟ پر خبر نه آهي ته اسان سان ڇا ٿيندو؟ پوءِ هيءُ آيت نازل ٿي: **لِيُذْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا** (الفتح آيت: 5)

ترجمو: (اها بردباري) هن لاءِ به (دلين ۾ وڌائين) ته ايمان وارن مردن ۽ ايمان وارن عورتن -

کئی اهڙي باغن ۾ داخل ڪري جن جي هيٺان واه وهن ٿا انهن ۾ اهي پيا رهندا ۽ انهن تان سندن بچڙايون مڻي ڇڏي ۽ اها الله وٽ وڏي ڪاميابي آهي.

فائدو: آءٌ (محمد هاشم) عرض ڪيان ٿو ته سورة القتال ۾ گذري چڪو آهي ته حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما سومهڻيءَ جي نماز ۾ سورة الفتح پڙهندو هو.

سورة الحجات

هن جي ڪابه فضيلت ۾ نه آئي آهي.

سورة ق

هن جي به ڪا خاص فضيلت نه آئي آهي البت هن جي سڪڻ بابت ڪجهه روايتون آيون آهن.

هيءَ سورتون سڪو:

574. ابن مردويه، حضرت ابودرداءَ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة عمر يتساءلون، سورة ق، سورة النجم، سورة والسماء ذات البروج ۽ سورة والسماء والطارق، سڪو.

فجر جي نماز ۾:

575. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ ۽ امام مسلم حضرت جابر بن سمرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ ”سورة ق“ پڙهندا هئا.

عيد جي نماز ۾:

576. سعيد بن منصور، امام مسلم ۽ ابن ماجه حضرت قطبه بن مالك رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن عيد جي نماز ۾ سورة ق ۽ سورة القمر پڙهندا هئا.

خطبي ۾ سورة ق:

577. ابن ابي شيبه، امام احمد، امام مسلم، نسائي ۽ ابن ماجه، حضرت ام هشام بنت حارثه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون ”سورة ق“ رسول الله ﷺ جن جي ئي زبان مبارڪ مان ٻڌڻ شروع ڪئي، جا هر جمعي تي خطبي ۾ منبر مبارڪ تي چڙهي ماڻهن کي پڙهي ٻڌائيندا هئا.

578. ابن سعد، حضرت ام ضبة، خولة بنت قيس جهينيه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ هر جمعي تي نبي ڪريم ﷺ جن جو خطبو ٻڌندي هيس جنهن ۾ پاڻ سڳورا ﷺ جن سورة ق جي تلاوت ڪندا هئا ۽ آءٌ مسجد جي چيڙي ۾ ويٺي هوندي هيس.

بيپهري جي سنت ۾:

579. ابن ابي شيبه، حضرت عمير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هن بيپهري جي چار رڪعت سنت ۾ ”سورة ق“ تلاوت ڪئي.

بيپهري جي فرض ۾:

580. ابن ابي شيبه، حضرت ابو عثمان نهدي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

مون حضرت عمر رضي الله عنه کي ٻيپھري جي نماز ۾ سھڻي آواز سان سورة ق جي تلاوت ڪندي ٻڌو. 581. ابن ابي شيبه، حضرت ابومتوڪل ناجيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر رضي الله عنه ٻيپھريءَ جي نماز ۾ ”سورة ق ۽ سورة الذاريات“ پڙهي.

سانجهيءَ جي نماز ۾:

582. ابن ابي شيبه، حضرت عمر بن مرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما کي سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة ق“ پڙهندي ٻڌو.

سورة الذاريات

هن سورة جي به ڪا خاص فضيلت نه آئي آهي البت فضيلت کان علاوه هيءَ روايت آئي آهي.

ٻيپھري جي نماز ۾:

583. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ ابومتوڪل ناجيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر رضي الله عنه ٻيپھريءَ جي نماز ۾ ”سورة ق ۽ سورة ذاريات“ پڙهندو هو.

584. نسائي ۽ ابن ماجه، حضرت براء رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ٻيپھريءَ جي نماز ۾ هڪ رکعت ۾ ”سورة لقمان“ ۽ ”سورة الذاريات“ پڙهندا هئا. نوت: سورة الرحمن“ جي فضيلت ۾ سگهوئي ايندو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ٻيپھريءَ جي نماز جي هڪ رکعت ۾ سورة الذاريات پڙهندا هئا.

سورة الطور

هن جي به ڪا خاص فضيلت نه آئي آهي البت فضيلت کان علاوه هيءَ روايتون آيون آهن.

سانجهيءَ جي نماز ۾:

585. امام احمد، امام بخاريءَ ۽ امام مسلم، حضرت جبير بن مسلم رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة الطور“ پڙهندي ٻڌو.

ڪعبه الله ۾ نماز پڙهندي سورة طور جي تلاوت:

586. امام بخاريءَ ۽ ابوداؤد، حضرت أم سلمه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي شڪايت ڪئي ته مون کي طواف ڪندي تڪليف اچي ٿي. ڇا ڪريان؟ پاڻ سڳورن صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته ماڻهن جي ٻاهران ٻاهران سواريءَ تي چڙهي طواف ڪر. پوءِ مون ائين ئي ڪيو. طواف ڪندي ڏٺو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ڪعبه الله جي پاسي ۾ نماز ۾ سورة طور پڙهي رهيا هئا.

فائدو: علامه عينيءَ ”عمدة القاري شرح صحيح البخاري“ ۾ لکيو آهي ته حضرت أم سلمه رضي الله عنها جي حديث ۾ نماز جي وضاحت نه آهي ته اها ڪهڙي هئي؟

البت ٻي روايت ۾ آيو آهي ته اها صبح جي نماز هئي اسماعيليءَ (احمد بن ابراهيم رحمته الله عليه)، هشام بن عروه کان روايت نقل ڪئي آهي ان پنهنجي پيءُ کان روايت ڪئي جنهن جا لفظ هيءُ آهن ته ”جڏهن صبح جي نماز شروع ٿئي ته پوءِ تون طواف ڪر.“

سورة النجم

پهرين پهرين سجدي واري سورة:

هن جي اهائي فضيلت آئي آهي جيڪا مٿي گذري چڪي ته نبي ڪريم ﷺ جن ”سورة ق“ ۽ سورة النجم“ وغيره جي سڪڻ جو حڪم فرمايو. باقي، فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آيون آهن. 587. ابن ابي شيبه، امام بخاري، امام مسلم، ابوداؤد، نسائي، ابن مردويه، حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: پهرين پهرين سجدي واري سورة ”سورة النجم“ نازل ٿي. پوءِ رسول الله ﷺ جن سجدو ڏنو ۽ ٻين سمورن صحابن سڳورن رضي الله عنهم به سجدو ڏنو مگر هڪ شخص ڪي ڏنر ته ان مٿي جو ٻڪ کڻي ان تي سجدو ڪيو بعد ۾ هو ڪافر ٿي قتل ٿي ويو. اهو اميه بن خلف هو.

جنن، انسانن ۽ وٽن به سجدو ڪيو:

588. ابن مردويه، حضرت ابوهريرة رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ”سورة النجم“ ۾ سجدو تلاوت جو ادا ڪيو ۽ ساڻن جنن، انسانن ۽ وٽن به سجدو ڪيو. 589. ابن مردويه، حضرت شعبي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن نبي ڪريم ﷺ جن ”سورة النجم“ پڙهي ته سمورن مسلمانن، مشرڪن، جنن ۽ سمورن انسانن سجدو ڪيو. سج گرهڻ جي نماز ۾ تلاوت:

590. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت حسن رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سج گرهڻ جي نماز پڙهي جنهن جي هڪ رکعت ۾ ”سورة النجم“ پڙهيائون. نماز ۾ تلاوت جو سجدو:

591. ابن ابي شيبه ۽ سعيد بن منصور، حضرت حصين بن سبرة جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته اسان کي حضرت عمر بن الخطاب رضه نماز پڙهائي جنهن جي پهرين رکعت ۾ سورة يوسف ۽ ٻيءَ ۾ ”سورة النجم“ پڙهيائون. پوءِ سجدو تلاوت جو ڪيائون، پوءِ اٿي بيٺا ۽ ”سورة الزلزال“ پڙهي رکوع ڪيائون.

سومهڻيءَ جي نماز ۾:

592. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت مسروق بن الاعدع جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عثمان رضه سومهڻي جي نماز ۾ ”سورة النجم“ پڙهي پوءِ سجدو تلاوت جو ڪيو پوءِ ”سورة والتين“ پڙهي رکوع ڪيائون.

سورة القمر

سفيد چمرو:

593. بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

آهي ته ان فرمايو ته ”سورة قمر“ کي توريت ۾ ”المُبَيَّضَةُ“ نالو رکيو ويو آهي ڇاڪاڻ ته هي سورة پنهنجي پڙهندڙ جي منهن کي اڇاڻ وانگر چمڪائي ڇڏيندي.
فائدو: ”المُبَيَّضَةُ“ جي معنيٰ آهي: سفيد (اڇو) ڪري ڇڏيندڙ.
نوٽ: علامه بيهقيءَ لکيو آهي ته هيءَ حديث صحيح آهي.
نور جو ذريعو:

594. علامه ديلميءَ، حضرت عائشه رضي الله عنها جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص ”سورة الم تنزيل“ (سورة سجده) ۽ ”سورة ياسين“ ۽ ”سورة القمر“ ۽ ”تبارك الذي بيده الملك“ (سورة الملك) جي تلاوت ڪندو ته اهي سورتون ان لاءِ نور جو ذريعو هونديون ۽ شيطان ۽ شرڪ کان پڻ ان لاءِ محافظ بڻبيون ۽ قيامت جي ڏينهن ان جا درجا بلند ڪيا ويندا.

چوڏهينءَ جي چنڊ وانگر چهرو:

595. ابن زريس، حضرت اسحاق بن عبدالله بن ابي فروه جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص روزانو سورت القمر جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ قيامت جي ڏينهن ان کي هن حال ۾ اتاريندو جو ان جو چهرو چوڏهينءَ جي چنڊ وانگر پيو چمڪندو.
الله تعاليٰ سان ملاقات:

596. ابن زريس، حضرت ليث رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان حضرت معن کان ان همدان جي هڪ شيخ کان مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو جيڪو شخص مرندي گهڙيءَ تائين روزانو ”سورت القمر“ پڙهندو ته الله تعاليٰ سان ان جي هن حال ۾ ملاقات ٿيندي جو سندس چهرو چوڏهين جي چنڊ وانگر پيو چمڪندو.

نماز ۾ ڊگهي تلاوت نه ڪجي:

597. امام احمد، حضرت بريده رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه جماعت کي سومهڙي جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن ”سورت القمر“ تلاوت ڪئي پوءِ هڪ شخص، ان وچ ۾ پنهنجي نماز پڙهي هليو ويو. پوءِ ان کي حضرت معاذ رضي الله عنه ڪجهه سخت ڳالهايو ته تو ائين ڇو ڪيو. ان کان پوءِ اهو شخص نبي ڪريم ﷺ جن وٽ آيو. عذر پيش ڪندي عرض ڪيائين ته سائين! آءٌ ڪجي جي باغ ۾ ڪم ڪندو آهيان مون کي پاڻي ورائڻ جو خوف هئو ان ڪري تڪڙو ڪيم رسول الله ﷺ جن حضرت معاذ رضي الله عنه کي فرمايو ته نماز ۾ ”سورت والشمس وضحتها“ ۽ ان جهڙيون ننڍيون ننڍيون سورتون پڙهندو ڪر.

بيپهريءَ جي نماز:

598. ابن ماجه، حضرت براء بن عازب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم ﷺ جن اسان کي بيپهريءَ جي نماز پڙهائيندا هئا ته اسان ٻڌندا هئاسين ته پاڻ سڳورا

ﷺ جن ”سورت القمر“ ۽ ”سورت الذاريات“ هڪ هڪ آيت ڪري پڙهندا هئا. نوت: هيءَ حديث شيخ قاسم بن قطلوبغا، ”تخريخ احاديث الاختيار شرح المختار“ ۾ به نقل ڪئي آهي.

آءُ (محمد هاشم) چوان ٿو ته ”سورة ق“ جي فضيلتن ۾ هن جو ذڪر اچي چڪو آهي. فائده: سورت ق جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن عيد جي نماز ۾ ”سورت القمر“ تلاوت ڪندا هئا سگهو ئي ”سورت الرحمن“ جي فضيلت ۾ اچي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن پنهنجي نماز ۾ ”سورت القمر“ ۽ ”سورت الحاقه“ هڪ ئي رڪعت ۾ پڙهندا هئا.

599. علامه عينيءَ ”شرح البخاري“ ۾ لکيو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ ”سورت القمر“ پڙهي هئي.

سورت الرحمن جون فضيلتون

قرآن جي ڪنوار:

600. علامه بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کي فرمائيندي ٻڌو ته هر شي جي عروس (ڪنوار) ٿيندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي ڪنوار ”سورت رحمن“ آهي.

جنت جورهاڪو:

601. بيهقيءَ، حضرت فاطمه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورت الحديد“ ”سورت الواقعة“ ۽ ”سورت الرحمن“ جي تلاوت ڪندو آهي ان کي آسمانن ۽ زمين جي بادشاهيءَ ۾ جنت الفردوس جو رهاڪو سڏيو ويندو آهي. نوت: علامه بيهقيءَ هن حديث کي ضعيف لکيو آهي پر آءُ (محمد هاشم) چوان ٿو ته فضيلتن وارن عملن ۾ اهڙين حديثن تي عمل ڪيو ويندو آهي.

602. امام احمد ۽ ابن مردويه، حضرت اسماء بنت ابي بڪر صديق رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کان ٻڌو جڏهن هو رڪن ڀمانيءَ ڏانهن نماز پڙهي رهيا هئا ۽ اهو سندن سيني مبارڪ جي چيرڻ کان اڳ جو واقعو آهي. مشرڪ سندن زبان مبارڪ مان ”قَبَائِلُ الْاَعْرَابِ كَمَا تَكُونُ“ ۱۴۰ ٻڌندا هئا.

جنن سڻڻو جواب ڏنو:

603. ترمذيءَ، ابن المنذر ۽ ابو الشيخ ”العظمة“ ۾ ۽ حاڪم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو ۽ ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”الدلائل“ ۾ حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي نبي ڪريم ﷺ جن صحابن سڳورن کي ”سورت الرحمن“ منيٰ کان آخر تائين پڙهي ٻڌائي ته صحابي سڳورا رضي الله عنهم خاموش ٿي ويا. نبي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪريم ﷺ جن کين فرمايو ته توهان کي ڇا ٿيو آهي جو ماڻ ٿي ويا آهيو؟ مون جڏهن هيءَ سورت جنن واري رات، جنن کي پڙهي ٻڌائي ته انهن ڏاڍو سهڻو جواب ڏنو جڏهن ”قَبَّأَتِ الْآلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ“ مون پئي پڙهيو ته هنن موت ۾ پئي چيو ته ”لَا شَيْءَ مِنْ نِعْمَتِ رَبِّنَا نَكْذِبُ فَذَكَرَ الْحَمْدَ“ يعني: اسان جي رب جي ڪابه اهڙي نعمت نه آهي جنهن کي اسان ڪوڙو سمجهون. سڀ ساراهون تنهنجي لاءِ آهن (اي رب!)

نبي ڪريم ﷺ جن هيئن پڙهندا هئا.

604. ابوداؤد، بيهقيءَ ”السنن“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ شخص کيس چيو ته آءُ هڪڙي رکعت ۾ ”مفصل صورتون پڙهندو آهيان فرمايائونس ته شعرن وانگر تڪڙو پڙهندو آهين ڇا؟ نبي ڪريم ﷺ جن ته نظائر السورتين يعني: ”سورت الرحمن“ ۽ ”سورت النجم“ هڪ رکعت ۾ ۽ هڪ رکعت ۾ ”سورت القمر“ ۽ ”سورت الحاقه“ ۽ هڪ رکعت ۾ ”سورت الطور“ ۽ ”سورت الذاريات“ ۽ هڪ رکعت ۾ ”سورت عمر يتسائلون“ ۽ ”سورت المرسلات“ ۽ هڪ رکعت ۾ ”سورت الدخان“ ۽ ”سورت التكويد“ ۽ هڪ رکعت ۾ ”سورت المعارج“ ۽ هڪ رکعت ۾ ”سورت النازعات“ ۽ هڪ رکعت ۾ ”سورت المطففين“ ۽ ”سورت عبس“ پڙهندا هئا.

اڪي نماز هيئن پڙهيائون:

605. حاکم ”التاريخ“ ۾ ۽ بيهقيءَ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن وتر سميت نو رکعتون پڙهندا هئا جڏهن عمر مبارڪ ۾ وڏا ٿي ويا ۽ بدن مبارڪ ۾ پاري ٿي ويا ته وتر سميت ست رکعتون پڙهندا هئا ۽ ٻه رکعتون ويهي پڙهندا هئا جن ۾ ”سورت الرحمن“ ۽ ”سورت الواقعة“ پڙهندا هئا.

606. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت نعمان بن قيس جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبيده رضه فجر جي نماز ۾ سورت الرحمن ۽ ان جهڙيون سورتون پڙهندو هو.

يا معشر الجن والانس... فلا تنتصران (الرحمن: 33) جي فضيلت.

هن جي فضيلت، سورت بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلت ۾ گذري چڪي آهي.

سورت الواقعة جون فضيلتون

”سورت الرحمن“ ۾ حضرت فاطمه رضي الله عنها جي حديث گذري چڪي آهي جنهن ۾ سورت واقعه جي فضيلت جو به بيان آهي.

فقر و فاقه جو علاج.

607. حضرت ابو عبيده، ”الفضائل“ ۾ ۽ ابن ضريس، حارث بن ابي اسامه، ابو يعليٰ، ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم ﷺ جن کي فرمائيندي ٻڌو ته جيڪو شخص روزانو رات جو

”سورت واقعه“ پڙهندو ته ان تي ڪڏهن به فاقه (بک) نه ايندي.

608. ابن عساکر به حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي ان جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

شاهوڪار بڻائيندڙ سورت:

609. ابن مردويه، حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”سورت واقعه“ سورت الغني (يعني شاهوڪار بڻائيندڙ) آهي هن کي پڙهو ۽ پنهنجي اولاد کي به سيکاريو.

عورتن کي سورت واقعه جي سکيا:

610. ديلمی، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: پنهنجي عورتن کي ”سورت واقعه“ سيکاريو ڇاڪاڻ ته هيءَ سورت ”سورت الغني“ يعني: شاهوڪار بڻائيندڙ سورت آهي.

عورتن لاءِ سورت واقعه:

611. ابو عبید، حضرت سليمان تيمي جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عائشه رضي الله عنها عورتن کي فرمايو ته توهان مان ڪير به ”سورت الواقعه“ پڙهڻ کان نه رهجي.

فجر جي نماز ۾:

612. عبدالرزاق، امام احمد، ابن خزيمه، ابن حبان، طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ ۽ حاکم، حضرت جابر بن سمره رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ ”سورت الواقعه“ ۽ ان جهڙيون ٻيون سورتون پڙهندا هئا.
نوٽ: مٿي ”سورت الرحمن“ جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪڙي رکعت ۾ ”سورت الواقعه“ پڙهندا هئا.
613. علامه عينيءَ ”شرح البخاري“ ۾ لکيو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ ”سورت واقعه“ پڙهي.

سورت الحديد جون فضيلتون

اڱاري جي ڏينهن جا اهم واقعا:

614. طبرانيءَ ۽ ابن مردويه، ضعيف سندسان حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”سورت الحديد“ اڱاري جي ڏينهن نازل ٿي ۽ الله تعاليٰ جبلن کي اڱاري جي ڏينهن پيدا ڪيو ۽ قابيل پنهنجي ڀاءُ هابيل کي اڱاري جي ڏينهن قتل ڪيو ۽ رسول الله ﷺ جن اڱاري جي ڏينهن حجامه (سڱي چوڙائڻ) کان روڪيو آهي.

اڱاري ڏينهن حجامت نه ڪرايو، ڇو؟

615. ديلمی، حضرت جابر رضه جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته اڱاري جي ڏينهن حجامت نه ڪرايو ڇاڪاڻ ته ان ڏينهن مون تي ”سورت الحديد“ نازل ٿي آهي.

نبي ڪريم ﷺ جن نند کان اڳ ڪهڙيون سورتون پڙهندا هئا:

616. امام احمد، ابوداؤد، ترمذي جنهن هن حديث کي حسن قرار ڏنو آهي ۽ نسائي، ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عرياض بن ساريه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن نند ڪرڻ کان اڳ ۾ مسبحات سورتون پڙهندا هئا ۽ فرمايائون ته انهن ۾ هڪ آيت آهي جيڪا هزار آيتن کان وڌيڪ فضيلت واري آهي.

ماسبحات ڪهڙيون سورتون آهن؟

نوٽ: علامه جزريءَ ”حصن حصين“ ۾ لکيو آهي ته مسبحات سورتون هيءُ آهن 1. سورت الحديد 2. سورت الحشر 3. سورت الصف 4. سورت الجمعة 5. سورت التغابن 6. سورت الاعليٰ.

هزار آيتن کان وڌيڪ فضيلت واري آيت:

617. ابن ضريس، حضرت يحيٰ ابن ابي ڪثير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن تيستائين آرام (نند) نه ڪندا هئا جيستائين مسبحات سورتون نه پڙهن ۽ فرمائيندا هئا ته هنن سورتن ۾ هڪڙي آيت آهي جيڪا هزار آيتن کان وڌيڪ فضيلت واري آهي. حضرت يحيٰ رضي الله عنه فرمائي ٿو ته ان کان پوءِ سورت حشر جي آخري آيت نازل ٿي.

اها ڪهڙي آيت آهي؟

618. علامه ابن ڪثير ”تفسير“ ۾ لکيو آهي ته حديث پاڪ ۾ جنهن آيت ڏي اشارو آهي اها هيءُ آهي ”هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ“ (الحديد: 3)

ترجمو: اهو ئي سڀني کان پهريون ۽ سڀني کان پويون ۽ پترو ۽ گجهو آهي، اهو سڀ ڪنهن شيءِ کي ڄاڻندڙ آهي.

حضرت عمر رضي الله عنه ايمان آندو:

619. امام بزار، طبرانيءَ، ابن مردويه، ابونعيم ”حليه الاولياء“ ۾ بيهقيءَ ۽ ابن عساکر حضرت عمر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آءٌ (ڪفر جي زماني ۾) ٻين جي پيٽ ۾ رسول الله ﷺ جن تي وڌيڪ سخت هيس هڪ ڏينهن ٿاڪ منجهه جو مڪي جي هڪ گهٽيءَ ۾ پئي ويس ته مون کي رسول الله ﷺ جن ملي ويا مون کان پڇيائون ته اي ابن الخطاب! اڃا تون ويٺو ٿو شڪ شبها ڪرين، هو ڏانهن تنهنجي گهر ۾ دين داخل ٿي چڪو آهي. مون چيو: اهو وري ڪيئن؟ فرمايائون: تنهنجي پيٽ مسلمان ٿي چڪي آهي. پوءِ آءٌ ڪاوڙ ۾ موٽي سڌو پيٽ جي گهر آيس دروازو کڙڪايم. اندران پڇا ٿي ته ڪير؟ مون چيو ته عمر. منهنجو نالو ٻڌي گهر وارا پريشان ٿي ويا. پاڻ ۾ جيڪي صحيفا پڙهي رهيا هئا سي لکائي ڇڏيائون. آءٌ اندر وڃي ڪٽ تي وينس منهنجي نظر ڪجهه پنن تي پئي. مون پڇيو ته هيءُ ڇا آهي؟ مون کي ڪٿي ڏيو. پيٽ چيو ته تون هنن کي هٿ نه ٿو لاهي سگهين. ڇاڪاڻ ته تون غسل ڪيو آهي نه ئي پاڪ آهين. هنن کي پاڪ شخص ئي هٿ لڳائي سگهن ٿا پوءِ مون ضد ڪري اهي پنا انهن کان ورتا. اوچتو منهنجي نظر انهن تي لکيل ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ تي پئي مون

جَذْنُ "الرحمن الرحيم" جا لفظ پڙهيا ته مون تي هيبت طاري ٿي وئي ۽ منهنجي هٿن مان اهي صحيفا ڪري پيا. پوءِ دل کي پڪو ڪري وري اهي پنا ڪڍي پڙهيم ته لکيل هئو بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ ① (الحديد: 1)

ترجمو: جو ڪجهه آسمان ۾ ۽ جو ڪجهه زمين ۾ آهي سو الله پاڪ جي پاڪائي بيان ڪري ٿو ۽ اهو ئي زبردست حڪمت وارو آهي.

ان کان پوءِ آءُ جَذْن به الله تعاليٰ جي نالن مان ڪو نالو ٿي پڙهيو ته مون تي هيبت طاري ٿي پئي وئي. پر وري پنهنجي جان تي ڪنٽرول ڪري پڙهندو رهيس تان ته "اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ

وَ اٰنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُّسْتَحْلِفِيْنَ فِيْهِ ۚ قَالِیْنَ اٰمِنُوْا مِنْكُمْ وَ اَنْفَقُوْا لَهُمْ اَجْرٌ كَبِیْرٌ ۙ" (الحديد: 7) تائين پهتس ان کان پوءِ مون چيو: "اشهد ان لا اله الا الله وان محمداً رسول الله" (آءُ شاهدي ٿو ڏيان ته الله کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي ۽ محمد ﷺ الله جو رسول آهي.

پوءِ منهنجي ايمان جو قوم (صحابن) ٻڌي خوشيءَ ۾ الله اڪبر جا نعرا هنيا.

سورة حديد جي پهرين ڏهن آيتن جي فضيلت:

هنن جي فضيلت انشاء الله تعاليٰ آيت (هو الله الذي لا اله الا هو آخري سورت تائين) جي فضيلتن ۾ ايندي.

فائده: سورت حديد جون ڏهن آيتون "وڪلا وعد الله الحسني والله بما تعملون خبير" تائين ٽين ٿيون.

نوٽ: مڪمل آيتون ۽ ترجمو هن طرح آهي.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ ۝ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يُحْيِیْ وَيُمِیْتُ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِیْرٌ ۝ هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِیْمٌ ۝ هُوَ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِی سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰی عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِیْجُ فِی الْاَرْضِ وَمَا یَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا یَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا یَعْرُجُ فِيْهَا ۚ وَهُوَ مَعَكُمْ اَیْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیْرٌ ۝ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَاِلٰی اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ۝ یُوجِیْ السَّيْلَ فِی النَّهْرِ ۚ وَیُوجِی النَّهَارَ فِی الْاَيْلِ ۚ وَهُوَ عَلِیْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ۝ اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ ۚ وَ اَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُّسْتَحْلِفِيْنَ فِيْهِ ۚ قَالِیْنَ اٰمِنُوْا مِنْكُمْ وَ اَنْفَقُوْا لَهُمْ اَجْرٌ كَبِیْرٌ ۙ ۝ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالرَّسُوْلِ یَدْعُوْكُمْ لِمُؤْمِنُوْا بِرَبِّكُمْ ۚ وَقَدْ اَخَذَ مِیثَاقَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ ۙ ۝ هُوَ الَّذِیْ یُنَزِّلُ عَلَى عَبْدٍ اٰیٰتٍ بَیِّنٰتٍ لِّیُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَی النَّوْرِ ۚ وَ اِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ لَرَءُوْفٌ رَّحِیْمٌ ۝ وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوْا فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ مِیْرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَا یَسْتَوِی مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلِ أَوْلِيَّكَ أَعْظَمَ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلِهِ وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٥٠﴾

ترجمو: الله پاڪ جي پاڪائي، اهي سڀ شيون بيان ڪن ٿيون جي آسمانن ۽ زمين ۾ آهن ۽ اهو زبردست (۵) حڪمت وارو آهي. آسمانن ۽ زمين جي بادشاهي ان جي ئي آهي اهو جباري ۽ ماري ٿو ۽ اهو سڀ ڪنهن شيءِ تي قدرت رکندڙ آهي. اهوئي، (سڀني کان) پهريون ۽ (سڀني کان) پويون ۽ پٿرو ۽ گجهو آهي ۽ اهو سڀ ڪنهن شيءِ کي ڄاڻندڙ آهي هو اهو آهي جنهن آسمانن ۽ زمين کي ڇهن ڏينهن ۾ بڻايو، وري عرش تي برابر ٿيو جو ڪجهه زمين ۾ وڃي ٿو ۽ جو ڪجهه ان مان نڪري ٿو ۽ جيڪي آسمانن مان لهي ٿو ۽ جيڪي ان ڏي چڙهي ٿو سو سڀ اهو ڄاڻي ٿو ۽ اهو اوهان سان گڏ آهي جتي به هجو ۽ جيڪي اوهان ڪريو ٿا تنهن کي الله پاڪ ڏسندڙ آهي آسمانن ۽ زمينن جي بادشاهي ان جي ئي آهي ۽ الله تعاليٰ ڏي ٿي سڀ ڪم موٽايا وڃن ٿا. هو رات کي ڏينهن ۾ آڻي ٿو ۽ ڏينهن کي رات ۾ آڻي ٿو ۽ اهو سينن جي راز کي ڄاڻندڙ آهي. اوهين الله ۽ سندس رسول تي ايمان آڻيو ۽ ان (مال) مان خرچ ڪريو جنهن ۾ اوهان کي پنهنجو نائب ڪيو اٿس. پوءِ اوهان مان جن ايمان آندو ۽ خرچ ڪيو تن لاءِ وڏو اجر آهي ۽ اوهان کي ڄاڻيو آهي جو الله تي ايمان نه ٿا آڻيون هوڏانهن رسول اوهان کي سڏي رهيو آهي ته اوهين پنهنجي پاليندڙ تي ايمان آڻيو ۽ اوهان کان پڪو واعدو وٺي چڪو آهي جيڪڏهن اوهين مڃڻ وارا آهيو. هو اهو آهي جو پنهنجي ٻانهي تي پٿريون آيتون نازل ڪري ٿو ته جيئن اوهان کي اونداهين مان سوجهري ڏي آڻي ۽ بي شڪ الله اوهان تي شفقت ڪندڙ نهايت رحم ڪرڻ وارو آهي ۽ اوهان کي ڄاڻيو آهي جو الله جي رستي ۾ خرچ نه ٿا ڪريو. هوڏانهن آسمانن ۽ زمين جو ورثو الله جو ئي آهي اوهان مان جن (مڪي جي) فتح کان اڳي خرچ ڪيو ۽ جنگ ڪئي (اهي ۽ ٻيا) برابر نه ٿا ٿي سگهن اهي درجي ۾ انهن کان گهڻو وڏا آهن جن (فتح کان) پوءِ خرچ ڪيو ۽ جنگ ڪئي ۽ سڀني سان الله چڱائيءَ جو وعدو ڪيو آهي. جيڪي اوهان ڪريو ٿا تنهن جي الله پوري خبر رکندڙ آهي.

هو الاول والآخر..... (الحديد: 3) جي فضيلت:

620. ابوداؤد، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪڏهن توهان مان ڪنهن کي دل ۾ وسوسا پيدا ٿي پون ته هيءُ آيت پڙهي.

”هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾“ (الحديد: آيت: 3)

ترجمو: اهو ئي (سڀني کان) پهريون ۽ سڀني کان پويون آهي ۽ پٿرو ۽ گجهو آهي ۽ اهو سڀ ڪنهن شيءِ کي ڄاڻندڙ آهي.

نوٽ: هيءُ روايت علامه سيوطيءَ به ”الانقان“ ۾ آندي آهي. آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته هاڻي هاڻي مٿي ابن ڪثير جي روايت ۾ گذري چڪو آهي ته هيءُ آيت هزار آيتن کان وڌيڪ افضل آهي.

سورت المجادلہ

هن جي فضيلت بابت ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي.

سورت الحشر

شهادت جو رتبو:

621. علامه ابن سني، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪ شخص کي وصيت فرمائي ته جڏهن آرام لاءِ بستري تي اچين ته سورت الحشر پڙهندو ڪر. پوءِ فرمايائونس ته جيڪڏهن تون ان حالت ۾ وفات ڪري وئين ته توکي شهادت جو رتبو ملندو يا فرمايائونس ته تون جنتين مان هوندين.

نوٽ: هيءَ حديث علامه نوويءَ ”الاذڪار“ ۾ به آندي آهي. اهڙي طرح علامه سيوطي، ”الاتقان“ ۾ به ذڪر ڪئي آهي. پرڏر منشور ۾ علامه ابن السنيءَ جي ڪتاب ”عمل اليوم والليله“ تان هنن لفظن سان نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص سورت حشر جون آخري آيتون پڙهندو ته ان کي اهي درجا حاصل ٿيندا.

لو انزلنا هذا القرآن علي جبل (سورت الحشر آيت 21 کان 24 تائين) جي فضيلت.

مٿي جي سور کان:

622. علامه ديلمی، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورت حشر جون هيءَ آيتون مٿي جي سور کان ڦيڻو آهن.

لَوْ اَنْزَلْنَاهُ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ۚ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لَضَرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۚ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ أَلَمْ يَكُنْ لِّلْمُتَكَبِّرِينَ الْغَزِيُّ الْغَزِيُّ الْغَزِيُّ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

ترجمو: (اي پيغمبر!) جيڪڏهن اسين هن قرآن کي ڪنهن جبل تي نازل ڪريون ها ته تون ان کي الله جي ڊپ کان عاجزي ڪندڙ ۽ ڦاٽي پوندڙ ڏسين ها. هيءُ مثال اسين، ماڻهن لاءِ بيان ڪريون ٿا ته من اهي ڌيان ڪن. الله اهو آهي جنهن کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي ۽ ظاهر کي ڄاڻڻ وارو آهي اهوئي وڏو مهربان آهي نهايت رحم ڪرڻ وارو آهي. اهو الله آهي جنهن کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي جيڪو بادشاهه پاڪ ذات سيني عيبن کان سلامت امن ڏيڻ وارو نگهباني ڪرڻ وارو، زبردست خودمختيار، وڏائيءَ جو سائين آهي. الله انهن جي شريڪ ڪرڻ کان پاڪ آهي اهوئي الله، پيدا ڪرڻ وارو، نئون بنائڻ وارو، صورت ٺاهڻ وارو، اهي ان جا سڀ چڱا نالا آهن جو ڪجهه آسمانن ۽ زمين ۾ آهي سو سندس پاڪائي بيان ڪري ٿو ۽ اهوئي زبردست ۽ حڪمت وارو آهي.

موت کان سواء هر بيماريء جو علاج:

623. خطيب بغداديء ”التاريخ“ ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته ابو نعيم حافظ ٻڌايو ته اسان کي ابو الطيب محمد بن احمد بن يوسف بن جعفر المقرئ، ٻڌايو جيڪو ”ابن شنبوذ“ جي غلام طور مشهور آهي. ان ٻڌايو ته اسان کي اديس بن عبدالڪرير حداد ٻڌايو ته مون حضرت خلف رح وٽ هيءَ سورت پڙهي جڏهن هن آيت يعني: ”لوانزلنا هذ القرآن علي جبل“... تي پهتس ته مون کي چيائين ته پنهنجي مٿي تي هٿ رک. ڇاڪاڻ ته مون حمزة ”وٽ هيءَ سورت پڙهي جڏهن هن آيت تي پهتس ته مون کي فرمايائون ته پنهنجي مٿي تي هٿ رک ڇاڪاڻ ته مون يحييٰ بن وثاب وٽ هيءَ سورت پڙهي جڏهن هن آيت تي پهتس ته ان فرمايو ته پنهنجي مٿي تي هٿ رک ڇاڪاڻ ته مون حضرت علقمہ ۽ اسود وٽ هيءَ سورت پڙهي جڏهن هن آيت تي پهتس ته انهن فرمايو: مٿي تي هٿ رک. ڇاڪاڻ ته اسان حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه وٽ هيءَ سورت پڙهي جڏهن هن آيت تي پهتاسين ته ان فرمايو ته توهان ٻئي پنهنجي مٿي تي هٿ رک ڇاڪاڻ ته مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن وٽ هيءَ سورت پڙهي جڏهن هن آيت تي پهتس ته فرمايائون: پنهنجي مٿي تي هٿ رک ڇاڪاڻ ته جڏهن حضرت جبرائيل عليه السلام هيءَ آيت ڪئي آيو ته مون کي چيائين: پنهنجي مٿي تي هٿ رک ڇاڪاڻ ته هيءَ آيت موت کان سواءِ هر بيماريءَ کان شفا آهي.

فائدو: هن آيت جون ڪجهه فضيلتون سورت بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

هو الله الذي لا اله الا هو... تن آيتن جي فضيلت

جنن کان بچاءِ لاءِ:

624. ابن مردويه حضرت ابو ايوب انصاريءَ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان وٽ گهر ۾ کارڪن سڪاڻڻ جو پلاٽ هو. هڪ دفعي ڏٺائين ته اتي ڪجهه کارڪن ڪٽل آهن پوءِ رات جو چونڪيءَ تي ويهي رهيو. اوچتو ڏٺائين ته هڪ ماڻهو آهي. ان کان پڇيائين، تون ڪير آهين؟ ان چيو ته آءٌ جن آهيان اسان کي سامان سيڙي جي ضرورت پئي ان ڪري هتي آيا آهيون هيءَ کارڪن پيون آهن سو الله توکي ڪٽائيندو ڪونه. اسان کي ڪجهه ونڊڙو ڪراءِ. حضرت ابو ايوب انصاري رضي الله عنه ان کي چيو ته جي تون واقعي به جن آهين ته مون کي پنهنجو هٿ ڏيکار پوءِ هن مون کي پنهنجو هٿ ڏيکاريو ته ان تي ڪتي جي هٿ وانگر وار هئا. ”مون ان کي چيو ته جيڪي به کارڪن ڪٽي سگهين توکي اجازت آهي پلي ڪڍ، پر هن شرط سان ته مون کي ٻڌاءِ ته ڪهڙي دعا پلي ۾ پلي آهي جا جنن جي بچاءِ کان انسان پڙهي. ان چيو: هيءَ آيتون پڙهجن.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَلِيمُ
الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ① هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ
الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ② (الحشر: 122-24)

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ترجمو: الله اهو آهي جنهن کان سواء ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي ڳجهه ۽ ظاهر کي ڄاڻڻ وارو آهي، اهوئي وڏو مهربان آهي، نهايت رحم ڪرڻ وارو آهي. اهو الله آهي جنهن کان سواءِ ڪوبه عبادت جي لائق نه آهي جيڪو بادشاهه پاڪ ذات سڀني عيبن کان سلامت امن ڏيڻ وارو نگهباني ڪرڻ وارو، زبردست خودمختيار، وڏائيءَ جو سائين آهي الله انهن جي شريڪ ڪرڻ کان پاڪ آهي، اهوئي الله پيدا ڪرڻ وارو، نئون بنائڻ وارو، صورت ٺاهڻ وارو آهي ان جا سڀ ڄڳا نالا آهن. جو ڪجهه آسمانن ۽ زمين ۾ آهي سو سندس پاڪائي بيان ڪري ٿو ۽ اهوئي زبردست (ع) حڪمت وارو آهي.

سڀ گناهه معاف:

625. ابن مردويه، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة حشر“ جون آخري آيتون پڙهندو پوءِ ان رات يا ڏينهن ۾ وفات ڪري ويو ته ان جا سڀ گناهه معاف ڪيا ويندا.

شهادت جو موت:

626. علامه ابن سنيءَ، ”عمل اليوم والليلة“ ۾ ابن مردويه کان حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪ شخص کي حڪم ڪيو ته جڏهن تون منهنجي بستري تي آرام لاءِ اچين ته سورت حشر جون آخري آيتون پڙهندو ڪر. پوءِ فرمايائونس جيڪڏهن تون مري ويندين ته توکي شهادت جو موت نصيب ٿيندو.

افضل شيءِ سان خصوصيت:

627. ابو علي عبدالرحمن بن محمد النيساپوري، ”الفوائد“ ۾ حضرت محمد بن الحنفية جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت براء بن عازب رضي الله عنه حضرت علي بن ابي طالب رضي الله عنه کي چيو ته من ڪي ان افضل شيءِ سان خاص ڇو نه ٿو ڪرين، جنهن سان توکي الله جي رسول الله ﷺ سان خاص ڪيو آهي جيڪا جبرائيل عليه السلام خصوصي طور پاڻ سڳورن ﷺ جن کي ڏني الله تعاليٰ ان جي ذريعي سندن ڏي موڪلي.

حضرت علي رضي الله عنه چيو ته اي براء! جڏهن دعا گهرين ته ان ۾ الله جي اسم اعظم جو واسطو ان کان پوءِ ”سورة الحديد“ جون پهريون ڏهه آيتون ۽ آخري آيتون سورت حشر جون پڙه. چو ”يا من هو هڪڙا وليس شي هڪڙا غيره اسئڪ ان تفعل بي ڪذا وڪذا“ اي اها ذات! من جو شان اهو آ ۽ بي ڪا به شيءِ ڪانهي جيڪا ائين هجي توکان آءٌ هيءَ درخواست ٿو ڏيان ته مون سان هيئن هيئن ڪر. (مهرباني ڪر رحم ڪر وغيره وغيره) قسم آ خدا جو اي براء! اها اهڙي دعا آهي جو جيڪڏهن اهي لفظ پڙهي منهنجي خلاف دعا ڪندين ته زمين ۾ گهجي ويندس.

شیطان ترجي ویا:

628. ابن مردويه، حضرت ابو امام عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم عليه السلام جن تي پيرا ”اعوذ بالله من الشيطان الرجيم“ پڙهي پوءِ ”سورة حشر“ جون آخري آيتون پڙهيون ته الله تعاليٰ ستر هزار ملائڪن کي موڪليو جيڪي انسانن ۽ جنن جي شيطان کي تڙين پيا پوءِ جيڪڏهن رات جو پڙهن پيا ته صبح تائين انهن کي تڙين پيا ۽ جي ڏينهن جو پڙهن پيا ته شام تائين تڙ ۾ مصروف رهن پيا.

629. ابن مردويه، حضرت انس رضي الله عنه جي ان جهڙي ئي روايت نقل ڪئي آهي پر ان ۾ آهي ته نبي ڪريم عليه السلام جن ڏهه پيرا ”اعوذ بالله من الشيطان الرجيم“ پڙهيو.

ملائڪن جون دعائون ۽ شهادت جو رتبو:

630. امام احمد، دارمي، ترمذي، جنهن هن حديث کي حسن قرار ڏنو آهي، ابن ضريس ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت معقل بن يسار رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم عليه السلام جن فرمايو: جيڪو شخص صبح جو ٽي پيرا ”اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم“ پڙهي پوءِ سورت حشر جون آخري ٽي آيتون پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ ستر هزار ملائڪن کي مقرر فرمائيندو، جيڪي شام تائين ان لاءِ بخشش جون دعائون پيا گهرندا رهندا ۽ جيڪڏهن ان ڏينهن مري ويو ته شهيد ٿي مري ويندو ۽ جيڪو شخص شام جو پڙهندو ته ان کي به اهڙوئي مرتبو ملندو.

فائده: هن حديث ۾ ۽ مٿي جن حديثن ۾ سورت حشر جي آخري آيتن جو ذڪر آهي ان مان مراد آخري ٽي آيتون آهن.

جنت واجب ٿي ويندي:

631. ابن عدي، ابن مردويه، خطيب، بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابوامام عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم عليه السلام جن فرمايو ته جيڪو شخص ڏينهن جو يا رات جو سورت حشر جون آخري آيتون پڙهندو پوءِ جي ان ڏينهن يا رات جو وفات ڪري ويو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت واجب ڪري ڇڏيندو.

فوت ٿيل شيءِ حاصل ٿئي:

632. ابن ضريس حضرت عقبه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان کي صحابن سڳورن رضي الله عنهم ٻڌايو ته جيڪو شخص ”سورة حشر“ جون آخري آيتون پڙهندو ته جيڪا شيءِ رات جو فوت ٿي وئي هيس، ان کي حاصل ڪري وٺندو ۽ شام تائين محفوظ رهندو ۽ جيڪو شخص شام جو اهي آيتون پڙهندو ته جيڪا شيءِ رات جو ان کان فوت ٿي وئي هوندي، سا حاصل ڪري وٺندو ۽ صبح تائين محفوظ رهندو ۽ جي مري ويو ته ان لاءِ جنت واجب ٿي وئي.

شهيدن واري مهر:

633. دارميء ۽ ابن ضريس، حضرت حسن عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص صبح جو ”سورة حشر“ جون آخري ٽي آيتون پڙهندو پوءِ جي ان ڏينهن مري ويو ته الله تعاليٰ ان تي شهيدن واري مهر هڻي ڇڏيندو ۽ جيڪڏهن شام جو پڙهندو پوءِ جي ان رات مري ويو ته الله تعاليٰ ان تي شهيدن واري مهر هڻي ڇڏيندو.

اسم اعظم ڪٿي آهي؟

634. علامه ديلميءَ، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: الله جو اسم اعظم ”سورت حشر“ جي آخري ٽن آيتن ۾ آهي.

فائدو: ”سورة حشر“ جي آخري ٽن آيتن جي فضيلت جو ڪجهه ذڪر ”سورة بقره“ جي پهرين چئن آيتن ۾ گذري چڪو آهي ۽ ”سورة حديد“ جي فضيلت ۾ پڻ گذري چڪو آهي ته ”سورة حشر“ جي آخر ۾ هڪ آيت آهي جا هزار آيتن کان وڌيڪ افضل آهي.

سورة الممتحنة

هن جي فضيلت بابت ڪابه روايت ملي نه سگهي آهي.

سورة الصف

هن جي فضيلت بابت ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الجمعة

هن جي فضيلت بابت ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي. باقي فضيلتن کان علاوه جيڪي روايتون آيون آهن سي هيءُ آهن:

جمعي جي نماز ۾:

635. ابن ابي شيبه، مسلم، ابوداؤد، ترمذي، نسائيءَ ۽ ابن ماجه حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جمعي جي نماز ۾ ”سورة جمعہ“ ۽ ”سورة اذاجائڪ المنافقون“ (سورة المنافقين) پڙهندا هئا.

جمعي جي رات جو سومهڻيءَ جي نماز ۾:

636. ابن حبان ۽ بيهقيءَ ”السنن“ ۾ حضرت جابر بن سمرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جمعي جي رات سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة الكافرون“ ۽ قل هو الله احد“ پڙهندا هئا ۽ جمعي جي رات جو سومهڻيءَ جي نماز ۾ ”سورة جمعہ“ ۽ منافقون“ پڙهندا هئا.

سورة المنافقين

هن جي فضيلت بابت ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي. البتہ فضيلتن کان علاوه هي روايتون آيون آهن.

جمعي جي نماز ۾:

637. سعيد بن منصور ۽ طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ حسن سند سان ۽ ابن مردية حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي نماز (پهرين رڪعت) ۾ سورة جمع پڙهندا هئا جنهن سان مومنين کي (جمعي بابت) برانگيخته ڪندا هئا ۽ ٻي رڪعت ۾ سورة منافقون پڙهندا هئا جنهن سان منافق ماڻهن کي ڊيچاريندا هئا.

638. امام بغوي رحمته الله عليه ”المعجم“ ۾ ۽ طبراني رحمته الله عليه حضرت ابوعتبه خولانيءَ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي نماز ۾ ”سورة جمع ۽ سورة منافقون“ پڙهندا هئا.

سورة التغابن

هن سورة جي فضيلت بابت ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي.

زعم الذين كفروا (سورة التغابن آيت: 7)

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الطلاق

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي، البت فضيلتن کان علاوه روايت هيءَ آهي.

639. عبدالرزاق ”المصنف“ ۾ ۽ سعيد بن منصور، حضرت طاؤس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي نماز ۾ ”سورة جمع ۽ سورة طلاق“ پڙهندا هئا.

ومن يتق الله يجعل له مخرجاً (سورة الطلاق آيت: 2) جي فضيلت

640. امام خطيب ”التاريخ“ ۾ حضرت جويبر جي سند سان حضرت ضحاک رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن حضرت ابن عباس رضي الله عنهما کان روايت ڪئي آهي ته جيڪو شخص بادشاهه جي ظلم جي خوف کان ان وٽ ۽ سمنڊ جي چولين وقت ٻڏڻ جي خوف کان ۽ ڦاڙيندڙ جانور جي پوڻ کان هيءَ آيت پڙهندو ته ان کي ڪابه شيءِ نقصان نه رسائيندي.

641. امام احمد، حاکم، جنهن هن کي صحيح به قرار ڏنو آهي ۽ ابن مردويه ۽ ابونعيم ”المعرفة“ ۾ ۽ امام بيهقيءَ، حضرت ابوذر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هيءَ آيت بار بار پڙهن پيا تانه مون کي ننڊ وٺي وئي ۽ پوءِ فرمايائون ته ابوذر! جيڪڏهن سڀني ماڻهو هيءَ آيت پڙهن ته سڀني کي ڪفايت ڪري وڃي. آيت هي آهي: قَاذًا بَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ (سورة الطلاق آيت: 2)

ترجمو: ۽ جيڪو الله کان ڊڄندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ مشڪل مان نڪرڻ جو رستو پيدا ڪري ڏيندو ۽ کيس اتان رزق ڏيندو جتان وهم و گمان به نه هوندس.

فائدة: سورة النحل جي فضيلت ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي موقوف روايت گذري چڪي آهي ته توڪل ۽ هر معاملو خدا جي حوالي ڪرڻ جي باري ۾ اهم آيت قرآن شريف ۾ من يتق الله يجعل له مخرجاً يعني: جيڪو شخص الله تعاليٰ کان ڊڄندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ مشڪل مان نڪرڻ جو رستو پيدا ڪري ڏيندو.

سيجعل الله بعد عسر يسراً (سورة الطلاق آية ٧) جي فضيلت

سورة فاطر ۾ هن جي فضيلت بابت ڪجهه روايتون گذري چڪيون آهن

سورة التحريم

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الملك جون فضيلتون

شفاعت ڪندڙ سورت:

642. امام احمد، ابوداؤد، ترمذي، نسائي، ابن ماجه، ابن حبان، ابن ضريس، حاكم، جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، ابن مردويه ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابوهريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: بيشڪ قرآن پاڪ ۾ هڪ سورة آهي جنهن ۾ ٽيهه آيتون آهن جيڪا پنهنجي پڙهندڙ جي بخشش تائين شفاعت ڪندي رهندي. اها ”سورة الملك“ آهي.

فائدة: علامه جزري، ”حصن حصين“ ۾ لکيو آهي ته ان روايت ۾ ابن حبان هيءَ لفظ وڌايا آهن. ”هيءَ سورة پنهنجي پڙهندڙ جي بخشش تائين بخشش گهرندي رهندي.“

جنت ۾ داخل ڪرائيندڙ سورة:

643. علامه طبراني، رحمته الله عليه ”المعجم الاوسط“ ۾، ابن مردويه ۽ ضياء ”المختارة“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: قرآن پاڪ جي هڪڙي سورة آهي جا پنهنجي پڙهندڙ جي باري ۾ الله تعاليٰ سان جهيڙو ڪندي تائين ان کي جنت ۾ داخل ڪرائيندي.

اها سورة آهي ”تبارك الذي بيده الملك“ يعني: ”سورة الملك“ آهي.

قبر جي عذاب کان نجات:

644. ترمذي، حاكم، ابن مردويه، ابن نصر ۽ بيهقي، ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ڪجهه صحابن سڳورن رضي الله

عنہم پنہنجو خیمو ھڪڙي قبر مٿان کوڙيو پر انهن کي پتو ڪونه هو ته هتي ڪا قبر آهي پوءِ اوچتو ان مان هڪ شخص جو آواز ٻڌڻ ۾ آيو جنهن سڄي سورة ملڪ پڙهي پوءِ هنن نبي ڪريم ﷺ جن کي اچي ٻڌايو پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: اها سورة (الملڪ) قبر جي عذاب کان روڪيندڙ ۽ نجات ڏياريندڙ آهي.

645. ابن مردويه، حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”سورة الملڪ“ قبر جي عذاب کان حفاظت ڪندڙ آهي.

646. نسائي، حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص روزانه رات جو ”سورة تبارڪ (الملڪ)“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي قبر جي عذاب کان محفوظ رکندو.

فائدة: هن روايت کي علامہ سيوطي، ”الاتقان“ ۾ به نقل ڪيو آهي.

هڪ ئي وقت مڪمل سورة جو نزول:

647. ابن مردويه، حضرت رافع بن خديج رضی اللہ عنہ ۽ حضرت ابوهريرة رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مون تي ”سورة تبارڪ“ هڪ ئي پيري ۾ مڪمل نازل ٿي حالانڪ ان ۾ ٽيهه آيتون آهن. فرمايائون ته ”سورة الملڪ“ قبر جي عذاب کان بچائيندڙ آهي.

جيڪر هر هڪ جي دل ۾ سورة تبارڪ هجي:

648. عبد بن حميد ”مسند“ ۾ طبراني، حاکم ۽ ابن مردويه حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان هڪ شخص کي چيو ته توکي هڪڙي حديث تحفي ۾ نه ڏيان؟ جو تون خوش ٿي وڃين. عرض ڪيائين ته بلڪل اهڙي تحفي جي ته عنايت ڪريوم. فرمايائين ته ”سورة الملڪ“ پڙهندو ڪر ۽ پنهنجي گهر ڀاتين کي ۽ سموري اولاد ۽ پنهنجي گهر جي ٻارڙن ۽ پنهنجي پاڙيسرين کي به سيکار، ڇاڪاڻ ته اها سورة، عذاب کان بچائيندي. اهوئي سبب آهي جو نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: منهنجي دل ٿي چاهي ته جيڪر هر امتيءَ جي دل ۾ اها سورة هجي.

سورة الملڪ جو جهيڙو:

649. ابن عساکر ضعيف سند سان زهريءَ کان حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ته توهان کان اڳ هڪڙو شخص هو جو جڏهن هو وفات ڪري ويو ته ان وٽ قرآن پاڪ منجهان سورة تبارڪ کانسواءِ ڪجهه به نه هو. ان کي جڏهن قبر ۾ دفنايو ويو ته وٽس هڪ ملائڪ آيو ته اها سورة ان جي منهن جي سامهون اچي وئي. ملائڪ ان کي چيو ته تون الله جي ڪتاب مان آهين ۽ آءٌ تنهنجي لاءِ نه هن لاءِ ۽ نه ئي پنهنجي لاءِ نفعي ۽ نقصان جو مالڪ ٿي سگهان ٿو. جيڪڏهن تون هن لاءِ ڪجهه چاهين ٿي ته پوءِ الله تعاليٰ جي بارگاهه ۾ هلي هن لاءِ سفارش ڪر. پوءِ اها سورة رب تعاليٰ وٽ حاضر ٿي عرض ڪري ٿي ته اي

رب! بيشڪ فلاڻي شخص تنهنجي ڪتاب مان مون کي چوندي سگهيو ۽ پڙهيو (تلاوت ڪئي). ڇا پوءِ تون هن کي باهر ۾ ساڙيندين ۽ عذاب ڪندين ۽ مان هن جي سيني ۾ هجان؟ جيڪڏهن تون ائين ڪرين ٿو ته پوءِ مون کي پنهنجي ڪتاب مان ميساري ڇڏ. الله تعاليٰ فرمائيس ٿو ته آءٌ توکي ڪاوڙيل نه ٿو ڏسڻ چاهيان. پوءِ ”سورة تبارڪ“ عرض ٿي ڪري ته واقعي به ڪاوڙجڻ منهنجو حق آهي الله تعاليٰ فرمائيس ٿو ته تون وڃ! مون توکي اهو شخص ڏئي ڇڏيو ۽ ان جي لاءِ تنهنجي شفاعت به قبول ڪيم. پوءِ اها واپس اچي ان ملائڪ کي پري ٿي ڪري جيڪو مونجهو ٿي نڪري وڃي ٿو. جو کيس ڪنهن به شيءِ جي اجازت نه ملي پوءِ ”سورة الملڪ“ پنهنجو وات ان شخص جي وات تي رکي چويس ٿي ته هن وات کي مبارڪون هجن جنهن منهنجي تلاوت ڪئي ۽ هن سيني کي به مبارڪون هجن جنهن مون کي سانڍيو ۽ هنن ٻن پيرن کي به مبارڪون هجن جيڪي منهنجي ڪري بيٺا رهيا پوءِ اها سورة قبر جي وحشت کان ان سا زروهن ڪندي رهندي. جڏهن هيءَ حديث نبي ڪريم ﷺ جن بيان فرمائي ته هر ننڍي توڙي وڏي، آزاد توڙي غلام هيءَ سورة سکي ورتي ۽ نبي ڪريم ﷺ جن هن سورة جو نالو ”المنجية“ (نجات ڏيندڙ) رکيو آهي.

نوٽ: هن حديث جهڙي ابن عساڪر زهريءَ کان ٻي سند سان به نقل ڪئي آهي.

فائدة: آءٌ چوان ٿو ته هن حديث ۾ آهي ته ”توهان کان اڳ ۾ هڪ شخص هو“ ان مان مراد يا ته صحابي هو جيڪو موجود مخاطب صحابين کان اڳ وفات ڪري ويو هو. يا ته اڳين امتين ۾ هڪ شخص هو جنهن کي سورة تبارڪ ياد هئي. باقي سوال رهندو ته سورة تبارڪ ته قرآن پاڪ جي سورة آهي اڳ ۾ ڪيئن ٿي؟ ان جو جواب هيءَ آهي ته سورة تبارڪ تورات ۾ به هئي ان ڪري ڪوبه اشڪال نه پوي، جيئن ايندڙ حديث ۾ وضاحت اچي ٿي.

سورة ملڪ جي قبر ۾ ڪيفيت:

650. محمد بن نصر، ابن ضريس، طبرانيءَ ۽ حاکم جنهن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله ابن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل آهي ته ان فرمايو جڏهن ميت کي قبر ۾ لاڻو ويندو آهي ته ان وٽ پيرن جي پاسي کان ملائڪ ايندا آهن ته ان جا پير چوندا آهن ته توهان لاءِ منهنجي طرف کان ڪوبه رستو نه آهي هن اسان تي بيهي ”سورة ملڪ“ پڙهندو هو پوءِ ملائڪ وٽس سيني واري پاسي کان ايندا ته سڀني چوندن ته منهنجي پاسي کان به توهان لاءِ رستو نه آهي هن ته مون ۾ ”سورة تبارڪ“ کي سانڍيو هو پوءِ مٿي واري پاسي کان وٽس ملائڪ ايندا ته مٿو انهن کي چوندو ته مون واري پاسي کان به توهان کي اچڻ جو رستو نه آهي، هيءَ سورة روڪي ڇڏيندڙ آهي جا قبر جي عذاب کان کيس بچائيندي هيءَ تورات ۾ به آهي جيڪو شخص رات جو هن سورة جي تلاوت ڪندو ان جڻ گهڻو ڪجهه ڪيو ۽ تمام ڀلو ڪيو.

قبر ۾ باهه ۽ سورہ ملڪ:

651. ابو عبید ۽ بیہقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ مرہ بن شراحیل جي سند سان حضرت عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو: ماڻهو جڏهن وفات ڪري ٿو وڃي تہ ان جي چوڌاري باهه ٻاري وڃي ٿي ۽ پوءِ جيڪڏهن ڪوبه عمل نہ اٿس جيڪو باهه کي ان کان روڪي تہ اها باهه ان جي آس پاس کي ساڙي ٿي ڇڏي ۽ هڪڙو اهڙو شخص وفات ڪري ويو جيڪو قرآن پاڪ جي ٽيهن آيتن واري سورة پڙهندو هو، جڏهن ان ڏي مٿن کان باهه آئي تہ سورة ان کي چيو تہ هيءُ مون کي پنهنجي مٿي واري حصي (وات) مان پڙهندو هيو تنهنڪري هن کي ڪجهه بہ نہ ڇو. پوءِ اها باهه وري پيرن واري پاسي کان ان ڏي اچي ٿي تہ سورة ان کي چوي ٿي تہ هيءُ شخص بيهي نماز ۾ مون کي پڙهندو هو. پوءِ اها باهه وري ان جي سيني واري پاسي کان اچي ٿي تہ اها سورة ان کي چوي ٿي تہ هن مون کي پنهنجي سيني ۾ سانڍيو هو تنهنڪري هن کان هٽي وڃ. نيٺ آخر اها سورة ان کي قبر جي باهه کان بچائي ٿي. حضرت عبداللہ بن مسعود رضي الله تعالى عنه فرمائي ٿو تہ قرآن پاڪ ۾ ڇاڇي ڏنوسين تہ ٽيهن آيتن واري سورة ”سورة تبارڪ“ ئي نظر آئي.

652. دارميءَ ۽ ابن ضريس، حضرت مرہ جي مرسل روایت نقل ڪئي آهي.

653. سعيد بن منصور، حضرت عمرو بن مرہ رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو تہ چيو ويندو هو تہ قرآن ۾ هڪ سورة آهي جيڪا پنهنجي پڙهندڙ لاءِ قبر ۾ جهڳڙو ڪندي. ان ۾ ٽيهه آيتون آهن، پوءِ قرآن پاڪ ۾ ڇاڇي ڏنائون تہ اها سورة تبارڪ هئي.

سورة تبارڪ ۽ هڪ گناهگار شخص:

654. ديلمیءَ، حضرت انس رضی اللہ عنہ جي مرفوع روایت نقل ڪئي آهي تہ قيامت جي ڏينهن هڪڙي اهڙي شخص کي اُٿاريو ويندو جنهن هر گناه جو ڪم ڪيو هوندو، پر اهو الله کي اڪيلو ڪري مڃيندو هو. ملائڪن کي حڪم ڪيو ويندو تہ هن کي جهنم ڏي وٺي وڃو. پوءِ ان جي سيني مان هڪ شي اُڀري وانگر اڏامي ويندي جا رب پاڪ کي عرض ڪندي تہ اي الله! هيءُ مون کي پڙهندو هو. پوءِ اها سورة ان جي سفارش ڪندي رهندي تائين ان کي جنت ۾ جاءِ وٺرائي ڏيندي. ياد رهي تہ اها ”سورة منجيہ“ (نجات ڏياريندڙ) تبارڪ الذي بيده الملك آهي.

جمعي جي ڏينهن تلاوت:

655. عبدالرزاق ”مصنف“ ۾ حضرت عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روایت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو: نبي ڪريم صلی اللہ علیہ وسلم جن جمعي جي نماز ۾ سورة جمعہ ۽ سورة الاعليٰ پڙهندا هئا ۽ جمعي جي ڏينهن فجر جي نماز ۾ ”سورة الر تنزيل“ (سورة زمر) ۽ ”سورة تبارڪ الذي بيده الملك“ پڙهندا هئا.

30 نيڪيون 30 گناه ۽ 30 درجا:

656. ديلمی، ضعیف سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: قرآن پاڪ ۾ هڪ سورة آهي جنهن ۾ ٽيهه آيتون آهن. جيڪو شخص سمهڻ مهل اها سورة پڙهندو ته ان جي اعمالنامي ۾ ٽيهه نيڪيون لکيون وينديون آهن ان جا ٽيهه گناه معاف ڪيا ويندا آهن ۽ ٽيهه درجا بلند ڪيا ويندا آهن ۽ الله تعاليٰ ان ڏي هڪڙو ملائڪ موڪليندو جيڪو مٿس پنهنجا پر وڇائيندو ۽ ننڊ مان جاڳڻ تائين هر مصيبت کان ان جي حفاظت ڪندو اها ”سورة مجادلة“ (جهيڙو ڪندڙ آهي) جا پنهنجي پڙهندڙ لاءِ قبر ۾ (ملائڪن سان) جهيڙو ڪندي اها اٿو ”سورة تبارڪ الذي بيده الملك“.

هڪ عجيب ڳالهه:

657. ديلمی، ضعیف سند سان حضرت انس رضی اللہ عنہ جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي مون هڪڙي عجيب ڳالهه ڏني هڪ شخص کي ڏنر جو هو وفات ڪري ويو تمام گهڻا گناه ڪري پنهنجي جيءَ کي جوکي ۾ وجهي چڪو هو. جڏهن قبر ۾ ان ڏي پيرن کان يا مٿن کان عذاب ٿي آيو ته ان جي سامهون اها سورة ٿي آئي، جنهن ۾ پڪين جو ذڪر آهي ان تان عذاب کي پئي ٽاريائين ۽ چوي پئي ته هيءُ منهنجي حفاظت ڪندو (پڙهندو) هو. مون سان منهنجي رب و عدو فرمايو آهي ته جيڪو شخص توکي هميشه پڙهندو رهندو ته ان کي عذاب نه ڪندس پوءِ ان شخص کان عذاب ٽري ويو. مهاجر ۽ انصار صحابي هن سورة کي سکندا هئا ۽ چوندا هئا ته جيڪو هيءُ سورة نه ٿو سگهي اهو بي سمجهه آهي.

فائدو: حديث ۾ آهي ته ”اها سورة... جنهن ۾ پڪين جو ذڪر آهي“ اهو سورة تبارڪ جي هن آيت ڏانهن اشارو آهي **أُولَٰئِكَ يَرْوٰ إِلَىٰ الظِّلِّ فَوْقَهُمْ صَفٌّ وَ يَقْبِضُنَّ** ⑤ (سورة الملك، آيت: 19) ترجمو: ڇا پنهنجي مٿان پرن کي پڪيڙيندڙ ۽ بند ڪندڙ پڪين ڏي انهن نه ڏٺو آهي.

قبر جي عذاب کان بچاءُ:

658. ابن ضريس، حضرت مرة همدانيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ شخص کي قبر جي هر پاسي کان عذاب آيو پئي ته قرآن پاڪ جي ٽيهه آيتي سورة ان کي پئي ٿاريو تانته ان کي قبر جي عذاب کان بچائي ورتائين. ياد رهي ته ”اها سورة تبارڪ الذي بيده الملك“ آهي.

659. ابن مردويه، ابوالصباح جي سند سان عبدالعزيز جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي پيءُ کان روايت ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: هڪ شخص کي قرآن پاڪ جي هڪ سورة جي شفاعت سان جنت ملي ان ۾ ٽيهه آيتون آهن جنهن ان کي قبر جي عذاب کان بچايو ان جو نالو ”تبارڪ الذي بيده الملك“ آهي.

هرحال ۾ سورة تبارك جي تلاوت:

660. ابن مردويه، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ”سورة الم تنزيل“ يعني: سورة سجده ۽ ”تبارك الذي بيده الملك“ روزانه رات جو سفر ۾ توڙي حضر ۾ (هرحال ۾) پڙهندا هئا.

661. ابونعيم، حضرت حارث بن فضيل جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ حضرت ابن شهاب وٽ ڏهه ڏهاڙا تڪيس ان وٽ ڏنم ته هو روزانه فجر جي نماز ۾ ”سورة تبارك“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهندو هو.

فائدة: هيءَ روايت علامه عيني، بخاري شريف جي شرح ۾ پڻ آندي آهي.
فائدة: ”سورة تبارك“ جون ڪجهه فضيلتون ”سورة قمر“ جي فضيلت ۾ گذري چڪيون آهن.

سورة ن (القلم)

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي. البت فضيلتن کان علاوه هڪ روايت ”سورة الرحمن“ جي بيان ۾ گذري چڪي آهي اها هيءَ آهي.
حضرت عبدالله بن مسعود رضه فرمايو ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪ رڪعت ۾ ”سورة واقعة ۽ سورة ن“ پڙهندا هئا.

وان يكاد الذين كفروا (سورة القلم: 51) آيت جي بيان ۾.

هن آيت جي فضيلت ۾ هن هڪ روايت کان علاوه ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي
اڪ جي تڪليف کان:

662. علامه ثعلبي، پنهنجي تفسير ۾ حضرت حسن بصري رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن کي اڪ ۾ ڪا تڪليف ٿئي ته هيءَ آيت پڙهي. **وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ۝ (القلم: 51)**
ترجمو: ۽ (اي پيغمبر! ﷺ) هيءَ ڪافر ته هن ڳالهه تي اچي بيٺا آهن جو جڏهن توکان قرآن پڌن ٿا تڏهن توکي پنهنجي (تڪين) اکين سان ٿيڙي ڇڏين ۽ چون ٿا ته هيءُ چريو آهي.

سورة الحاقة

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي. البت فضيلتن کان علاوه ڪجهه روايتون هيءَ آهن.

* سورة الرحمن جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ سورة الحاقة ۽ ان جهڙيون ٻيون سورتون پڙهندا هئا.

حضرت عمر رضه جو ايمان:

663. امام احمد، حضرت عمر بن الخطاب رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آءٌ

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

اسلام کان اڳ نبي ڪريم ﷺ جن کي مارڻ لاءِ سندن پويان لڳس پر اهي مون کان اڳ ۾ ئي مسجد ۾ وڃي چڪا هئا. پوءِ آءُ انهن جي پويان (انتظار ۾) بيهي رهيس پاڻ سڳورن ﷺ جن ”سورة الحاقة“ پڙهڻ شروع ڪئي. مون جيئن ئي ٻڌي ته ان جي جوڙجڪ، بلاغت ۽ فصاحت مون کي عجب ۾ وجهي ڇڏيو. مون چيو ته الله جو قسم! واقعي به هيءُ شاعر آهي جيئن قرآن پئي چيو. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ هيءُ آيت تلاوت ڪئي: ”إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُوْمَنُونَ ﴿٢﴾“ (سورة الحاقة: آيت: 40-41)

ترجمو: ته بيشڪ اهو قرآن هڪ سڳوري قاصد جو سنيهو آهي ۽ نه اهو ڪنهن شاعر جو ڪلام آهي اوهين بلڪل ٿورو يقين ڪريو ٿا.

مون چيو ته هيءُ شاعر نه پر ڪا هن (پوپو) آهي پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن هيءُ آيت تلاوت ڪئي. ”وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُونَ ﴿١﴾ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٣﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٥﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِيزٍ ﴿٦﴾ وَإِنَّهُ لَتَذْكُرَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ أَلْسِنَةٍ حَسْبَةٍ ﴿٧﴾ وَلَئِنْ كُنْتُمْ إِلَّا قَوْمًا يَلْمِزُونَ ﴿٨﴾ وَمَا تَلْعَلُمْ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَدِّبِينَ ﴿٩﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿١٠﴾ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿١١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿١٢﴾“ (سورة الحاقة: آيت 42-52 تائين).

ترجمو: ۽ نه ڪنهن اڳ ڪٿي ڪرڻ واري (ماڻهوءَ) جو ڪلام آهي، اوهين تمام ٿورو ڏيان ڏيو ٿا. اهو جهانن جي پاليندڙ جي طرفان نازل ڪيل آهي ۽ جيڪڏهن (پيغمبر) کي ڳالهيون پاڻ ناهي اسان تي هڻي ته اسين ساڄو هٿ ان جو جهليون. پوءِ سندس دل جي رڳ وڍي ڇڏيون پوءِ اوهان مان ڪوبه (اسان کي) ان کان روڪڻ وارو نه آهي ۽ بيشڪ اهو (قرآن) پرهيزگارن لاءِ نصيحت آهي ۽ بيشڪ اسان ڄاڻون ٿا ته اوهان مان ڪي (ان کي) ڪوڙو ڪندڙ آهن ۽ بيشڪ اهو (قرآن) ڪافرن لاءِ پشيمانيءَ (جو سبب) آهي ۽ بيشڪ اهو (قرآن) خالص يقين آهي پوءِ (اي پيغمبر!) وڏائيءَ واري پنهنجي پاليندڙ جي نالي جي پاڪائي بيان ڪر.

حضرت عمر رضه فرمائي ٿو ته ان کان پوءِ منهنجي دل ۾ هر موڙ تي اسلام ويهي ويو.

سورة المعارج

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي. البت فضيلتن کان علاوه روايت ”سورة الرحمن“ ۾ گذري چڪي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن نماز ۾ ”سورة معارج ۽ سورة النازعات“ هڪ رکعت ۾ پڙهندا هئا.

سورة النوح

هن جي فضيلت ۾ به ڪا روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الجن

هن جي فضيلت ۾ به ڪا روايت نه ملي سگهي آهي.

وانه تعالى جد ربنا... (الجن: 4) بن آيتن جي فضيلت

هن جي فضيلت سورة بقرة جي شروع وارين چئن آيتن جي فضيلت ۾ گذري چڪي آهي.

سورة المزمل

هن جي فضيلت ۾ به ڪا روايت نه ملي سگهي آهي.

البت فضيلتن کان علاوه روايتون آهي ئي آهن جيڪي ”سورة الدخان“ ۾ گذري چڪيون آهن مثلاً حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن نماز ۾ ”سورة مزمل“ پڙهندا هئا.

سورة المدثر

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي، البت فضيلتن کان علاوه هي روايت آئي آهي.

664. بيهقي ”السنن“ ۾ حضرت معرور بن سويد جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي اسان حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه سان گڏ حج تي نڪتاسين اسان کي فجر جي نماز پڙهايائين، جنهن ۾ هن سورة مدثر ۽ سورة قريش تلاوت ڪئي.

سورة قيامة جي فضيلت

قيامت جي ڄاڻ:

665. عبد بن حميد ۽ ابن المنذر، حضرت قتاده رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ان فرمايو ته اسان کي حضرت عمر بن الخطاب رضي الله عنه ٻڌايو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جنهن شخص کي قيامت بابت ڄاڻ گهرجي ته اهو هيءَ سورة يعني: ”سورة القيامة“ پڙهي. فائده: هن سورة لاءِ سورة الدخان ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن نماز ۾ ”سورة القيامة“ پڙهي.

سورة هل اتي (الدهر)

هن جي فضيلت ۾ به ڪا روايت نه ملي سگهي آهي. البت فضيلت کان علاوه هيءَ روايتون آهن.

666. طبرانيءَ، ابن مردويه ۽ ابن عساکر، حضرت ابن عمر رضي الله تعالى عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته حبش کان هڪ شخص رسول صلي الله عليه وسلم جن وٽ آيو نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ان کي فرمايو ته سوال ڪر ۽ چڱي طرح پڇي وٺ. ان عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! توهان ته اسان کا صورت ۾ توڙي سيرت ۽ نبوت ۾ فضيلت ڪئي ويا آهيو. مون کي ٻڌايو ته جيڪڏهن آءٌ انهن ڳالهين تي ايمان آڻيان جن تي اوهان ايمان آندو آهي ۽ توهان جي علمن جهڙا عمل ڪيان، ته پوءِ آءٌ اوهان سان گڏ جنت ۾ هوندس؟ نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته هائو بلڪل گڏ هوندين. قسمر اثر ان ذات جو جنهن جي قبضي ۾ منهنجي جان آهي، ته جنت ۾ هزار سال جي پنڌ کان ڪاري رنگ واري جو چمڪات به ڏسڻ ۾ ايندو. پوءِ فرمايائون: جيڪو ”لا اله الا الله“ چوي ٿو.

جنة التعيم في فضائل القرآن الكريم

ان لاء الله وٽ هڪ قسم جو عهد آهي ۽ جيڪو شخص ”سبحان الله و بحمده“ چوي ٿو ته ان لاءِ هڪ لک چويهه هزار نيڪيون لکيون وينديون. جڏهن هيءَ سورت يعني: ”هل اتي علي الانسان حين من الدهر“ کان ملڪاً كبيراً (سورة الدهر 1 کان 20) تائين نازل ٿي ته حبشيءَ عرض ڪيو: سائين! ڇا منهنجيون اڪيون به اهو ڏسي سگهنديون جيڪي توهان جون اڪيون جنت، ۾ ڏسنديون. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: هاڻو. پوءِ هو بيمار ٿي پيو تانته سندس دم پرواز ٿي ويو. حضرت ابن عمر رضي الله عنهما فرمائي ٿو ته مون پاڻ سڳورن ﷺ جن کي ڏٺو ته انهيءَ حبشي کي پاڻ پنهنجي هٿن سان قبر ۾ داخل ڪن پيا.

667. امام احمد، ”الزهد“ ۾ حضرت محمد بن مطرف جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون کي هڪ ثقه (اعتماد جوڳي) ماڻهوءَ ٻڌايو آهي ته هڪ ڪاري رنگ وارو شخص نبي ڪريم ﷺ جن کان تسبيح (سبحان الله) ۽ تهليل (لا اله الا الله) جي باري ۾ سوال ڪري رهيو هو ته حضرت عمر بن الخطاب رضه ان کي چيو ته ماڻ ڪر، تون رسول الله ﷺ جن کان تمام گهڻا سوال ٿو ڪرين. ان شخص چيو ته اي عمر! تون ماڻ ڪر. راوي چوي ٿو ته رسول الله ﷺ جي تي ”هل اتي علي الانسان حين من الدهر“ (سورة الدهر) نازل ٿي تانته جڏهن جنت جي بيان تي پهتا ته ان شخص (حبشي) وڏي رڙ ڪئي ۽ سندس ساهه نڪري ويو، نبي ڪريم ﷺ فرمايو: هيءُ شخص جنت جي شوق ۾ مري ويو.

فائده: ”سورة الم سجده“ ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي ڏينهن فجر جي نماز جي پهرين رڪعت ۾ ”سورة الم السجده“ ۽ ٻي رڪعت ۾ ”هل اتي علي الانسان حين من الدهر“ پڙهندا هئا.

سورة المرسلات

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن.

نانگ بچي ويو

668. امام بخاريءَ، مسلم، نسائيءَ ۽ ابن مردويه، حضرت ابن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي اسان نبي ڪريم ﷺ جن سان مني جي هڪ غار ۾ گڏ هئاسين ته اوچتو سورة مرسلات نازل ٿي. نبي ڪريم ﷺ جن اها پڙهندا وڃن پيا ۽ آءٌ سندن زبان مبارڪ مان ٻڌندو ياد ڪندو پيو وڃان. پاڻ سڳورن ﷺ جن جو وات مبارڪ هن سورة جي ميناڄ مان مزو وٺي رهيو هو ته اوچتو هڪڙي نانگ اسان تي حملو ڪيو، نبي ڪريم ﷺ جن حڪم فرمايو ته ان کي ماري ڇڏيو. پوءِ اسان ان تي حملو ڪيوسين پر هو بچي ويو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته جهڙيءَ طرح توهان هن جي شر کان بچي ويؤ اهڙيءَ طرح هو به توهان جي شر کان بچي ويو.

نانگ واري رات:

669. ابن مردويه، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن تي ”نانگ واري رات“ سورة مرسلات نازل ٿي. ماڻهن پڇيو ته ”نانگ واري رات“ ڇا آهي؟ حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرمايو ته ان رات نانگ نڪتو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته ان کي ماري ڇڏيو، صحابي سڳورا رضي الله عنهم ان کي مارڻ لاءِ اُٿيا پر نانگ ٻرڻ ۾ لڪي ويو. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو ته ڇڏي ڏيوس. ڇاڪاڻ ته الله تعاليٰ ان کي توهان کان بچايو ۽ توهان کي ان کان بچايائين.

سانجهيءَ جي نماز ۾:

670. ابن ابي شيبه، بخاري، مسلم ۽ ابن ماجه حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته سندس ماءُ أم الفضل رضي الله عنها ان کان ”سورة مرسلات“ جي تلاوت ٻڌي. چيائينس ته پٽڙا! مون کي تنهنجي ان تلاوت ٻڌڻ سان ياد اچي ويو آهي ته آخري سورة جا مون نبي ڪريم ﷺ جن کان سانجهيءَ جي نماز ۾ ٻڌي سا اهاڻي هئي.

ٻيپهريءَ جي نماز ۾:

671. طبرانيءَ، ”المعجم الاوسط“ ۾ حضرت عبدالعزيز بن قيس جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته آءٌ حضرت انس بن مالڪ رضي الله عنه وٽ آيس، کين عرض ڪيم ته مون کي نبي ڪريم ﷺ جن جي نماز بابت ڪجهه ٻڌايو. فرمايائين ته پاڻ سڳورن ﷺ جن اسان کي ٻيپهريءَ جي نماز پڙهائي جنهن ۾ آهستي آواز سان ”سورة مرسلات ۽ النازعات ۽ عمر يتساءلون“ ۽ انهن جهڙيون ٻيون سورتون تلاوت ڪري رهيا هئا.

سورة عمر جي فضيلت

سورة ق جي فضيلت ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة عمر يتساءلون سڪو.

منافع هيءَ سورتون ياد نه ڪندو:

672. طبرانيءَ، ”المعجم الاوسط“ ۾ ضيف سند سان حضرت علي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته منافق ماڻهو سورة براءة، سورة هود، سورة يس، سورة دخان ۽ سورة عمر يتساءلون ياد نه ڪندو.

سانجهيءَ جي نماز ۾:

673. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ حضرت نافع جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما سانجهيءَ جي نماز ۾ سورة يس ۽ سورة عمر يتساءلون پڙهندو هو.

نبوي نماز جو مقدار:

673. بيهقيء "السنن" ۾ حضرت عبدالعزيز بن قيس جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت انس رضی اللہ عنہ کان نبي ڪريم ﷺ جن جي نماز جي اندازي بابت پڇيو. پوءِ ان پنهنجي پٽن مان هڪ کي حڪم ڪيو. جنهن ٻيهر يا ٽيپهريءَ جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن سورة مرسلات ۽ عَمَ يَتَسَاءَلُونَ پڙهي.

فائده: آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته "سورة الرحمن" جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن نماز ۾ "سورة مرسلات ۽ عَمَ يَتَسَاءَلُونَ" هڪڙي رڪعت ۾ پڙهندا هئا. ۽ سورة مرسلات جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته ٻيپهريءَ جي نماز ۾ سورة عَمَ يَتَسَاءَلُونَ پڙهندا هئا.

سورة النازعات

هن جي فضيلت ۾ ڪابه حديث نه آئي آهي البت فضيلتن کان علاوه سورة الرحمن ۾ گذري چڪو آهي ته حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه کان روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن نماز جي هڪ رڪعت ۾ "سورة معارج" ۽ "سورة عَمَ يَتَسَاءَلُونَ" پڙهندا هئا.

فائدو: "سورة مرسلات" جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ٻيپهريءَ جي نماز ۾ "سورة النازعات" پڙهندا هئا.

ڪانهم يوم يرونها النازعات آيت: 46 جي فضيلت

هن آيت جي باري ۾ سورة يوسف ۽ سورة احقاف جي فضيلتن ۾ بيان گذري چڪو آهي.

سورة عبس

هن سورت جي به ڪا خاص فضيلت نه ملي سگهي آهي البت روايتن ۾ آيو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هن سورة کي "ڪافيه" (ڪفايت ڪندڙ) سڏيو آهي.

ڪجهه ياد آڻو؟

675. ابن ضريس، حضرت ابووائل رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي بنواسد قبيلي جو وفد نبي ڪريم ﷺ جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيو انهن ۾ حضرمي بن عامر رضی اللہ عنہ به هو. پوءِ ڪن صحابن سڳورن رضي الله عنهم انهن کان پڇيو ته توهان ڪير آهيو؟ انهن چيو ته اسان بنو الزنية (ماءُ پيءُ جو آخري ٻار) ۽ احلاس الخيل (گهوڙي سوار) آهيون. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته توهان "بنورشدة" آهيو. اتي حضرمي بن عامر رضی اللہ عنہ چيو ته الله جو قسم ته اسان "بنومحوله" وانگر نه ٿينداسين. جيڪي اصل ۾ بنوعبدالله بن غطفان هئا بعد ۾ انهن کي عبدالعزيز بن غطفان سڏيو ويندو هو. نبي ڪريم ﷺ جن حضرميءَ کي چيو ته ڪجهه قرآن پاڪ پڙهيو اٿئي. عرض ڪيائين هائو سائين. پڙهيو اٿم.

نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته "عبس وتولي" مان جيترو پڙهين سگهين پڙه. ان تي هن "سورة عبس" مان جيڪو پڙهڻو هوس سو پڙهي ان ۾ پنهنجي طرفان هيءُ جملا وڌايائين.

وهو الذي مَنَّ علي الحبلي (يعني اهو الله) اها ذات آهي جنهن ڏکي عورت تي احسان ڪيو. فارخ منها نسمة تسعي من بين شراسيف وحشاً: (يعني جوان جي پاسرين ۽ آندڻ جي وچان چرندڙ پرندڙ ٻچڙو ڪڍيائين). نبي ڪريم ﷺ جن ان کي فرمايو ته سورة ۾ وڌاءُ نه ڪر ڇاڪاڻ ته هي سورة ڪافي (پوءِ راءِ ڪندڙ) آهي.

فائده: حديث ۾ بنواسد جو ذڪر آهي ۽ النهايه ۾ بنومالك بن ثعلبه جو ذڪر آهي پر حقيقت ۾ انهن ٻنهي ۾ ڪابه مخالفت نه آهي ڇاڪاڻ ته بنومالك وارا به بنواسد مان ئي آهن. علامه زرقاني ”شرح المواهب“ ۾ لکيو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن وٽ جيڪو وفد آيو هو سو، بنواسد بن خزيمه بن مدرڪه بن الياس بن مضر هو ۽ مالڪ جيڪو آهي سو قيس بن سعد بن الحارث بن ثعلبه بن دوزان بن اسد بن خزيمه آهي انهيءَ ئي طريقي سان مالڪ جي نسبت ثعلبه تائين ڏاڏي واري نسبت آهي.

سورة التڪوير

رحم جي نظر سان نهارڻ:

676. امام احمد، ترمذي، ابن المنذر، طبراني ۽ حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ ابن مردويه رحمہ اللہ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو چاهي ته قيامت جي ڏينهن کي ائين ڏسي جن اکين سان ڏسي رهيو آهي ته سورة التڪوير، سورة انفطار ۽ سورة الانشقاق جي تلاوت ڪري.

فجر جي نماز ۾ سورة تڪوير:

677. ابن ابي شيبه، مسلم، ابن ماجه ۽ بيهقي ”السنن“ ۾ حضرت عمرو بن حريث رحمہ اللہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي نماز ۾ سورة تڪوير پڙهندا هئا. 678. روايت ۾ آهي ته ابوداؤد اوديءَ فرمايو ته آءُ حضرت علي رضي الله عنه جي پويان فجر جي نماز پڙهندو هوس. جنهن ۾ هو سورة ”اذ الشمس ڪورت“ ۽ ”اذا السماء انفطرت“ ۽ انهن جھڙيون ٻيون سورتون پڙهندو هو.

نوٽ: اها روايت علامه عيني ”عمدة القاري شرح البخاريءَ“ ۾ آندي آهي.

سورة الانفطار

هن جي مٿي آيل فضيلت کانسواءِ ٻي ڪابه فضيلت، روايتن ۾ نه آئي آهي. يعني: مٿي گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص چاهي ته قيامت جي ڏينهن ڏانهن رحمت جي نظر سان نهاريو وڃي ته اهو ئي سورتون پڙهي جن ۾ هڪ ”اذ السماء انفطرت“ به آهي.

نوٽ: فضيلت کان علاوه ڪجهه روايتون هي آهن.

679. امام نسائي، حضرت جابر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي حضرت معاذ رضي الله عنه سومهڻيءَ جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن تمام ڊگهي قراءت ڪئي تنهن تي نبي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪريم ﷺ جن فرمايس: اي معاذ! ماڻهن کي هروڀرو آزمائش ۾ وجهندين ڇا؟ سورة ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ۽ ”سورة الضحىٰ“ ۽ سور ”اذا السماء انفطرت“ ڪاڏي ويون آهن (يعني: اهڙيون سورتون پڙه. ڊگهيون ڊگهيون سورتون پڙهي ماڻهن کي پريشان نه ڪر).

مٿي گذري چڪو آهي ته حضرت علي رضه فجر جي نماز ۾ سورة انفطار پڙهندا هئا.

سورة المطففين

هن جي به ڪا خاص فضيلت ڪانه ملي سگهي آهي. باقي فضيلتن کان علاوه روايتون هيءُ

آهن:

★ سورة الرحمن جي فضيلت ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن نماز ۾ ”سورة عبس ۽ مطففين“ هڪڙي رڪعت ۾ پڙهندا هئا.

★ سورة مريم جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته بيشڪ حضرت ابوهريره رضه فجر جي نماز پڙهائي ان جي پهرين رڪعت ۾ سورة مريم ۽ ٻي رڪعت ۾ سورة مطففين پڙهيائين.

سورة الانشقاق

هن سورت جون فضيلتون اهي ئي آهن جيڪي مٿي ”سورة تڪوير“ ۾ گذري چڪيون

آهن. مثلاً:

نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته جيڪو شخص چاهي ته قيامت جي ڏينهن کي ائين ڏسي جن اکين سان ڏسي رهيو آهي ته ٽي سورتون پڙهي انهن مان ”اذ السماء انشقت“ سورة به آهي. باقي فضيلتن کان علاوه هيءُ روايتون آهن.

سجدو ڇو ڪيو ويو؟

680. ابن ابي شيبة، بخاري، مسلم، ابوداؤد، نسائي ۽ ابن مردويه، حضرت ابورافع رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي مون حضرت ابوهريره رضه جي پويان سومهڻي جي نماز پڙهي ته ان ۾ هن سورة ”اذ السماء انشقت“ پڙهي. پوءِ مون ان کان پڇيو ته توهان سجدو ڇو ڪيو؟ چيائين: مون ابوالقاسم (نبي ڪريم ﷺ) جن جي پويان (نماز ۾) سجدو ڪيو هو، تنهنڪري آءٌ مرندي گهڙي تائين سجدو ڪندو رهندس.

بيپهريءَ جي نماز:

681. ابن خزيمه رضه، ۽ روياني رضه پنهنجي ”مسند“ ۾ ۽ ضياء مقدسي رضه ”المختاره“ ۾ حضرت بريده رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن بيپهريءَ جي نماز ۾ ”اذا السماء انشقت“ ۽ ان جهڙيون ٻيون سورتون پڙهندا هئا.

سورة البروج

هن جي به ڪا خاص فضيلت نه آئي آهي سواءِ ان جي جيڪا ”سورة ق“ ۾ گذري چڪي

آهي ته:

جنة التعيم في فضائل القرآن الكريم

نبي كريم ﷺ جن هن سورت جي سڪڻ جو حڪم فرمايو آهي.
• باقي فضيلتن کان علاوه روايتون هي آهن.

”السموات“ سورتن پڙهڻ جو حڪم:

682. امام احمد، حضرت ابوهريرة رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي كريم ﷺ جن سومهڻي جي نماز ۾ ”السموات“ سورتن پڙهڻ جو حڪم فرمايو آهي.
فائده: ”السموات“ سورتن مان مراد ”سورة الانفطار، سورة الانشقاق، سورة البروج“ ۽ ”سورة الطارق“ آهن.

بيپهريءَ ۽ ٽيپهريءَ جي نماز ۾:

683. طيالسيءَ ۽ ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾ دارميءَ، امام احمد، ابوداؤد، ترمذي، جنهن هن حديث کي حسن قرار ڏنو آهي، نسائيءَ، ابن حبان، طبرانيءَ ۽ بيهقيءَ ”السنن“ ۾ حضرت جابر بن سمرة رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي كريم ﷺ جن بيپهريءَ ۽ ٽيپهريءَ جي نماز ۾ ”سورة الطارق“ ۽ ”سورة البروج“ پڙهندا هئا.

حضرت معاذ کي سومهڻيءَ جي نماز لاءِ حڪم:

684. سعيد بن منصور، حضرت جابر رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي كريم ﷺ جن حضرت معاذ رضي الله عنه کي فرمايو ته سومهڻيءَ جي نماز جماعت سان پڙهائين ته ان ۾ ”سورة الاعليٰ، سورة الليل ۽ سورة البروج“ پڙهندو ڪر.

سورة الطارق

هن جي فضيلت اهائي آهي جيڪا ”سورة ق“ ۾ گذري چڪي آهي ته
نبي كريم ﷺ جن هن سورة جي سڪڻ جو حڪم فرمايو آهي.
باقي فضيلتن کان علاوه هي روايتون آهن:

بنو ثقيف جي بازار ۾:

685. امام احمد، امام بخاريءَ ”التاريخ“ ۾، طبرانيءَ ۽ ابن مردويه حضرت خالد العدواني رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان نبي كريم ﷺ جن کي ثقيف جي بازار ۾ هن حال ۾ ڏٺو، جو پاڻ سڳورا ﷺ جن ڪمان تي يا لٽ تي ٿيڪ ڏئي بيٺا هئا ۽ بنو ثقيف قبيلي کان پنهنجي لاءِ مدد ۽ تعاون طلب ڪري رهيا هئا. ان مهل سندن زبان مبارڪ مان مڪمل ”سورة الطارق“ ٻڌائين ان جو چوڻ آهي ته جاهليت واري زماني ۾ مون اها سورة ياد ڪري ڇڏي هئي پوءِ اسلام ۾ ان جي تلاوت ڪندو هوس.

ماڻهن کي پريشان نه ڪر:

686. نسائي، حضرت جابر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته (هڪ دفعي) حضرت معاذ رضي الله عنه سانجهي جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن سورة بقره يا سورة نساء جي قراءت ڪئي. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته معاذ! ماڻهن کي هروڀرو آزمائش ۾ وجهندين ڇا؟ توکي ”سورة الطارق“ ۽ ”سورة الشمس“ ۽ انهن جيتريون ٻيون سورتون ڪفايت نه ٿيون ڪن؟ يعني: ڊکهيون سورتون پڙهي ماڻهن کي پريشان نه ڪر.

فائده: مٿي ”سورة البروج“ ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ٽيپهريءَ جي نماز ۾ ”سورة الطارق“ ۽ ”سورة البروج“ پڙهندا هئا.

سومهڻيءَ جي نماز ۾:

687. علامه بڪري ”الاذڪار للنوي“ جي شرح ۾ لکيو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سومهڻيءَ جي نماز ۾ ”سورة بروج“ ۽ ”سورة الطارق“ پڙهندا هئا.

سورة الاعليٰ جون فضيلتون

688. امام احمد، بزار ۽ ابن مردويه، حضرت علي رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ”سورة الاعليٰ“ کي پسند ڪندا هئا.

مسبحات ۾ افضل سورة:

689. ابو عبید، حضرت ابو تمیم رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مون کي مسبحات سورتن منجهان افضل سورة وسري وئي آهي. حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه عرض ڪيو ته سائين! اها ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ته نه آهي؟ فرمايائون: هائو اهائي آهي.

شافي ۽ ڪافي سورت:

690. ابن سعد حضرت ڪلبيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن وٽ حُزرمي بن عامر رضي الله عنه آيو. ان کان نبي ڪريم ﷺ جن پڇيو ته تون قرآن مان ڪجهه پڙهندو آهين پوءِ ان ”سورة الاعليٰ“ هن طرح ٻڌائي.

”سبح اسم ربك الاعلىٰ الذى خلق فسوى والذى قدر فهدى والذى امتن على الحبل فآخرج منها نسمة تسعي بين سراسيف وحشا“.

ترجمو: پنهنجي رب اعليٰ جي پاڪائي بيان ڪر جنهن پيدا ڪيو پوءِ صحيح سالم بنايو. (هتي قرآن پورو ٿيو) هن جيڪي پنهنجي طرفان اڳتي جملا والذى امتن کان وڌايا انهن جو ترجمو هيءُ آهي (جنهن ڍڪي مائيءَ تي احسان ڪيو، جو ان جي پاسرين ۽ آڏن جي وچان چرندڙ پرندڙ ٻچڙو ڪڍيائين).

پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته هن سورة ۾ وڌاءُ نه ڪريو، ڇاڪاڻ ته هيءُ شافيه (شفا ڪندڙ) ۽ ڪافيه (ڪفايت ڪندڙ) آهي.

فائده: حبلِي ۽ نسمة سراسيف ۽ حشا جي معنيٰ ”سورة عبس وتولي“ ۾ گذري چڪي آهي.

عيدن ۽ جمعي جي نماز ۾ سورتون:

691. ابن ابي شيبه ۽ امام احمد ۽ مسلم ۽ ابوداؤد ۽ ترمذي ۽ نسائي ۽ ابن ماجه، حضرت نعمان بن بشير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن عيدالفطر ۽ عيدالاضحيٰ ۽ جمعي جي نماز ۾ سبح اسم ربك الاعليٰ (سورة اعليٰ) هل اٿڪ حديث الغاشية (سورة غاشية) پڙهندا هئا ۽ جيڪڏهن جمعي جي ڏينهن ۾ عيد اچي ويندي هئي ته اهي سڀئي سورتون پڙهندا هئا.

692. ابن ماجه، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن عيدالفطر ۽ عيدالاضحيٰ جي نماز ۾ ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ۽ ”هل اٿڪ حديث الغاشية“ پڙهندا هئا.

693. امام احمد رحمته الله عليه ۽ طبراني رحمته الله عليه حضرت سمرة بن جندب رضي الله عنه جي اهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

694. امام شافعي ۽ طيالسي ۽ امام احمد ۽ نسائي ۽ ابن خزيمة ۽ ابن حبان ۽ طبراني، حضرت سمرة بن جندب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي نماز ۾ سورة ”الاعليٰ“ ۽ سورة ”الغاشية“ پڙهندا هئا.

695. ابن ابي شيبه ۽ مسلم، حضرت جابر بن سمرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي نماز ۾ ”سورة الاعليٰ“ ۽ ”سورة الغاشية“ پڙهندا هئا.

بيپهريءَ جي نماز ۾:

696. بزار حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن بيپهريءَ ۽ ٽيپهريءَ جي نماز ۾ ”سورة الاعليٰ“ ۽ ”سورة الغاشية“ پڙهندا هئا.

697. ابن ابي شيبه ۽ مسلم، حضرت جابر بن سمرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن بيپهريءَ جي نماز ۾، سورة ”الاعليٰ“ پڙهندا هئا.

وتر جي نماز ۾ سورتون:

698. ابوداؤد، ترمذي، نسائي، ابن ماجه، حاکم جنهن هن روايت کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقي، حضرت عائشة رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن وتر جي نماز جي پهرين رکعت ۾ سورة الاعليٰ ۽ بيءَ ۾ سورة کافرون ۽ ٽينءَ ۾ قل هو الله احد ۽ قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس به پڙهندا هئا.

699. ابوداؤد ۽ ترمذي ۽ نسائي ۽ ابن ماجه ۽ ابن حبان ۽ دارقطني ۽ حاکم ۽ بيهقي، حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن وتر جي نماز ۾ سورة ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ۽ سورة ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ سورة ”قل هو الله احد“ پڙهندا هئا.

700. بزار، حضرت ابن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم

جنة التعيم في فضائل القرآن الكريم

ﷺ جن وتر نماز ۾ سورة سبح اسم ربك الاعليٰ ۽ سورة قل يا ايها الكافرون پڙهندا هئا.

701. محمد بن نصر المروزي، انس رضى الله عنه جي ان جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

هڪ غلام مغرب جي نماز جي ڇڏي:

702. ابن ابي شيبة، حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته

ان فرمايو: حضرت معاذ رضى الله عنه جماعت کي مغرب جي نماز پڙهائي ته اتان هڪ انصاري جو هڪ غلام اُٺ تي چڙهيو پئي ويو ته اُٺ کي بيهارڻ هن جي پويان نماز ۾ بيهي رهيو، حضرت معاذ رضى الله عنه نماز ۾ قراءت ڊگهي ڪئي. غلام کي ان ڳالهه بي چين ڪري ڇڏيو، سو نماز کي ڇڏي اُٺ جي ڳولا ۾ هليو ويو پوءِ اها ڳالهه نبي ڪريم ﷺ جن کي اچي ٻڌايائين تنهن تي پاڻ سڳورن ﷺ جن، حضرت معاذ رضى الله عنه کي فرمايو ته معاذ! هروڀرو ماڻهن کي آزمائش ۾ وجهندين ڇا؟ مغرب جي نماز ۾ سورة ”الاعليٰ“ ۽ سورة ”شمس“ پڙهندو ڪر.

نماز ۾ ڊگهي قراءت کان منع:

703. ابن ماجه حضرت جابر رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته (هڪ دفعي) حضرت معاذ بن

جبل رضى الله عنه جماعت کي سومهڻي، جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن قراءت تمام گهڻي ڊگهي ڪئي. تنهن تي نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس: سورة ”والشمس وضحاها“ ۽ ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ۽ ”والليل اذا يغشي“ ۽ ”اقراء باسم ربك“ پڙهندو ڪر.

سجدي ۾ ڇا پڙهجي؟

704. ابن مردويه، حضرت ابوهريرة رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته اسان

نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيوسين ته اي الله جا رسول! (ﷺ) اسان سجدي ۾ ڇا پڙهون؟ تنهن تي الله تعاليٰ سورة ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ نازل فرمائي. پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن اسان کي حڪم فرمايو ته سجدي ۾ سبحان ربي الاعليٰ اڪي، تي پڙهندا ڪريو.

سانجهيءَ جي نماز ۾ قرائت:

705. طبراني، حضرت عبدالله بن الحارث بن عبدالمطلب رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي

ته ان فرمايو آخري نماز جا نبي ڪريم ﷺ جن پڙهائي سا سانجهي، جي هئي. جنهن ۾ پاڻ سڳورن ﷺ جن پهرين رڪعت ۾ ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ۽ ٻيءَ ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ تلاوت فرمائي هئي.

706. ابن ابي شيبة ”المصنف“ ۾ حضرت داؤد جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ

حضرت انس رضى الله عنه سان گڏ (ڪنهن سفر تي) نڪتس ته هو اسان کي فجر جي نماز ۾ سورة ”اعليٰ“ ۽ ان جهڙيون ٻيون سورتون پڙهائيندو هو.

707. ابن ابي شيبة، پڻ حضرت اديس الاوديءَ جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي

پيءُ کان روايت ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت علي رضى الله عنه جن کي ٻڌو ته هو فجر جي ٻي رڪعت ۾ سورة ”الاعليٰ“ پڙهي رهيو هو.

سورة الغاشية

هن جي فضيلت ۾ ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي. البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن:

جمعي جي نماز ۾:

708. امام مالڪ، مسلم، ابوداؤد، نسائي، ابن ماجه، حضرت نعمان بن بشير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان کان ڪنهن پڇيو ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي نماز ۾ سورة ”الجمعة“ سان گڏ ڪهڙي سورة پڙهندا هئا؟ حضرت نعمان رضي الله عنه فرمايو ته: ”هل اٿڪ حديث الغاشية“ سورة پڙهندا هئا.

فائده: آءٌ (محمد هاشم نئوي) چوان ٿو ته سورة ”الاعليٰ“ جي فضيلت ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ ٻيپهريءَ ۽ ٽيپهريءَ جي نماز ۾ ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ۽ ”هل اٿڪ حديث الغاشية“ پڙهندا هئا.

سورة الفجر

هن جي فضيلت ۾ به ڪا روايت نه آئي آهي البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن:

حضرت معاذ ڪي نماز جي سڪيا:

709. نسائي، حضرت جابر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: اي معاذ! (نماز ۾ ڊگهيون سورتون) پڙهي ماڻهن کي هروڀرو آزمائش ۾ وجهين ڇا؟ توکي سورة ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ سورة ”والشمس وضحاها“ سورة ”الفجر“ ۽ سورة ”والليل اذا يغشي“ جهڙيون سورتون نظر نه ٿيون اچن.

710. ابن ابي شيبه، ”المصنف“ ۾ ابوسوار قاضيءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنهما جي پٺيان فجر جي نماز پڙهي جنهن ۾ هن ”سورة الفجر“ جي قرائت ڪئي.

سورة البلد

هن جي فضيلت ۾ ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الشمس

هن جي فضيلت ۾ ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي. البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن:

سومهڻيءَ جي نماز ۾:

711. امام احمد، ترمذي، جنهن هن روايت کي حسن قرار ڏنو آهي ۽ نسائي، حضرت بريد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سومهڻيءَ جي نماز ۾ ”سورة الشمس“ ۽ ان جهڙيون ٻيون سورتون پڙهندا هئا.

عیدن جي نماز ۾:

712. طبراني، حضرت ابواسرايل رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن عیدن جي نماز ۾ ”سورة الاعليٰ“ ۽ ”سورة الشمس“ پڙهندا هئا.

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما کي نماز ۾ قرائت ڪرڻ جو حڪم:

713. طبرانيءَ، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي، نبي ڪريم ﷺ جن کيس حڪم فرمايو ته فجر جي نماز ۾ سورة ”والليل اذا يغشي“ ۽ سورة ”والشمس وضحاها“ پڙهندو ڪر.

چاشت (ڪچڙي منجهند) جي نماز ۾ قرائت:

714. بيهقيءَ، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عقبه بن عامر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن اسان کي حڪم فرمايو ته چاشت (ڪچڙي منجهند) جي نماز ۾ سورة ”والشمس وضحاها“ پڙهندا ڪريو.

فائدو: سورة ”الاعليٰ“ جي فضيلتن ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن حضرت معاذ رضه کي حڪم فرمايو ته سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة الاعليٰ“ ۽ ”سورة الشمس“ پڙهندو ڪر ۽ ”سورة الليل“ جي فضيلتن ۾ اڳتي اچي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن بيهريءَ جي نماز ۾ ”سورة الشمس“ پڙهي.

715. علامه سيوطيءَ ”الاذڪار“ ۾ لکيو آهي ته طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ روايت آندي آهي ته بيهريءَ جي نماز ۾ ”سورة الشمس“ جي قراءت آئي آهي.

سورة الليل

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي، البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آيون آهن:

بيهريءَ ۽ ٽيپهريءَ جي نماز ۾:

716. بيهقيءَ، ”السنن“ ۾ حضرت جابر بن سمره رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم ﷺ جن بيهريءَ ۽ ٽيپهريءَ جي نماز ۾ ”سورة الليل اذا يغشي“ ۽ ان جهڙيون ٻيون سورتون به پڙهندا هئا.

بيهريءَ جي نماز ۾ قرائت:

717. طبرانيءَ، ”المعجم الاوسط“ ۾ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن کين ”هاجره نماز“ پڙهائي جنهن ۾ وڏي آواز سان ”سورة الشمس“ ۽ سورة ”الليل“ جي قراءت ڪيائون. حضرت ابي بن ڪعب رضه عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! هن نماز ۾ ائين ڪرڻ جو حڪم ٿيو آهي ڇا؟ فرمايائون ته مون رڳو ارادو ڪيو ته توهان کي سورتون مقرر ڪري ڏيان.

فائدو: ”هاجره“ بيهريءَ جي نماز کي چئبو آهي.

718. بزار، ”مسند“ ۾ صحيح سند سان حضرت بريده رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن سانجهيءَ ۽ سومهڻيءَ جي نماز ۾ ”سورة الليل“ ۽ ”سورة الضحى“

پڙهندا هئا ۽ ٻيپهريءَ ۽ ٽيپهريءَ جي نماز ۾ ”سورة الاعليٰ“ ۽ ”سورة الغاشية“ پڙهندا هئا. فائدو: هيءَ روايت علامه عينيءَ به بخاريءَ جي شرح ۾ آندي آهي.

سورة الضحىٰ

هن جي فضيلتن ۾ ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن:

هر سورة جي پڄاڻيءَ تي الله اڪبر:

719. حاکم، جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ ۽ ابوالحسن البزي المقرئ جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون عڪرم بن سليمان کان ٻڌو آهي ته جيڪو فرمائي پيو ته مون اسماعيل بن قسطنطين وٽ قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي جڏهن ”سورة الضحىٰ“ تي پهتس ته فرمايائين ته هر سورة جي پڄاڻيءَ تي ”الله اڪبر“ چوندو ڪر ڇاڪاڻ ته مون عبدالله بن ڪثير وٽ پڙهيو ان ٻڌايو ته مون مجاهد وٽ پڙهيو جنهن مون کي ان شيءِ جو حڪم فرمايو: مجاهد ان کي ٻڌايو ته حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما کيس ان جو حڪم فرمايو هو ته حضرت ابن عباس رضي الله عنهما ٻڌايو ته مون کي حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه ان جو حڪم فرمايو. ان کي حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه ٻڌايو ته مون کي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن ان جو حڪم فرمايو هو (يعني: هر سورت جي پڄاڻيءَ تي ”الله اڪبر“ پڙهندو ڪر).

فائدو: ”سورة الشمس“ ۾ مٿي گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن صحابن سڳورن رضي الله عنهم کي فجر جي نماز ۾ ”سورة الشمس“ ۽ سورة الضحىٰ پڙهڻ جو حڪم فرمايو. ۽ ”سورة الليل“ ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن سانجهيءَ ۽ سومهڻيءَ جي نماز ۾ ”سورة الضحىٰ“ پڙهندا هئا.

سورة الم نشرح

هن جي فضيلت ۾ ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة التين

هن جي فضيلت ۾ ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن.

سهڻو آواز ۽ سهڻي قرائت:

720. امام مالڪ، ابن ماجه، حضرت براء بن عازب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن هڪ دفعي سفر ۾ سومهڻيءَ جي نماز پڙهائي جنهن جي پهرين ٻن رڪعتن مان هڪڙيءَ ۾ ”سورة التين والزيتون“ پڙهيائون. مون ڪنهن کان به اهڙي سهڻي آواز ۽ انداز ۾ ڪڏهن به نه ٻڌو يا ان کان وڌيڪ سهڻي قرائت ڪنهن جي به نه ٻڌي.

سانجهيءَ جي نماز ۾:

721. ابن ابي شيبه ”المصنف“ ۾، عبد بن حميد ”مسند“ ۾ ۽ طبرانيءَ، حضرت عبدالله بن

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

يزيد عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم عليه السلام جن سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة والتين والذيتون“ پڙهي.

722. ابن ابي شيبه، حضرت عمرو بن ميمون عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته اسان کي حضرت عمر عليه السلام سانجهيءَ جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن پهرين رکعت ۾ ”سورة والتين والذيتون“ ۽ ٻي رکعت ۾ ”سورة المر تر كيف فعل ربك باصحاب الفيل“ ۽ ”سورة لايلاف قریش“ پڙهي.

سورة اقراء العلق

هن جي فضيلت ۾ ڪا به روايت نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن:

پهريون پهرين نازل ٿيندڙ سورة:

723. ابن ابي شيبه، ابن ضريس، ابن الانباري ”المصاحف“ ۾، طبرانيءَ، حاکم جنهن هن روايت کي صحيح قرار به ڏنو آهي، ابن مردويه ۽ ابونعيم ”حليه الاولياء“ ۾ حضرت ابوموسيٰ اشعري عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: پهرين پهرين سورة جا نبي ڪريم عليه السلام جن تي نازل ٿي اها ”اقراء باسم ربك“ آهي.

پهريون پهرين پنج آيتون:

724. ابن المنذر ۽ ابن مردويه، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته پهريون پهرين آيتون جيڪي نازل ٿيون سي پنج آيتون هيون. اهي هي آهن: اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ① خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ② اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ③ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ④ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ⑤ (سورة العلق: 1 کان 5 تائين) يعني: (اي پيغمبر!) تون پاليندڙ جي نالي سان پڙه جنهن پيدا ڪيو آهي. انسان کي رب جي دڳ مان بنايو اٿس. پڙه ۽ پاليندڙ وڏو سخي آهي جنهن قلم سان سيڪاريو آهي. انسان کي اهو ڪجهه سيڪاريائين جنهن کي نه ڄاڻندو هو.

پهريون پهرين نازل ٿيندڙ سورتون

725. ابن الانباري عليه السلام، ”المصاحف“ ۾ حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: سڀ کان پهريون پهرين نازل ٿيندڙ سورتون هي آهن:

(1) اقراء باسم ربك، (2) ن والقلم، (3) يا ايها المدثر، (4) سورة الضحىٰ.

فائدة: ”سورة الاعليٰ“ ۾ گذري چڪو آهي ته نبي ڪريم عليه السلام جن حضرت معاذ عليه السلام جن کي فرمايو ته سومهڻيءَ جي نماز ۾ ”سورة اقراء باسم ربك“ پڙهندو ڪر.

سورة القدر جي فضيلت

ڪهڙي ڏينهن ڪم شروع ڪجي:

726. علامه زجاجي عليه السلام پنهنجي ”الامالي“ ۾ حضرت علي عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي

تہ ان فرمایو: توهان مان جيڪڏهن ڪير ڪو ڪم شروع ڪرڻ چاهي تہ خميس جي ڏينهن شروع ڪري، ڇاڪاڻ تہ نبي ڪريم ﷺ جن فرمایو: اللهم بارک لامتي، في بکورها يوم الخميس معني: اي الله! منهنجي امت لاءِ خميس جي ڏينهن شروع ڪيل ڪمن ۾ برکت ڪر.

۽ جيڪڏهن ڪير پنهنجي گهر مان نڪري تہ سورة آل عمران جون آخري آيتون ۽ آية الكرسي ۽ سورة انا انزلناه في ليلة القدر ۽ سورة فاتحه پڙهي ڇاڪاڻ تہ انهن ۾ دنيا ۽ آخرت جي ضرورتن جي پوري ٿيڻ جو بيان آهي.

ڪهڙين سورتن ۾ ڪيترو ثواب آهي:

727. محمد بن نصر، حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ نبي ڪريم ﷺ جن فرمایو: جيڪو شخص ”سورة القدر“ پڙهندو ان کي قرآن پاڪ جي چوٿين حصي پڙهڻ جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو ”سورة القدر“ کان ”سورة زلزال“ تائين پڙهندو ان کي قرآن پاڪ جي اڌ جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو ”قل يا ايها الکفرون“ پڙهندو ان کي قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو قل هو الله احد پڙهندو ان کي قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جيترو ثواب ملندو.

سورة القدر وضوء کان پوءِ:

728. ديلمی، ”مسند الفردوس“ ۾ نقل ڪيو آهي تہ ”سورة القدر“ وضو کان فارغ ٿي ٿي پيرا پڙهجي. اها روايت علامہ سيوطي ”الاذکار“ ۾ بہ آندي آهي.

وتر ۾ سورتون:

729. امام احمد، ترمذي، محمد بن نصر، طبراني، حضرت علي رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو تہ نبي ڪريم ﷺ جن وتر جي ٽن رکعتن ۾ نو سورتون پڙهندا هئا پهرين رکعت ۾ ”انا انزلناه في ليلة القدر“، ”اذا زلزلت الارض“ ۽ ”الھالک التکائر“ ۽ ٻي رکعت ۾ ”سورة العصر“، ”سورة اذا جاء نصرالله“ ۽ ”انا اعطینک الکوثر“ ۽ ٽينءَ ۾ ”قل يا ايها الکافرون“، ”سورة تبت يدا ابي لهب وتب“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهندا هئا.

سورة لم یکن (البينة) جون فضيلتون

الله تعالیٰ جو اعلان:

730. ابونعيم ”المعرفة“ ۾ حضرت اسماعيل بن ابي حڪيم المزني رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ ان فرمایو: مون رسول الله ﷺ جن کان ٻڌو تہ بیشڪ الله تعالیٰ ”سورة لم یکن“ الذين كفروا“ جي تلاوت ٻڌي فرمائي ٿو تہ اي ٻانهي! توکي مبارڪ هجي مون کي پنهنجي عزت جو قسم تہ مان توکي جنت ۾ جاءِ ڏيندس تہ جيئن تون راضي ٿي وڃين.

جنت ۾ جاءِ:

731. حافظ ابوموسيٰ مديني ”المعرفة“ ۾ حضرت اسماعيل بن ابي حڪيم رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي تہ ان حضرت مطر المزني کان يا مديني کان (راويءَ کي شک آهي) روايت ڪئي

جنة التعيم في فضائل القرآن الكريم

آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته بيشڪ الله تعاليٰ ”سورة لمر يكن الذين كفروا“ جي تلاوت ٻڌي فرمائي ٿو ته اي ٻانهاءِ! توکي مبارڪ هجي مون کي پنهنجي عزت جو قسم ته آءٌ توکي دنيا ۽ آخرت ۾ بالڪل نه وساريندس ۽ توکي جنت ۾ جاءِ ڏيندس تانته راضي ٿي وڃين.

حضرت ابي ﷺ اچرج ۾ اچي ويو:

732. امام احمد، ابن قانع ”معجم الصحابة“ ۾، طبراني ۽ ابن مردويه، حضرت ابوخبه انصاري بدري ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جڏهن سورة ”لمر يكن الذين كفروا من اهل الكتاب“ نازل ٿي ته حضرت جبرائيل عليه السلام عرض ڪيو: اي الله جا رسول! بيشڪ الله تعاليٰ توهان کي حڪم فرمائي ٿو ته حضرت ابئي کي چئو ته هيءَ سورة پڙهي. نبي ڪريم ﷺ جن حضرت ابي ﷺ کي فرمايو ته حضرت جبرائيل عليه السلام الله تعاليٰ جو حڪم ڪڍي آيو آهي ته ابئي هيءَ سورة (البينة) پڙهي (ته اسان ٻڌون). حضرت ابئي (اچرج مان) عرض ڪيو ته سائين! مون کي اتي ياد ڪيو ويو آهي؟ فرمايائونس ته هاڻو توکي اتي ياد ڪيو ويو آهي، حضرت ابئي اهو ٻڌي روئي ڏنو.

حضرت ابئي ﷺ الله کي ياد:

733. ابن سعد، امام احمد، بخاري، مسلم، ابن مردويه، حضرت انس ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن حضرت ابي بن ڪعب ﷺ کي سڏي فرمايو ته الله مون کي حڪم ڪيو آهي ته توکي ”سورة لمر يكن الذين كفروا“ پڙهي ٻڌايان. حضرت ابئي عرض ڪيو ته الله سائين منهنجو نالو ورتو آهي؟ فرمايائونس ته هاڻو. پوءِ حضرت ابئي خوشيءَ وڃان روئي ڏنو.

سورة زلزال جون فضيلتون

هڪ شخص لاءِ نبوي خوشخبري:

734. امام احمد، ابوداؤد، نسائي، محمد بن نصر، حاکم، جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ طبراني ۽ ابن مردويه، ۽ بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪڙو شخص نبي ڪريم ﷺ جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيو، عرض ڪيائين: ته الله جا رسول! مون کي پڙهايو. رسول الله ﷺ فرمايس: اهي ٽي سورتون وڃي پڙه جن جي مندر ”الرا“ آهي. ان شخص عرض ڪيو ته سائين آءٌ پوڙهو مڙس آهيان دل سخت ٿي وئي آهي ۽ زبان به ڳري ٿي وئي آهي. فرمايائونس ته جن سورتون جي مندر ۾ ”حمر“ لفظ آهي، اهي ٽي سورتون پڙه. وري به ان شخص ساڳيوئي عرض ڪيو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته ڀلا! جن سورتن جي مندر ۾ ”سبح“ جو لفظ آهي اهي ٽي سورتون پڙه. پر ٽيهر به ان ساڳيوئي جواب ڏنو ۽ چيائين ته اي الله جا رسول! مون کي جامع سورة پڙهايو جا آءٌ پيو پڙهان. فرمايائونس ته سورة ”اذا زلزلت الارض“ پڙه ۽ پوءِ هو سڄي سورة پڙهي ويو ان کان پوءِ چيائين ته قسم اٿر مون کي ان ذات جو جنهن توهان کي حق سان

موڪليو آهي ته آءُ هن ۾ (پنهنجي طرفان) ڪجهه به نه وڌائيندس پوءِ اهو شخص موتي پئي ويو ته نبي ڪريم ﷺ جن به دفعا (پيار مان) فرمايس: ”أَفْلَحَ الزُّوْجِلُ“ هي مردڙو (شخص) ڪامياب ٿي ويو.

قرآن پاڪ جي اڌ، ٽئين ۽ چوٿين حصي جيترو ثواب:

735. ترمذي، ابن مردويه، بيهقي، رحمة الله عليهم، حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة ”اذا زلزلت الارض“ پڙهندو ته ان کي اڌ قرآن پاڪ جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان کي قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهندو ته ان کي قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جيترو ثواب ملندو.

سڀ ڪجهه آهي:

736. ترمذي، حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪ صحابي سڳوري رضه کي فرمايو: تو شادي ڪئي آهي ان عرض ڪيو ته نه اي الله جا رسول! مون وٽ ايترو ڌوڪڙ نه آهي جو شادي ڪري سگهان. فرمايائونس ته ڇا تو وٽ ”قل هو الله احد“ نه آهي عرض ڪيائين ته هائو (سائين) آهي. فرمايائونس ته اهو قرآن جو ٽيون حصو اٿئي. ڀلا! تو وٽ سورة ”اذا جاء نصر الله“ آهي؟ عرض ڪيائين ته هائو سائين آهي. فرمايائونس ته اها قرآن پاڪ جو چوٿون حصو اٿئي. ڀلا! تو وٽ سورة ”قل يا ايها الكافرون“ آهي؟ عرض ڪيائين ته هائو سائين آهي فرمايائونس ته اها به قرآن پاڪ جو چوٿون حصو اٿئي. تون وڃي شادي ڪر. (تو وٽ سڀ ڪجهه آهي).

فائدة: هيءُ حديث ”آية الكرسي“ جي فضيلت ۾ گذري چڪي آهي پر هتي مناسبت جي ڪري آندي وئي آهي.

رات جو سورة الزلزال:

737. ترمذي، ابن ضريس، احمد، محمد بن نصر ۽ حاکم، جنهن هن حديث کي صحيح به قرار ڏنو آهي. ۽ بيهقي، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو آهي ته سورة ”اذا زلزلت الارض“ قرآن پاڪ جي اڌ جي برابر آهي ۽ ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي ۽ ”قل يا ايها الكافرون“ قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي برابر آهي.

738. ابن مردويه، حضرت ابوهريرة رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم ﷺ جن کي فرمائيندي ٻڌو ته ”جيڪو شخص رات جو سورة ”اذا زلزلت الارض“ پڙهندو ته ان کي اڌ قرآن پاڪ جيترو ثواب ملندو“.

فجر جي نماز ۾:

739. ابوداؤد ۽ بيهقي، ”السنن“ ۾ بني جهينة قبيلي جي هڪ شخص جي روايت نقل

ڪئي آهي ته ان نبي ڪريم ﷺ جن کي صبح جي نماز جي ٻنهي رڪعتن ۾ ”سورة اذا زلزلت الارض“ پڙهندي ٻڌو پوءِ خبر نه آهي ته ڀل ۾ ائين ڪيائون يا ڄاڻي وائي ائين ڪيائون.

740. سعيد بن منصور، سعيد بن المسيب جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ

جن صحابه سڳورن رضي الله عنهم کي فجر جي نماز پڙهائي جنهن جي پهرين رڪعت ۾ سورة ”اذا زلزلت الارض“ پڙهيائون ۽ ٻي رڪعت ۾ به ساڳي سورت پڙهيائون.

وتر کان پوءِ ٻه رڪعتون نفل ۾ سورتون:

741. امام احمد ۽ محمد بن نصر ۽ بيهقي، حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن وتر کان پوءِ ويهي ٻه رڪعتون (نفل) پڙهندا هئا ان جي پهرين رڪعت ۾ الحمد کان پوءِ سورة ”اذا زلزلت“ ۽ ٻي رڪعت ۾ ”قل يا ايها الكفرون“ پڙهندا هئا.

742. خطيب ”التاريخ“ ۾ حضرت شعبي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص سورة ”اذا زلزلت“ پڙهندو ته ان کي قرآن پاڪ جي ڇهين حصي جيترو ثواب ملندو.

سانجهي جي نماز ۾:

743. ابن ابي شيبه، حضرت حسن رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمران بن الحصين رضه سانجهي جي نماز ۾ سورة ”اذا زلزلت الارض“ ۽ ”والعاديات“ پڙهندو هو.

744. ابن ابي شيبه به حضرت ڪلاب بن عمرو جي روايت نقل ڪئي آهي. ان پنهنجي چاچي کان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون سورة ”اذا زلزلت الارض“ حضرت خباب بن الارت رضه وٽان سکي جو هو ٽيپهريءَ جي نماز ۾ پڙهندو هو.

فمن يعمل مثقال ذرة (سورة الزلزلة: 7-8) آيتن جي باري ۾.

آية الكرسي جي فضيلت ۾ مٿي گذري چڪو آهي ته حضرت عبدالله بن مسعود رضه فرمايو ته قرآن پاڪ ۾ وڌيڪ خوف واري آيت ”فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ“ آهي.

ترجمو: بس جيڪو ماڻهو هڪ ذرڙي جي برابر به نيڪيءَ جو ڪم ڪندو ته ان کي ڏسندو ۽ جيڪو ماڻهو هڪ ذرڙي جي برابر به برائي جو ڪم ڪندو ته ان کي ڏسندو.

سورة العاديات جي فضيلت

745. محمد بن نصر، عطاء بن رباح جي سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة ”اذا زلزلت“ قرآن پاڪ جي اڌ جي برابر آهي ۽ ”سورة والعاديات“ سڄي قرآن جي برابر آهي ۽ ”قل هو الله احد“ قرآن جي چوٿين حصي جي برابر آهي.

746. بيهقي، ”السنن“ ۾ هشام بن عروه جي روايت نقل ڪئي آهي ته سندس والد

سانجهيءَ جي نماز ۾ ”العاديات“ ۽ ان جيتريون ٻيون سورتون پڙهندو هو.

نوٽ: هيءَ حديث علامہ عيني، شرح البخاري ۾ آندي آهي.

747. ابن ابي شيبه، حضرت هلال جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان حضرت ابوهريرة رضي الله عنه

کي سونهڻيءَ جي نماز ۾ ”سورة والعاديات“ پڙهندي ٻڌو.

سورت القارعة

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه روايتون

هيءَ آهن.

هڪ اصحابيءَ جي عجيب دُعا:

747. ابويعلي، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي

ڪريم ﷺ جن جڏهن به پنهنجي دوستن ۽ احبابن ۽ ڀائرن منجهان ڪنهن کي به ٽن ڏينهن تائين نه ڏسندا هئا ته ان بابت پڇا ڪندا هئا پوءِ جي اهو غائب هوندو هو ته ان لاءِ دُعا گهرندا هئا ۽ جي حاضر هوندو هو ته ان کي ڏسندا هئا ۽ جيڪڏهن ڪو بيمار ٿي پوندو هو ته ان کان پڇڻ ويندا هئا هڪ دفعي هڪ انصاري صحابي کي ٽي ڏينهن غير حاضر ڏسي پڇيائون ته ڪاڏي ويو آهي؟ ڪنهن ٻڌايو ته سائين! اهو بيمار ٿي پيو آهي، اسان ان کي ڪڪڙ جي چوڙي وانگر ڇڏي آيا آهيون. هن جي حالت هيءَ آهي جو ان جي وات ۾ جابه شيءِ وڌي وڃي ٿي سا پويان نڪري وڃي ٿي، فرمايائون: هلو ته توهان جي پاءُ سان عيادت ڪري اچون. پوءِ اسان رسول الله ﷺ جن سان گڏجي عيادت لاءِ ان وٽ وياسين جڏهن ان وٽ پهتاسين ته نبي ڪريم ﷺ جن ان کان پڇيو ته طبيعت ۾ ڇا ٿو محسوس ڪرين؟ ان عرض ڪيو ته جابه شيءِ وات ۾ وجهان ٿو سا هيٺان نڪري ٿي وڃي. نبي ڪريم ﷺ جن پڇيو ته ائين ڇو ٿيو آهي؟ عرض ڪيائين ته سائين! هڪ دفعي آءُ اوهان وٽان لنگهيو پئي ويس ته اوهان سانجهيءَ جي نماز پئي پڙهائي مون به اوهان جي پويان پڙهي. اوهان ان ۾ ”سورة القارعة مالمقارعة“ جي تلاوت فرمائي، پوءِ مون اها سورت ٻڌي دُعا گهري ته اي الله! جنهن به گناه سبب مونکي آخرت ۾ عذاب ڪندين سو اهو هتي دنيا ۾ ئي ڪري ڇڏ. هاڻي ته ونجي ويو آهيان. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته توهان دُعا چڱي نه گهري آهي تون ته هيءُ سوال ڪرين ها ته اي الله! دنيا ۾ چڱائي ڏي ۽ جهنم جي باهه کان بچاءُ. پوءِ هن اها دُعا گهري ۽ نبي ڪريم ﷺ جن به ان لاءِ دُعا گهري. دُعا جي اثر سان هو تندرست ٿي ائين اٿي کڙو ٿيو جڻ ٻڌل رسي (ڏانڊو) مان آيو ٿي نڪتو.

749. طبراني ”المعجم الكبير“ ۾ سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة القارعة“ پڙهڻ جي باري

۾ روايت نقل ڪئي آهي

سورة التكاثر جون فضيلتون

هڪ هزار آيتن جو ثواب:

750. حاکم ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

روایت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان مان ڪنهن کي روزانو هڪ هزار آيتن پڙهڻ جي سگهه آهي؟ صحابن سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو ته روزانو هڪ هزار آيتون ڪير پڙهي سگهندو؟ فرمايائون: ”سورة الهڪم التڪاثر“ پڙهڻ جي ڪنهن کي سگهه نه آهي؟ (جيڪو شخص اها سورة پڙهندو ته ان کي هڪ هزار آيتن جي تلاوت جو ثواب ملندو).

751. خطيب ”المتفق والمفترق“ ۾ حضرت عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو هڪ هزار آيتون پڙهندو ته الله تعاليٰ ان سان مُرڪي ملندو يعني: مٿس راضي هوندو. عرض ڪيو ويو ته اي الله جا رسول! هڪ هزار آيتن پڙهڻ جي ڪنهن کي طاقت آهي؟ پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن ”بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ“ پڙهي سورة الهڪم التڪاثر... سڄي سورت جي تلاوت ڪري ويا. پوءِ فرمايائون ته ان ذات جو قسم آهي جنهن جي قبضي ۾ منهنجي جان آهي ته هيءُ سورة هزار آيتن جي برابر آهي.

سورة مغیره :

752. ابن ابي حاتم، حضرت سعد بن ابي هلال جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: صحابي سڳورا ”الهڪم التڪاثر“ جو نالو المغيرة رکندا هئا.

نوٽ: لغة جي ڪتاب ”المصباح“ ۾ آهي ته اغار القوم يعني: قوم سفر ۾ تڪڙ ڪئي ۽ ان مان ”مغيرة بن شعبة“ ورتل آهي. آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته سورة التڪاثر جو مغيرة نالو هن ڪري رکيو ويو آهي جو ”مغيرة“ جي معنيٰ آهي ”تڪڙ ڪندڙ“ جيئن ته هيءُ سورة خير (نيڪيءَ) ڏي تڪڙو ڪندي آهي ۽ ثواب ۾ تڪڙي هوندي آهي تنهن ڪري هن سورة جو نالو ”مغيرة“ رکيو ويو آهي.

جيڪورنوان لاءِ جنت آهي.

753. حڪيم ترمذيءَ ”نوادراصول“ ۾ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت جرير بن عبدالله رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته اسان کي نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته آءٌ توهان کي سورة ”الهڪم التڪاثر“ پڙهي ٿو ٻڌايان. پوءِ جيڪو رنو ان لاءِ جنت آهي. پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة ”التڪاثر“ پڙهي پوءِ اسان مان ڪي رنا ته ڪي نه رنا. جن نه رنو انهن عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! ﷺ ڪوشش ڪريو ته جيئن اسان به روئون. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو: آءٌ ٻيهر سورة ”التڪاثر“ توهان کي پڙهي ٻڌايان ٿو پوءِ جيڪو رنو ان لاءِ جنت آهي جنهن کي روئڻ نه ٿو اچي اهو روئڻهار ڪو منهن ڪري يعني: هرو ڀرو به روئي.

نماز ۾ سورة التڪاثر:

754. عبدالله بن حميد حضرت عبدالله الشخير رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ نبي ڪريم ﷺ جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيس ته ان وقت سائينءَ جن ﷺ نماز پڙهي رهيا هئا جنهن ۾ سورة ”الهڪم التڪاثر“ پڙهيائون.

755. ابن ابي شيبة، حضرت ايوب بن نجيع جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ

حضرت سعيد بن جبیر رضی اللہ عنہ سان گڏ هوس ته سانجهيءَ جي نماز ۾ بيهي رهياسين اسان کان هڪ رکعت نڪري چڪي هئي (امام جي سلام کان پوءِ) حضرت سعيد رضی اللہ عنہ رکعت پڙهڻ لاءِ اٿي بيٺا جنهن ۾ سورة الهڪم التڪاثر پڙهيائون.

سورة العصر

هن جي فضيلت ۾ به ڪا روايت نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه هيءَ روايتون آهن.

سورة "والعصر" ۽ سلام:

756. طبرانيءَ "المعجم الاوسط" ۾ ۽ بيهقيءَ "شعب الايمان" ۾ حضرت ابو مدينه الدارميءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ۾ اصحابي سڳورا هوندا هئا جو جڏهن به پاڻ ۾ ملندا هئا ته تيستائين ڌار نه ٿيندا هئا جيستائين هڪڙو ٻئي کي سورة "والعصر" پڙهي نه ٻڌائيندو هو ۽ هڪ ٻئي کي سلام نه ڪندو هئو.

757. ابن سعد، حضرت عمرو بن ميمون جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جڏهن حضرت عمر رضی اللہ عنہ زخمي ٿي پيا ته آيا اتي موجود هيس پوءِ حضرت عبدالرحمن بن عوف رضی اللہ عنہ فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن قرآن پاڪ جون ننڍي ۾ ننڍيون سورتون تلاوت ڪيون هڪ "والعصر" ۽ ٻي "اذا جاء نصر الله" پڙهيائون.

سورة همزه

هن جي فضيلت ۾ به ڪا روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الفيل

هن جي فضيلت ۾ به ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي. البت فضيلتن کان علاوه هي روايتون آهن.

فجر جي نماز ۾ سورة الفيل:

758. ابن ابي شيبه، حضرت معرور بن سويد جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان حضرت عمر رضی اللہ عنہ سان گڏ حج تي هئاسين ته اسان کي فجر جي نماز پڙهيائون جنهن ۾ هنن سورة "الر ترڪيف" ۽ "لايلف قريش" پڙهي.

759. علامه زمخشري "ڪشاف" ۾ روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت عمر رضی اللہ عنہ سانجهيءَ جي نماز پڙهائي، جنهن جي پهرين رکعت ۾ سورة "والتين" ۽ ٻي رکعت ۾ سورة "الر ترڪيف" ۽ "لايلاف قريش" گڏي پڙهيائون.

سورة قريش

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي البت فضيلتن کان علاوه روايتون هي آهن.

760. امام بخاريءَ "التاريخ" ۾، حاڪم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، ابن

جنت السعیم فی فضائل القرآن الکریم

مردويه ۽ بيهقيء ”الخلاقيات“ ۾ حضرت ام هاني بنت ابي طالب رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعالىٰ قريش کي اهڙين ستن خصلتن سان نوازيو آهي جو انهن کان اڳ ۾ اهڙيون خصلتون ڪنهن کي به نه ڏنيون ويون هيون نه وري بعد ۾ ڪنهن کي ڏيندو.

1. آءُ انهن مان آهيان.
2. خلافت جو منصب هنن کي مليو.
3. (ڪعبة الله جي) درباني ۽ خدمت هنن کي ملي.
4. حاجين کي پاڻي پيارڻ جي خدمت به هنن کي ملي.
5. هاڻين وارن جي حملي ۾ هنن جي مدد ڪئي وئي.
6. ست سال الله تعالىٰ جي عبادت هنن ڪئي. هڪ روايت ۾ آهي ته ڏهه سال هنن کان سواءِ ڪنهن به نه ڪئي هئي.

7. قرآن پاڪ ۾ هڪ اهڙي سورة نازل ٿي جنهن ۾ هنن کان سواءِ ٻئي ڪنهن جو به ذڪر نه آهي (يعني: سورة القريش)

فائده: ”النهاية“ ۾ آهي ته قريش حاجين کي جيڪو پاڻي پياريندا هئا ان ۾ ڊاڪ ملائي منو ڪري پوءِ پياريندا هئا ۽ حاجين کي پاڻي پيارڻ جي ولایت جاهليت توڙي اسلام واري زماني ۾ عباس بن عبدالمطلب جي حوالي هوندي هئي. پر آءُ (محمد هاشم) چوان ٿو ته اصل ۾ ان جو والي عبدمناف بن قصي بن ڪلاب هو، ان کان پوءِ ان جي پٽ هاشم جي حوالي ٿي، ان کان پوءِ هاشم جي پيءُ مطلب بن عبد مناف جي حوالي ٿي، ان کان پوءِ ان جي پائيتي عبدالمطلب بن هاشم جي حوالي ٿي، ان کان پوءِ عبدالمطلب جي پٽ عباس جي حوالي ٿي. اها ولایت جاهليت جي زماني ۾ هئي بعد ۾ نبي ڪريم ﷺ جن، اسلام واري زماني ۾ به حضرت عباس رضی اللہ عنہ کي ئي ان ولایت تي برقرار رکيو.

سورة ماعون

هن جي فضيلت جي باري ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الڪوثر

عرش جي خزانن مان....

سورة فاتحه جي فضيلت ۾ گذري چڪو آهي ته حضرت ابو امامه رضی اللہ عنہ کان روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: چار سورتون عرش جي خزانن مان نازل ٿيون آهن انهن مان هڪ ”سورة الڪوثر“ به آهي.

باقي فضيلتن کان علاوه هيءَ روايت آهي.

فجر جي نماز ۾:

761. ابن ابي شيبه حضرت عمر و بن ميمون جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن حضرت عمر رضي الله عنه زخمي ٿي پيو ۽ ماڻهو جوش ۾ هئا پوءِ حضرت عبدالرحمن بن عوف رضي الله عنه، فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ هن قرآن پاڪ جون ننڍي ۾ ننڍيون سورتون تلاوت ڪيون جنهن ۾ هڪ سورت ”انا اعطيناك الكوثر“ ۽ ٻي سورة ”اذا جاء نصر الله“ هئي.

سورة الكافرون جي فضيلت

نفاق ۽ شرڪ کان نجات ڏياريندڙ:

762. ابن ابي حاتم، حضرت زرارہ بن اوفي جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته هن سورة جو نالو ”مقشقة آهي ۽ ”النهايه“ ۾ آهي ته سورة ”الكافرون“ ۽ ”الاخلاص“ کي ”المقشقات“ چوندا آهن جنهن جي معنيٰ آهي نفاق ۽ شرڪ کان نجات ڏياريندڙ. جيئن بيمار کي جڏهن بيماري مان نجات ملندي آهي ته ان کي عربيءَ ۾ تقشش چئبو آهي معنيٰ: چاڪ چڱو ڀلو ٿي ويو.

قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جو ثواب:

763. ابن مردويه، حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي فرمائيندي ٻڌو ته جيڪو شخص ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهندو ان کي قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جو ثواب ملندو.

764. طبرانيءَ، ”المعجم الصغير“ ۾ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جنهن شخص ”قل يا ايها الكافرون“ جي تلاوت ڪئي ان ڇڻ قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي تلاوت ڪئي ۽ جنهن شخص ”قل هو الله احد“ جي تلاوت ڪئي ان ڇڻ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي تلاوت ڪئي.

765. مسدد، هڪ صحابي سڳوري رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کان ويهن کان وڌيڪ ڀيرا ٻڌو آهي ته ٻن رڪعتن ۾ ٻه سورتون پڙهڻ تمام بهتر آهن 1. ”قل هو الله احد“ 2. ”قل يا ايها الكافرون“

شرڪ کان پاڪ شخص:

766. امام احمد ۽ ابن الضريس، دارمي، بغوي ۽ حميد بن زنجويه ”الترغيب“ ۾ هڪ پوڙهي شخص جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جو زمانو ڏٺو ان چيو ته آءٌ نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن سان هڪ سفر ۾ گڏ هوس ته پاڻ سڳورا صلي الله عليه وسلم جن هڪ شخص وٽان لنگهيا جيڪو سورة ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهي رهيو هو. تنهن تي پاڻ سڳورن صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: هيءُ شخص شرڪ کان بري (پاڪ) ٿي ويو. پوءِ هڪ ٻئي شخص وٽان گذريا جيڪو ”قل هو الله احد“ پڙهي رهيو هو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: هن لاءِ جنت واجب ٿي وئي ۽ هڪ روايت ۾ آهي

ته هيء شخص بخشجي ويو.

شرک کان نجات:

767. ابن ابی شیبہ، امام احمد، امام ابو دائود، ترمذی، نسائی، ابن الانباری، "المصاحف" ۾، حاکم، جنهن هن حديث کي صحيح به قرار ڏنو آهي، ابن مردويه ۽ بيهقي، "شعب الايمان" ۾ حضرت فروه بن نوفل بن معاويه الاشجعي جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي پيءُ ﷺ کان روايت ڪئي آهي ته ان نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! مون کي اها شيءِ سيکاريو جيڪا بستري تي سمهڻ مهل پڙهان. فرمايائونس ته "سورة قل يا ايها الكافرون" پڙهندو ڪر ڇاڪاڻ ته ان ۾ شرک کان براءت يعني: نجات آهي.

شرک کان جان چٽي وڃي:

768. سعيد بن منصور، ابن ابی شیبہ ۽ ابن مردويه، حضرت عبدالرحمن بن نوفل الاشجعي جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي پيءُ کان روايت ڪئي آهي ته ان نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! ﷺ آءٌ پراڻي شرک ۾ ورتل آهيان مون کي ڪا اهڙي آيت ڏسيو جو شرک کان جند چٽي وڃي. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته "قل يا ايها الكافرون" پڙهندو ڪر. حضرت عبدالرحمن بن نوفل فرمائي ٿو ته ان کان پوءِ بابا سائين روزانو اها سورت پڙهندو هو ۽ وفات تائين بنا ناغي جي روزانو پڙهندو رهيو.

شرک کان نجات:

769. ابن مردويه، حضرت براء ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن نوفل بن معاويه الاشجعي ﷺ کي فرمايو ته جڏهن نندلاءِ بستري تي اچين ته سورة "قل يا ايها الكافرون" پڙهندو ڪر، ڇاڪاڻ ته ان ۾ شرک کان براءت يعني: نجات آهي.

سمهڻ مهل پڙهڻ جو وظيفو:

770. امام احمد، طبراني، "المعجم الاوسط" ۾ حضرت حارث بن جبهه جي روايت نقل ڪئي آهي طبراني فرمائي ٿو ته هيءُ جبله بن حارثه آهي جيڪو زيد بن حارثه ﷺ جو پيءُ آهي ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! ﷺ مون کي ڪو وظيفو ڏيو جو آءٌ سمهڻ مهل پيو پڙهان. فرمايائون ته "سورة قل يا ايها الكافرون" پڙهندو ڪر، ڇاڪاڻ ته ان ۾ شرک کان نجات آهي.

771. بيهقي، شعب الايمان" ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن حضرت معاذ رضی اللہ عنہ کي فرمايو: معاذ! سمهڻ مهل "قل يا ايها الكافرون" پڙهندو ڪر ڇاڪاڻ ته ان سورة ۾ شرک کان نجات آهي.

منافق ماڻهو:

772. ديلمي، حضرت عبدالله بن جراد رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: منافق ماڻهو چاشت (ڪچڙي منجهند) جي نماز نه پڙهندو آهي ۽ نه ڪو "قل

يا ايها الكافرون“ پڙهندو آهي.

شرڪ کان بچاءُ:

773. ابويعليٰ ۽ طبراني، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته آءٌ توهان کي اهڙو ڏس ڏيان جيڪو الله سان شرڪ ڪرڻ کان توهان کي بچائي. اهو هي اٿو ته سمهڻ مهل سورة ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهندا ڪريو.

حساب ڪتاب کان آڃو شخص:

774. بزار، طبراني، ابن مردويه حضرت خباب رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جڏهن به بستري تي سمهڻ لاءِ اچين ته سورة ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهندو ڪر ۽ بيشڪ نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن به پنهنجي بستري تي ايندا هئا ته ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهندا هئا.

775. ابن مردويه، حضرت زيد ابن ارقم رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص ٻن سورتن جو ورد ڪندي الله تعاليٰ سان ملاقات ڪئي يعني: وفات ڪئي ته ان کان ڪوبه حساب ڪتاب نه ٿيندو 1. ”قل يا ايها الكافرون“ 2. ”قل هو الله احد“

776. ابو عبید ”الفضائل“ ۾، ابن زريس، حضرت ابومسعود انصاري رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جنهن شخص ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهيون، ان گهڻو ڪجهه ڪيو ۽ خوش ٿي ويو.

وچونءَ جي ڏنگ کان:

777. طبراني، ”المعجم الصغير“ ۾ حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي نبي ڪريم ﷺ جن کي نماز ۾ وچونءَ ڏنگيو نماز کان پوءِ فرمايائون: الله تعاليٰ وچونءَ تي لعنت ڪري جو نه نمازيءَ کي ٿو چڙي نه ڪنهن ٻئي کي، پوءِ پاڻ سڳورن رضه جن پاڻي ۽ لوڻ گهرايو، جنهن سان ڏنگ واري جاءِ کي مالش ڪن پيا ۽ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ قل اعوذ برب الناس“ به پڙهن پيا.

فائدو: سگهو سورة الاخلاص جي فضيلت ۾ هن جهڙي حديث اچي ٿي. پر ان ۾ سورة الكافرون“ جي بجاءِ ”سورة الاخلاص“ جو ذڪر آهي.

دولت ۽ حسن لاءِ وظيفو:

778. ابو يعليٰ حضرت جبير بن مطعم رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون کي نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: تون چاهين ٿو ته جڏهن سفر تي نڪرين ته پنهنجي ساٿين کان صورت ۾ سهڻو ۽ انهن کان جهجهي سامان وارو هجين؟ مون عرض ڪيو ته منهنجي امڙ ۽ ابو اوهان تي گهور وڃن بلڪل چاهيان ٿو. پوءِ فرمايائون ته هيءُ پنج سورتون پڙهندو ڪر. 1.

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

”قل يا ايها الكافرون“ 2. ”اذا جاء نصر الله“ 3. ”قل هو الله احد“ 34. ”قل اعوذ برب الفلق“ 5. ”قل اعوذ برب الناس“ پر هر سورت جي اول ۽ آخر ۾ **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** به پڙهندو ڪر.

حضرت جبير رضي الله عنه فرمائي ٿو ته (ان وظيفي پڙهڻ) کان پوءِ آءٌ وڏي ملڪيت وارو ٿي ويس، ان کان اڳ ۾ جڏهن آءٌ سفر ۾ نڪرندو هوس ته مون وٽ مال به ٿورو هوندو هو ۽ شڪل جو به سادو هوندو هوس، جڏهن کان وٺي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن مون کي هيءُ وظيفو ڏنو ۽ مون پڙهڻ شروع ڪيو ته پنهنجي ساٿين کان صورت ۾ به سهڻو ۽ مال ۾ به وڌيڪ ٿي ويس ۽ اهو وظيفو سفر تان موٽڻ مهل تائين پيو پڙهندو آهيان.

779. ابن زريس، حضرت عمرو بن مالڪ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته حضرت ابو الجوزاء فرمائيندو هو ته ”سورة قل يا ايها الكافرون“ گهڻي پڙهندا ڪريو ۽ هن سورت جي ذريعي ڪافرن کان بيزاريءَ جو اظهار به ڪندا ڪريو. ڇاڪاڻ ته حديث پاڪ ۾ آهي ته هيءُ سورة شرڪ کان برائت (نجات) آهي.

آءُ الله جي ئي عبادت ڪندس:

780. ابن مردويه، حضرت ابو رافع رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته هڪ دفعي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن بيت الله جو طواف ڪيو پوءِ مقام ابراهيم وٽ آيا اتي هيءُ آيت پڙهيائون.

واتخذون مقام ابراهيم مصلّي (سورة بقره آيت نمبر: 125) ترجمو: پوءِ اتي ئي نماز پڙهيائون. جنهن ۾ سورة فاتحه ۽ ”سورة قل هو الله احد الله صمد“ پڙهيائون. ان کان پوءِ فرمايائون: ”كذلك الله“ (واقعي به الله پاڪ ائين ئي آهي. ان کان پوءِ پڙهيائون **لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ** (نه ڪنهن کي ڄڻيائين ۽ نه ڄڻيو ويو آهي) پوءِ فرمايائون: ”كذلك الله“ (واقعي به الله ائين آهي) ان کان پوءِ پڙهيائون. ”ولم يكن له كفوا احد“ (يعني: ان جو ڪوبه مٿ نه آهي) پوءِ فرمايائون: ”كذلك الله“ (واقعي به الله ائين آهي) ان کان پوءِ رڪوع ۽ سجدو ڪيائون. ان کان پوءِ ”سورة فاتحه“ ۽ هيءُ سورة پڙهيائون. يعني: ”قل يا ايها الكافرون لا اعبد ما تعبدون ولا ائتم عابدون ما اعبد“ (چؤ! اي ڪافرو! جنهن جي توهان عبادت ڪريو ٿا آءٌ ان جي عبادت نه ڪندس ۽ نه ڪي توهان ان جي عبادت ڪندڙ آهيو جنهن جي آءٌ عبادت ڪريان ٿو) پوءِ فرمايائون: آءُ الله جل شانہ جي ئي عبادت ڪريان ٿو ۽ جنهن جي اوهان عبادت ڪريو ٿا آءٌ ان جي عبادت نه ٿو ڪريان ۽ نه ڪي اوهين ان جي عبادت ڪريو ٿا جنهن جي آءٌ عبادت ڪريان ٿو. پوءِ فرمايائون: ”لا اعبد الا الله. لڪر دينڪر ولي دين“

(يعني: آءُ الله جي ئي عبادت ڪندس. توهان لاءِ آهي توهان جو دين، منهنجي لاءِ آهي منهنجو دين. ان کان پوءِ رڪوع ۽ سجدو ڪيائون.

طواف کان بعد وارين ٻن رڪعتن ۾ قراعت:

781. بيهقيءَ ”السنن“ ۾ حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي

آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن بيت الله جو طواف ڪري ٻه رڪعتون نماز پڙهيون جنهن ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ تلاوت ڪيائون.

سانجهي جي نماز ۾:

782. ابن ماجه، حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن سانجهي جي نماز ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهندا هئا.

783. بيهقي ”السنن“ ۾ حضرت جابر بن سمرة رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جمعي جي رات، سانجهي جي نماز ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهندا هئا.

سانجهي جي ٻن رڪعتن سنت ۾:

784. ابن ماجه، حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سانجهي جي فرض نماز کان پوءِ سنت جي ٻن رڪعتن ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهندا هئا.

وتر ۾ قراعت:

785. حاكم، جنهن هن روايت کي صحيح قرار ڏنو آهي حضرت ابوذر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن وتر ۾ سورة ”سبح اسم ربك الاعليٰ“ ۽ قل للذين كفرو“ ۽ ”الله الواحد الصمد“ پڙهندا هئا.

فائده: ”قل للذين كفرو“ مان مراد ”سورة الكافرون“ ۽ ”الله الواحد الصمد“ مان مراد ”سورة اخلاص“ آهي.

فجر جي سنت ۾:

786. مسلم ۽ بيهقي ”السنن“ ۾ حضرت ابو هريرة رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فجر جي سنت ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهي.

فجر ۽ سانجهي جي سنت ۾:

787. ابن ابي شيبه، امام احمد، ترمذي، جنهن هن روايت کي حسن قرار ڏنو آهي ۽ نسائي، ابن ماجه، ابن حبان، ابن مردويه، حضرت ابن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون نبي ڪريم ﷺ جن کي پنجويهه ڀيرا ڪن چڱي طرح ٻڌم. ٻي روايت ۾ آهي ته مهينو ڪن ڏنم ته پاڻ سڳورا ﷺ جن فجر جي سنت ۽ سانجهي جي سنت ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ سورتون پڙهندا هئا.

فجر جي سنت ۾:

788. ابن ضريس، حاڪم ”الڪُني“ ۾ ۽ ابن مردويه حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم ﷺ جن کي غزوه تبوك ۾ چاليهه ڏينهن چڱيءَ طرح ٻڌو ته پاڻ سڳورا ﷺ جن فجر جي سنت ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ قل هو الله احد“ پڙهندا هئا ۽ فرمائيندا هئا ته هيءُ ٻئي سورتون واه جون آهن جو هڪڙي قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي برابر آهي ۽ ٻي قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

789. ابن حبان، بيهقيءَ حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪڙي شخص فجر جي سنت پڙهي جنهن ۾ هن پهرين رڪعت ۾ سورة ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ٻيءَ ۾ ”قل هو الله احد“ تلاوت ڪئي پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: هن شخص پنهنجي رب تي ڪامل ايمان آندو آهي.

790. محمد بن نصر ۽ طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ”قل هو الله احد“ سورة قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي ۽ سورة ”قل يا ايها الكافرون“ قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي برابر آهي ۽ پاڻ سڳورا ﷺ جن فجر جي سنت ۾ اهي ٻئي سورتون پڙهندا هئا ۽ فرمائيندا هئا ته هيءُ ٻئي رڪعتون (فجر جي سنت) آهن.

شيطان کي تارڻ:

791. ابن ابي شيبه رَحِمَهُ اللهُ، حضرت تميم بن قيس رَحِمَهُ اللهُ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان حڪم ڪيا ويندا هئا سين ته فجر جي سنت جي پنهن رڪعتن ۾ قل يا ايها الكافرون ۽ قل هو الله احد سورتون پڙهي شيطان کي تاريندا رهون.

792. ابن ابي شيبه رَحِمَهُ اللهُ، حضرت عمرو بن ميمون رَحِمَهُ اللهُ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي اسان کي حضرت عمر رَحِمَهُ اللهُ سفر ۾ فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ پاڻ ”سورة قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ جي تلاوت ڪيائون.

فائدو: سورة ”الكافرون“ جون ڪجهه فضيلتون سورة ”اخلاص“ جي فضيلتن ۾ به اينديون.

سورة النصر جي فضيلت

793. ترمذيءَ حضرت انس رَحِمَهُ اللهُ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سورة ”اذ جاء نصر الله“ قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي برابر آهي. فائدو: هيءَ روايت علامه سيوطيءَ ”الائقان“ ۾ به آندي آهي.

نبي ڪريم ﷺ جن جو آخري آخري معمول

794. ابن جرير ۽ ابن مردويه، حضرت اُمّ سلمه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جو آخري آخري معمول هيءُ هوندو هو جو اٿندا هئا يا ويهندا هئا يا

هلندا هئا ته هيء دعا پڙهندا هئا.

”سبحانك اللهم وبحمدك استغفرک واتوب اليک“ (اي الله! تنهنجي ذات پاڪ آهي ۽ تنهنجي ساراھ آهي توکان بخشش گھران ٿو ۽ تو در توبه ڪريان ٿو)

مون نبي ڪريم ﷺ جن کي عرض ڪيو: ائين چوڻا پڙهو. فرمايائون: مون کي ان جو حڪم ڪيو ويو آهي. ان کان پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن سورة ”اذا جاء نصر الله“ آخر تائين پڙهي ويا.

795. عبدالرزاق ۽ محمد بن نصر ”كتاب الصلاة“ ۾، ابن جرير، ابن المنذر ۽ ابن مردويه، حضرت ابن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جڏهن ”سورة اذا جاء نصر الله والفتح“ نازل ٿي ته پاڻ سڳورا ﷺ جن هيء دعا گهڻي پڙهندا هئا.

”سبحانك اللهم وبحمدك اللهم اغفر لي انك انت التواب الرحيم“

يعني: (پاڪ آهي تنهنجي ذات اي الله! تنهنجي ساراھ آهي اي الله! مون کي بخش بيشڪ تون توبه قبول ڪندڙ، رحم ڪندڙ آهين.

سانجهيءَ جي نماز ۾:

796. ترمذي ۽ ابن ابي شيبه، حضرت ابونوفل بن ابي عقرب جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت ابن عباس رضي الله عنهما کي سانجهيءَ جي نماز ۾ ”سورة اذا جاء نصر الله“ قراءت ڪندي ٻڌو.

فائدو: مٿي ”سورة کوثر ۽ الكافرون“ ۾ هن سورة جون ڪجهه فضيلتون گذري چڪيون آهن.

سورة ابي لهب

هن جي فضيلت ۾ ڪابه روايت نه ملي سگهي آهي.

سورة الاخلاص جون فضيلتون

هن سورت جون اڪثر فضيلتون مٿين سمورين سورتن جي فضيلتن ۾ بيان ٿي چڪيون آهن. انهن کان علاوه هيءُ آهن.

قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر:

797. ابو عبيد ”الفضائل“ ۾، امام احمد، نسائيءَ، ابن سنيءَ ”عمل اليوم والليلة“ ۾ ۽ ابن منيع، محمد بن نصر، ابن مردويه، ضياء ”المختاره“ ۾ حضرت ابي بن ڪعب رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص سورة ”قل هو الله احد“ پڙهي ته ان جو قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو.

ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف:

798. ابن ضريس، بزار ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت انس رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ٻه سؤ ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ڪيا ويندا.

قل هو الله سان محبت، جنت جي ضمانت:

799. امام احمد، بخاري، ترمذي، بزار، ابن ضريس ۽ بيهقيء ”السنن“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪڙو انصاري صحابي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيو. عرض ڪيائين ته آءٌ سورة ”قل هو الله احد“ سان محبت ڪيان ٿو. نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايس ته تنهنجي ان سان محبت ڪرڻ توکي جنت ۾ داخل ڪندي.

فائده: ترمذي رحمته الله هن حديث کي صحيح حسن غريب قرار ڏنو آهي ۽ علامه عينيءَ ”شرح البخاري“ ۾ لکيو آهي ته اهو انصاري صحابي ڪلثوم بن الهمد هو (هاڻ جي زير ۽ دال جي جزم سان) سندس تعلق، بني عمرو بن عوف قبيلي سان هو ”قبا“ جو رهاڪو هو. جڏهن نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن مڪي کان قبا تائين هجرت ڪري آيا ته هن وٽ ترسيا هئا.

رات جو قل هو الله احد جي تلاوت:

800. ابن ضريس، ابو يعليٰ، ابن الانبار ”المصاحف“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي فرمائيندي ٻڌو ته ڇا توهان مان ڪير رات جو ٽي ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهي سگهي ٿو؟ ڇاڪاڻ ته هيءُ سورة قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

پنجاه سالن جا گناه معاف:

801. محمد بن نصر ”كتاب الصلاة“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص سورة ”قل هو الله احد“ پنجاه ڀيرا پڙهندو ته ان جا پنجاه سالن جا (صغيره) گناه معاف ڪيا ويندا.

ڏيڍ هزار نيڪيون:

802. ترمذي، ابن عديءَ ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص سڄي ڏينهن ۾ ٻه سؤ ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان لاءِ ڏيڍ هزار نيڪيون وينديون ۽ قرض کان علاوه پنجاه سالن جا گناه معاف ڪيا ويندا.

ٻه سؤ ڀيرا قل هو الله احد:

803. ترمذي ۽ محمد بن نصر، ابو يعليٰ، ابن عديءَ ۽ بيهقيءَ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو بستري تي نند لاءِ سمهڻ جو ارادو ڪري ساڄي پاسي سمهي پيو پوءِ هڪ سؤ ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهيائين ته قيامت جي ڏهاڙي الله تعاليٰ ان کي فرمائيندو: اي پنهان! پنهنجي ساڄي پاسي کان جنت ۾ داخل ٿي.

هر حال ۾ ”قل هو الله“ جي پڙهڻ جي فضيلت:

804. ابن سعد، ابن ضريس، ابويعلیٰ ۽ بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن شام ملڪ ۾ هئا ته وٽن جبرائيل

عليه السلام آيو، عرض ڪيائين ته اي محمد! ﷺ معاويه بن معاوية المزني رضی اللہ عنہ وفات ڪري ويو آهي. اوهان جي دل چاهي ٿي ته ان جي جنازي جي نماز پڙهو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: هائو آءُ پڙهندس. پوءِ حضرت جبرائيل عليه السلام پنهنجي پرن کي زمين تي هنيو ته هر شيءِ ان لاءِ نون پئي ۽ زمين سان ملي وئي ۽ حضرت معاويه مزني رضی اللہ عنہ جي ڪٺ مٿي ڪٽي وئي. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ ان جي جنازي جي نماز پڙهي پوءِ فرمايائون: ڪهڙي ڳالهه جي ڪري حضرت معاويه المزني رضی اللہ عنہ کي هيءُ فضيلت ڏني وئي آهي جو ملائڪن جي ٻن صفن هن جي جنازي جي نماز پڙهي آهي ۽ هر صف ۾ ڇهه لک ملائڪ سڳورا هئا. حضرت جبرائيل عليه السلام عرض ڪيو ته سائين! هن جو هيءُ شان ”قل هو الله احد“ جي تلاوت جي ڪري ٿيو آهي جو هيءُ اٿندي، ويهندي، هلندي، گهمندي ۽ سمهندي ”سورة قل هو الله احد“ پيو پڙهندو هو.

عجيب واقعو:

805. ابن سعد، ابن ضريس ۽ بيهقيءَ ”دلائل النبوة“ ۾ ۽ ”شعب الايمان“ ۾ ٻي سند سان حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان غزوة تبوك ۾ نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏ هئا سين ته هڪڙي ڏينهن سج عجيب شعائن ۽ نورانيت سان اڀريو جو اسان اڳ ۾ ان جي اهڙي ڪيفيت ڪانه ڏٺي هئي. نبي ڪريم ﷺ جن به ان جي نوراني ڪرڻن ۽ شعائن کان عجب ۾ پئجي ويا. ان دوران حضرت جبرائيل عليه السلام اچي ويو پاڻ سڳورن ﷺ جن ان کان پڇيو ته اڄ سج کي ڇا ٿيو آهي جو عجيب روشني سان اڀريو آهي مون اهڙي نورانيت ۽ شعاع سان سج کي اڀرندي اڳ ۾ ڪڏهن به نه ڏٺو آهي. حضرت جبرائيل عليه السلام عرض ڪيو ته سائين! اهو معاويه بن معاويه رضی اللہ عنہ جي ڪري ٿيو آهي جيڪو مديني ۾ اڄ وفات ڪري ويو آهي. الله تعاليٰ ستر هزار ملائڪن کي ان ڏي موڪليو آهي جيڪي ان جي جنازي جي نماز پڙهن ٿا پيا. نبي ڪريم ﷺ جن پڇيو: جبرائيل! اهو ڇا جي ڪري يعني: ان کي ايڏي فضيلت ڇو عطا ٿي آهي؟ عرض ڪيائين ته هو ”قل هو الله احد“ تمام گهڻو پڙهندو هو. اٿندي، ويهندي، هلندي، گهمندي ڏينهن جو، رات جو هن جي زبان تي ان جو ورد هوندو ئي هوندو هو. (تنهن ڪري) اوهان به ان جو ورد گهڻو ڪندا ڪريو. ڇاڪاڻ ته هيءُ سورة توهان جي رب جي نسبت يعني: حقيقت بيان ڪيل آهي ۽ جيڪو شخص پنجاهه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان جا پنجاهه درجا بلند ڪندو ۽ پنجاهه هزار ان جا (صغيره) گناهه معاف ڪندو ۽ ان جي ڪاتي ۾ پنجاهه هزار نيڪيون لکي ڇڏيندو.

۽ جيڪو اڃا به وڌيڪ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي اڃا به وڌائيندو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: اي جبرائيل! اسان جي لاءِ زمين کي سڪوڙيو ويندو ته جيئن اسان به ان جي جنازي نماز پڙهون. حضرت جبرائيل عليه السلام عرض ڪيو ته هائو سائين. پوءِ ائين ٿيو ۽ نبي ڪريم ﷺ جن ان جي جنازي جي نماز پڙهي.

پنجاه سالن جا گناه معاف بشرطیک:

806. ابن عدي ۽ بیهقي، ”شعب الایمان“ ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ٻه سو ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان جا پنجاه سالن جا گناه معاف ڪيا ويندا بشرطیک چئن گناهن کان پاڻ بچائي 1. ناحق قتل ڪرڻ کان 2. ناحق مال قبائض کان 3. زنا ڪاريءَ کان 4. شراب پيئڻ کان

ٽيٽيهن ختمن جو ثواب:

807. ابن عدي ۽ بیهقي، ”شعب الایمان“ ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص نماز جي پاڪائيءَ وانگر پاڪائي ڪري (يعني وضوء ڪري) سو ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ۽ ان کان اڳ ۾ الحمد شريف پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ هر حرف جي عيوض ڏهه نيڪيون لکي ڇڏيندو، ان جا ڏهه گناه مٽائي ڇڏيندو ۽ ان جا ڏهه درجا بلند ڪندو ۽ جنت ۾ ان لاءِ سو محل (ماڙيون) ٺهرائيندو ۽ ان شخص جن ٽيٽيهن ڀيرا قرآن پاڪ جو ختم پڙهيو ۽ هيءُ سورة، شرڪ کان براءت (نجات) آهي ۽ هيءُ سورة ملائڪن کي گڏ ڪندڙ ۽ شيطانن کي پڇاڻيندڙ آهي ۽ هن سورت کي عرش عظيم جي چوڌاري ماکيءَ جي پٿڪاٽ جيان هڪ قسم جو جهيڙو آواز هوندو جو پنهنجي پڙهندڙ جو ذڪر پئي ڪندي تا ته الله تعاليٰ ان ڏي ٺهرائيندو ۽ جڏهن الله تعاليٰ ان ڏي ٺهرائيندو ته ان کي ڪڏهن به عذاب نه ڪندو.

ڏهه ڀيرا قل هو الله پڙهڻ جي فضيلت:

808. ابو يعليٰ، حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ٽي شيون اهڙيون آهن جو جيڪو به ايمان جي نيت سان اهي ڪندو ته جنت جي جهڙي به دروازي مان ان کي وٺي ته داخل ٿئي ۽ حور عين مان جيڪا به وٺيس ته ان سان شادي ڪري.

1. پنهنجي قاتل کي معاف ڪري 2. ٿورڙو قرض به ادا ڪري 3. هر فرض نماز کان پوءِ ڏهه دفعا قل هو الله پڙهي.

حضرت ابو بڪر صديق رضی اللہ عنہ عرض ڪيو ته سائين! ڪير انهن مان هڪڙي ڪري ته به؟ فرمايائون ته هڪڙي به نيڪ آهي.

اي مدح خوان! اٺ:

809. طبرانيءَ رحمۃ اللہ علیہ ”المعجم الاوسط“ ۾ مجهول راويءَ جي سند سان حضرت جابر رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص روزانو پنجاه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته قيامت جي ڏينهن ان کي سڌي چيو ويندو ته قبر مان اٿ، اي الله جا مدح خوان! جنت ۾ داخل ٿي.

قرآن جي ٽئين حصي جي برابر:

810. بزار، حضرت جابر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

فقر جو علاج:

811. ابو نعيم، حلية الاولياء، ۾ حضرت جابر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص پنهنجي گهر ۾ داخل ٿيڻ مهل ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان جي گهر وارن ۽ پاڙي وارن کان فقر (محتاجي) ختم ٿي ويندي.

قرآن جو ٽيون حصو:

812. بزار ۽ طبراني ”المعجم الصغير“ ۾ حضرت سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص ”قل هو الله احد“ پڙهيو، ان جو قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو ۽ جنهن سورة ”قل يا ايها الكافرون“ پڙهي ان جو قرآن پاڪ جو چوٿون حصو پڙهيو.

قبر جي فتني کان محفوظ شخص:

813. طبراني، ”المعجم الاوسط“ ۾ ۽ ابو نعيم ”حلية الاولياء“ ۾ ضعيف سند سان حضرت عبدالله بن شخير رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص مرض الموت ۾ ”قل هو الله احد“ پڙهندو اهو قبر جي فتني کان محفوظ رهندو ۽ قبر جي پڪوڙ ۽ تنگي، کان پڻ محفوظ رهندو ۽ ان کي ملائڪ پنهنجي هٿن سان کڻندا تان ته پل صراط پار ڪرائي جنت ۾ پهچائيندس.

قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر سورة:

814. ابن عدي، ”الفضائل“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

815. ابن زريس ۽ طبراني رضي الله عنه ”المعجم الاوسط“ ۾ ۽ ابن مردويه، حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان کي نبي ڪريم ﷺ جن هڪڙي ڏينهن سفر ۾ فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ پاڻ سڳورن ﷺ جن پهرين رڪعت ۾ ”قل هو الله احد“ ۽ ٻي ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ تلاوت ڪيون. جڏهن سلام ورايائون ته فرمايائون: توهان کي مون قرآن پاڪ جو ٽيون حصو ۽ چوٿون حصو پڙهايو آهي.

قل هو الله جون اهم فضيلتون:

816. طبراني ۽ ابو شيخ ”العظمة“ ۾ ابو محمد السمرقندي ”قل هو الله احد“ جي فضيلت ۾ حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي خيبر جا يهودي نبي

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

کریم ﷺ جن وٽ آيا چيائون ته اي ابو القاسم! الله تعالى ملائڪن کي حجاب جي نور مان ۽ آدم عليه السلام کي گوهيل اوسني مٽي مان ۽ شيطان کي باهه جي چپين مان ۽ آسمان کي دونهين مان ۽ زمين کي پاڻيءَ جي جهڳ مان پيدا ڪيو. پنهنجي رب جي باري ۾ ٻڌاءَ ته هو ڪهڙي شيءِ مان پيدا ٿيو. پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن کين ڪوبه جواب نه ڏنو (ٿورڙي ئي وقت ۾) حضرت جبرائيل عليه السلام، سورة قل هو الله احده الله الصمد“ ڪڍي نازل ٿيو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله احد (اڪيلو) صمد (بي نياز) آهي هو پيٽ وارو نه آهي نه ڪاٺيندو آهي نه پيئندو آهي ۽ مخلوق مان ڪابه شيءِ نه آهي جا ان جي مڪان برابر ٿي سگهي. هو آسمانن کي ڪرڻ کان جهليو بيٺو آهي. هيءُ اها سورة آهي، جنهن ۾ جنت، جهنم، دنيا ۽ آخرت، حلال ۽ حرام جو به ذڪر نه آهي الله تعالى هن ڏي پاڻ کي منسوب ڪيو آهي خالص ان جي ذات لاءِ ئي آهي. جيڪو شخص ٿي پيرا هيءُ سورة پڙهندو، ان کي سڄي وحيءَ جي پڙهڻ جيترو ثواب ملندو ۽ جيڪو ٽيهه پيرا پڙهندو ته دنيا مان ڪوبه ان کان وڌيڪ فضيلت وارو نه هوندو. البت جيڪو ان کان وڌيڪ پڙهندو ان کي وڌيڪ فضيلت هوندي ۽ جيڪو شخص به سو پيرا پڙهندو ته الله تعالى ان کي ”جنت الفردوس“ ۾ جاءِ ڏيندو هن حال ۾ جو مٿس راضي هوندو ۽ جيڪو گهر ۾ داخل ٿيڻ مهل ٿي پيرا پڙهندو ته الله تعالى ان کان ۽ ان جي پاڙيسريءَ کان محتاجي ختم ڪري ڇڏيندو.

راوي چوي ٿو ته هڪ شخص هوندو هو جيڪو هر نماز ۾ ”قل هو الله احد“ پڙهندو هو پوءِ ٻيا ماڻهو ان سان مسخري ڪندا هئا ۽ ان جي پٽ کي ان جي لاءِ عيب طور چوندا هئا (ته تنهنجو پيءُ هر نماز ۾ ”قل هو الله احد“ ٿو پڙهي) اها ڳالهه اچي نبي ڪريم ﷺ جن کي ٻڌايائون. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن ان شخص کان پڇيو ته تو کي ان تي ڪهڙي شيءِ اتساهيو آهي؟ عرض ڪيائين ته اي الله جا رسول! آءٌ هن سورة سان محبت ڪندو آهيان. نبي ڪريم ﷺ جن فرمائيس ته تنهنجي ان سان محبت ڪرڻ توکي جنت ۾ داخل ڪرائيندي. راوي چوي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن سڄي رات هن سورة کي بار بار پڙهندا هئا.

هن رتبي تي ڪيئن رسيو؟

817. طبرانيءَ، حضرت ابوامامه ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي ڪريم ﷺ جن تبوك ۾ هئا ته وٽن جبرائيل عليه السلام آيو عرض ڪيائين: اي محمد! ﷺ معاويه بن معاويه المزني رضيه الله عنه جي جنازي ۾ حاضر ٿي نبي ﷺ جن ٻاهر نڪتا. هوڏانهن جبرائيل عليه السلام ستر هزار ملائڪن جي جماعت سميت نازل ٿيو. پنهنجو ساڄو ڀر جيئن ئي جبلن تي رکيائين ته اهي جهڪي پيا ۽ ڪاٻو ڀر زمينن تي رکيائين ته اهي به جهڪي پيون تانته مڪو ۽ مدينو نظر اچڻ لڳا پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن ۽ جبرائيل عليه السلام ۽ ملائڪن ان جي جنازي جي نماز پڙهي جڏهن فارغ ٿيا ته جبرائيل عليه السلام کان پڇيائون ته معاويه بن معاويه المزني رضيه الله عنه ان رتبي تي ڪيئن رسيو؟ عرض ڪيائين ”قل هو الله احد“ جي پڙهڻ جي

ڪري جو هو اٿندي ويهندي سفر توڙي حضر ۾ پيو پڙهندو هو.

هاڻي ڪجهه آسرو آهي:

818. ابن ضريس، حضرت سعيد بن المسيب جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ اصحابي سڳورو هو جنهن جو نالو معاويه بن معاويه رضي الله عنه هو جڏهن نبي ڪريم ﷺ جن تبوك ڏي روانا ٿيا ته هيءُ سخت بيمار هو. ڏهه ڏينهن سفر ڪري هڪ جاءِ تي نبي ڪريم ﷺ جن پهتا ته جبرائيل عليه السلام وٽن اچي پهتو، عرض ڪيائين ته سائين! معاويه بن معاويه وفات ڪري ويو آهي. اهو ٻڌي نبي ڪريم ﷺ جن کي ڏاڍو ڏک ٿيو. حضرت جبرائيل عليه السلام عرض ڪيو ته توهان جي دل چاهي ٿي ته ان جي قبر توهان کي ڏيکاريان؟ فرمايائون ته هائومون ڪي ان جي قبر ڏيکار. پوءِ حضرت جبرائيل عليه السلام پنهنجو ڀر زمين تي هنيو جنهن سان جبل هيٺ ٿي ويا تانه ان جي قبر منهنجي آڏو ظاهر ٿي پئي. پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن تڪبير چئي ان وقت جبرائيل عليه السلام سندن ساڄي پاسي کان هو ۽ ان جي پويان ستر هزار ملائڪن جون صفون هيون تانه جڏهن نماز کان فارغ ٿيا ته فرمايائون: اي جبرائيل! معاويه بن معاويه رضي الله عنه هيءُ مرتبو ۽ منزل ڪيئن ماڻي؟ حضرت جبرائيل عليه السلام چيو ته ”قل هو الله احد“ جي ڪري، جو هو اٿندي ويهندي هلندي گهمندي ۽ سمهندي پيو پڙهندو هو. مون کي تنهنجي امت تي خوف ٿيندو هو پر جڏهن کان هيءُ سورة نازل ٿي آهي ته (هاڻي ڪجهه آسرو آهي)

رڳو مرڻ جي دير آهي:

819. طبرانيءَ حضرت ابوامامه رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته جيڪو شخص هر فرض نماز کان پوءِ آية الكرسي ۽ قل هو الله احد پڙهندو ته جنت ۾ وڃڻ لاءِ ان کي رڳو مرڻ جي دير آهي.

الله تعاليٰ جو نسب نامو:

820. علامه ابن نجاريءَ ”تاريخ بغداد“ ۾ مجاشع بن عمرو جي سند نقل سان روايت نقل ڪئي آهي جنهن يزيڊ الرقاشي کان ۽ ان حضرت انس رضي الله عنه کان روايت ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: (هڪ دفعي) مون وٽ جبرائيل عليه السلام تمام سهڻي صورت ۾ پهڪندو ۽ مرڪندو آيو چيائين ته اي محمد! الله تعاليٰ، توهان ڏي سلام موڪليا آهن ۽ فرمايو اٿائين ته هر شيءِ کي نسب ٿيندو آهي ۽ منهنجو نسب ”قل هو الله احد“ آهي. پوءِ تنهنجي امت منجهان جيڪو به مون وٽ هن حال ۾ ايندو جو ان هزار ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهيو هوندو ته اهو منهنجي جهنڊي جي هيٺان هوندو ۽ منهنجي عرش وٽ ان جي رهائش هوندي ۽ اهڙن ستر چئن جي شفاعت واري حساب ۾ به اچي ويندو جن تي جهنم جو عذاب لازم ٿي چڪو هوندو. يعني: عذاب کان نجات ملي ويندس ۽ جيڪڏهن مان هي قسم نه کڻان هان ته ”هر نفس موت جو مزدو چڪندو“ ته مان هن جو ساھ قبض ٿي نه ڪيان ها.

گهر جي حفاظت لاءِ وظيفو:

821. ابن نجار، "تاريخ بغداد" ۾ حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سفر جو ارادو ڪري ٿو پوءِ پنهنجي گهر جي دروازي جي پنهنين پاسن (پانهين) کي وٺي يارنهن پيرا "قل هو الله احد" پڙهي ته گهر واپس اچڻ تائين الله تعاليٰ سندس گهر جي حفاظت ڪندو.

گناهن کان آجو شخص:

822. ابن نجار، روايت نقل ڪئي آهي ته جنهن شخص سانجهيءَ جي نماز کان پوءِ ڪنهن سان ڳالهائڻ کان اڳ هن طرح ٻه رڪعتون پڙهيون جو پهرين رڪعت ۾ "الحمد" ۽ "قل يا ايها الكافرون" ۽ ٻي رڪعت ۾ "الحمد" ۽ "قل هو الله احد" پڙهيائين ته اهو گناهن کان ائين آجو ٿي ويندو آهي جيئن نانگ پنهنجي ڪل مٽائي آجو ٿي (نئون تازو) ٿي ويندو آهي.

الله تعاليٰ وڏي وسعت وارو آهي:

823. حافظ ابو محمد الحسن بن احمد سمرقندي رضه، "جزء فضائل قل هو الله احد" ۾ حضرت اسحاق بن عبدالله بن ابي فروة جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص "قل هو الله احد" جي تلاوت ڪئي ان جڻ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو ۽ جنهن ڏهه پيرا "قل هو الله احد" پڙهيو ان ڪاڻ الله تعاليٰ جنت ۾ هڪ ماڙي ٺهرائيندو. اهو ٻڌي حضرت ابوبڪر رضه چيو ته سائين! هاڻي ته اسان جون ماڙيون گهڻيون ٿي وينديون. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ تمام وڏي وسعت وارو آهي ۽ پاڪ آهي. اهو جملو پاڻ سڳورن رضه جن به دفعا فرمايو.

ان جڻ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو:

824. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي به روايت نقل ڪئي وئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص "قل هو الله احد" پڙهيو ان جڻ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو ۽ جنهن ٻه پيرا پڙهيو ان جڻ قرآن پاڪ جا ٻه ٽهاڙ پڙهيا ۽ جنهن تي پيرا پڙهيو ان جڻ سڄو قرآن پاڪ پڙهيو.

825. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت نعمان بن بشير رضه جي به ان جهڙي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي.

برڪتون ٿي برڪتون:

826. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت انس رضه جي به روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص هڪ دفعو "قل هو الله احد" پڙهيو ته ان تي برڪت نازل ٿيندي ۽ جنهن ٻه پيرا پڙهيو ان تي ۽ ان جي گهر وارن تي برڪت نازل ٿيندي ۽ جنهن تي پيرا پڙهيو ان تي ۽ ان جي گهر وارن ۽ پاڙي وارن تي برڪت نازل ٿيندي ۽ جنهن ٻارنهن پيرا پڙهيو ته ان لاءِ جنت ۾ ٻارنهن ماڙيون ٺاهيون وينديون ۽ جنهن ويهه پيرا پڙهيو ته اهو (قيامت

جي ڏينهن) نبين سان گڏ هيئن ايندو. ان وقت وچين آڱر ۽ اشهد آڱر کي ملائي فرمايائون ته هيئن يعني: گڏ ايندا ۽ جيڪو شخص هڪ سو پيرا پڙهندو ته ان جا پنجاهه سالن جا گناهه معاف ڪيا ويندا ۽ جيڪو چار سو پيرا پڙهندو ته ان کي چار سو شهيدن جو اجر ملندو. شهيد به اهڙو جنهن جي گهوڙي جون کچيون ڪڍي ان جو رت وهايو ويو هجي.

(**فائده:** ياد رهي ته اهڙي شهيد جو ثواب عام شهيدن کان وڌيڪ هوندو آهي).

۽ جيڪو هڪ هزار پيرا پڙهندو ته اهو تيسٿائين نه مرنندو جيستائين جنت ۾ پنهنجي جاءِ نه ڏسي يا فرمايائون ته تانت جنت ۾ سندس جاءِ ان کي ڏيکاري نه وڃي.

هڪ هزار پيرا ”قل هو الله احد“:

827. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت انس رضي الله عنه جي هيءَ به روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص هڪ هزار پيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته اها ڳالهه الله تعاليٰ وٽ اهڙن هزار گهوڙن کان وڌيڪ پسنديده آهي جيڪي الله جي رستي ۾ تيار ڪري سنڀري ڪاهيا وڃن.

جهنم جي باهه حرام:

828. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت ڪعب الاحبار رضي الله عنه جي به روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان جو جسم جهنم جي باهه تي حرام آهي

جنت جا مهمان:

829. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت ڪعب رضي الله عنه جي هيءَ به روايت نقل ڪئي آهي ته ٽي شخص اهڙا آهن جيڪي جنت ۾ جڏي به چاهيندا ته اتي مهمان طور رهندا.

1. شهيد 2. اهو شخص جيڪو روزانو ٻه سو پيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو آهي.

نوٽ: هن ۾ ٽئين شخص جو ذڪر نه ڪيو ويو آهي. واللہ اعلم بالصواب

الله جو رضامنڊو:

830. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت ڪعب رضي الله عنه جي هيءَ به روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص روزانو رات جو يا ڏينهن جو ڏهه پيرا ”قل هو الله احد“ ۽ ”آية الكرسي“ جي پڙهڻ جي عادت بڻائيندو ته اهو الله تعاليٰ جي رضامنديءَ کي لازم ڪري وٺندو ۽ اهو نبين سڳورن سان گڏ هوندو ۽ شيطان کان پڻ محفوظ رهندو.

الله جي خاص ٻانهن ۾ شامل شخص:

831. حافظ ابو محمد الحسن، دينار جي سند سان حضرت انس رضي الله عنه جي روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص هڪ هزار دفعا ”قل هو الله احد“ پڙهيو ان جڻ پنهنجي نفس کي الله کان خريد ڪري ڇڏيو ۽ اهو الله جي خاص ٻانهن ۾ شامل ٿي ويو.

گهراھت کان امن ۾ شخص:

832. حافظ ابو محمد الحسن، نعيم جي سند سان حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته جيڪو شخص ٽيهه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جهنم کان نجات ۽ عذاب کان امن لکي ڇڏيندو ۽ وڏي گهٻراهٽ واري ڏينهن (قيامت واري ڏينهن) کان پڻ کيس امن ۾ رکندو.

پاڙيسرين تي پالوت:

833. حافظ ابو محمد الحسن، حضرت ابوهريره رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص پنهنجي گهر ۾ اچڻ مهل ”سورة الحمد“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کان فقيريءَ (محتاجيءَ) کي ختم ڪري ڇڏيندو ۽ ان گهر جو خير گهڻو ٿي ويندو تانته ان جي پاڙيسرين تي ان جي پالوت پئي ٿيندي.

الله جي ڪاوڙ کي ٿاريندڙ سورة:

834. حافظ ابو محمد الحسن، ابوبڪر برديجي جي سند سان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون کي ابو زرع ۽ ابو حاتم ٻڌايو، انهن ٻنهي چيو ته اسان کي عيسيٰ بن ابي فاطمه رازي ٻڌايو ته مون حضرت انس بن مالڪ رضى الله عنه کان ٻڌو آهي ته جڏهن ناقوس (باجو) وڄايو ويندو آهي ته الله جي ڪاوڙ سخت ٿي ويندي آهي پوءِ ملائڪ لهي ايندا آهن جيڪي زمين جي طرفن ۾ ڦهلجي ويندا آهن پوءِ الله تعاليٰ جي ڏمر جهڪي ٿيڻ تائين يڪو ”قل هو الله احد“ پڙهندا رهندا آهن.

ٻه سؤ سالن جا گناه معاف:

835. حميد بن زنجويه، بزار، ابن ضريس، سَمَوِيَه ”الفوائد“ ۾ ۽ بيهقيءَ، شعب الايمان ۾ حضرت انس رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ٻه سؤ ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان جا ٻه سؤ سالن جا گناه معاف ڪيا ويندا.

الله تعاليٰ سان سودو:

836. ابراهيم بن محمد الخياز جيءَ ”الفوائد“ ۾ حضرت حذيفه رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص هڪ هزار دفعا ”قل هو الله احد“ پڙهيو ان جن پنهنجي جان الله تعاليٰ کان خريد ڪري ورتي.

سڄي قرآن جو ثواب:

837. ابن النجار، ”التاريخ“ ۾ حضرت ڪعب بن عجرة رضى الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص رات جو يا ڏينهن جو ٽي ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان کي سڄي قرآن پاڪ جو ثواب ملندو.

جيڪي گهرندو سو ملندو:

838. ابو الشخير، حضرت ابن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو عرفات واري ڏينهن يعني: نائين ذوالحج جي شام جو هڪ هزار ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي جيڪي گهرندو سو عطا ڪندو.

جنت ۾ محل:

839. حميد بن زنجويه، حضرت خالد بن وليد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص يارنهن دفعا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ هڪ محل ٺهرائيندو. اهو ٻڌي حضرت عمر رضي الله عنه فرمايو: ته اي الله جا رسول! الله جو قسراً ته پوءِ اسان جنت ۾ محل ته تمام گهڻا ٺاهي وٺنداسين. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ وڏي احسان ۽ وڏي فضل وارو آهي. يا فرمايائون ته الله تعاليٰ وڏي احسان ۽ وڏي ڪشادگي وارو آهي.

الله تعاليٰ جي محبت ڇا جي ڪري:

840. امام بخاري، مسلم، نسائي ۽ بيهقي ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن هڪ شخص کي سريه (جنگ) تي موڪليو. پوءِ هو پنهنجي ساٿين کي نماز پڙهائيندو هو جنهن ۾ ”قل هو الله احد“ سان قرآن جي پڄاڻي ڪندو هو. جڏهن جنگ تان واپس موٽي آيا ته هن جي ان طريقي جي خبر نبي ڪريم ﷺ جن کي ٻڌايائون تنهن تي پاڻ سڳورن رضي الله عنه جن فرمايو ته ان جو سبب ان کان ئي پڇو ته ائين ڇو ڪندو هو؟ پوءِ ان کان پڇيائون. ان چيو ته هيءُ سورة رحمن جي صفت آهي تنهنڪري منهنجي دل چاهيندي آهي ته آءُ ان کي پيو پڙهان. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته کيس ٻڌايو ته الله تعاليٰ (ان جي ڪري) ساڻس محبت ڪري ٿو.

تمام وڏي سورت:

841. ابن زريس، حضرت ربيع بن خثيم رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: قرآن پاڪ ۾ هڪ سورت آهي جنهن کي ماڻهو ننڍڙو سمجهندا آهن (پر) آءُ ان کي تمام وڏو سمجهندو آهيان جا خالص الله تعاليٰ لاءِ ئي آهي، ان ۾ سندس ڪوبه شريڪ نه آهي پوءِ توهان مان جيڪو به ان کي پڙهندو ۽ پيو ڪجهه به ان ۾ نه ملائيندو ته اها سورت ان کي ڪفايت ڪري ويندي.

فائده: هن مان مراد سورت اخلاص يعني: ”قل هو الله احد“ آهي جا خالص الله لاءِ آهي جنهن ۾ ان جي وصف کان سواءِ ڪجهه به ذڪر ٿيل نه آهي.

جنت جي خوشخبري ماڻيندڙ شخص:

842. ابن زريس، حضرت انس رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪڙي شخص رسول الله ﷺ جن کي عرض ڪيو ته منهنجو هڪ ڀاءُ آهي جنهن کي سورة ”قل هو الله احد“ تمام گهڻي پسند آهي نبي ڪريم ﷺ جن ان کي فرمايو ته پنهنجي ڀاءُ کي وڃي جنت جي خوشخبري ڏي.

هاڻي هر دعا قبول ٿيندس:

843. عبدالرزاق، ابن ابي شيبه، ابن ماجه، ابن زريس، ابن حبان ۽ حاکم حضرت بريد رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته هڪ دفعي آءُ نبي ڪريم ﷺ جن سان، مسجد ۾

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

هن حال ۾ داخل ٿيس جو سندن هٿ ۾ منهنجو هٿ هو ته اوچتو هڪ شخص آيو جنهن نماز پڙهي هيءُ دعا گهري.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الظَّمْدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

ترجمو: اي الله! بيشڪ آءٌ توکان سوال ٿو ڪريان هن ڪري جو تون الله آهين تو کان سواءِ ڪوبه معبود نه آهي. هو واحد، احد، صمد (بي نياز) آهي جنهن نه (ڪنهن کي) چڻيو آهي ۽ نه ئي ڪنهن ان کي چڻيو آهي ۽ ان جو ڪوبه مٿ نه آهي.

پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته هن الله کان سندس اهڙي ”اسم اعظم“ ذريعي دعا گهري آهي جو هي جيڪو به (جائز) سوال ڪندو ته الله تعاليٰ ضرور عطا ڪندس ۽ جا به دعا گهرندو ته الله تعاليٰ اها قبوليندس.

پنج سؤ سالن جي عبادت جو اجر:

844. ابن ضريس، حضرت حسن ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص ٻه سؤ ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان کي پنج سؤ سالن جي عبادت جو اجر ملندو.
هر تڪليف کان:

845. دار قطنيءَ ”الافراد“ ۾ ۽ خطيب ”تاريخ“ ۾ حضرت انس رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن کي جڏهن به ڪا تڪليف محسوس ٿيندي هئي ته پاڻ ”قل هو الله احد“ سورة پڙهندا هئا.

الله تعاليٰ جو رضا مندو ۽ بخشش:

846. ابن النجار ”التاريخ“ ۾ حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص هر فرض نماز کان پوءِ ڏهه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ پنهنجو رضا مندو ۽ بخشش لازم ڪري ڇڏيندو.

قرآن جي ٽئين حصي برابر:

847. ابو نعيم ”حلية الاولياء“ ۾ حضرت ابو غالب موليٰ خالد بن عبدالله جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي اسر جو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما مون کي فرمايو ته ابو غالب! تون اٿي نماز نه ٿو پڙهين؟ تون جيڪر قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهين (ته ڪيڏو نه ڀلو ٿئي). مون عرض ڪيو ته سائين! صبح ٿيڻ وارو آهي آءٌ قرآن جو ٽيون حصو ڪيئن پڙهي سگهندس؟ فرمايائين ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ سورة اخلاص يعني: ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

سڄي قرآن جو ثواب:

848. عقيليءَ، حضرت رجا الغنوي رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ

جن فرمايو: جنهن شخص تي پيرا ”قل هو الله احد“ پڙهيو ان جڻ سڄو قرآن پاڪ پڙهيو.

گناه ۽ شيطان کان محفوظ شخص:

849. ابن عساکر، حضرت علي رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص فجر جي نماز کان پوءِ بغير ڪنهن ڳالهائڻ جي يارنهن پيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته اهو گناه ۽ شيطان کان محفوظ رهندو.

پنجاه صديقن جيترا عمل:

850. ديلمی، ضعيف سند سان حضرت براء بن عازب رضی اللہ عنہ جي مرفوع روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص صبح جي نماز کان پوءِ سواءِ ٻئي ڪنهن ڳالهائڻ جي سؤ پيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان ڏينهن ان جا عمل پنجاه صديقن جي عملن جيترا بلند ڪيا ويندا.

قل هو الله جو ڦيڻو:

851. ابن عساکر، حضرت علي رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن بي بي فاطمة رضي الله عنها جي ساڻس شادي ڪرائي ته پاڻي گهرايائون پوءِ ان مان گرڙي ڪري وري ان ۾ ئي وڌائون. پوءِ اهو پاڻي منهنجي پاسن ۽ ڪلهن جي وچ ۾ ڇنڊا ڪري هنيائون ۽ ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ قل اعوذ برب الناس“ پڙهي ڦيڻو رکيائون.

هڪ هزار محل:

852. بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جنهن شخص ٻه رڪعتون نفل هن طرح پڙهيون، جو ان ۾ ٽيهه پيرا ”قل هو الله احد“ پڙهيائين ته ان لاءِ جنت ۾ هڪ هزار محل ٺاهيا ويندا ۽ جنهن نماز کان سواءِ پڙهيو ته ان لاءِ جنت ۾ سو محل ٺاهيا ويندا ۽ جيڪو شخص گهر ۾ داخل ٿيڻ مهل پڙهندو ته ان جي گهر ۽ پاڙي وارن کي ان جي ڪري پلائي پهچندي.

روزانو قرآن جي ٽئين حصي جو ثواب:

853. امام احمد، حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته حضرت ابو ايوب رضی اللہ عنہ هڪ دفعي مجلس ۾ فرمايو ته ڇا توهان مان ڪنهن کي روزانو رات جو قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهي عبادت ڪرڻ جي سگهه نه آهي؟ عرض ڪيو ويو ته ڇا ائين ڪير ڪري سگهي ٿو؟

فرمايائون ته ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن آيا ۽ هن جي اها گفتگو ٻڌي، فرمايائون ته ابو ايوب سچ ٿو چوي.

854. ابن ضريس، بزار، محمد بن نصر، صحيح سند سان حضرت عبدالله بن مسعود رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ڇا توهان مان ڪنهن کي روزانو رات

جنة السعیم فی فضائل القرآن الکریم

جو قرآن پاڪ جي ٽئين حصي پڙهڻ جي سگهه نه آهي؟ صحابن سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو: سائين! ائين ڪير ڪري سگهي ٿو؟ فرمايائون ته ڇو نه؟ ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي (يعني: جنهن ”قل هو الله احد“ پڙهيو ان ڄڻ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو)

جنت ۾ محل:

855. امام احمد، طبراني ۽ ابن سنيءَ ضعیف سند سان حضرت معاذ بن انس الجهني رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”قل هو الله احد“ يعني: سورة اخلاص ڏهه ڀيرا پڙهندو ته الله پاڪ جنت ۾ ان لاءِ محل ٺهرائيندو. حضرت عمر رضي الله عنه، عرض ڪيو ته اي الله جا رسول ﷺ هاڻي ته اسان اڃا به گهڻو پڙهنداسين. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ جي رحمت تمام گهڻي آهي ۽ نعمت تمام وڏي آهي. نوت: باقي رهي ڳالهه سند ضعیف جي سوان جي باري ۾ آءٌ ڪتاب جي مقدمه ۾ عرض ڪري چڪو آهيان ته عالمن جو اتفاق آهي ته ”فضائل اعمال“ ۾ ضعیف حديث به قابل قبول هوندي آهي.

فضيلت ۽ بلاغت واريون سورتون:

856. سعيد بن منصور، ابن مردويه، حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته اسان نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏجي غزوة تبوك تي وياسين پوءِ رستي ۾ هڪ جاءِ تي ڊاٻاهو ڪيو سين. اتي نبي ڪريم ﷺ جن اسان کي فجر جي نماز پڙهائي جنهن ۾ پاڻ سڳورن ﷺ جن پهرين رکعت ۾ ”الحمد“ ۽ ”قل هو الله احد“ ۽ ٻي رکعت ۾ ”الحمد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ تلاوت ڪئي. جڏهن نماز پوري ٿي ته فرمايائون: نماز ۾ هنن ٻن سورتن کان وڌيڪ فضيلت ۽ بلاغت واريون سورتون ڪوبه شخص نه ٿو پڙهي سگهي.

857. محمد بن نصر، طبراني، صحيح سند سان حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

ڇا ڪنهن کي سگهه آهي؟

858. ابو عبيد، امام احمد، امام بخاري، ”التاريخ“ ۾، ترمذي، جنهن هن حديث کي حسن قرار ڏنو آهي، نسائي، ابن ضريس ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو ايوب رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ڇا توهان مان ڪنهن کي سگهه نه آهي جو هڪڙي رات ۾ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهي؟ پوءِ پاڻ محسوس ڪيائون ته هنن کي اها ڳالهه ڏکي ٿي لڳي. پوءِ فرمايائون ته جنهن شخص رات جو ”قل هو الله احد، الله الصمد“ پڙهيو ان ڄڻ ان رات قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو.

هن جنت واجب ڪري ڇڏي.

859. امام احمد ۽ طبراني، حضرت ابوامامة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو:

هڪ دفعي نبي ڪريم ﷺ جن هڪ شخص وٽان گذريا جيڪو ”قل هو الله احد“ پڙهي رهيو هو. فرمايائون: ته هن پاڻ لاءِ جنت واجب ڪري ڇڏي.

860. ابو عبيد، امام احمد، مسلم، نسائي ۽ ابن زريس، حضرت ابو درداءُ رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ڇا توهان مان ڪنهن کي سگهه آهي ته روزانو قرآن پاڪ جو ٽيون حصو تلاوت ڪري؟ صحابن سڳورن رضوان الله عليهم اجمعين عرض ڪيو ته اسان ڪمزور آهيون ۽ اسان ائين ڪرڻ کان عاجز آهيون. پوءِ فرمايائون ته الله پاڪ قرآن پاڪ کي ٽن حصن ۾ ورهايو آهي ۽ ”قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ“ قرآن جو ٽيون حصو آهي.

آءُ قل هو الله جو ورد ڪندو آهيان

861. امام مالڪ، امام احمد، امام بخاري، ابوداؤد، نسائي، ابن زريس ۽ بيهقي ”سنن“ ۾ حضرت ابو سعيد خدي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان هڪ شخص کي ”قل هو الله احد“ جو ورد ڪندي ٻڌو. پوءِ اهو شخص صبح جو نبي ڪريم ﷺ جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيو عرض ڪيائين ته آءُ ”قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ“ جو ورد ڪندو آهيان. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته ان ذات جو قسم جنهن جي قبضي ۽ قدرت ۾ منهنجي جان آهي ته ”قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي تلاوت:

862. امام احمد، امام بخاري، ابن زريس، حضرت ابوسعيد خدي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: (هڪ دفعي) پاڻ سڳورن رضه جن صحابن سڳورن رضي الله عنهم کي فرمايو ته ڇا توهان مان ڪير هڪڙي رات ۾ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهي سگهندو؟ ايتري تلاوت ڪرڻ، صحابن سڳورن کي ڏاڍي ڏکي لڳي. عرض ڪيائون ته سائين! ائين ڪير ڪري سگهندو؟ فرمايائون ته ”قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي يعني: جنهن ”قل هو الله احد“ جي تلاوت ڪئي ان جڻ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي تلاوت ڪئي.

863. امام احمد، حضرت ابو سعيد خدي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي حضرت قتاده بن نعمان رضه سڄي رات ”قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ“ پڙهندو رهيو. پوءِ اها ڳالهه نبي ڪريم ﷺ جن کي ٻڌايائين. تنهن تي پاڻ سڳورن رضه جن فرمايس: قسم آهي ان ذات جو جنهن جي قبضي ۾ منهنجي جان آهي ته بي شڪ ”قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ“ اڌ قرآن پاڪ جي برابر آهي يا فرمايائون ته ٽئين حصي جي برابر آهي.

قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر:

864. بيهقي ”السنن“ ۾ حضرت ابو سعيد خدي رضه جي روايت سان نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: ته مون کي حضرت قتاده بن نعمان رضه ٻڌايو ته نبي ڪريم ﷺ جن جي زماني ۾ هڪڙو شخص سڄي رات عبادت ۾ بيٺو هو جنهن ۾ هن بار بار ”قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ“ پئي پڙهيو ان ۾ ڪنهن به قسم جو واڌارو نه ٿي ڪيائين. صبح جو جڏهن نبي ڪريم ﷺ جن کي اها ڳالهه

جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”قل هو الله احد“ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

نسائي، ابن الانباري ”المصاحف“ ۾، حاڪم ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي. ان فرمايو ته آءٌ نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏ هيس ته سائين جن هڪ شخص کي ”قل هو الله احد“ پڙهندي ٻڌو. فرمايائون ته واجب ٿي وئي. مون عرض ڪيو ته سائين! ڇا واجب ٿي وئي؟ فرمايائون هن شخص لاءِ جنت واجب ٿي وئي.

روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: سڀ گڏ ٿيو ته آءٌ توهان کي قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهي ٻڌائيندس. پوءِ سڀ ماڻهو گڏ ٿيا. نبي ڪريم ﷺ جن آيا ۽ انهن کي ”قل هو الله احد“ پڙهي ٻڌايائون. پوءِ فرمايائون ته بي شڪ سورة قرآن پاڪ جي ٽئين حصي جي برابر آهي.

نقل ڪئي آهي ته ان کي نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ڏهه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان لاءِ جنت ۾ هڪ محل تيار ڪيو ويندو ۽ جيڪو ويهه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان لاءِ ٻه محل تيار ڪيا ويندا ۽ جيڪو ٽيهه ڀيرا پڙهندو ته ان لاءِ ٽي محل تيار ڪيا ويندا.

جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص فجر جي نماز کان پوءِ ٻارنهن ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان جي چار ڀيرا قرآن پاڪ جو ختم پڙهيو ۽ اهو شخص ان ڏينهن زمين وارن ۾ سڀ کان وڌيڪ فضيلت وارو هوندو بشرطيڪ الله پاڪ جو خوف هجي.

سند سان امر ڪلثوم بنت عقبه بن ابي معيط جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جو ڪان ”قل هو الله احد“ جي فضيلت جي باري ۾ پڇيو ويو ته فرمايائون: هيءُ سورة قرآن پاڪ جو

تئين حصي جي برابر آهي.

شیطان جي ڪوشش جي باوجود

871. سعيد بن منصور ۽ ابن زريس، حضرت علي عليه السلام جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص فجر جي نماز کان پوءِ ڏهه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته ان ڏينهن شيطان جي ڪوشش جي باوجود ان کان ڪو گناهه نه ٿيندو.

جنت جا خوبصورت محل:

872. سعيد بن منصور ۽ ابن زريس، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص سومهڻي جي نماز کان پوءِ ٻه رڪعتون نفل هن طرح پڙهندو جو هر رڪعت ۾ ”سورة فاتحه“ ۽ پندرهن ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ ٻه محل تيار ڪرائيندو (اهي ايڏا ته خوبصورت هوندا جو) جنتي هڪ ٻئي کي پيا ڏيکاريندا.

873. ابن زريس، حضرت انس بن مالڪ رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص سومهڻي جي نماز کان پوءِ ٻه رڪعت نفل هن ريت پڙهيو جو هر رڪعت ۾ سورة فاتحه ۽ ويهه ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهيائين ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ ٻه محل تيار ڪرائيندو (اهي ايڏا ته ڀلا هوندا) جو جنتي هڪ ٻئي کي پيا ڏيکاريندا.

ٻه سؤ ڀيرا ”قل هو الله احد“:

874. سعيد بن منصور ۽ ابن زريس، حضرت ابن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص ٻه سؤ ڀيرا ”قل هو الله احد“ چئن رڪعتن ۾ هن طرح پڙهي جو هر رڪعت ۾ پنجاهه پنجاهه ڀيرا پڙهي ته الله تعاليٰ سو سالن جا ان جا گناهه معاف فرمائيندو يعني: آئنده پنجاهه سالن جا ۽ پوين پنجاهه سالن جا.

تڪليف وقت نبي ڪريم ﷺ جن جا ڪندا هئا:

875. ابن ابي شيبه، امام بخاري، امام مسلم، ابو دائود، ترمذي ۽ نسائي، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن روزانو رات جو جڏهن بستري تي ايندا هئا ته ٻنهي هٿن کي (دعا وانگر) ملائي انهن تي ڪجهه لڀ مبارڪ هڻندا هئا پوءِ ”قل هو الله احد“، ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهي انهن تي شوڪاري پوءِ پنهنجي جسم کي مسح ڪندا هئا جنهن جي شروعات مٿي ۽ منهن مبارڪ ۽ جسم جي اڳئين حصي کان ڪندا هئا. ائين ئي ڀيرا ڪندا هئا.

نوٽ: امام بخاري ۽ امام مسلم جي روايت ۾ هيءُ لفظ وڌيڪ آهن حضرت عائشه رضي الله عنها فرمايو: (نبي ڪريم ﷺ جن کي) جڏهن به ڪا تڪليف پيش ايندي هئي ته مون کي حڪم

جنة التعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪندا هئا ته آءٌ پنهنجي هٿن تي آهي سورتون دم ڪري سندن جسم مبارڪ تي مسح ڪيان. ۽ بخاريءَ جي هڪ روايت ۾ آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن مرض وفات ۾ مُعوذات يعني: ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهي پنهنجي جسم مبارڪ تي شوڪاريندا هئا. حضرت عائشة رضي الله عنهما فرمائي ٿي ته جڏهن سندن مرض سخت ٿي ويو ته آءٌ آهي سورتون دم ڪري مٿن شوڪاريندي هيس ۽ برڪت خاطر سندن ئي هٿ مبارڪ سان مسح ڪندي هيس.

هر شيءِ کان ڪفايت:

876. ابن سعد، ابو دائود، نسائي، ترمذي، جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ عبدالله ابن احمد، ”روائد المسند“ ۾ حضرت عبدالله بن خبيب رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن ان کي فرمايو ته صبح جو ۽ شام جو ٽي ڀيرا ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو ڪر ته تولا ۽ هر شيءِ کان ڪافي ٿي وينديون.

پلي ۾ پليون سورتون:

877. امام احمد، حضرت عقيب بن عامر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: اي عقيب بن عامر! توکي ٽي پلي ۾ پليون سورتون سيکاريان. جيڪي توريت انجيل، زبور ۽ قرآن پاڪ ۾ نازل ڪيون ويون آهن؟ مون عرض ڪيو: سائين! صدقي ٿيانو! ضرور سيکاريو. پوءِ سائين جن مون کي ”قل هو الله احد“، ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهي ٻڌايون پوءِ فرمايائون ته اي عقيب! هنن کي ڪڏهن نه وسارجان ۽ روزانو رات جو پڙهي پوءِ سمجهان.

پناهه واريون سورتون:

878. نسائي، بزار ۽ ابن مردويه، صحيح سند سان حضرت عبدالله بن انيس اسلمي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن پنهنجو هٿ (مبارڪ) منهنجي سيني تي رکيو پوءِ فرمايائون ته پڙه (پر) مون کي سمجه ۾ نه ٿي آيو ته ڇا پڙهان؟ پوءِ فرمايائون ته پڙه ”قل هو الله احد“. ان کان پوءِ فرمايائون ته ”قل اعوذ برب الفلق“ پڙه تان ته اها سڄي پڙهي ويس. ان کان پوءِ فرمايائون ”قل اعوذ برب الناس“ به پڙه تان ته اها سڄي پڙهي ويس. پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته هيئن تَعَوَّذُ يعني: پناهه گهرندو ڪر ۽ پناهه گهرندڙن ڪڏهن به هنن سورتن جهڙي پناهه نه گهري آهي.

وچونءَ جي ڏنگ جو علاج:

879. ابن مردويه ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت علي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي رات جو رسول الله ﷺ جن نماز پڙهي ته جيئن ئي پنهنجو هٿ مبارڪ زمين تي رکيائون ته وچونءَ کين ڏنگي وڌو. پوءِ ان کي جُتي سان ماريائون. پوءِ نماز

پوري ڪري فرمايائون ته الله تعاليٰ وچونءَ تي لعنت ڪري جو نه ڪنهن نمازيءَ کي ٿو ڇڏي نه ڪنهن ٻئي کي. پوءِ لوڻ ۽ پاڻي گهرائي ٻنهي کي هڪ ٽائو ۾ ملايائون پوءِ ان مان پنهنجي آڱر (مبارڪ) تي جتي وچونءَ کين ڏنگيو هو پاڻيءَ کي هاريائون پوءِ ان جاءِ تي مسح به ڪيائون ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ به پڙهيائون.

880. طبرانيء، حضرت علي رضی اللہ عنہ جي اهڙي ئي روايت نقل ڪئي آهي البت ان ۾ ”قل هو الله احد“ جي جاء تي ”قل يا ايها الكافرون“ جو ذڪر آهي.

نوٹ: علامہ سیوطیؒ ”الاتقان“ پر بہ اہڑی ئی روایت نقل کئی آھی۔

فائدہ: آء (محمد هاشم) چوان ثوته "سورة كافرون" جي فضائل ۾ علامه طبرانيءَ جي

اها حديث گزري چڪي آهي.

هڪ سؤ پيرا قل هو الله احد:

881. طبرانيء ۽ بغويء ضعیف سند سان ابن ديلمیء (فیروز) جي روایت نقل ڪئي آهي ۽ اهو نجاشيء جو ڀاڻيجو آهي، نبي ڪريم ﷺ جن جو خادم پڻ هو. ان فرمایو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمایو: جيڪو شخص نماز ۾ یا بغیر نماز جي هڪ سو ڀيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعالیٰ ان لاءِ جہنم کان نجات لکي ڇڏيندو.

قرآن جو ٽيون حصو:

882. حاڪم جَنَن هِن حَدِيثَ كِي صَحِيحَ قَرَارَ ڏنو آهي ۽ بيهقيءَ ”شعب اليمان“ ۾ حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: توهان مان ڪير به تيسٽائين نٿو نه ڪري جيستائين قرآن پاڪ جو ٽيون حصو نه پڙهي. صحابن سڳورن رضي الله عنهم عرض ڪيو ته اي الله جا رسول ﷺ قرآن پاڪ جي ٽئين حصي پڙهڻ جي اسان مان ڪنهن کي طاقت آهي؟ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ڇا ”قل هو الله احد“ ۽ قل اعوذ برب الفلق“ ۽ قل اعوذ برب الناس“ پڙهڻ جي ڪنهن کي سگهه نه آهي؟ يعني: جنهن هي ٽي سورتون پڙهيون ان ڄڻ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهيو.

شهادت جو موت:

883. ابن مردويه، ضعيف سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص سمهڻ مهل تي پيرا ”قل هو الله احد“، ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهيا ته پوءِ جي ان ڏينهن وفات ڪري ويندو ته شهادت جو موت نصيب ٿيندس ۽ زندهه رهيو ته سڀ گناهه بخشيل هوندس.

نبوي ڦيڻو:

884. حڪيم ترمذيءَ، ”نوادراصول“ ۾ حضرت عثمان بن عفان رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي رسول الله ﷺ جن مون وٽ عيادت (طبع پرسي) لاءِ آيا ته مون تي هيءَ ايتڙهيائون:

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

”اعيدك بالله الاحد الصمد الذي لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد من شر ماتجد“
ترجمو: آء توڪي ان الله اڪيلي بي نياز جي پناه ۾ رڪان ٿو جنهن ڪنهن کي نه ڄڻيو
آهي نه ئي کيس ڪنهن ڄڻيو آهي ۽ ان جو ڪوبه مٿ نه آهي ان شر کان جنهن کي تون
محسوس ڪرين ٿو.

پوءِ ان دُعا کي ست ڀيرا پڙهيائون جڏهن مون وٽان اٿڻ جو ارادو فرمايائون ته
فرمايائون: اي عثمان! هنن لفظن سان تَعُوذُ (دُعا) پڙهندو ڪر. هن کان وڌيڪ ڪوبه تَعُوذُ (دُعا) نه
آهي.

بخشجي ويو

885. ابو دائود ۽ نسائي ۽ بيهقيءَ ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت محجن بن الادرع رضي الله عنه
جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ دفعي نبي ڪريم ﷺ جن هڪ شخص کي نماز
پڙهندي ڏٺو جيڪو التحيات ۽ هيءُ دُعا پڙهي رهيو هو. ”اللهم اني اسئلك بالله الاحد الصمد
الذي لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد ان تغفرلي ذنوبي انك انت الغفور الرحيم“
ترجمو: اي الله! آءٌ تو کان ان الله جي واسطي سوال ڪريان ٿو جيڪو اڪيلو آهي بي
نياز آهي جنهن ڪنهن کي نه ڄڻيو آهي ۽ نه ئي ڪنهن کيس ڄڻيو آهي ۽ ان جو ڪوبه مٿ نه
آهي ته منهنجا گناه معاف ڪر تون بخشيندڙ، رحم ڪندڙ آهين. پوءِ نبي ڪريم ﷺ جن ٽي
ڀيرا فرمايو ته هن جي بخشش ٿي وئي.

قرآن پاڪ جو ٽيون حصو:

886. عبدالله بن احمد ”زوائد الزهد“ ۾ ۽ ابن ضريس حضرت ابو غالب جي روايت نقل
ڪئي آهي جيڪو خالد بن عبدالله قريشيءَ جو غلام آهي ته حضرت عبدالله بن عمر رضي الله
عنهما مڪي پاڪ ۾ اسان جو امير هو رات جو اٿي تهجد پڙهندو هو هڪڙي ڏينهن اسر جو مون
کي فرمايائون ته ابو غالب! اٿي نماز نه ٿو پڙهين؟ نماز ۾ قرآن پاڪ جو ٽيون حصو پڙهين ته
ڪيڏو نه پلو ٿئي!

مون عرض ڪيو. اي ابو عبدالرحمن! صبح اچي قريب ٿيو آهي هاڻي ڪيئن ٿو قرآن
پاڪ جو ٽيون حصو پڙهي سگهان؟ فرمايائين ته سورة اخلاص (قل هو الله احد) قرآن پاڪ جي
ٽئين حصي جي برابر آهي.

هڪ سال جا گناه معاف:

887. حميد بن زنجويه ”الترغيب“ ۾ ۽ ابن عساڪر حضرت اسماء بنت وائلة بن الاسقع
جي روايت نقل ڪئي آهي ته منهنجو پيءُ فجر جي نماز پڙهي قبلي ڏي منهن ڪري ويهندو هو
سج اڀرڻ تائين ڪنهن سان به نه ڳالهائيندو هو. ڪڏهن ڪڏهن ضرورت وقت آءٌ ان سان
ڳالهائيندي هُيس ته به هو نه ڳالهائيندو هو. مون کيس چيو ته هي ڇا آهي؟ فرمايائين ته مون
رسول الله ﷺ جن کي فرمائيندي ٻڌو هو ته جيڪو شخص صبح جي نماز کان پوءِ هڪ سؤ ڀيرا

”قل هو الله احد“ بنا ڳالهائڻ جي پڙهي ٿو ته هڪ سال جا ان جا گناه معاف ڪيا وڃن ٿا.

الله تعاليٰ جو نسب نامو:

888. طبرانيءَ، المعجم الاوسط“ ۾ ۽ ديمليءَ، ”مسند الفردوس“ ۾ ضعين سند سان حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: رب تعاليٰ جو نسب نامو ”قل هو الله احد“ آهي ۽ طبرانيءَ جي روايت جا لفظ هي آهن ته هر شيءِ جو نسب نامو ٿيندو آهي. بي شڪ الله تعاليٰ جو نسب نامو ”قل هو الله احد“ آهي.

هر برائيءَ کان پناه:

889. ابن سنيءَ ”عمل اليوم والليلة“ ۾ حضرت عائشة رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي نماز کان پوءِ ست ست ڀيرا ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ٻئي جمعي تائين سوء (برائي) کان ان کي پناه ۾ رکندو.

هر مصيبت ۽ آفت کان حفاظت:

890. ابو عبيد، ابن ابي شيبة، ابن زريس ۽ بيهقيءَ ”الاسماء والصفات“ ۾ حضرت اسماء بنت ابي بڪر رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي نماز ادا ڪرڻ کان پوءِ ست ست ڀيرا ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو ته اهو شخص ان مجلس کان ٻي مجلس (ٻئي جمعي) تائين (مصيبتن ۽ آفتن کان) محفوظ رهندو.

مال ۽ اولاد امن ۾:

891. حميد بن زنجويه ”فضائل الاعمال“ ۾ حضرت ابن شهاب جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي نماز ادا ڪرڻ کان پوءِ امام جي سلام ورائڻ وقت ۽ ڳالهائڻ کان اڳ ست ست ڀيرا ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو ته اهو پاڻ ۽ ان جو مال ۽ اولاد ٻئي جمعي تائين امن (حفاظت) ۾ رهندو.

گناه ۽ مصيبتن کان محفوظ شخص:

892. سعيد بن منصور، حضرت مڪحول رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن بغير ڳالهائڻ جي ست ست ڀيرا ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو ته ٻئي جمعي تائين ان جا گناه معاف ڪيا ويندا ۽ مصيبتن ۽ گناهن کان پڻ محفوظ رهندو.

جيڪو هي سوال ڪري ته ان کي هيءُ جواب ڏيو

893. ابن المنذر حضرت ابوذر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي فرمائيندي ٻڌو عن قريب ماڻهو هڪ ٻئي کان پڇندا ته الله تعاليٰ مخلوق کي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

پيدا ڪيو باقي الله تعاليٰ کي ڪنهن پيدا ڪيو؟ پوءِ جڏهن اهڙو سوال ڪن ته انهن کي چو: هو الله احد الله الصمد. لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد يعني: ”الله اڪيلو آهي الله بي نياز آهي هن ڪنهن کي نه ڄڻيو آهي نه ئي هن کي ڪنهن ڄڻيو آهي ۽ ان جو ڪوبه مٿ نه آهي پڙهي. ان کان پوءِ ڪا به پاسي تي پيرا ٿڪ اچائي ۽ ”اعوذ بالله من الشيطان الرجيم“ پڙهي.

آسمانن ۽ زمينن جو بنياد:

894. ابن ضريس رحمته الله، ابن جرير رحمته الله ۽ ابو الشيخ رحمته الله ”العظمة“ ۾ حضرت ڪعب رحمته الله جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: بي شڪ الله تعاليٰ ستن آسمانن ۽ ستن زمينن جو بنياد هن سورة يعني: ”قل هو الله احد. الله الصمد لم يولد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد“ تي رکيو آهي ۽ بيشڪ مخلوق منجهان ڪوبه الله جي مٿ نه آهي.

قرآن جي تقسيم:

895. دارمي، نوف بڪاليءَ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: بي شڪ الله تعاليٰ قرآن پاڪ کي ٽن حصن ۾ تقسيم ڪيو آهي جنهن ۾ ”قل هو الله احد“ کي قرآن جو ٽيون حصو ڪيائين.

جنت ۾ ٻه محل:

896. دارمي، حضرت سعيد بن المسيب جي پڻ روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص يارنهن پيرا ”قل هو الله احد“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ هڪ محل ٺهرائيندو ۽ جيڪو ويهه پيرا پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ ٻه محل ٺهرائيندو ۽ جيڪو ٽيهه پيرا پڙهندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ ٽي محل ٺهرائيندو. اهو ٻڌي حضرت عمر رضي الله عنه عرض ڪيو ته الله جو قسم! اسان جا محل ته تمار گهڻا ٿي ويندا. تنهن تي نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته الله تعاليٰ ان کان به وڌيڪ ڪشادگيءَ وارو آهي. (يعني: ان وٽ ڪو نه آهي)

هر سورة سان قل هو الله احد:

897. دارمي، حضرت عتبة بن ضمرة بن حبيب جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان پنهنجي پيءُ کان روايت ڪئي آهي ته جڏهن هو ڪابه سورت پڙهندو هو ته ان سان گڏ ”قل هو الله احد“ به پڙهندو هو.

نوٽ: هنن ٽن روايتن کي علامه شهاب الدين مقدسيءَ به ”المصباح“ ۾ آندو آهي.

فائدو: ”سورة اخلاص“ جون ڪجهه فضيلتون سورة فاتحه جي فضيلتن ۽ سورة بقره جي پهرين چئن آيتن جي فضيلتن ۽ ان جي آخري آيت جي فضيلتن ۽ سورة ڪافرون جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن.

”سورة الكافرون“ ۾ هيءَ روايت گذري چڪي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن سانجهيءَ جي نماز ۾ ۽ ان کان بعد واري سنت ۾ ۽ طواف کان بعد وارين ٻن رڪعتن ۾ ”قل يا ايها الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ پڙهندا هئا ۽ حضرت عمر رضه سفر دوران فجر جي نماز ۾ ”سورة الكافرون“ ۽ ”قل هو الله احد“ جي تلاوت فرمائي هئي.

سورة الفلق جون فضيلتون

قرآن پاڪ جو حصو:

898. مسدد ۽ ابن مردويه، حضرت حنظلة السدوسي جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون حضرت عڪرمه رضه کي چيو ته آءٌ هڪ قوم کي نماز پڙهائيندو آهيان جنهن ۾ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو آهيان حضرت عڪرمه فرمايو ته پڙهندو ره ڇاڪاڻ ته اهي ٻئي قرآن پاڪ جو حصو آهن.

نماز ۾ هيءَ سورتون پڙهجانءِ:

899. امام احمد ۽ ابن ضريس صحيح سند سان حضرت ابو علاء يزيد بن عبدالله بن الشخير جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: هڪ شخص چيو ته اسان نبي ڪريم ﷺ جن سان هڪ سفر ۾ گڏ هئاسين سواريءَ لاءِ اٺ تمام ٿورڙا هئا جنهن جي ڪري ماڻهو واري وٽي سان انهن تي سوار ٿي رهيا هئا، پوءِ جڏهن نبي ڪريم ﷺ جن جو ۽ منهنجو وارو ٿي آيو ته پاڻ مون سان اچي مليا ۽ منهنجي ڪلهي تي ٿڌڪڙي هڻي فرمايائون: ڇو ته ”قل اعوذ برب الفلق“ مون چيو ”قل اعوذ برب الفلق“ پوءِ وري فرمايائون ته ڇو ”قل اعوذ برب الناس“ مون چيو ”قل اعوذ برب الناس“ پوءِ انهن ٻنهي سورتن جي نبي ڪريم ﷺ جن تلاوت فرمائي ۽ مون به ساڻن گڏجي تلاوت ڪئي مون کي فرمايائون ته جڏهن تون نماز پڙهين ته ان ۾ هيءَ ٻئي سورتون پڙهجانءِ ۽ هنن جهڙيون سورتون ڪڏهن به نازل نه ٿيون آهن.

900. طبرانيءَ ”المعجم الاوسط“ ۾ حسن سند سان حضرت ابو مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مون تي اهڙيون ته آيتون نازل ٿيون آهن جو انهن جهڙيون (اڳ ۾) ڪڏهن به نازل نه ٿيون آهن. اهي آهن مُعَوَّذَتَيْن يعني: ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“.

901. مسلم، ترمذي، نسائي، ابن ضريس ۽ ابن الانباريءَ ”المصاحف“ ۾ ۽ ابن مردويه حضرت عقبه بن عامر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: اڄ رات مون تي اهڙيون آيتون نازل ٿيون آهن جو مون انهن جهڙيون آيتون ڪڏهن ڏٺيون ئي نه آهن اهي هيءَ آهن ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“.

هن سورة جي پڙهڻ ۾ ڪڏهن به ناغو نه ڪر:

902. ابن ضريس ۽ ابن الانباريءَ ۽ حاڪم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي، ابن مردويه ۽ بيهقيءَ ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عقبه بن عامر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ان فرمايو: مون نبي كريم ﷺ جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! ﷺ مون کي سورة يوسف ۽ سورة هود پڙهايو. فرمايائون: عقبه! ”قل اعوذ برب الفلق“ پڙه ڇاڪاڻ ته الله تعاليٰ وٽ ان کان وڌيڪ ڪابه پياري ۽ پهچڻ واري سورة ڪڏهن به پڙهي نه ٿو سگهين. جيڪڏهن تون سگهه رکين سگهين ٿو ته ان جي پڙهڻ کي لازم ڪري وٺ، ان ۾ ڪڏهن به ناغو نه ڪر.

آنڌيءَ وقت ڇا پڙهجي:

903. ابن ضريس، ابن مردويه ۽ بيهقي، حضرت عقبه بن عامر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ نبي كريم ﷺ جن سان سفر ڪري رهيو هوس جڏهن جحفه ۽ ابواء جي وچ تي پهتاسين ته اوچتو آنڌي لڳي جنهن ۾ سخت اونڌاهه هو، رسول الله ﷺ جن ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ قل اعوذ برب الناس“ پڙهڻ شروع ڪيو ۽ مون کي فرمايائون ته عقبه! تون به هيءُ سورتون پڙه ڇاڪاڻ ته هنن سورتن جهڙو ڪوبه تعوذ (قيثو) نه آهي.

★ راوي فرمائي ٿو ته اسان کي نبي كريم ﷺ جن نماز پڙهائي جنهن ۾ پاڻ سڳورن رضه جن اهي ٻئي سورتون تلاوت فرمايائون.

نوٽ: ”حصن حصين“ جي مصنف رضه ۽ شارح فرمايو آهي ته ابوداؤد حضرت عقبه رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته جڏهن به سخت آنڌي اچي ته ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ جو ورد ڪجي.

معوذتين

904. ابن سعد، نسائي، بغوي، ۽ بيهقي، حضرت ابن عباس الجهني رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي كريم ﷺ جن ان کي فرمايو ته اي ابن عباس! تو کي ٻڌايان ته وڏي فضيلت وارو ڪهڙو تعوذ آهي جيڪو قيثي طور پڙهجي.

حضرت ابن عباس رضه عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! ضرور ٻڌايو. نبي كريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته اهي اٿي ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ ۽ انهن ٻنهي کي ”مُعَوَّذَتَانِ“ چئبو آهي.

معوذتين نازل ٿيڻ کان پوءِ.....

905. ترمذي، جنهن هن حديث کي حسن قرار ڏنو آهي ۽ نسائي، ابن ماجه، ابن مردويه ۽ بيهقي، حضرت ابو سعيد خدي رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي كريم ﷺ جن جنن ۽ انسانن جي نظر لڳڻ کان هڪ تعوذ يعني: قيثو پڙهندا هئا، جڏهن معوذتان يعني: ”قل اعوذ برب الناس“ ۽ قل اعوذ برب الفلق“ ٻئي نازل ٿيون ته پاڻ سڳورن رضه جن اهي پڙهڻ شروع ڪيون ۽ انهن کان سواءِ ٻين تعوذن کي ڇڏي ڏنائون.

906. ابو داؤد، نسائي، حاکم جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي ۽ بيهقي، ”شعب الايمان“ ۾ حضرت عبدالله بن مسعود رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نبي

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪريم ﷺ جن تعوذات (قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس وغيره) کان سواءِ ٻين ڦيڻن کي مڪروه سمجهندا هئا.

فائدو: علامه قسطلانيءَ ”المواهب اللدنية“ ۾ لکيو آهي ته حضرت ابن مسعود رضه جي هيءَ حديث هنن سورتن کان علاوه ٻين ڦيڻن نه پڙهڻ تي دلالت نه ٿي ڪري بلڪ اوليت تي دلالت ڪري ٿي يعني: ڦيڻي طور هيءَ سورتن پڙهڻ اوليٰ آهن. جيئن وڃون ڏنگيل شخص وغيره تي ”سورة فاتحه“ پڙهڻ جو ثبوت حديثن ۾ آيو آهي.

نماز کان پوءِ معوذتين:

907. ابو دائود ۽ ابن مردويه، حضرت عقبه بن عامر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: هر نماز کان پوءِ ”معوذات“ يعني: ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ پڙهندا ڪريو.

فائدو: علامه نووي ”الاذڪار“ ۾ هن حديث کي نقل ڪرڻ کان پوءِ لکيو آهي ته ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهڻ مناسب آهي.

بلاغت واري سورة:

908. ابن ابي شيبه ۽ ابن مردويه، حضرت عقبه بن عامر رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته مون کي نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته اي عقبه! ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندو ڪر ڇاڪاڻ ته تون انهن کان وڌيڪ ڪابه بليغ (بلاغت واري) سورة نه پڙهي سگهندين.

پياري ۾ پياريون سورتنون:

909. ابن مردويه، حضرت ام سلمه رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: الله تعاليٰ وٽ پياري ۾ پيارين سورتن مان هڪ ”قل اعوذ برب الفلق“ آهي ۽ ٻي ”قل اعوذ برب الناس“ آهي.

هنن سورتن جهڙيون ڪنهن به نه پڙهيون آهن:

910. ابن مردويه، حضرت معاذ بن جبل رضه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو هڪ ڀيري سفر ۾ آءٌ نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏ هوس ته پاڻ سڳورن رضه جن صبح جي نماز پڙهائي جنهن ۾ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ جي قراءت ڪيائون. بعد ۾ مون کان پڇيائون ته معاذ! مون جيڪي پڙهيو سو تو ٻڌو؟ عرض ڪيم: جي سائين! بلڪل مون ٻڌو فرمايائون ته انهن سورتن جهڙيون ڪنهن به نه پڙهيون آهن.

منهنجو ابو ۽ امڙ گهور وڃن ڇا پڙهان؟

911. نسائيءَ، ابن ضريس، ابن الانباري ۽ ابن مردويه حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: نبي ڪريم ﷺ جن منهنجي ڪلهي مان وٺي

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

فرمايو ته پڙه! مون عرض ڪيو: سائين! منهنجو ابو ۽ امڙ اوهان تي گهور وڃن. ڇا پڙهان؟ فرمايائون: ”قل اعوذ برب الفلق“ پڙه. وري ٻيهر فرمايائون ته پڙه. مون عرض ڪيو ته منهنجو ابو ۽ امڙ اوهان تي گهور وڃن. ٻڌايو ته ڇا پڙهان؟ فرمايائون ته ”قل اعوذ برب الناس“ پڙه ۽ ڪڏهن به انهن ٻنهي سورتن جهڙي ڪابه سورة نه پڙهي سگهندين.

تڪليف مهل ڇا پڙهجي؟

912. ابن سعد، يوسف بن محمد بن ثابت بن قيس بن شماس جي روايت نقل ڪئي آهي ته هڪ دفعي حضرت ثابت بن قيس رضي الله عنه تڪليف محسوس ڪئي ٿورڙي وقت ۾ وٽس نبي ڪريم ﷺ جن آيا ته هيءُ بيمار پيو هو پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن معوذات (قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس) جو مٿس ڦيڻو پڙهي ڊمر ڪيو ۽ هيءُ دُعا ڏنائونس. اَللّٰهُمَّ رَبَّ النَّاسِ اكْشِفِ الْبَاسَ عَنْ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شِمَاسٍ.

ترجمو: اي الله! ماڻهن جا پروردگار! ثابت بن قيس بن شماس تان تڪليف دور ڪر. پوءِ پاڻ سڳورن صلي الله وسلم جن انهن جي واديءَ (بطحان) مان مٽيءَ جي چپتي کڻي پاڻيءَ ۾ ملائي ۽ ان کي پياري. نوٽ: ”النهاية“ ۾ آهي ته بطحان باءَ جي فتح سان پڙهجي مديني جي هڪ واديءَ جو نالو آهي.

ننڊ ڪرڻ ۽ اٿڻ مهل ڇا پڙهجي؟

913. ابن ابي شيبه رحمته الله عليه ۽ ابن زريس رحمته الله عليه، حضرت عقبه بن عامر الجهني رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ هڪ سفر ۾ نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏ هوس. جڏهن فجر ٿي ته پاڻ آذان ۽ اقامت (تڪبير) چيائون ۽ (نماز ۾) مون کي پنهنجي ساڄي پاسي کان بيهاريائون. پوءِ معوذتين ”يعني: ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ تلاوت ڪيائون جڏهن سلام ورايائون ته مون کي فرمايائون ڪيئن ڏٺئي؟ عرض ڪيم: اي الله جا رسول! ائين ئي ڏٺم. فرمايائون ته هيءُ ٻئي سورتون ننڊ ڪرڻ مهل ۽ اٿڻ مهل پڙهندو ڪر.

وڌ ۾ وڌ پياريون سورتون:

914. ابن النجار، حضرت قتاده رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن عقبه بن عامر رضي الله عنه کي فرمايو ته ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙه ڇاڪاڻ ته الله تعاليٰ کي هيءُ سورتون قرآن پاڪ ۾ وڌ ۾ وڌ پياريون آهن.

پليون سورتون:

915. حاکم، حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: آءٌ سفر ۾ نبي ڪريم ﷺ جن جي سواري ڪاهي هلندو هوس. هڪ دفعي مون کي فرمايائون ته اي عقبه! تو کي ٻڌايان ته پلي ۾ پليون ٻه سورتون ڪهڙيون آهن. مون عرض ڪيو. بالڪل ٻڌايو. فرمايائون: ”قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس“ آهن. هڪ دفعي هڪ جاءِ تي پاڻ سڳورا

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

ﷺ جن ترسيا اتي فجر جي نماز پڙهائون جنهن ۾ اهي ٻئي سورتون تلاوت ڪيائون. پوءِ مون کي فرمايائون ته عقبه! ڪيئن ڏٺي؟

جانور تي سواريءَ مهل ڇا پڙهجي؟

916. ابن مردويه، حضرت انس بن مالڪ ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن خچر تي سوار ٿيا پئي ويا ته هو ٿپا پيو ڇڏي پوءِ ان کي روڪيائون ۽ هڪ شخص کي حڪم فرمايائون ته ان تي ”قل اعوذ برب الفلق من شر ما خلق“ پڙه. جڏهن ان تي اها سورة پڙهي وئي ته اهو سڪون ۾ اچي ويو. يعني: ماڻ ٿي ويو ۽ سفر کي جاري رکيائين.

ڏکڻي جانور تي ڇا پڙهجي؟

917. ابن مردويه، حضرت ابو هريرة ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو ته نجاشي بادشاهه نبي ڪريم ﷺ جن ڏي تحفي ۾ هڪ اڇو خچر موڪليو جيڪو سواريءَ ۾ ڪجهه ڏکيو ٿيو هو. پاڻ سڳورن ﷺ جن حضرت زبير ﷺ کي فرمايو ته هن تي چڙه ۽ هن کي سڌار. حضرت زبير ﷺ ان تي چڙهڻ کان ڊڄي پيو. نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته هن تي سوار ٿي ۽ قرآن پاڪ پڙهيس. حضرت زبير ﷺ عرض ڪيو ته ڇا پڙهانس؟ نبي ڪريم ﷺ جن فرمايس ته ”قل اعوذ برب الفلق“ پڙهيس. مون کي ان ذات جو قسم آهي جنهن جي قبضي ۾ منهنجي جان آهي ته ان جهڙي سورة سان نماز قائل نه ڪري سگهندي.

918. ابن الانباري، حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن جڏهن به تڪليف محسوس ڪندا هئا ته پاڻ تي ”معوذتين“ يعني: ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهي دم ڪري ڇڏيندا هئا.

وتر ۾ ڇا پڙهجي؟

919. محمد بن نصر، حضرت ابن ضمرة جي روايت نقل ڪئي آهي جنهن پنهنجي پيءُ کان ان پنهنجي ڏاڏي ﷺ کان روايت ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن وتر ۾ ”قل هو الله احد“ ۽ ”قل اعوذ برب الفلق“ ۽ ”قل اعوذ برب الناس“ پڙهندا هئا.

جادوگري، تعويذ ۽ منتر:

920. طبراني، حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان پنهنجي خاندان جي هڪ عورت جي گهجيءَ ۾ چمڙي جو ٽڪرو ڏنو جنهن ۾ تعويذ هئا جنهن کي چني اڇلائي ڇڏيائين. پوءِ فرمايائين ته عبدالله جو اولاد شرڪ کان (غني) بي پرواهه (بيزار) آهي. پوءِ فرمايائين ته جادوگري، تعويذ ۽ منتر، شرڪ ۾ شامل آهن پوءِ هڪڙي عورت چيو ته اسان مان ڪنهن کي مٿي جي سور جي شڪايت ٿيندي آهي ته اها منتر پڙهائيندي آهي. جڏهن ان تي منتر پڙهيو ويندو آهي ته سمجهيو ويندو آهي ته ان منتر فائدو ڪيو اٿس. پوءِ حضرت عبدالله ﷺ فرمايو ته شيطان توهان مان ڪنهن عورت وٽ ايندو آهي ته پوءِ ان جي مٿي ۾ رُگهو هڻندو آهي پوءِ جڏهن هيءُ منتر پڙهائيندي آهي ته شيطان رُڪجي پوندو آهي جي نه پڙهائيندي آهي ته رُگها

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

پيو هڻندو اٿس. پر جيڪڏهن توهان مان ڪا عورت پنهنجي مٿي ۽ منهن تي پاڻيءَ جا چنڊا هڻي پوءِ چري ”**بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**“ ان کان پوءِ ”قل هو الله احد، قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس پڙهي ته ان کي انشاء الله فائدو ٿيندو.

هڪ اهم سوال ۽ ان جو جواب:

سوال: ڪن حديثن مان تعويذ جي جائز هجڻ معلوم ٿئي ٿو ته ڪن مان ناجائز هجڻ معلوم ٿئي ٿو. ٻنهي طرفن جون حديثون تمام گهڻيون آهن آخر اهو ٿڪر ڇو؟

جواب: اهڙا جهاز، ڦيڻا ۽ تعويذ جيڪي عربيءَ ۾ نه هجن ۽ الله جي نالن ۽ صفتن کان علاوه هجن ۽ ان جي ڪلام (ڪتاب الله) کان سواءِ هجن ۽ انهن ۾ عقيدو رکيو وڃي ته انهن جي ذريعي يقيناً مشڪل حل ٿئي ٿي ۽ انهن تي ڀروسو ڪري ويهي رهجي ۽ انهن کان ڪڏهن به نه رڪجي ته اهڙن تعويذن، جهازن ۽ ڦيڻن جي حديث ۾ جهل (منع) آئي آهي. باقي اهي تعويذ ۽ ڦيڻا جن ۾ قرآن پاڪ پڙهيو وڃي ٿو ۽ الله جا نالا ورتا وڃن ٿا ۽ اهي تعويذ جيڪي حديث ۾ روايت ڪيل آهن انهن جي منع نه آهي اهي جائز آهن. ۽ انهيءَ جي ڪري نبي ڪريم ﷺ جن ان شخص کي فرمايو: جنهن ڦيڻي ۾ قرآن پاڪ پڙهي پيسا ورتا هئا ته ڪي ماڻهو ته باطل (خراب) ڦيڻا پڙهي پئسا وٺندا آهن تو ته حقي ڦيڻي جي عيوض پيسا ورتا آهن اتي ”النهايه“ جي عبارت پوري ٿي.

نبي ڪريم ﷺ جن تي جادو:

921. عبد بن حميد پنهنجي ”مسند“ ۾ حضرت زيد بن ارقم رضی اللہ عنہ جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن تي هڪڙي يهوديءَ جادو ڪيو. جنهن سان پاڻ سڳورن ﷺ جن کي تڪليف ٿي پئي. پوءِ حضرت جبرائيل عليه السلام وٽن آيو. عرض ڪيائين ته اوهان تي هڪ شخص جادو ڪيو آهي ۽ جادوءَ جو عمل جنهن شيءِ ۾ ڪيو ويو آهي سا فلاڻي ڪوهه ۾ آهي. نبي ڪريم ﷺ جن حضرت علي رضی اللہ عنہ کي اوڏانهن موڪليو ۽ ڪوهه مان اها شيءِ کڻي آيو، پوءِ کيس حڪم ڪيائون ته ان جي ڳنڍ کولي ۽ مٿس هڪ هڪ آيت ڪري پڙهي پوءِ هو هڪ هڪ آيت پڙهي به پيو ۽ ڳنڍ به کوليندو وڃي پيو، تانته نبي ڪريم ﷺ جن ائين اٿي ڪٽا ٿيا جڻ ڏانئون مان سندن جند آزاد ٿي پئي.

جادو ۽ ان جو علاج:

922. ابن مردويه رحمة الله عليه، حضرت عڪرمه جي سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت نقل ڪئي آهي ته لبید بن اعصر يهودي، نبي ڪريم ﷺ جن تي جادو ڪيو، هڪ بت ٺاهي ان ۾ هن يارنهن ڳنڍيون ڏنيون جنهن جي ڪري نبي ڪريم ﷺ جن کي ان سان (جان ۾) سخت سور ٿي پيو پوءِ عيادت لاءِ وٽن جبرائيل عليه السلام ۽ ميڪائيل عليه السلام آيا پوءِ حضرت ميڪائيل عليه السلام، حضرت جبرائيل عليه السلام کي چيو ته تنهنجو دوست (رسول الله ﷺ) تڪليف ۾ آهي. حضرت جبرائيل عليه السلام چيو ته واقعي تڪليف ۾ آهن.

حضرت ميڪائيل عليه السلام فرمايو ته لبيد بن اعصر جي جادوءَ جي ڪري کين تڪليف پهتي آهي ۽ اهو جادو، ميمون ڪوهه ۾ آهي جيڪو پاڻيءَ ۾ پٿر جي هيٺان ڪجيءَ جي ڦرهي ۾ ٻڌل آهي. حضرت جبرائيل عليه السلام پڇيو ته پوءِ ان جو علاج ڇا آهي؟ فرمايائين ته ڪوهه جو پاڻي ڪڍيو ويندو پوءِ پٿر کي اٺائي اتان ڪجيءَ جو ڦرهو ڪڍبو ان ۾ هڪ بت آهي (جنهن ۾ وار آهن) جن کي يارنهن ڳنڍيون ڏنل آهن، پوءِ ڦرهو ساڙيو ويندو ته (انشاء الله) الله جي حڪم سان نيڪ ٿي ويندا. پوءِ پاڻ سڳورن ﷺ جن هڪ جماعت کي اوڏانهن موڪليو. جنهن ۾ حضرت عمار بن ياسر رضي الله عنه به هو. انهن وڃي ڪوهه جو پاڻي ڪڍيو. اتي ڏٺائون ته واقعي به اها شيءِ پئي آهي ڪوهه جو پاڻي مينديءَ پسائل پاڻيءَ جهڙو ٿي چڪو هو. ڪوهه مان پٿر کي اٺائي ان جي هيٺان رکيل ڦرهي کي ٻاهر ڪڍيائون جنهن ۾ هڪ بت هو (جنهن جي وارن ۾) يارنهن ڳنڍيون ڏنل هيون. پوءِ الله تعاليٰ هيءَ وحي نازل فرمايو. (اي محمد! ﷺ) ڇو ”اعوذ برب الفلق“ (صبح جي رب جي پناهه گهران ٿو) ائين پڙهڻ کان پوءِ هڪڙي ڳنڍ کلي پئي ۽ ”من شر ما خلق“ من الجن والانس (جنن ۽ انسانن جي شر کان) ته ان پڙهڻ سان به هڪ ڳنڍ کلي پئي ۽ ”من شر غاسق اذا وقب“ (انڌيري رات جي شر بلڪ ڏينهن وارن جي شر کان به) ”ومن شر الڦائات في العقد الساحرات الموذبات“ (يعني: ڳنڍين ۾ پڙهندڙ عورتن جي شر کان پناهه گهران ٿو جيڪي ايڏائيندڙ جادوگر يا ٿيون آهن). ان جي پڙهڻ سان هڪ ڳنڍ کلي پئي، ”من شر حاسد اذا حسد“ (ساڙيلي جي شر کان جڏهن ساڙ ڪري).

جادو کان جبرائيلي ڦيڻو:

923. ابن مردويه رحمته الله عليه، حضرت انس بن مالڪ رحمته الله عليه جي روايت نقل ڪئي آهي ته يهودين نبي ڪريم ﷺ جن تي جادو ڪيو، جنهن جي ڪري کين سخت درد ٿي پيو. پوءِ صحابي سڳورا ﷺ ويا ۽ اها شيءِ ڪڍي آيا جنهن تي هنن جادو ڪيو هو.

پوءِ حضرت جبرائيل عليه السلام معوذتين (قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس) کڻي نازل ٿيو ۽ انهن ٻنهي جو مٿن ڦيڻو رکيائين ۽ چيائين بِسْمِ اللّٰهِ اَرْيٰكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ وَ مِنْ كُلِّ عَيْنٍ وَ نَفْسٍ حَاسِدٍ يَشْفِيكَ بِسْمِ اللّٰهِ اَرْيٰكَ.

ترجمو: الله جي نالي سان هر ان شيءِ کان جا توکي ايڏائي ۽ هر نفس جي برائي کان ۽ ساڙ واري اک کان. توکي ڦيڻو ٿو رکان الله تعاليٰ توکي شفا ڏئي الله تعاليٰ جي نالي سان توتي ڦيڻو ٿو رکان.

سورة الناس جي فضيلت

هن سورة جو ذڪر ”سورة الاخلاص“ ۽ ”سورة الفلق“ ۾ گذري چڪو آهي ان کان علاوه معوذتين (قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس) جي فضيلتن جو ذڪر سورة بقره جي پهرين آيتن جي فضيلتن ۽ آية الكرسي جي فضيلتن ۾ پڻ گذري چڪو آهي ۽ ”سورة حم المومن“ ۽ ”سورة الكافرون“ جي فضيلتن ۾ به گذري چڪو آهي.

فصل بیو

انهن حدیثن جي بیان ۾ آهي جن کي علامہ ثعلبيء، واحديء، زمخشريء ۽ بیضاويء وغيره پنهنجن تفسیرن ۾ هر سورة جي آخر ۾ ذکر کيون آهن ۽ انهن جي صحت ۽ ضعف ۽ موضوع (جڙتو) هجڻ جو حال پڻ بيان ڪيل آهي.

فائده: خاتم المحدثين ۽ رئيس الحفاظ، حافظ جلال الدين سيوطي رحمته الله پنهنجي ڪتاب ”الآلي المصنوعة في الاحاديث الموضوعة“ ۾ لکيو آهي ته علامہ عقيليء پنهنجي ڪتاب ۾ علي بن الحسن بن عامر جي روايت نقل ڪئي آهي ته ان ٻڌايو ته مون کي محمد بن بڪار حديث بيان ڪئي آهي. ان ٻڌايو ته مون کي بزيع بن حسان ابو الخليل بصريء 167 هجريء ۾ روايت ڪئي آهي ان ٻڌايو ته مون کي علي بن زيد بن جدعان ۽ عطاء بن ابي ميمونه بنهين، زربن حبیش کان جنهن حضرت أبي بن كعب رضي الله عنه کان روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلی الله علیه و آله جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة فاتحه“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي هيترو هيترو اجر ملندو. ان کان پوءِ علامہ عقيليء هر سورة جي فضيلت ذکر ڪئي آهي ۽ فرمايائين ته اسان کي يحيي بن احمد المخزوميء حديث ٻڌائي آهي ان فرمايو ته اسان کي احمد بن محمد شوبية حديث ٻڌائي آهي ته ان فرمايو: مون علي بن الحسين بن سقيف کان ٻڌو آهي. اهو فرمائي پيو ته مون ابن المبارڪ کان ٻڌو آهي ان فرمايو ته أبي بن كعب رضي الله عنه جي حديث جي باري ۾ جيڪا ان نبي ڪريم صلی الله علیه و آله جن کان روايت ڪئي آهي ته جيڪو شخص فلاڻي سورة پڙهندو ته ان کي هيترو ثواب ملندو. ائين ٻه دفعا فرمايائون. ابن المبارڪ فرمائي ٿو ته آءُ ڀانيان ٿو ته هن حديث کي زنديقن گهڙيو آهي. علامہ عقيلي رحمته الله فرمائي ٿو ته ابن المبارڪ جي قول مان ثابت ٿيو ته هن حديث جي سند باطل آهي. ياد رهي ته اها سڄي خرابي بزيع، جي طرفان آهي (جنهن هيء حديث جوڙي آهي).

★ ابو بڪر بن ابي دائود ڪتاب ”فضائل القرآن“ ۾ روايت آندي آهي ته اسان کي محمد بن عاصم حديث ٻڌائي آهي ان فرمايو ته اسان کي شهاب بن سوار حديث ٻڌائي آهي، ان فرمايو ته اسان کي مغلد بن عبدالواحد حديث ٻڌائي آهي جنهن علي بن زيد بن جدعان ۽ عطاء بن ابي ميمونه کان انهن حضرت زر بن حبیش کان، جنهن حضرت أبي بن كعب رضی الله عنه کان روايت ڪئي آهي ان فرمايو ته مون نبي ڪريم صلی الله علیه و آله جن کي عرض ڪيو ته اي الله جا رسول! جيئن اوهان مون کي قرآن خصوصي طور پڙهايو آهي ائين الله تعاليٰ جي عطا ڪيل علم مان به مون کي خصوصي طور قرآن پاڪ جي ثواب بابت پڻ ٻڌايو. حضرت أبي رضي الله عنه فرمائي ٿو ته پوءِ نبي ڪريم صلی الله علیه و آله جن هڪ هڪ سورة جي ثواب جو ذکر فرمايو: ۽ فرمايائون ته جيڪو فلاڻي سورة پڙهندو ته ان کي هيترو اجر ملندو ۽ فلاڻي سورة پڙهندو ته ان کي هيترو ثواب ملندو. هيء حديث موضوع (جڙتو) آهي. اها سڄي خرابي مغلد جي طرفان آهي (يعني: ان ئي

حديث جوڙي آهي.

نوٽ: علامه ذهبيءَ، ”الميزان“ ۾ لکيو آهي ته مغلد بن عبدالواحد ابو الهذيل بصري جنهن جي باري ۾ ابن حبان فرمايو آهي ته هو تمام وڏو منڪر الحديث آهي. ان روايت ڪئي آهي ابن جدعان ۽ عطاء بن ابي ميمون کان انهن روايت ڪئي آهي زر بن حبیش کان ان روايت ڪئي آهي، حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه کان جنهن نبي ڪريم ﷺ جن کان ان طويل باطل حديث کي روايت ڪيو آهي جيڪا سورتن جي فضيلت ۾ آهي. جيڪڏهن ”مغلد“ ان کي گهڙيو هجي ها ته خبر به ڪانه پوي ها ته ڪنهن هن کي گهڙيو آهي. هتي علامه ذهبيءَ جو ڪلام پورو ٿيو.

هن حديث جي باطل طريقن مان هڪ طريق هارون بن ڪثير جو به آهي. جنهن زيد بن اسلم کان ان پنهنجي پيءُ کان ان حضرت ابو امامه رضي الله عنه کان ان حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه کان روايت ڪئي آهي، علامه ابن عدئ ”الڪامل“ ۾ هن روايت کي آندو آهي ۽ فرمايائين ته هن حديث کي هارون کان قاسم بن الحڪم المفري ۽ يوسف بن عطيه ڪوفيءَ روايت ڪيو آهي هيءُ بصري نه آهي نه هارون جي روايت زيد بن اسلم کان محفوظ نه آهي.

نوٽ: هيءُ ٽئي طريقا (سندون) باطل آهن. خليل ”ڪتاب الارشاد“ ۾ فرمايو آهي ته نوح بن ابي مريم جنهن هر سورة جا فضائل الگ گڏ ڪيا آهن سو هڪ شخص کان روايت ڪري ٿو جنهن عڪرمه کان روايت ڪئي آهي، ان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما کان روايت ڪئي آهي ته ان کان ڪنهن پڇيو ته هيءُ حديثون تو ڪٿان آنديون آهن؟

ان چيو ته ڏنر ته ابن اسحاق رضي الله عنه جي ”ڪتاب المغازي“ (جنگين جي ڪتاب) ۽ بين ڳالهين ۾ ماڻهو مصروف ٿي ويا آهن ۽ قرآن پاڪ جي تلاوت کي ڇڏي ڏنو اٿن. تنهنڪري مون ان جي تلاوت جي شوق ڏيارڻ لاءِ هيئن ڪيو. يعني: هن قسم جون حديثون گهڙي کين ٻڌايم.

★ خليل ان سند سان محمود بن غيلان کان روايت ڪئي آهي ته ان فرمايو: مون مؤمل (بن اسماعيل) کان ٻڌو آهي ته اهو چوي پيو ته مون کي هڪ شيخ قرآن پاڪ جي سورتن جي فضيلت بابت اهي روايتون ڪيون آهن جيڪي حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه کان منقول آهن مون شيخ صاحب کان پڇيو ته توهان کي هي حديثون ڪنهن ٻڌايون آهن؟ چيائين: ته ”مدائن“ شهر جي هڪ شخص مون کي ٻڌايون آهن ۽ اهو اڃان زنده آهي پوءِ آءٌ سفر ڪري ان ڏانهن پهتس ان کان پڇيم ته توهان کي هيءُ حديثون ڪنهن ٻڌايون آهن؟ چيائين ته ”بصره“ ۾ هڪ شيخ آهي جنهن مون کي اهي حديثون ٻڌايون آهن. پوءِ آءٌ سفر ڪري ان شيخ ڏانهن به ويس. ان ٻڌايو ته ”عبادان“ ۾ هڪ شخص آهي جنهن مون کي اهي حديثون ٻڌايون آهن. پوءِ آءٌ ”عبادان“ ۾ وڃي ان شيخ کي به هٿ ڪيو. ان چا ڪيو جو مون کي هٿ کان وٺي هڪ گهر ۾ آيو اتي اهل تصوف يعني: صوفين جي جماعت هئي انهن سان گڏ هڪ شيخ به هو، ان مون کي چيو ته مون کي اهي حديثون هن شيخ ٻڌايون آهن پوءِ مون ان کان پڇيو ته يا شيخ! اوهان کي هي حديثون ڪنهن ٻڌايون آهن؟ شيخ صاحب فرمايو ته مون کي ڪنهن به نه ٻڌايون آهن. پر اسان ماڻهن جي حالتن

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪي ڏٺو ته هو قرآن پاڪ کان پاسيرا ٿي رهيا هئا تنهنڪري اسان اهي حديثون گهڙي انهن کي ٻڌايون آهن ته جيئن هو پنهنجي دلين کي قرآن پاڪ ڏانهن مائل ڪن. خليل فرمائي ٿو ته هن حديث کي ابو اسحاق ثعلبيءَ پنهنجي تفسير ۾ ڌار ڌار ڪري بيان ڪيو آهي. هن هر سورة جي شروع ۾ ان مان اها ڳالهه ذڪر ڪئي آهي جيڪا ان سان خاص ٿئي پئي.

ابو الحسن واحديءَ پنهنجي تفسير ۾ لکيو آهي ته مون کي هنن ٻن (ابن عدي ۽ خليل) تي ڪوبه عجب نه آهي. ڇاڪاڻ ته اهي ٻئي صاحب الحديث نه آهن. مون کي رڳو ابو بڪر بن دائود تي عجب آهي ته هن پنهنجي ڪتاب ۾ اها حديث ڪيئن آندي آهي؟ جيڪو هن قرآن پاڪ جي فضيلتن بابت لکيو آهي. حالانڪ کيس علم به هو ته اها حديث بلڪل محال ۽ موضوع آهي. مان سمجهان ٿو ته ان ڳالهه تي حرص ٿي کيس اڀاريو آهي. (نه ته اهو شخص اهڙي حديث نه ٿو اٿي سگهي) اتي علامه سيوطيءَ جي ڳالهه پوري ٿي جيڪا هن ”اللائي“ ۾ ذڪر ڪئي هئي.

★ علامه محمد بن طاهر البتني الهندي پنهنجي ڪتاب ”تذكرة الموضوعات“ ۾ الخلاصة جي حوالي سان لکيو آهي ته حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه ڏانهن نسبت ڪيل قرآن پاڪ جي هر سورة جي فضائل ۾ بيان ڪيل روايتون جڙتو آهن ۽ هو ان کان آڄو آهي. هڪ هڪ سورة جي فضيلت کي عبادان جي هڪ شخص گهڙيو آهي. ۽ المختصر الاصول ۾ آهي ته مفسرن پنهنجي تفسيرن ۾ هن روايت کي آڻي هڪ قسم جي خطا ڪئي آهي ۽ ”العدة“ ۾ آهي ته مفسرن مان ثعلبيءَ ۽ واحديءَ سند سان ۽ زمخشري ۽ بياضوي بغير سند جي ذڪر ڪري هڪ قسم جي غلطي ڪئي آهي. ۽ اها روايت جا گهڻين سورتن جي فضيلتن جي باري ۾ آئي آهي سا صحيح يا حسن يا ضعيف روايت، جي خلاف نه آهي ڇاڪاڻ ته اصل بحث حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه جي ان روايت ۾ آهي جيڪا هر سورة جي فضيلتن ۾ آئي آهي هتي ’التذكرة‘ ۾ ذڪر ڪيل علامه هنديءَ جي ڳالهه پوري ٿي.

★ علامه حافظ سيوطي رحمته الله عليه ۽ علامه شهاب الدين رحمته الله عليه ۽ عبدالحڪيم، تفسير بياضويءَ جي حاشيي تي سورة فاتحه جي آخري آيتن جي باري ۾ لکيو آهي جنهن جو خلاصو هيءُ آهي ته اهي حديثون جيڪي سورتن جي فضيلتن جي باري ۾ حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه کان روايت ڪيل آهن سي موضوع (جڙتو) آهن. حالانڪ انهن حديثن کي جن مفسرن ذڪر ڪيو آهي تن غلطي ڪئي آهي ۽ انهن حديثن کي عبادان جي ڪرامتين جي فرقي جي هڪ شخص ٺاهيو هو ۽ انهن جو نظريو هو ته ترغيب (شوق) ڏيارڻ لاءِ حديثون ٺاهي ٻڌائڻ جائز آهن. جڏهن انهن کي ڪير ٻڌائيندو هو ته نبي ڪريم ﷺ جن جو فرمان آهي ته ”مَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدٍ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ“ يعني: جيڪو مون تي ڄاڻي وائي ڪوڙ ڳالهائيندو ته ان جي جاءِ جهنم آهي. ته هو ان جي باري ۾ جواب ڏيندي چوندا هئا ته پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو آهي ته جيڪو مون تي ڪوڙ هڻي ته ان جي جاءِ جهنم آهي. يعني: سندن خلاف جيڪو ڪوڙ هڻي ته ان جي اها سزا آهي باقي جيڪو سندن جي فائدي ۾ ڪوڙ هڻي ته جائز آهي.

جڏهن ان کي چيو ويو ته تون ائين چو ٿو ڪرين ته ان وراثيو ته ان جو اصل ڪارڻ اهو آهي ته ماڻهو شعر ۽ شاعريءَ ۾ مشغول ٿي ويا هئا. آهن فقهي حنفيءَ ڏي ماڻهن جو لاڙو ٿي پئي ويو ۽ ”مغازي“ ابن اسحاق يعني: جنگين جي ڪتاب پڙهڻ ۾ مصروف ٿي ويا آهن. ۽ انهن کان علاوه ٻين ڪوڙ سارين مصروفين ۾ رڌجي ويا آهن، قرآن پاڪ جي حفظ ۽ ان جي تلاوت کي ڇڏي ڏنو اٿن پوءِ مون سوچيو ته انهن کي ترغيب ڏيڻ لاءِ حديثون ٺاهيون آهن. هتي علامه سيوطي ۽ شهاب الدين ۽ عبدالحڪيم جي بيضاويءَ جي حاشيءَ ۾ لکيل ڳالهين جو خلاصو پورو ٿيو.

★ علامه جعفر بوبڪائيءَ پنهنجي رسالي ”عجالة الطالبين“ ۾ لکيو آهي ته حافظ ابن تيمية پنهنجي ڪجهه رسالن ۾ فرمايو آهي ته جهڙي طرح حديث جي لاءِ اهڙا دليل هوندا آهن جن جي ذريعي انهن جي صحيح هجڻ جو يقين ڪيو ويندو آهي، اهڙي طرح اهڙا دليل به آهن جن جي ذريعي حديث جي موضوع هجڻ جو به يقين ڪيو ويندو آهي. مثلاً غلو ڪندڙن (حد کان لنگهي ويندڙن) ۽ بدعتين، فضائل ۾ حديثون جوڙيون آهن جيئن عاشورا ۽ ان ۾ نماز پڙهڻ واري حديث ۽ تفسير ۾ ته ههڙي قسم جون موضوع روايتون گهڻيون آهن، جيئن علامه ثعلبي ۽ واحدي ۽ زمخشري سورتن جي فضيلتن ۾ روايت ڪندا آهن ۽ ثعلبي في نفسه بذات خود ته پلو ۽ ديندار ماڻهو آهي. پر هو ”حاطب ليل“ يعني گفتگوءَ ۾ رطب يا بس (آلي سُڪي) کي ملائيندڙ هو جيڪا به شيءِ تفسير ۾ کيس ملندي هئي سا کڻي نقل ڪندو هو پوءِ صحيح هجي يا ضعيف يا موضوع يعني: ڪهڙي به هجي. ۽ واحدي عربي ٻوليءَ ۾ وڏي بصيرت (مهارت) رکندو هو. پر هو سلف (اڳين بزرگن) جي تابعداريءَ کان پري هو. ۽ علامه بغوي جنهن جو تفسير ثعلبيءَ جي تفسير کان مختصر هو پر هن جو تفسير موضوع روايتن ۽ بدعتن کان محفوظ آهي. هتي علامه بوبڪائيءَ جي ڳالهه پوري ٿي جيڪا هن ”عجالة الطالبين“ ۾ ذڪر ڪئي هئي. هن بحث معلوم ڪرڻ کان پوءِ هيءُ به ڄاڻڻ گهرجي ته علامه بيضاوي پنهنجي تفسير ۾ هڪ هڪ سورة جي هيٺان حديث آندي آهي. هن ان ڳالهه ۾ علامه زمخشريءَ جي تقليد (پيروي) ڪئي آهي. حالانڪ هيءُ پڪي ڳالهه آهي ته مصيبت ان تقليد مان پيدا ٿيندي آهي ڇاڪاڻ ته ماڻهو مؤلف جي ڪلام کي ڦهلائي ڇڏيندا آهن ۽ ان جي ڳالهه کي سٽو سنئون نبي ڪريم ﷺ جن ڏي منسوب ڪري ڇڏيندا آهن. جڏهن ته اڪثر انهن مان موضوع هونديون آهن. اهو هن ڪري ته انهن کي يا ته ان جي ”موضوع“ هجڻ جو علم نه هوندو آهي يا ته اڃا ڪو ٻيو مقصد هوندو اٿن. پوءِ مون ارادو ڪيو ته اهڙين سمورين حديثن کي جيئن جو تيسئن نقل ڪريان ۽ انهن جي حالت بيان ڪريان ته حديث جي حافظن ڇا چيو آهي. مثلاً حافظ ولي الدين عراقي ۽ حافظ ابن حجر العسقلاني ۽ حافظ جلال الدين سيوطي ان حديث جي باري ۾ ڇا چيو آهي ۽ علامه شهاب الدين الافندي ۽ فاضل چلبيءَ حاشية البيضاوي ۾ ڇا چيو آهي. ”ليميز الله الخبيث من الطيب وليحق الحق و يبطل الباطل ولوكره المجرمون“. يعني: هن لاءِ ته الله تعاليٰ پليت کي

پاڪ ڪان جدا ڪري ۽ ان کي پڌرو ڪري ۽ باطل کي باطل ڪري جيتوڻيڪ مجرم نا پسند سمجهن.
فائدو:

سوال: جيڪڏهن ڪير چوي ته سورتن جي فضيلتن ۾ آيل اڪثر حديثون موضوع (جڙتو) آهن ته پوءِ توهان پهرين فصل ۾ اهڙين روايتن (حديثن) کي ڪيئن آندو آهي؟
جواب: آءٌ چوان ٿو ته فضيلت جي باري ۾ وارد ٿيل هڙئي حديثون موضوع نه آهن. بلڪه ان مان مراد آهي ته فضيلتن جي باري ۾ اهي حديثون جيڪي حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه کان روايت ڪيل آهن تن مان اڪثر موضوع آهن. تنهن ڪري اها ڳالهه ان جي تڪرر ۾ نه آهي، ڇاڪاڻ ته فضيلتن جي باري ۾ آيل اڪثر حديثون يا ته صحيح آهن يا ته حسن يا ضعيف آهن. جيئن آءٌ منڍ ۾ وضاحت ڪري چڪو آهيان. تنهنڪري ان ڳالهه کي سمجهڻ جي ڪر.

سوال: وري جيڪڏهن ڪير سوال ڪري ته جن حديثن تي توهان موضوع هجڻ جو حڪم لڳايو آهي، انهن مان اڪثر اهي آهن جن کي علامه بيضاوي رحمته الله عليه سورتن جي فضيلتن ۾ بيان ڪيو آهي، اهو گهڻو ڪري بيضاويءَ جي محشي علامه شهاب الدين جي ڪلام مان ورتل آهن. ته انهن پنهنجن جي موضوع هجڻ جو ان سان ڪيئن يقين ڪري سگهجي ٿو جڏهن ته اهي ٻئي، علامه زمخشريءَ ۽ بيضاويءَ کان وڌيڪ ڄاڻو نه آهن؟

جواب: آءٌ چوان ٿو ته علامه شهاب الدين چلبيءَ حديثن جي موضوع هجڻ جو حڪم پنهنجي طرفان نه لڳايو آهي، بلڪه انهن کان اڳ ۾ ئي محدثن حڪم لڳايو آهي. مثلاً حافظ زلي الدين ۽ حافظ ابن حجر عسقلانيءَ ڪشاف جي حديثن جي تخريج ۾ ۽ حافظ جلال الدين سيوطيءَ، بيضاويءَ جي حاشيي تي. ۽ انهن کان علاوه حديث ۾ مهارت رکندڙ بين عالمن حنا ڪه علامه شهاب الدين، سورة يوسف جي تفسير ۾ صراحت ڪئي آهي ته اها مشهور حديث جيڪا حضرت ابي ابن ڪعب رضي الله عنه ڏانهن منسوب آهي جنهن ۾ سمورين سورتن جا فضائل بيان ڪيا ويا آهن. ۽ ان کي علامه ثعلبيءَ، واحديءَ، زمخشريءَ ۽ بيضاويءَ پنهنجي تفسيرن ۾ الڳ الڳ ڪري هر سورة ۾ بيان ڪيو آهي ته سمورا محدث ان جي موضوع هجڻ تي متفق آهن. پوءِ علامه شهاب الدين ۽ علامه چلبيءَ انهن محدثن جي ڪلام کي نقل ته ڪيو آهي. باقي هن پاڻ انهن حديثن تي موضوع هجڻ جو حڪم نه لڳايو آهي. ان ڳالهه کي چڱي طرح سمجهڻ جي ڪوشش ڪر.

اهم فائدو:

هيءَ به ڳالهه ڄاڻڻ ضروري آهي ته علامه بيضاويءَ سورتن جي فضيلتن جي باري ۾ غير موضوع حديثون ٿورڙيون ذڪر ڪيون آهن ۽ انهن جا ڪجهه قسم آهن.
قسم پهريون: اهي حديثون جن جي باري ۾ صراحت ٿيل آهي ته اهي موضوع نه آهن. پوءِ انهن ٽن حديثن مان پهريون به حديثون جيڪي سورة فاتحه جي باري ۾ ذڪر ٿيل آهن. ۽ اها

حديث جيڪا سورة بقره جي باري ۾ ذڪر ٿيل آهي ۽ سورة آل عمران جي باري ۾ جيڪي به حديثون ذڪر ڪيل آهن انهن مان ٻيو نمبر ۽ سورة كهف جي باري ۾ ذڪر ٿيل ٻن حديثن مان ٻيو نمبر. سورة الم سجده جي باري ۾ ذڪر ٿيل حديث جا پهريان ٻه جزء (حصا) ۽ سورة زمر جي باري ۾ ذڪر ٿيل ٻن حديثن مان ٻيو نمبر حديث ۽ سورة دخان، سورة واقعه ۽ سورة اذا زلزلت جي باري ۾ جيڪي حديثون ذڪر ڪيون ويون آهن ۽ سورة التكاثر جي باري ۾ جيڪا حديث ذڪر ٿيل آهي ان جو آخري حصو ۽ سورة الكافرون، سورة الاخلاص ۽ سورة الفلق جي باري ۾ جيڪي حديثون ذڪر ٿيل آهن سي سڀئي موضوع (جڙتو) نه آهن. بلڪه انهن مان ڪجهه صحيح آهن ۽ ڪجهه اهڙيون آهن جن لاءِ اسان اڳتي وضاحت ڪندا سين ۽ ضعيف حديث فضائل اعمال (عملن جي فضيلت) جي باري ۾ منجھ نه آهي.

قسم ٻيو: اهي حديثون آهن جن جي موضوع هجڻ ۾ عالمن جو اختلاف آهي. اهڙين حديثن مان سورة فاتحه جي باري ۾ ذڪر ٿيل ٽيون نمبر حديث آهي. ۽ اهي حديثون جيڪي سورة الانعام ۽ سورة القمر جي باري ۾ ذڪر ڪيون ويون آهن.

قسم ٽيون: اهڙيون حديثون جن جي باري ۾ موضوع هجڻ ۽ نه هجڻ جي ڪابه صراحت نه آهي انهن مان پهرين حديث انهن ٻن حديثن مان آهي جيڪي سورة كهف جي باري ۾ ذڪر ٿيل آهن. ۽ سورة يس ۾ ذڪر ٿيل حديث جا پهريان ٻه حصا ۽ سورة الم السجدة جي باري ۾ ذڪر ٿيل ٻن حديثن مان ٻيو نمبر حديث ۽ سورة الحشر ۽ سورة عمر يتسائلون جي باري ۾ ذڪر ٿيل حديثون. (والله اعلم و علمه احكم)

سورة الفاتحه:

1 علامه بيضاوي حضرت ابو هريره رضي الله عنه جي روايت نقل ڪئي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن حضرت ابي رضي الله عنه کي فرمايو ته توکي ٻڌايان ته هڪ اهڙي سورة آهي جو ان جهڙي سورة نه توريت ۾ نازل ٿي آهي نه انجيل ۾ ۽ نه ڪو قرآن پاڪ ۾ ئي ان جهڙي ڪا ٻي سورة آهي. حضرت ابي رضي الله عنه عرض ڪيو: اي الله جا رسول! ضرور ٻڌايو. فرمايائون: اها فاتحه الكتاب آهي اهائي سبع مثاني ۽ قرآن عظيم آهي جيڪو مون کي عطا ڪيو ويو آهي.

★ علامه حافظ سيوطي ۽ علامه شهاب الدين چيو آهي ته هيءَ حديث صحيح آهي.
★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته پهرين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته هن حديث کي امام احمد، امام نسائي ۽ امام ترمذي ۽ حاکم به روايت ڪيو آهي جنهن هن حديث کي صحيح قرار ڏنو آهي.

۽ انهن کان علاوه ٻين به هن حديث کي روايت ڪيو آهي

2 علامه بيضاوي فرمايو آهي ته حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما جي روايت آهي ته ان فرمايو ته اسان نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن وٽ ويٺا هئا سين ته اوچتو وٽن هڪ ملائڪ سڳورو آيو ان چيو ته اوهان کي ٻن نورن جي مبارڪ هجي جيڪي اوهان کي ئي عطا ڪيا ويا

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

آهن ۽ اوهان کان اڳ ڪنهن به نبي سڳوري کي نه ڏنا ويا آهن 1. فاتح الكتاب (سورة الحمد) 2. سورة بقره جون آخري آيتون. انهن جو هڪڙو به حرف پڙهندو ته ان جو توهان کي بدلو ملندو.
★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث صحيح آهي. امام مسلم به هن جي معنيٰ سان روايت ڪئي آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته امام مسلم کان سواءِ ٻين به روايت ڪئي آهي مثلاً امام نسائي، طبراني ۽ حاکم به ان جي معنيٰ سان روايت ذڪر ڪئي آهي جيئن مٿي پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي.

3 علامه بيضاوي فرمايو آهي ته حضرت حذيفه بن اليمان رضي الله عنه کان روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ الله تعاليٰ ڪنهن قوم تي عذاب موڪلڻ جو پڪو ارادو ڪندو آهي پوءِ هڪڙو ٻار قرآن پاڪ ۾ پڙهندو آهي ”الحمد لله رب العالمين“ ته الله تعاليٰ ان جا اهي لفظ ٻڌي قوم تان چاليهه سال عذاب کي تاري ڇڏيندو آهي.

★ حافظ عراقيءَ ۽ علامه سيوطيءَ فرمائن ٿا ته هن حديث کي علامه ثعلبيءَ پنهنجي تفسير ۾ آندو آهي ۽ اها موضوع آهي. علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ ڪن محدثن چيو آهي ته هي حديث ضعیف آهي.

سورة البقرة:

4 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو آهي ته اها سورة جنهن ۾ بقره (گئون) جو بيان آهي سا قرآن جو خيمو (تنبو) آهي. تنهن ڪري اها سورة سڪو چاڪاڻ ته ان جو سڪڻ برڪت آهي ۽ ان جو ڇڏي ڏيڻ حسرت آهي ۽ هن تي باطل ماڻهو ڪڏهن به طاقت نه رکي سگهندا. پڇيو ويو ته باطل ڪير آهن؟ فرمايائون: باطل جادوگر آهن.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته هيءَ حديث مڪمل علامه ديلميءَ ”الفردوس“ ۾ حضرت ابو سعيد خدي رضي الله عنه کان مرفوع روايت ڪري نقل ڪئي آهي. جيئن پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي. ۽ حاکم ۽ بيهقي ۽ انهن کان سواءِ ٻين به حضرت ابو امامه باهليءَ کان ان جهڙي روايت نقل ڪئي آهي پر هنن جي روايت ۾ خيمي جو ذڪر نه آهي ۽ ”بطله“ جو تفسير (جادوگر) وارا لفظ به نه آهن.

سورة آل عمران:

5 علامه بيضاوي رحمة الله عليه فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة آل عمران“ پڙهندو ته ان کي هر آيت جي عيوض جهنم جي ٻن صراط تي امن ملندو.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته هيءَ حديث علامه ثعلبيءَ پنهنجي تفسير ۾ ابوالخليل کان روايت ڪئي آهي جنهن علي بن زيد بن جدعان کان ان زر بن حبیش کان ان حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه کان. ان مان ئي معلوم ٿيو ته هيءَ حديث موضوع آهي ڇو ته ابوالخليل

جو اصل نالو بزيح بن جدعان آهي، ۽ هن فصل جي شروعات ۾ علامه سيوطي، جي ”اللائي“ جي حوالي سان گذري چڪو آهي ته هيءُ سند باطل آهي جنهن جو اصل سبب بزيح آهي. ان ڳالهه کي چڱي طرح سمجهڻ جي ڪر.

6 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي ڏينهن سورة آل عمران پڙهندو آهي ته الله تعاليٰ ۽ ان جا ملائڪ سج لٽي تائين ان تي رحمتون موڪليندا رهن ٿا.

★ حافظ سيوطي ”الدر المنثور“ ۾ لکيو آهي ته هن حديث کي طبراني ”المعجم الاوسط“ ۾ ضعيف سند سان حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما کان مرفوع روايت طور نقل ڪئي آهي.

★ آءٌ چوان ٿو ته مٿي گذري چڪو آهي ته ضعيف حديث فضائل اعمال ۾ بالاتفاق قابل قبول آهي.

سورة النساء:

7 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته جنهن شخص ”سورة النساء“ جي تلاوت ڪئي ان ڄڻ هر ان مومن مرد توڙي عورت تي صدقو ڪيو جنهن ورثو ڇڏيو ان کي ان شخص جيترو اجر ملندو جنهن ڪنهن (ظلم سان پڪڙيل) شخص کي خريد ڪري آڄو ڪيو. ۽ اهو شخص شرڪ کان پڻ پاڪ ٿي ويو ۽ انشاء الله انهن شخصن مان هوندو جن کي قيامت جي ڏينهن معاف ڪيو ويندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي ۽ حضرت ابي بن ڪعب رضه تي ڪوڙ مڙهيل آهي جيئن محدثن ان جي وضاحت ڪئي آهي

سورة المائدة:

8 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة المائدة“ پڙهندو ته ان کي ڏهن نيڪين جو اجر ملندو ۽ ڏهه برائون ان جون مٽايون وينديون ۽ دنيا ۾ جيترا به يهودي ۽ عيسائي رهن ٿا انهن مان هر هڪ جي عيوض هن جا ڏهه ڏهه درجا بلند ٿين ٿا.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي جيئن علامه ابن جوزي حضرت ابي بن ڪعب رضه جي مشهور روايت جي باري ۾ چيو آهي.

سورة الانعام:

9 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: مون تي ”سورة الانعام“ هڪڙي ئي دفعي ۾ نازل ٿي ۽ ان سان گڏ ستر هزار ملائڪ به نازل ٿيا هئا، جيڪي آواز سان

الله تعالى جو حمد ۽ تسبيح پڙهي رهيا هئا. جيڪو شخص سورة انعام پڙهندو ته اهي ستر هزار ملائڪ ان تي سورة الانعام جي هر آيت جي عيوض رات ۽ ڏينهن رحمتون موڪليندا رهندا ۽ ان لاءِ بخشش جون دعائون پڻ گهرندا رهندا.

★ علامه شهاب الدين فرمايو آهي ته رسول الله صلي الله عليه وسلم جن جي قول (آواز سان تسبيح پڙهن ٿا) جي باري ۾ حافظ ابن حجر رحمته الله فرمايو آهي ته هن حديث کي ابو نعيم ”حلية الاولياء“ ۾ روايت ڪيو آهي ۽ ان جي راوين ۾ ضعف (ڪمزوري) آهي. ۽ ٻين محدثن چيو آهي ته هيءَ روايت موضوع آهي. امام نووي رحمته الله کان پڇيو ويو ته هيءَ روايت ڪيئن آهي؟ ته امام صاحب فرمايو: هيءَ حديث ثابت نه آهي. باقي حديث ۾ جيڪو لفظ آهي ”من قراء الانعام“ جيڪو سورة انعام پڙهندو، سو اهو ان موضوع حديث جو حصو آهي جنهن جي نسبت حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه ڏانهن سورتن جي فضيلت ۾ ڪئي اٿن علامه حافظ سيوطي رحمة الله عليه به ائين ئي فرمايو آهي. هتي علامه شهاب الدين جي ڳالهه پوري ٿي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته پهرين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته علامه بغوي پنهنجي تفسير ۾ هنن لفظن سان حديث آندي آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الانعام“ پڙهندو ته ان تي اهي ستر هزار ملائڪ ڏينهن رات رحمتون موڪليندا رهندا. ۽ هن فصل جي مندر ۾ گذري چڪو آهي ته علامه بغوي موضوع حديثن کان پنهنجي تفسير کي بچايو آهي پوءِ سمجهه ۾ آيو ته حديث جو موضوع هجڻ رڳو علامه بيضاويءَ جي روايت ڪيل لفظن سان خاص ٿئي ٿو.

★ علامه بغويءَ ۽ علامه بيضاويءَ جي لفظن ۾ ان شخص لاءِ واضح فرق آهي جيڪو ان ڳالهه کي سوچي ۽ سمجهي.

سورة الاعراف:

10 علامه بيضاوي فرمايو آهي ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة اعراف“ پڙهندو ته الله تعالى قيامت جي ڏينهن ان جي ۽ ابليس (شيطان) جي وچ ۾ ڀڙڪو ڪري ڇڏيندو ۽ قيامت جي ڏينهن حضرت آدم عليه السلام ان جي سفارش ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي. حضرت ابو هريرة رضي الله عنه جي روايت جيڪا ثعلبي آندي آهي ان جو ڪوبه اعتبار نه آهي.

سورة الانفال:

11 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة انفال“ پڙهندو ته قيامت جي ڏينهن آءٌ ان جي سفارش ڪندس ۽ شاهدي ڏيندس ته اهو بفاق کان پاڪ آهي ۽ ان کي هر منافق مرد ۽ عورت جي بدلي ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون ۽ عرش سڳورو ۽ عرش بردار ملائڪ سڳورا ان لاءِ ان جي حياتيءَ وارن ڏينهن ۾ استغفار ڪندا رهندا.

★ علامه سيوطيءَ ۽ شهاب الدين فرمائين ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ انهن

مشهور حديثن مان هڪ آهي جن جو موضوع هجڻ ثابت ٿي چڪو آهي.

سورة التوبه:

12 علامه بيضاوي رحمته الله عليه فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”سورة براءة“ (سورة توبه) ۽ سورة قل هو الله احد کان علاوه سڄو قرآن مون تي هڪ هڪ آيت ۽ ٽڪرو ٽڪرو ٿي ڪري نازل ٿيو. البت اهي ٻئي سورتون نازل ٿيون هيون ته انهن سان گڏ ۷۰۰۰۰ صفون ملائڪن جون به نازل ٿيون هيون.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هن حديث کي علامه ثعلبيءَ حضرت عائشه رضي الله عنها کان روايت ڪيو آهي.

★ علامه عراقی فرمائي ٿو ته هيءَ حديث وڏي درجي جي ”منڪر“ آهي

★ علامه طيبي فرمائي ٿو ته حديث ۾ آيل لفظ ”حرف“ جي معنيٰ آهي حصو ۽ ٽڪرو آهي، پوءِ اهو آيت جي صورت ۾ هجي يا ان کان گهٽ يا وڌ. پر سورت کان گهٽ هجي.

سورة يونس:

13 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة يونس“ پڙهندو ته ان کي اجر ۾ حضرت يونس عليه السلام کي برحق (سچو) مڃيندڙن ۽ ڪوڙو سمجهندڙن جي عدد برابر ۽ انهن جي عدد برابر جيڪي فرعون سان گڏ غرق ٿيا ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي جنهن جي علامه ابن جوزي ڪتاب الموضوعات ۾ چٽائي ڪئي آهي.

سورة هود:

14 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة هود“ پڙهندو ته ان کي اجر ۾ انهن شخصن جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون جن حضرت نوح عليه السلام کي سڄو مڃيو ۽ جن ان کي ڪوڙو ڪيو. ۽ جن حضرت هود، حضرت صالح، حضرت شعيب، حضرت لوط، حضرت ابراهيم ۽ حضرت موسيٰ عليهم السلام کي سڄو مڃيو ۽ ڪوڙو سمجهيو ۽ قيامت جي ڏينهن اهو شخص، سعادت مند (نيڪبختن) مان هوندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث ابن مردويه ۽ علامه واحدي حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه جي حوالي سان روايت ڪئي آهي جيڪا موضوع آهي جيئن علامه ابن جوزي ڪتاب الموضوعات ۾ ذڪر ڪيو آهي.

سورة يوسف:

15 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: پنهنجي ٻانهن (ماتحتن) کي ”سورة يوسف“ سيکاريو. ڇاڪاڻ ته جيڪو به مسلمان هن سورة جي تلاوت ڪندو ۽ پنهنجي اهل

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

و عيال ۽ ماتحتن کي سيکاريندو ته الله تعاليٰ ان تي موت جي سڪرات ۾ سهنجائي ڪندو ۽ کيس اهڙي قوت عطا ڪندو جو ڪنهن به مسلمان سان ساڙ نه ڪندو.

★ علامه چلبيءَ ۽ شهاب الدين، بيضاويءَ جي حاشيئي تي لکيو آهي ته هيءَ حديث ثعلبيءَ ۽ واحديءَ ۽ ابن مردويه، حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه جي حوالي سان پنهنجي تفسيرن ۾ آندي آهي ۽ هيءَ موضوع آهي. علامه ابن كثير فرمائي ٿو ته هيءَ حديث سمورين سندن جي لحاظ کان منڪر آهي.

★ علامه شهاب الدين فرمايو آهي ته هيءَ ان مشهور حديث جو حصو آهي جنهن ۾ سمورين سورتن جا فضائل ذڪر ڪيا ويا آهن، ۽ هن جي موضوع هجڻ تي سمورن جو اتفاق آهي.

سورة الرعد:

16 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة رعد“ پڙهندو ته ان کي انهن سمورن ڪڪرن جي وزن برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون جيڪي گذري ويا ۽ جيڪي قيامت تائين ظاهر ٿيندا ۽ قيامت جي ڏينهن ان کي وعدي وفاي ڪندڙ شخصن مان اٿاريو ويندو.

★ علامه چلبي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث ثعلبيءَ ﷺ ۽ واحديءَ پنهنجي تفسيرن ۾ حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه جي حوالي سان آندي آهي پر اها موضوع آهي اهڙي طرح ولي الدين العراقي فرمايو آهي ۽ علامه شهاب الدين پڻ ان جي موضوع هجڻ جي چٽائي ڪئي آهي.

سورة ابراهيم:

17 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة ابراهيم“ پڙهندو ته ان کي ان جي اجر ۾ بتن جي پوجارين ۽ پوڄا نه ڪندڙن جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون.

★ علامه چلبيءَ ۽ شهاب الدين فرمائين ٿا ته هيءَ حديث ثعلبيءَ ۽ واحديءَ ۽ ابن مردويه رحمة الله عليهم پنهنجي تفسيرن ۾ حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه جي حوالي سان آندي آهي ۽ هيءَ موضوع آهي علامه ولي الدين العراقي به اها ڳالهه ذڪر ڪئي آهي.

سورة الحجر:

18 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الحجر“ پڙهندو ان کي اجر ۾ مهاجرن، انصارن جي عدد برابر ۽ نبي ڪريم ﷺ جن تي پيتر ڪندڙ ماڻهن جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون.

★ علامه چلبي ۽ شهاب الدين فرمائين ٿا ته اها حديث موضوع آهي جيئن سورتن جي آخر ۾ گهڻو ڪري گذري چڪو آهي.

سورة النحل:

19 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو آهي ته جيڪو شخص ”سورة

النحل“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کان دنياوي نعمتن جو حساب ڪتاب نه وٺندو. ۽ جيڪڏهن ان ڏينهن وفات ڪري ويو جنهن ڏينهن يا رات جو هن سورة جي تلاوت ڪئي هئي ته ان کي ان شخص جيان اجر ملندو جيڪو وفات ڪري ويو ۽ سهڻي نموني وصيت ڪري ويو.

★ علامه چلبي رحمته الله عليه ۽ شهاب الدين فرمائن ٿا ته هيءُ حديث تفسيرن ۾ آهي جيڪا حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه کان روايت ڪيل آهي ۽ هيءُ موضوع آهي جيئن علامه عراقي فرمايو آهي.

سورة بني اسرائيل:

20 علامه بيضاوي[ؒ] فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة بني اسرائيل“ پڙهي پوءِ پيءُ ماءُ کي ياد ڪرڻ مهل دل نرم ٿي پيس ته ان لاءِ جنت ۾ قنطار مال جو هوندو. قنطار هڪ لک ۽ سؤ اوقين کي چئبو آهي. ۽ اوقيه تقريباً ساڍن ڏهن تولن جو هوندو آهي.

★ علامه چلبي ۽ شهاب الدين فرمائن ٿا ته علامه واحدي هن حديث کي پنهنجي تفسير ۾ آندو آهي پر اها موضوع آهي.

سورة الكهف:

21 علامه بيضاوي[ؒ] فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سمهڻ مهل ”سورة كهف“ پڙهندو ته ان جي بستري ۾ نور پيدا ٿيندو جيڪو مڪي تائين پيو چمڪندو ۽ سندس بستري کان وٺي مڪي تائين وارو خال نور ٿي نور هوندو ملائڪ ان تي اٿڻ تائين رحمتون پيا موڪليندا. پر جيڪڏهن ان جو بسترو مڪي ۾ آهي ته ان جو نور بيت المعمور تائين پيو چمڪندو ۽ وچ واري خال ۾ نور ٿي نور هوندو. ان جي جاڳڻ تائين ملائڪ مٿس رحمتون پيا موڪليندا.

★ علامه شهاب الدين[ؒ] فرمائي ٿو ته علامه عراقي هن حديث جي هڪ سند ذڪر ڪئي آهي.

22 علامه بيضاوي[ؒ] فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة كهف جون آخري آيتون تلاوت ڪندو ته ان لاءِ مٿي کان وٺي پيرن تائين نور هوندو ۽ جيڪو سڄي ”سورة كهف“ پڙهندو ته ان لاءِ زمين کان وٺي آسمان تائين نور هوندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هن حديث جي باري ۾ علامه عراقي فرمائي ٿو ته هن حديث جي هڪ سند آهي پر اها ضعیف آهي ۽ ياد رهي ته اهڙي قسم جي حديث فضائل اعمال ۾ قابل قبول آهي ان جو ڪوبه نقصان نه آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم ٺٽوي) چوان ٿو ته پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته هيءُ حديث امام احمد ۽ طبرانيءَ ۽ ابن مردويه حضرت معاذ بن انس رضي الله عنه کان روايت ڪئي آهي.

سورة مريم:

23 علامه بيضاوي[ؒ] فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة مريم“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي انهن شخصن جي عدد جي برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون جن

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

حضرت ذكريا عليه السلام کي ڪوڙو ڪيو ۽ جن ان کي سڄو مڃيو ۽ جن حضرت يحييٰ عليه السلام ۽ حضرت عيسيٰ عليه السلام ۽ انهن سمورن نبين کي ڪوڙو ڪيو ۽ سڄو مڃيو جن جو ذڪر هن سورة ۾ آهي ۽ انهن شخصن جي به عدد برابر ان کي نيڪيون ملنديون جن الله تعاليٰ کان دنيا ۾ دعائون گهريون ۽ جن دعائون نه گهريون.

★ علامه چلبي ۽ شهاب الدين فرماين ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة طه؛

24 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة طه“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي قيامت جي ڏينهن مهاجرن ۽ انصارن جيترو ثواب ملندو.

★ علامه چلبي ۽ علامه شهاب الدين فرماين ٿا ته هي حضرت ابي بن كعب رضي الله عنه ڏي نسبت ڪيل مشهور حديث جو حصو آهي جيڪا موضوع آهي.

سورة الانبياء؛

25 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الانبياء“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان سان حساب ڪتاب ۾ آساني ڪندو. ۽ ان سان آهي سڀ نبي سڳورا هٿ ملائيندا ۽ کيس سلام ڪندا جن جا نالا قرآن پاڪ ۾ آيا آهن.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي. ۽ علامه چلبي به ولي الدين ابن العراقي کان نقل ڪندي ائين ئي فرمايو آهي.

سورة الحج؛

26 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة الحج“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي انهن شخصن جي حج ۽ عمري جيترو ثواب ملندو جيڪي حج ۽ عمرو ادا ڪري چڪا آهن ۽ جيڪي اڳتي هلي ڪندا.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ علامه عراقي به ائين چيو آهي. ۽ خود حديث جا لفظ ان جي موضوع هجڻ تي شاهدي ڏئي رهيا آهن. ان کان علاوه علامه چلبي به ان جي موضوع هجڻ جي چٽائي ڪئي آهي.

سورة المؤمنون؛

27 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة المؤمنون“ جي تلاوت ڪندو ته ملائڪ سڳورا موت جي وقت ان کي روح ۽ ريحان (خوشي ۽ راحت وارين شين) ۽ اهڙين شين جون خوشخبريون ڏيندا جن سان سندن اکيون ٽڙيون ٿي پونديون.

★ علامه چلبي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

28 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته مون تي ڏهه آيتون نازل ٿيون آهن جيڪو به انهن تي عمل ڪندو ته اهو جنت ۾ داخل ٿيندو پوءِ پاڻ

سڳورن ﷺ جن قدا فالح المؤمنون..... کان ڏهن آيتن تائين تلاوت ڪئي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث ”سنن“ ۾ روايت ڪيل آهي. پر محدثن هن جي صحيح ۽ ضعيف هجڻ ۾ اختلاف ڪيو آهي.

★ آءِ (محمد هاشم نٿوي) چوان ٿو ته ظاهر ۾ ته هيءَ حديث صحيح آهي ڇاڪاڻ ته هن حديث کي علامه ضياءُ ”المختارة“ ۾ ذڪر ڪيو آهي ۽ هو صحيح حديث کان سواءِ ٻي ڪابه حديث ذڪر نه ڪندو آهي. اهڙي طرح امام حاکم به هيءَ حديث آندي آهي ۽ ان کي صحيح به قرار ڏنو اٿس جيئن پهرئين فصل ۾ اسان ذڪر ڪري چڪا آهيون باقي جيڪڏهن ان کي ضعيف تسليم ڪجي ته به فضائل اعمال ۾ اها حجت آهي.

29 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته اسان کي هيءَ روايت پهتي آهي ته سورة المؤمنين جون مني واريون ۽ پڇاڙي واريون آيتون جنت جي خزانن مان آهن. ۽ جيڪو شخص هن جي مني وارين ٽن آيتن تي عمل ڪندو ۽ ان جي آخري چئن آيتن جي نصيحت تي عمل ڪندو ته اهو ڪامياب ٿي ويندو.

★ علامه چلبي ۽ علامه شهاب الدين فرمائن ٿا ته علامه عراقي ۽ علامه ابن حجر فرمايو آهي ته هيءَ روايت حديث جي ڪتابن ۾ نه لڌي وئي آهي.

سورة النور:

30 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة نور“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي اجر ۾ سمورن گذري ويل ۽ موجود مؤمنن ۽ مؤمنياڻين جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه ڏي نسبت ڪيل مشهور حديث جو حصو آهي جيڪا موضوع آهي.

سورة الفرقان:

31 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة الفرقان“ پڙهندو ته اهو الله تعاليٰ سان هن حال ۾ ملاقات ڪندو، جو هو اِن السَّاعَةِ آتِيَةً لَا رَيْبَ فِيهَا (يعني: بيشڪ قيامت ايندڙ آهي ۽ ان ۾ ڪوبه شڪ نه آهي) تي ايمان آڻيندڙ هوندو ۽ بغير ڪنهن تڪليف جي جنت ۾ داخل ٿيندو.

★ علامه چلبي ۽ علامه شهاب الدين فرمائن ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الشعراء:

32 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة الشعراء“ پڙهندو ته ان کي اجر ۾ انهن شخصن جي عدد برابر نيڪيون ملنديون جن حضرت نوح عليه السلام کي سڄو مڃيو ۽ جن ان کي ڪوڙو چيو. ۽ حضرت هود، حضرت صالح، حضرت شعيب، حضرت ابراهيم عليهم السلام کي جن سڄو مڃيو ۽ جن انهن کي

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

ڪوڙو چيو. ۽ انهن ماڻهن جي عدد جيترو به جن حضرت عيسيٰ عليه السلام کي ڪوڙو چيو ۽ حضرت محمد ﷺ جن کي سڄو مڃيو.

★ علامه چلپي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة النمل:

33 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة طس يعني سورة النمل“ پڙهندو ته ان کي اجر ۾ انهن شخصن جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون جن حضرت سليمان عليه السلام کي سڄو مڃيو ۽ جن ان کي ڪوڙو چيو ۽ جن حضرت هود، حضرت صالح، حضرت ابراهيم، حضرت شعيب عليهم السلام کي سڄو مڃيو ۽ جن ڪوڙو چيو.

★ علامه چلپي فرمائي ٿو ته آءٌ اهڙين حديثن جي باري ۾ ڪافي پيرا خبردار ڪري چڪو آهيان ته اهي موضوع آهن.

سورة القصص:

34 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جنهن شخص ”طسر يعني: سورة القصص“ جي تلاوت ڪئي ته ان کي انهن شخصن جي عدد برابر اجر ملندو جن حضرت موسيٰ عليه السلام کي سڄو مڃيو ۽ جن ان کي ڪوڙو چيو ۽ آسمان ۽ زمين جو هر ملائڪ قيامت جي ڏينهن شاهدي ڏيندو ته هو سچار هو.

★ علامه چلپي ۽ علامه شهاب الدين فرمائن ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي. علامه شهاب الدين وڌيڪ لکيو آهي ته هيءَ حضرت ابي بن ڪعب رضه ڏي منسوب روايت جو حصو آهي جنهن جو موضوع هجڻ مشهور آهي.

سورة العنكبوت:

35 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة عنكبوت“ پڙهندو ته ان کي اجر ۾ هر مؤمن ۽ منافق جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون.

★ علامه چلپي فرمائي ٿو هيءَ حديث موضوع آهي ۽ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث به حضرت ابي بن ڪعب رضه ڏانهن منسوب مشهور موضوع حديث جو حصو آهي.

سورة الروم:

36 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة روم“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي ان جي اجر ۾ هر ان ملائڪ جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون جنهن آسمان ۽ زمين جي وچ ۾ الله تعاليٰ جي تسبيح بيان ڪئي ۽ ان شيءِ کي حاصل ڪري ورتائين جا هن کان رات ۽ ڏينهن ۾ ضايع ٿي هئي.

★ علامه چلبي ۽ شهاب الدين فرمائن ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة لقمان:

37 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة لقمان“ پڙهندو ته قيامت جي ڏينهن حضرت لقمان عليه السلام ان جو رفيق هوندو ۽ ان کي انهن شخصن جي عدد جي برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون جن چڱا عمل ڪيا ۽ بُرن ڪمن کان رُڪيا.

★ علامه چلبي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ علامه شهاب الدين رحمته فرمائي ٿو ته هيءَ حديث به ان حديث جو حصو آهي جيڪو حضرت ابي بن ڪعب رضه کان سورتن جي فضيلتن جي باري ۾ روايت ڪيل آهي جيڪا موضوع آهي.

سورة الم سجده:

38 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الم سجده“ ۽ ”سورة الملك (تبارڪ الذي)“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي اهڙو اجر عطا ڪيو ويندو جهڙو ته ليلة القدر ۾ جاڳيو يعني: عبادت ڪيائين.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته حافظ ابن حجر فرمائي ٿو ته علامه ثعلبيءَ ۽ ابن مردويه هن حديث کي سند سان روايت ڪيو آهي ۽ هن جي ضعين هجڻ جو اشارو ڪيو آهي. (پر هن جي موضوع هجڻ جو ڦاٽل نه آهي).

★ آءُ (محمد هاشم) چوان ٿو ته پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته هن کي ابن مردويه پنهنجي تفسير ۾ حضرت ابن عمر رضي الله عنهما کان مرفوع روايت طور نقل ڪيو آهي. ۽ علامه خرائطيءَ ”مڪارم الاخلاق“ ۾ حضرت طائوس کان اها روايت نقل ڪئي آهي.

39 علامه بيضاوي رح فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص پنهنجي گهر ۾ ”الم تنزيل“ پڙهندو ته ان جي گهر ۾ تي ڏينهن شيطان داخل نه ٿيندو.

★ حافظ ابن حجر فرمائي ٿو ته حديث جي ڪنهن به ڪتاب ۾ مون کي هيءَ حديث نه ملي آهي. علامه شهاب الدين به انهيءَ کان اهڙي طرح نقل ڪيو آهي.

سورة الاحزاب:

40 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة احزاب“ پڙهندو ۽ پنهنجي اهل و عيال ۽ ماتحتن (زير دستن) کي سيکاري ٿو ته ان کي قبر جي عذاب کان امن ملندو.

★ علامه شهاب الدين ۽ علامه چلبي فرمائن ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة سبا:

41 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة سبا“ پڙهندو ته قيامت جي ڏينهن سڀ نبي سڳورا ۽ رسول سڳورا ان سان هٿ ملائيندا ۽ ان جا ساٿي هوندا.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي. علامه چلبيؒ فرمائي ٿو ته هن حديث جهڙين حديثن جو حال مٿي گذري چڪو آهي ته اهڙيون حديثون موضوع آهن.

سورة فاطر:

42 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص سورة الملائكة (فاطر) پڙهندو ته ان کي جنت جا اٺئي دروازا سڏي چوندا ته جهڙي به دروازي مان ٿئي داخل ٿئي.

★ علامه چلبي ۽ شهاب الدين فرمائين ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة يس:

43 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: بيشڪ هر شيءِ کي دل هوندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي دل ”سورة يس“ آهي. جيڪو شخص الله جي رضا خاطر هيءَ سورة پڙهندو ته ان کي بخشيو ويندو ۽ ان کي ايترو اجر ملندو جڻ ٻاويهه ڀيرا قرآن پاڪ جو ختم پڙهيائين. جنهن به مسلمان وٽ موت مهل سورة يس پڙهي ويندي ته ان جي هر لفظ جي عيوض ڏهه ملائڪ نازل ٿيندا جيڪي ان وٽ صفون ٻڌي بيهندا ۽ ان لاءِ بخشش جون دعائون گهرندا رهندا ۽ ان جي غسل وفت حاضر ٿيندا ۽ ان جي جنازي جي پويان هلندا ۽ مٿس رحمتون پيا موڪليندا. ۽ ان جي دفنائڻ مهل به حاضر هوندا ۽ جنهن به مؤمن وٽ سڪرات مهل سورة يس پڙهي ويندي ته عزرائيل عليه السلام ان جو روح تيستائين قبض نه ڪندو جيستائين جنت جو خزانچي رضوان ملائڪ جنت جي شربت مان هڪ شربت کڻي نه ايندو پوءِ اهو پيئندو ۽ پنهنجي بستري تي ٿي پيئندو پوءِ هن حال ۾ سندس روح قبض ٿيندو جو هو ڍاول هوندو. ۽ قبر ۾ به ڍاول رهندو ۽ قبر کان نڪرڻ مهل به ڍاول رهندو. ۽ حساب ڪتاب مهل به ڍاول هوندو. نئين سڳورن جي حوضن مان ڪنهن به حوض جو محتاج نه ٿيندو. تانته جنت ۾ داخل ٿيندو، ته به ڍاول هوندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته حديث جا هي لفظ يعني ”بيشڪ هر شيءِ کي دل ٿيندي آهي ۽ قرآن پاڪ جي دل ”سورة يس“ آهي جيڪو شخص ان جي تلاوت ڪندو ته ان کي قرآن پاڪ جي ٻاويهن ختمن جو ثواب ملندو“ امام ترمذيءَ حضرت انس رضه کان جيڪا روايت ڪئي آهي ان ۾ ٻاويهن بجاءِ ڏهه قرآن پاڪ جي ختمن جو ثواب لکيو آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته هيءَ حديث ترمذيءَ کان سواءِ ٻين به مثلاً بيهقيءَ، دارميءَ وغيره ۾ حضرت ابو هريرة رضه کان مرفوع روايت ڪئي آهي جيئن پهرئين فصل ۾

تفصيل سان گذري چڪو آهي ۽ حديث جي هنن لفظن ”جيڪو شخص الله تعاليٰ جي رضا حاصل ڪرڻ خاطر ”سورة يس“ پڙهندو ته ان کي بخشيئو ويندو“ کي طبرانيءَ ۽ بيهقيءَ ۽ بين حضرت ابو هريرة رضي الله عنه کان مرفوع طور روايت ڪيو آهي.

باقي آخري ٻن حديثن (يعني جنهن به مسلمان وٽ موت مهل ”سورة يس“ پڙهي ويندي ۽ جنهن به مؤمن وٽ سڪرات مهل سورة يس پڙهي ويندي) جي صحت ۽ ضعف ۽ موضوع هجڻ جي باري ۾ چئائي ڪندڙ مون کي ڪوبه محدث نه ٿو سڃهي.

سورة الصافات:

44 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الصافات“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي اجر ۾ هر جن ۽ شيطان جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون ۽ ان کان سرڪش شيطان پڇي ويندا. ۽ شرڪ کان پاڪ ٿي ويندو ۽ قيامت جي ڏينهن سندس ٻه محافظ ملائڪ شاهدي ڏيندا ته هن رسولن تي ايمان آندو هو.

★ علامه چلبيءَ ۽ شهاب الدين فرمائن ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي. علامه شهاب الدين وڌيڪ لکيو آهي ته هيءَ حضرت ابي بن ڪعب رضي الله عنه ڏي منسوب ڪيل مشهور حديث جو حصو آهي.

45 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته حضرت علي رضي الله عنه کان روايت آهي ته جيڪو شخص چاهي ته قيامت جي ڏينهن سندس اجر جي تور پوري پوري ٿئي ته مجلس (ڪچهري) جي پڄاڻيءَ مهل ان جي زبان تي هي لفظ هُجن ”سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَي الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ“ (الصافات)

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث ابن ابي حاتم ۽ بين روايت ڪئي آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته ابن ابي حاتم حضرت علي رضي الله عنه کان نه بلڪه شعبيءَ کان روايت ڪئي آهي ۽ حضرت علي رضي الله عنه کان رڳو علامه بغويءَ ئي پنهنجي تفسير ۾ موقوف روايت ڪئي آهي.

سورة ص:

46 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة ص“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي ان هن جبلن جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ملنديون جيڪي الله تعاليٰ حضرت دائود عليه السلام لاءِ مسخر (تابع) ڪيا هئا. ۽ کيس صغيري توڙي ڪبير گناه تي اصرار ڪرڻ يعني: ضد جي بيهڻ کان بچائيندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ موضوع هجڻ جا اثر ئي منجهس ظاهر آهن. علامه چلبي فرمائي ٿو ته هن جهڙيون موضوع حديثون مون کي معلوم آهن.

سورة الزمر:

47 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

الزمر“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي قيامت جي ڏينهن ناميد نه ڪندو ۽ کيس خوف وارن ماڻهن وارو ثواب عطا ڪندو.

48 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته حضرت عائشه رضي الله عنها جي روايت آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن روزانو رات جو ”سورة بني اسرائيل“ ۽ ”سورة الزمر“ پڙهندا هئا.

★ علامه چلبي پنهنجي استاد کان نقل ڪندي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث ترمذي روايت ڪئي آهي.

★ آءٌ چوان ٿو ته هن حديث کي امام احمد ۽ امام ترمذي، امام نسائي، امام حاکم ۽ علامه ابن مردويه روايت ڪيو آهي. ۽ ترمذي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث حسن آهي جيئن پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي.

سورة المؤمن:

49 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة المؤمن“ جي تلاوت ڪندو ته هر نبي، هر صديق، هر شهيد ۽ هر مؤمن ان لاءِ رحمت جون دُعائون گهرندو ۽ ان لاءِ استغفار ڪندو.

★ علامه چلبي ۽ علامه شهاب الدين فرمائن ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة خم السجده:

50 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة خم السجده“ پڙهندو ته ان کي هر حرف جي بدلي ڏهه ڏهه نيڪيون عطا ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ علامه چلبي فرمائي ٿو ته هن حديث جو ڪوبه بنياد نه آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته پنهنجن جو مقصد هيءُ آهي ته هن اجر جهڙو عطا ٿيڻ خاص ”خم السجده“ ۾ هجي. ان ڳالهه جو ڪوبه بنياد نه آهي بلڪه موضوع (جڙتو) آهي. جيتوڻيڪ سڄي قرآن جي باري ۾ عمومي طور اهڙي فضيلت حديثن ۾ آئي آهي، جنهن کي ترمذي ۽ امام حاکم (جنهن هن حديث کي صحيح به قرار ڏنو آهي) بيهقي ”شعب الايمان“ ۾ حضرت ابن مسعود رضه کان مرفوع طور روايت ڪيو آهي ته جيڪو شخص قرآن پاڪ جي هڪ حرف جي تلاوت ڪندو ته ان کي ان جي بدلي هڪ نيڪي ملندي ۽ اها نيڪي ڏهڻي هوندي.

★ محمد بن نصر ۽ ٻين حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه ۽ حضرت انس رضه کان مرفوع ۽ ابن ابي دائود ”كتاب المصاحف“ ۾ حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما کان موقوف روايت نقل ڪئي آهي ته جيڪو شخص قرآن پاڪ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان جي لاءِ هر حرف جي عيوض ڏهه ڏهه نيڪيون لکندو.

سورة خم عسق:

51 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص

”آخر عسق“ جي تلاوت ڪندو ته ان لاءِ ملائڪ سڳورا درود موڪليندا ۽ ان لاءِ استغفار ڪندا ۽ رحم جي ڀيڻ طلب ڪندا.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي. ۽ علامه چلپي فرمائي ٿو ته مون اهڙين حديثن جي حال جي باري ۾ ڪافي پيرا ٻڌو آهي ته اهي موضوع آهن.

سورة الزخرف:

52 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الزخرف“ جي تلاوت ڪندو ته اهو انهن ماڻهن مان هوندو جن کي قيامت جي ڏينهن چيو ويندو: اي ٻانهو! توهان تي اڄ ڪو به خوف نه آهي نه ئي ڪو غم. ۽ توهان بغير حساب ڪتاب جي جنت ۾ داخل ٿيو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي ۽ موضوع هجڻ جا آثار به منجهس ظاهر آهن. ۽ علامه چلپي فرمائي ٿو ته هن قسم جي حديثن جو حال بار بار معلوم ٿي چڪو آهي.

سورة الدخان:

53 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص جمعي جي رات ”سورة خمر الدخان“ پڙهندو ته اهو صبح جو بخشيو بخشايل ٿي اٿندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث ترمذيءَ روايت ڪئي آهي ۽ موضوع نه آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم نٿوي) چوان ٿو ته هيءُ حديث ترمذيءَ کان سواءِ ٻين به روايت ڪئي آهي جيئن ابن مردويه ۽ بيهقيءَ حضرت ابو هريره رضه کان مرفوع روايت ڪئي آهي البت ترمذي فرمايو آهي ته هيءُ حديث غريب ۽ ضعيف آهي. ۽ هن ۾ هشام ابو المقدام راوي ضعيف آهي پر ضعيف حديث فضائل اعمال ۾ حجت آهي جيئن هن فصل جي منڍ ۾ گذري چڪو آهي.

سورة الجاثية:

54 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة خمر الجاثية“ پڙهندو ته الله تعاليٰ قيامت جي ڏينهن ان جي عين تي ڍڪ ڍڪيندو. ان ڏينهن جي خوف کان کيس امن ۾ رکندو.

★ علامه چلپي ۽ علامه شهاب الدين فرمائين ٿا ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة الاحقاف:

55 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الاحقاف“ پڙهندو ته ان لاءِ دنيا ۾ موجود واريءَ جي ڌوڏن جي برابر ڏهه ڏهه نيڪيون لکيون وينديون.

★ علامه شهاب الدينؒ فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ اهڙي صراحت علامه

چلبيءَ به ڪئي آهي.

سورة القتال (مُحَمَّد):

56 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة محمد

(ﷺ) (القتال) پڙهندو ته الله تعاليٰ تي واجب آهي تي ان کي جنت جي نهرن مان پياري.

★ علامه شهاب الدينؒ فرمائي ٿو ته پاڻ جهرين حديثن وانگر هيءَ به موضوع آهي.

سورة الفتح:

57 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص ”سورة الفتح“

جي تلاوت ڪئي اهو چڻ نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏ فتح مڪي ۾ حاضر ٿيو.

★ علامه شهاب الدينؒ فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي هن جو حڪم به مشهور

آهي.

★ علامه محمد بن طاهر الپتني الهندي جي ڪتاب ”تذكرة الموضوعات“ ۾ مختصر

للفيروزي آبادي کان نقل ٿيل آهي ته هيءَ حديث بالاتفاق موضوع آهي.

سورة الحجرات:

58 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص

”سورة الحجرات“ پڙهندو ته ان کي انهن ماڻهن جي عدد جيترو اجر ملندو جن الله جي اطاعت

ڪئي ۽ الله جي نافرماني ڪئي.

★ علامه شهاب الدينؒ فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة ق:

59 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة ق“

جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان تي موت ۽ سڪرات جي سختين ۾ سهنجائي ڪندو

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الذاريات:

60 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة

الذاريات“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي دنيا ۾ هلندڙ ۽ گهلندڙ هوائن جي عدد برابر ڏهه ڏهه

نيڪيون عطا ڪندو.

★ علامه شهاب الدينؒ فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة طور:

61 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة

الطور“ پڙهندو ته الله تعاليٰ تي واجب آهي ته ان کي پنهنجي عذاب کان امن ۾ رکي ۽ کيس

پنهنجي جنت ۾ نعمتن سان نوازي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث به موضوع آهي، جيئن بار بار مٿي گذري چڪو آهي.

سورة النجم:

62 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة النجم“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي انهن شخص جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون ڏيندو جن مڪي پاڪ ۾ نبي ڪريم ﷺ جن کي سڄو مڃيو ۽ جن ۾ انڪار ڪيو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته اها حديث موضوع آهي.

سورة القمر:

63 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص هر پڄاڻي تي ”سورة القمر“ پڙهندو ته الله تعاليٰ قيامت جي ڏينهن ان کي هن حال ۾ اٿاريندو جو ان جو چهرو چوڏهين جي چنڊ جيان پيو ڄمڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته هن جي موضوع هجڻ ۾ نظر (بحث) آهي. ڇاڪاڻ ته علامه حافظ سيوطي ”الدرالمثور“ ۾ هن حديث کي روايت ڪيو آهي ۽ فرمايائين ته ابن ضريس پنهنجي ڪتاب ۾ بن سندن سان هن روايت کي آندو آهي. ۽ اهو ئي ڪارڻ آهي جو هيءَ حديث پهرئين فصل ۾ ”سورة قمر“ جي فضيلتن ۾ حافظ سيوطي جي نقل تي اعتماد ڪندي آندي وئي آهي. ڇاڪاڻ ته ان جو طريقو رهيو آهي ته اهو پنهنجي ڪتاب ۾ ڪابه حديث آڻيندو آهي ته ان جي باري ۾ ٻڌائيندو آهي ته هيءَ موضوع آهي يا نه؟ ۽ موضوع آهي ته ان جو سبب ڇا آهي؟

سورة الرحمن:

64 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة الرحمن“ پڙهندو ته ان جڻ دنيا ۾ الله تعاليٰ جي نعمتن جو شڪريو ادا ڪري ڇڏيو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الواقعة:

65 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص روزانه رات جو ”سورة واقعه“ پڙهندو ته ان کي ڪڏهن به فاقه (ٻُڪ) نه پهچندي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع نه آهي. ۽ هن حديث کي بيهقي ۽ ٻين به روايت ڪيو آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته بيهقيءَ کان علاوه جن به هن حديث کي روايت ڪيو آهي ته انهن جو ذڪر پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته علامه بيضاوي قرآن پاڪ جي فضيلتن جي باري ۾ قرآن پاڪ جي شروع کان وٺي هيستائين هن حديث ۽ سورة يس ۽ سورة الدخان جي باري ۾

ذڪر ڪيل حديثن کان سواءِ ڪابه غير موضوع حديث نه آندي آهي.
 ★ آءُ چوان ٿو ته اسان هن فصل جي شروعات ۾ ذڪر ڪيو آهي ته علامه بيضاوي هنن سورتن کان علاوه ٻين سورتن ۾ به غير موضوع حديثون آنديون آهن.

سورة الحديد:

66 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة حديد“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي انهن شخصن ۾ لکيو ويندو جن الله تعاليٰ ۽ ان جي رسول تي ايمان آندو آهي.
 ★ علامه چلبي ۽ علامه شهاب الدين فرمائن ٿا ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة المجادلة:

67 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة المجادلة“ جي تلاوت ڪندو ته قيامت جي ڏينهن ان کي الله جو جماعت ۾ لکيو ويندو.
 ★ علامه شهاب الدين فرمايو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الحشر:

68 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة حشر“ جي تلاوت ڪندو ته ان جا اڳيان ۽ پويان (سڀ) گناهه معاف ڪيا ويندا.
 ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث علامه ثعلبيءَ حضرت انس رضه کان روايت ڪئي آهي ۽ حافظ ابن حجر سورتن جي فضيلتن جي باري ۾ ايل موضوع حديث وانگر هن جي باري ۾ موضوع نه چيو آهي.

سورة الممتحنة:

69 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة ممتحنة“ جي تلاوت ڪندو ته قيامت جي ڏينهن سڀ مؤمن مرد ۽ عورتون ان لاءِ سفارشي ٿيندا.
 ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث، حضرت ابي بن ڪعب رضه ڏي منسوب ڪيل مشهور حديث جو حصو آهي ۽ اها موضوع آهي جيئن اڪثر حديثون سورتن جي فضيلتن ۾ گذري چڪيون آهن ته اهي موضوع آهن.

سورة الصف:

70 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الصف“ جي تلاوت ڪندو ته حضرت عيسيٰ عليه السلام ان جي لاءِ تيسنئين رحمت جون دعائون ۽ بخشش جي طلب ڪندو رهندو جيستائين دنيا ۾ رهندو ۽ قيامت جي ڏينهن حضرت عيسيٰ عليه السلام ان جو ساٿي هوندو.
 ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الجمعة:

71 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص

”سورة الجمعة“ پڙهندو ته ان کي انهن ماڻهن جي عدد برابر اجر ملندو جيڪي مسلمان شهرن ۾ جمعي جي نماز ۾ آيا ۽ جيڪي نه آيا.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة المنافقين:

72 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جيڪو شخص ”سورة المنافقين“ جي تلاوت ڪندو ته اهو نفاق کان محفوظ رهندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة التغابن:

73 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة التغابن“ جي تلاوت ڪندو ته ان تي اڃانڪ موت نه ايندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ موضوع هجڻ جون نشانيون به ظاهر اٿس.

سورة الطلاق:

74 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الطلاق“ جي تلاوت ڪندو ته ان جو موت نبي كريم ﷺ جن جي سنت تي ٿيندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة التحريم:

75 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة التحريم“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي توبه النصوح يعني: سڄي توبه جي توفيق ڏيندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الملك:

76 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الملك“ پڙهي ٿو ته اهو جڻ قدر جي رات جاڳي ٿو يعني: عبادت ڪري ٿو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي ۽ هن سورة جي فضيلت ۾ تمام گهڻيون صحيح حديثون آيون آهن. انهن مان جيڪڏهن ڪجهه بيان ڪري ها ته ڀلو ٿئي ها. ۽ علامه چلبي فرمائي ٿو ته عجب ته علامه بيضاوي تي آهي جو ان سورتن جي فضيلتن ۾ وارد ٿيل صحيح حديثون ڇڏي ڏنيون آهن ۽ اهڙين موضوع روايتن تي اقتصار ڪيو اٿس جن جو ڪوبه ثبوت نه آهي.

★ آءٌ چوان ٿو ته ”سورة المر سجده“ ۾ ضعيف حديث جو ذڪر گذري چڪو آهي ته هيءَ اجر ان شخص کي ملندو جيڪو ”سورة الملك“ ۽ ”سورة المر سجده“ گڏ پڙهندو باقي جيڪو اڪيلي ”سورة الملك“ پڙهندو ته ان کي هيءَ فضيلت حاصل نه ٿيندي. تنهنڪري هن حديث جي

موضوع هجڻ ۾ ”الر السجده“ ۾ ذڪر ڪيل حديث جي ضعين هجڻ ۾ ڪوبه تڪر نه آهي. ان ڳالهه کي چڱيءَ طرح سمجهڻ جي ڪر.

سورة القلم:

77 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة القلم“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي انهن شخصن وارو ثواب عطا ڪندو جن جا الله تعاليٰ اخلاق سهڻا ڪيا آهن. ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الحاقة:

78 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الحاقة“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کان حساب ڪتاب ۾ سهنجائي ڪندو. ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة المعارج:

79 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة المعارج“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي انهن شخصن وارو ثواب عطا ڪندو جن پنهنجي امانتن ۽ عهدن (وعدن) جي رعايت (حفاظت) ڪئي. ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة النوح:

80 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة النوح“ پڙهندو ته اهو انهن مؤمنن مان هوندو جن کي حضرت نوح عليه السلام جي دعوت پهتي هئي. ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الجن:

81 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الجن“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي انهن جتن جي عدد برابر ٻانهن آزاد ڪرائڻ جو ثواب ملندو. جن نبي ڪريم ﷺ جن کي سڄو مڃيو. ۽ جن کين ڪوڙو چيو. ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة المزمل:

82 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة المزمل“ پڙهندو ته الله تعاليٰ دنيا ۽ آخرت ۾ ان تان تنگي دور ڪندو. ★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة المدثر:

83 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة المدثر“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي انهن شخصن جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون عطا

ڪندو، جن مڪي ۾ نبي ڪريم ﷺ جن جي تصديق ڪئي ۽ جن کين ڪوڙو چيو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة القيامة:

84 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة قيامت“ جي تلاوت ڪندو ته قيامت جي ڏينهن آءٌ ۽ جبرائيل عليه السلام ان لاءِ شاهدي ڏينداسين ته هيءُ مؤمن هو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الانسان (الدهر):

85 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة دهر“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي ان جي عيوض جنت ۽ جنت ۾ پٺڻ (ريشم) عطا ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة المرسلات:

86 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة مرسلات“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان لاءِ لکي ڇڏيندو ته هيءُ مُشڪن مان نه آهي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ به ٻين حديثن جيان موضوع آهي.

سورة عم يتساءلون:

87 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة عم يتساءلون“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي قيامت جي ڏينهن ٿڌو شراب پياريندو.

* آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته مون ڪنهن به محدث کي نه ڏٺو آهي جو ان هن حديث جي موضوع هجڻ يا نه هجڻ جي باري ۾ وضاحت ڪئي هجي ۽ علامه ثعلبيءَ پنهنجي تفسير ۾ فرمايو آهي ته هن حديث کي ابي بن كعب رضه نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت ڪيو آهي.

سورة النازعات:

88 علامه بيضاوي فرمايو آهي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة النازعات“ پڙهندو ته اهو انهن مان هوندو جن کي الله تعاليٰ قبر ۽ قيامت ۾ فرضي نماز جيترو روڪي رکندو تانه جنت ۾ داخل ٿي ويندا.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة عبس:

89 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة عبس“ پڙهندو ته جڏهن هو قيامت جي ڏينهن ايندو ته ان جو چهرو (منهن) مرڪندڙ ۽ بهڪندڙ هوندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة التكويد:

90 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة تكوير“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي اعمال نامي جي ڪلڻ وقت واري خواريءَ کان پناهه ۾ رکندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الانفطار:

91 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الانفطار“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان جي لاءِ آسمان مان وسندڙ هر قطري جي عدد برابر نيڪيون لکندو ۽ هر قبر جي عدد برابر به نيڪيون لکندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة المطففين:

92 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة المطففين“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي قيامت جي ڏينهن ”رحيق مختوم“ يعني: مهر لڳايل شراب مان پياريندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الانشقاق:

93 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الانشقاق“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي سندس پٺيءَ جي پويان اعمالنامي ڏيڻ کان پناهه ۾ رکندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

94 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة البروج“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي دنيا ۾ جيڪي جمعي ۽ عرفات جا ڏينهن ٿيا انهن مان هر هڪ جي عدد برابر نيڪيون عطا ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الطارق:

95 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الطارق“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي آسمان ۾ موجود ستارن جي عدد برابر ڏهه ڏهه نيڪيون عطا ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الاعليٰ:

96 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي كريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الاعليٰ“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي هر ان حرف جي عيوض ڏهه ڏهه نيڪيون عطا

ڪندو جيڪي الله تعاليٰ حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت موسيٰ عليه السلام، حضرت عيسيٰ عليه السلام ۽ حضرت محمد مصطفيٰ ﷺ جن تي نازل فرمايا آهن. ★ علامه شهاب الدين "فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الغاشية:

97 علامه بيضاوي "فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص "سورة الغاشية" پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کان حساب ڪتاب ۾ سهنجائي ڪندو. ★ علامه شهاب الدين "فرمائي ٿو ته هيءَ حديث پاڻ جهڙين ٻين حديثن وانگر موضوع آهي.

سورة الفجر:

98 علامه بيضاوي "فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ذوالحج جي پهرين ڏهن ڏينهن ۾ "سورة الفجر" جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي بخشي ڇڏيندو. ۽ جيڪو سمورا ڏينهن پڙهندو ته ان کي قيامت جي ڏينهن نور عطا ڪندو. ★ علامه شهاب الدين "فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة البلد:

99 علامه بيضاوي "فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص "سورة البلد" جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي قيامت جي ڏينهن پنهنجي غضب (ڪاوڙ) کان امن ۾ رکندو. ★ علامه شهاب الدين "فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الشمس:

100 علامه بيضاوي "فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص "سورة الشمس" جي تلاوت ڪندو ته ان ڄڻ هر ان شيءِ جي برابر صدقو ڪيو جن تي سج ۽ چنڊ اڀرندا رهن ٿا. ★ علامه شهاب الدين "فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الليل:

101 علامه بيضاوي "فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص "سورة الليل" پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کي تيسن ڏينهن جيستائين اهو راضي ٿئي ۽ ان تان تنگيون معاف ڪندو. ۽ ان لاءِ سهنجايون ڪندو. ★ علامه شهاب الدين "فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الضحى:

102 علامه بيضاوي "فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص "سورة

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

الضحى“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي انهن شخصن مان ڪندو جيڪي نبي ڪريم ﷺ جن لاءِ هن ڪاڻ راضي رهيا ته اهي انهن جي شفاعت ڪندا ۽ ان لاءِ هر ڀيڻ ۽ سائل جي عدد برابر الله تعاليٰ ڏهه ڏهه نيڪيون لکندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة الم نشرح:

103 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص ”سورة الم نشرح“ جي تلاوت ڪئي ته ڄڻ هو مون وٽ هن حال ۾ آيو جو مان غمگين هجان ۽ هن منهنجو غم دور ڪري ڇڏيو هجي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة التين:

104 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة التين“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي زندگي ۾ عافيت ۽ يقين عطا ڪندو ۽ جڏهن وفات ڪري ويندو ته هن سورت جي پڙهندڙن جي عدد برابر کيس اجر عطا ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة العلق:

105 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جنهن شخص ”سورة علق“ جي تلاوت ڪئي ان ڄڻ سڀني مفصل سورتن جي تلاوت ڪئي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة القدر:

106 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة القدر“ پڙهندو ته ان کي ان شخص جي عدد برابر اجر ملندو جنهن رمضان مبارڪ جا روزا رکيا ۽ ليلة القدر ۾ جاڳيو (عبادت ڪيائين).

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث هن قسم جهڙين ٻين حديثن وانگر موضوع آهي.

سورة لم يكن:

107 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة لم يكن“ جي تلاوت ڪندو ته اهو قيامت جي ڏينهن ان شخص سان گڏ هوندو جيڪو رات ۽ ڏينهن گذارڻ ۾ سمورن کان پلو هجي.

بي روايت ۾ صرف رات گذارڻ جو ذڪر آهي ۽ هڪ روايت ۾ آهي ته: انهيءَ شخص سان گڏ هوندو جيڪو سفر ۽ حضر ۾ سمورن کان پلو هجي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الزلزلة:

108 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته جنهن شخص ”سورة الزلزلة“ چار ڀيرا تلاوت ڪئي ته ان جي سڄي قرآن پاڪ جي تلاوت ڪئي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ روايت جيتوڻيڪ ضعيف سند سان ثعلبيءَ جي تفسير ۾ ذڪر ڪئي وئي آهي پر هن کي ابن ابي شيبه جي روايت ڪيل هيءَ مرفوع حديث تقويت ڏئي ٿي ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”سورة اذا زلزلت الارض“ قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي برابر آهي“ ان مان ظاهر ٿيو ته هوءَ حديث ثابت آهي ٻين فضيلتن وارين حديثن وانگر نه آهي. علامه چلبيءَ به ان جهڙي ڳالهه ذڪر ڪئي آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم ڌڻوي) چوان ٿو ته پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته ترمذيءَ حضرت انس رضه جي مرفوع طور روايت ڪئي آهي ته ”سورة اذا زلزلت الارض“ قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي برابر آهي“ ان کان پوءِ ترمذيءَ فرمايو آهي ته هيءَ حديث حسن آهي.

سورة العاديات:

109 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة العاديات“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي انهن شخصن جي عدد برابر اجر ملندو جيڪي مزدلفه ۾ اچن ۽ جمع (سانجهي) سومهڻي جي نماز ۾ حاضر ٿين.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة القارعة:

110 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة القارعة“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ قيامت جي ڏينهن ان جي ترازوءَ کي (ثواب جي لحاظ کان) ڳرو ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الحاكم التكاثر:

111 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الحاكم التكاثر“ پڙهندو ته الله تعاليٰ ان کان دنيا ۾ پنهنجي ڏنل نعمتن جو حساب نه وٺندو. ۽ ان کي ايترو ثواب ملندو جيئن ان هڪ هزار آيتون پڙهيون.

★ علامه چلبيءَ ۽ علامه شهاب الدين فرمائن ٿا ته هن حديث جو پهريون حصو موضوع آهي باقي ٻئي حصي کي حاڪم ۽ بيهقي روايت ڪيو آهي. جنهن جا لفظ هيءُ آهن ”الايسطيع احدكم ان يقرأ الهاڪم التڪاثر“ ڇا توهان مان ڪير ”الهاڪم التڪاثر“ سورة پڙهڻ جي سگهه نه ٿو رکي؟

جنت النعيم في فضائل القرآن الكريم

★ آءَ چوان ٿو ته حاڪم ۽ بيهقي حضرت عبداللہ بن عمر رضي اللہ عنہما جي روايت مرفوع طور نقل ڪئي آهي ان جا لفظ هيءُ آهن ”چا توهان مان ڪير روزانو هڪ هزار آيتن پڙهڻ جي سگهه نه ٿو رکي سگهي؟“ صحابن سڳورن رضي اللہ عنہم عرض ڪيو ته هڪ هزار آيتون پڙهي سگهندو. فرمايائون: چا توهان مان ڪنهن کي سورة الھڪم التڪاثر جي پڙهڻ جي سگهه نه آهي؟

سورة العصر:

112 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة العصر“ جي تلاوت ڪندو ته اللہ تعاليٰ ان کي بخشي ڇڏيندو ۽ اهو انهن شخصن مان هوندو جن هڪ ٻئي کي حق ۽ صبر جي وصيت ڪئي.

★ علامه شهاب الدينؒ فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة الھمة:

113 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة ھمزہ“ پڙهندو ته اللہ تعاليٰ ان کي انهن شخصن جي عدد برابر اجر ڏيندو جن نبي ڪريم ﷺ جن ۽ سندن صحابن سڳورن رضي اللہ عنہم سان استھزاء يعني چڙ ڪئي هئي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة الفيل:

114 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة الفيل“ جي تلاوت ڪندو ته اللہ تعاليٰ ان کي ان جي حياتيءَ ۾ خسف ۽ مسخ يعني زمين ۾ دٻجي ويڃڻ ۽ شڪل جي بدلجي ويڃڻ کان محفوظ رکندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة لايلاف:

115 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة ايلاف“ جي تلاوت ڪندو ته ان کي انهن شخصن جي عدد برابر اجر ملندو جن ڪعبه اللہ جو طواف ڪيو ۽ جيڪي اعتڪاف ۾ ويٺا.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث موضوع آهي.

سورة الماعون:

116 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة اراءيت (ماعون)“ جي تلاوت ڪندو ته اللہ تعاليٰ ان کي بخشي ڇڏيندو بشرطيڪ هو زڪوات ادا ڪندڙ هجي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءُ حديث پاڻ جهڙين ٻين حديثن وانگر موضوع آهي.

سورة الڪوثر:

117 علامه بيضاويؒ فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة

الكوثر“ جي تلاوت ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي هر ان نهر مان پياريندو جا ان لاءِ جنت ۾ هوندي ۽ ان لاءِ ان قربانين جي عدد برابر ڏهه نيڪيون لکندو جيڪي ڏهين ذوالحج جي ڏينهن ماڻهن قربانيون ڪيون.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الكافرون:

118 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص ”سورة الكافرون“ جي تلاوت ڪئي ان ڇڻ قرآن پاڪ جو چوٿون حصو تلاوت ڪيو. ۽ ان کان سرڪش شيطان پري ٿي ويا ۽ شرڪ کان پاڪ ٿي ويو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته حديث جو پهريون حصو (يعني: ”جنهن سورة الكافرون جي تلاوت ڪئي ان ڇڻ قرآن پاڪ جو چوٿون حصو تلاوت ڪيو“) صحيح آهي. ترمذي شريف ۾ ان جي معنيٰ سان روايت آهي ته ”انها تعدل ربع القرآن“ يعني: بيشڪ ”سورة الكافرون“ قرآن پاڪ جي چوٿين حصي جي برابر آهي. ان کان علاوه حديث جو باقي حصو صحيح نه آهي بلڪه ڪن محدثن چيو آهي ته موضوع آهي. علامه چلبي فرمائي ٿو ته اسان جي استاد فرمايو: ته پهرئين جملي کان سواءِ هيءَ حديث موضوع آهي جنهن کي ترمذي روايت ڪيو آهي.

★ آءٌ (محمد هاشم) چوان ٿو ته حديث جو پهريون جملو ترمذي کان سواءِ ٻين به روايت ڪيو آهي مثلاً بيهقي ۽ حاکم وغيره. ۽ حاکم ته ان کي صحيح به قرار ڏنو آهي باقي به جملا پويان سي به موضوع نه آهن ڇو ته پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته امام احمد ۽ امام ترمذي ابو دائود ۽ امام نسائي امام حاکم (جنهن ان کي صحيح پڻ قرار ڏنو آهي) وغيره حضرت فروه بن نوفل بن معاوية الاشجعيءَ کان ۽ ”شعب الايمان“ ۾ بيهقي حضرت معاذ بن جبل رضه کان، سمورن مرفوع طور روايت نقل ڪئي آهي ته: نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: ”سورة قل يا ايها الكافرون“ شرڪ کان براءت (چوٽڪارو) آهي.

★ پهرئين فصل ۾ گذري چڪو آهي ته ابن ابی شيبه، تمير بن قيس کان روايت نقل ڪئي آهي ته ان فرمايو: اسان کي حڪم مليو هو ته فجر جي سنت ۾ قل يا ايها الكافرون ۽ قل هو الله احد پڙهي شيطان سان ٽڪر کائون.

سورة النصر:

119 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة اذا جاء نصر الله“ پڙهندو ته ان کي ان شخص جي ٽي اکر ملندو جنهن نبي ڪريم ﷺ جن سان گڏ فتح مڪي ۾ شرڪت ڪئي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة تبت:

120 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جيڪو شخص ”سورة تبت“ جي

جنة النعيم في فضائل القرآن الكريم

تلاوت ڪندو ته مون کي اميد آهي ته الله تعاليٰ ان کي ۽ ابو لهب کي هڪ گهر ۾ گڏ نه ڪندو.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي.

سورة الاخلاص:

121 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن کان روايت آهي ته پاڻ سڳورن ﷺ

جن هڪ شخص کي ”سورة الاخلاص“ جي تلاوت ڪندي ٻڌو، فرمايائون ته واجب ٿي وئي. ڪنهن پڇيو ته اي الله جا رسول! ڇا واجب ٿي وئي؟ فرمايائون ته هن شخص لاءِ جنت واجب ٿي وئي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع نه آهي بلڪه هن کي امام ترمذي، امام نسائي، امام بيهقي ۽ امام حاکم وغيره روايت ڪيو آهي. امام ترمذي فرمائي ٿو ته هيءَ حديث صحيح آهي.

سورة الفلق:

122 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو ته: مون تي به اهڙيون سورتون

نازل ٿيون آهن جو انهن جهڙيون ڪنهن به نبي سڳوري تي نازل نه ٿيون آهن. ۽ ٻي روايت ۾ آهي ته: بيشڪ تون انهن سورتن کان وڌيڪ محبوب ۽ پياريون ٻيون سورتون نه پڙهين هونديون، اهي سورتون معوذتين يعني: ”قل اعوذ برب الفلق ۽ قل اعوذ برب الناس“ آهن.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث صحيح آهي جنهن کي امام مسلم ۽ ابن حبان روايت ڪيو آهي ۽ علامه بيضاوي به ڏاڍو پلو ڪيو آهي جو صحيح حديث کي ذڪر ڪيائين ۽ موضوع حديث کي ڇڏي ڏنائين جنهن کي علامه زمخشري ذڪر ڪيو آهي.

✽ علامه چنڊي، علامه ابن العراقي رحمهم الله کان نقل ڪيو آهي. جنهن جو خلاصو آهي ته هيءَ حديث ابن حبان پنهنجي صحيح ابن حبان ۾ ان جي معنيٰ سان عقبه بن عامر رحمهم الله کان مرفوعاً روايت ڪئي آهي.

سورة الناس:

123 علامه بيضاوي فرمائي ٿو ته نبي ڪريم ﷺ جن فرمايو: جنهن شخص معوذتين

يعني ”سورة الفلق ۽ سورة الناس“ جي تلاوت ڪئي ان ڄڻ الله تعاليٰ جي نازل ڪيل ڪتابن جي تلاوت ڪئي.

★ علامه شهاب الدين فرمائي ٿو ته هيءَ حديث موضوع آهي

الحمد لله علي التماس والصلاة والسلام علي محمد خير الانام و علي آله واصحابه الكرام ما دامت الليالي والايام والشهور والاعوام ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم.

يعني: ڪتاب جي پڄاڻي تي الله تعاليٰ جون ساراهون ۽ درود ۽ سلام مخلوق جي پلي محمد ﷺ جن تي ۽ سندن آل ۽ اصحابن تي هجن جيستائين راتيون، ڏينهن، مهينا ۽ سال هجن ۽ گناهن کان مٿڻ ۽ نيڪيءَ جي طاقت الله علي (بلند) عظيم جي توفيق سان آهي.

آخر ۾ مؤلف جو عرض: هن ڪتاب جو مؤلف رب تعاليٰ جي رحمت جو محتاج محمد

هاشم بن عبدالغفور سنڌي عرض ڪري ٿو ته آءٌ هي برڪت ڀريو نسخو (ڪتاب) ربيع الاول يارنهن سو چوٿيهه هجري (1134هـ) ۾ لکي فارغ ٿيس.

والله هو موفق والمعين و صلي الله علي سيدنا محمد وآله و صحبه وسلم تسليم
 كثيراً كثيراً دائماً ابداً آمين

مترجم جو عرض: الحمد لله، رب تعاليٰ جا احسان جو مون هن ڪتاب جو ترجمو (سنڌي ۾) ٿيڻ جي نماز کان پوءِ جامع فاطمة الزهراء للبنات نزد قاسميه لائبرري اسپتال روڊ ڪنڊيارو جي دفتر ۾ 1 ذوالحج 1428هـ اربع جي ڏينهن مطابق 12- ڊسمبر 2007ع جو پورو ڪيو. فله الحمد-

سندي ادبي بورڊ، ڄامشورو